

Riksdagens protokoll

2012/13:42

Onsdagen den 12 december

Kl. 09.00 – 22.54

Protokoll
2012/13:42

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 6 december.

2 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Mats Gerdau* (M) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 1 januari 2013.

Kammaren biföll denna anhållan.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:168

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:168 Ägarstyrning av företag med statligt ägande

av Jennie Nilsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 20 december 2012.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 6 december 2012

Finansdepartementet

Peter Norman (M)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:170 Utnyttjande av arbetskraftsinvandrare
av Josefin Brink (V)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 20 december
2012.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 5 december 2012

Justitiedepartementet

Tobias Billström

4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2012/13:FPM28 Förslag om fastställande av 2013 års fiskemöjligheter för Västerhavet *KOM(2012) 608*, *KOM(2012) 668* till miljö- och jordbruksutskottet

2012/13:FPM29 Viseringsfrihet för medborgare i sexton ö-nationer – Ändring av viseringsförordningen *KOM(2012) 650* till socialförsäkringsutskottet

2012/13:FPM30 Blueprint – En Strategi för att skydda Europas vattenresurser *KOM(2012) 673* till miljö- och jordbruksutskottet

5 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport inkommit från Riksrevisionen:

RiR 2012:22 Mer att förenkla! Administration i strukturfondsprojekt

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2012/13:Fi5–Fi8 till finansutskottet

2012/13:So9 till socialutskottet

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Trafikutskottets betänkanden 2012/13:TU1 och TU2

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2012/13:MJU1 och MJU2

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13:SfU1
Utgiftsområdena 10, 11 och 12 inom socialförsäkringsområdet (prop.
2012/13:1 delvis).

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 10

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Anf. 1 TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! God morgon allesammans! I dag ska vi ha ännu en sjukförsäkringsdebatt. Jag tänker inleda med att yrka bifall till reservationerna 1, 7, 14 och 15. Vi står givetvis även bakom våra andra reservationer, men för att vinna tid i kammaren gör vi på det här sättet.

I högtidliga sammanhang, inte minst när vi är ute internationellt, brukar vi tala väl om det svenska välfärdssystemet. Vi brukar tala om att vi har en bred uppslutning bakom den nordiska välfärdsmodellen, vikten av sociala försäkringar, solidarisk finansiering och att vi har en riskutjämning som gör att vi allihop är med och betalar till en försäkring även om vi sedan vet att utnyttjandet är lite olika beroende på vår hälsa och våra förutsättningar. Vi brukar tala väl om att det är en inkomstbortfallsförsäkring som gör att vi inte har långtgående privatiseringar. Vi brukar dessutom säga att i grunden är detta till och med bra eftersom det är tillväxtdrivande. Det bidrar till omställningen på arbetsmarknaden att ha breda sociala försäkringar.

Så är det i högtidstalen. Jag är inte riktigt säker på att det är så i verkligheten. Jag är inte säker på att uppslutningen finns och att alla egentligen delar de grundläggande värderingarna.

Välfärdsforskaren Stefan Svallfors visar tydligt att svenska folkets förtroende för välfärdssystemen, och framför allt för sjukförsäkringen, har sjunkit brutalt under de senaste åren. Man har högt förtroende för sjukvården och skolan. Man tycker att det ska vara en solidarisk finansiering, men man har tappat förtroendet för sjukförsäkringen. Det är ett brutalt fall under de år som Svallfors har mätt detta i forskningen uppe i Umeå, och jag tror att jag vet varför.

Det finns två tydliga exempel. Det handlar om hur den borgerliga regeringen sedan 2006 systematiskt har nedmonterat delar av det som borde vara grundläggande inslag i den nordiska välfärdsmodellen när det gäller våra transfereringssystem och sjukförsäkringen i synnerhet.

Vi riskerar att gå från en standardförsäkring med inkomstbortfallsprincipen, det vill säga en försäkring som vill kunna ge 80 procent i ersättning när vi blir sjuka och som gör att vi kan vara kvar på arbetsmarknaden, till ett bottenkydd som kräver kompletterande försäkringar för den som har råd och möjlighet.

När man 2006 sänkte taken i sjukförsäkringen för 1,7 miljoner löntagare innebar det att väldigt många fick ett så dåligt försäkringsskydd att de tvingades ta kompletterande försäkringar, antingen privat eller genom försäkringar i sina kollektivavtal. Lärare, sjuksköterskor och poliser fick i ökad utsträckning betala dubbelt för sitt försäkringsskydd. Sacos ordförande säger också i debattinlägg: Varför ska vi betala dubbelt? Varför ska

vi avstå löneutrymme till försäkringar genom våra sociala avgifter och därutöver få betala en gång till för samma skydd? Man betalar både socialavgifter och egen premie.

Jag kan förstå den kritiken. Det är precis det som har skett när samhället har dragit sig tillbaka och överlämnat till aktörer och enskilda personer att sörja för försäkringsskyddet. Det är en utveckling som leder till att man får olika riskpremier på avtalssidan. Olika grupper har olika svårigheter eller möjligheter att ta försäkringar. Det går ju an för dem som har råd, men för dem som inte har råd eller för dem som inte får ta försäkringar blir utvecklingen värre. Den som har dålig arbetsmiljö, funktionshinder eller tidigare sjukhistorik utsätts för en uppenbar risk att nekas försäkringar. Det handlar om klass och kön. Det handlar om brist på riskutjämning. Vi ser i stället ett brott mot den nordiska välfärdsmodellen och en växande försäkringsmarknad som kan tjäna pengar på människors grundläggande behov av trygghet.

Nu ökar skillnaderna i försäkringsskydd i det här landet. Det är en utmaning för oss socialdemokrater. Vi accepterar inte den utvecklingen. Vi accepterar inte att vi ska ha olika försäkringsskydd beroende på vår etablering på arbetsmarknaden. Vi vill därför höja taken, och vi vill göra det stegvis upp till tio prisbasbelopp. Man ska inte behöva komplettera det försäkringsskydd vi gemensamt har finansierat. Vi står upp för den välfärdsmodell som vi tidigare har stått upp för allihop i Sverige. Det är den första delen.

Den andra delen i brottet mot den nordiska välfärdsmodellen är att man har ändrat en modell som kanske inte var perfekt men som ändå i någon mening bidrog till omställning. Nu bidrar den i stället i ökad utsträckning till utsortering. Vi har sett hur 65 000 personer utförsäkrats genom rehabiliteringsgarantin. Vi har sett hur personer hamnar i ett läge där de blir av med sin ersättning eller får kraftigt sänkt ersättning bara för att regeringen ensidigt tror på ekonomiska incitament och att detta på något sätt skulle vara en drivkraft för att sedan hitta ett jobb.

Ingen blir frisk av att bli fattig. Ingen blir automatiskt frisk bara för att ersättningen sänks, utan det avgörande är naturligtvis möjligheten att återetablera sig på arbetsmarknaden, att få rehabilitering och att få tillgång till sjukvården. I stället ser vi hur det försvårar rehabiliteringsmöjligheterna när ersättningarna har sjunkit så mycket.

Arbetsförmedlingen konstaterar i sin rapport att det finns en betydande oro för försörjningen hos dem som kommer till arbetslivsutvecklingen. Kommunal har i sin rapport visat att över 37 procent av deras utförsäkrade medlemmar har förlorat 5 000 kronor i månaden. Med den omställning det innebär att förlora 5 000 kronor i månaden kan man också fundera på hur det underlättar förutsättningarna att delta i en aktiv arbetslivsrehabilitering.

Den rehabilitering som erbjuds är inte längre en rehabilitering. Arbetsförmedlingen säger att 30 procent är så sjuka att de inte ens kan få någon insats alls. Av dem som kommer dit är 60 procent där en timme i veckan. Av dem som är där en timme i veckan får 69 procent i huvudsak ett samtal. Det är en rehabiliteringskedja utan rehabilitering. Det är ett antal administrativa tidsgränser som egentligen inte säkerställer att någonting sker, utan man blir bara av med ersättningen.

Vi här i riksdagen har korrigerat detta genom att åtminstone ändra bedömningen av arbetsförmågan vid 180 dagar så att inte svårt cancer-sjuka tvingas säga upp sig i väntan på en operation eller på att cellgifts-behandlingen ska verka så att man kan komma tillbaka till jobbet. Det var en viktig korrigerings som vi gjorde här i riksdagen, men vi borde gå längre.

Vi borde säkerställa att man får en individuell prövning och att vi får en riktig arbetslinje som gör att man får rätt till rehabilitering. Tidsgränser kan vara bra. Men de bör rimligtvis inte bara gälla den enskilde, utan en tidsgräns ska också gälla Arbetsförmedlingen, arbetsgivaren, Försäkringskassan och sjukvården. Tycker ni att det är rimligt att man ska bli utförsäkrad i väntan på en operation? Det kan inte vara rimligt. För oss är det viktigt att säkerställa att alla aktörer har ett ansvar för de tidsgränser som finns.

Resultaten är tydliga. Det har vi sett i hearingar i utskotten under hösten. Det är inte så att fler kommer i arbete. Det finns tvärtom 65 000 utförsäkrade, och därtill är det dessutom väldigt många människor som kommer allt längre bort från arbetsmarknaden. 4 procent kommer i jobb utan stöd.

Jag välkomnar statsrådet Ulf Kristersson till debatten. Jag noterar att han också är förkyld liksom jag. Statsrådet försökte påstå att det är 27 procent som är tillbaka i jobb.

Det tog inte lång tid förrän *Ekots* grävande journalister kunde konstatera att det där inte var sant. Det var ju en hittepåstatistik och ett siffertricksande som innebar att man låtsades redovisa att människor kom tillbaka i jobb, medan det i grunden var deltidssjukskrivna som inte hade förändrat sin sysselsättningsfrekvens. På det sättet försökte man ge en bild av en utveckling som innebär att fler kommer i jobb, men i verkligheten har det inte hänt någonting.

Jag är evigt trött på att man ska försöka marknadsföra bort problemen i sjukförsäkringen eller, som tidigare, försöka lösa dem genom tillfälliga paniklösningar med oskälighetsregler. Det är väl dags att riksdagen tar sitt ansvar och säkerställer att vi ändrar de fel som uppenbarligen finns i sjukförsäkringarna, att vi säkerställer rätten och möjligheten till rehabilitering. Det är det som hela det utskottsinitiativ som vi just nu hanterar i utskottet handlar om.

Anna Hedborg, som inte minst moderata politiker ofta citerar, hade en utredning som sade: Mera försäkring och mera arbete. Är det någonting som vi kan summera åren med den nya sjukförsäkringen med så är det både mindre arbete och mindre försäkring. Det är mindre omfattning av försäkringen, och det är definitivt färre människor som kommer i arbete.

Jag tror att avgörande är tidiga insatser, att säkerställa att man snabbt kommer in och får en åtgärd, gärna innan en längre sjukskrivning träder i kraft. Det är därför som jag tror att vi måste involvera parter i större utsträckning i att bredda omställningsavtal, utveckla möjligheterna att få rehabiliteringsförsäkringar inom ramen för omställningsavtalen. Och jag tror att vi har goda möjligheter i det utskottsinitiativ som pågår i riksdagen att hitta några försök till breda lösningar och göra en beställning till regeringen om att återkomma med tydligare regler om rätten till rehabilitering, för det borde ligga i allas intresse.

På samma sätt ligger det ibland också i allas intresse att hitta konstruktiva lösningar. Jag ska ta några exempel, för att inte bara skälla, som visar på att nog finns det tillfällen då vi kan hitta gemensamma lösningar.

Finansiell samordning och samordningsförbunden är en viktig insats som vi talat om flera gånger i utskottet. Aktörer inom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kommunens socialtjänst och landstingets sjukvård säkerställer gemensamt att personer får insatser. I stället för att skeppa folk mellan de olika enheterna ser man till att ta ett gemensamt ansvar. Det har varit en bra verksamhet. Det tycker också många borgerliga politiker som är djupt engagerade i detta ute i landet. Eftersom den är bra är det väldigt många fler som går med och bildar samordningsförbund, men regeringen är inte beredd att skjuta till pengar. Det innebär att man får skära ned på det som är en lyckad rehabiliteringsverksamhet.

Vi har under utskottsbehandlingen gång försökt, inte minst genom Kurt Kvarnströms arbete, att se om vi kan överföra resurser och se till att inte samordningsförbunden får en akut finansiell situation. Tyvärr kunde vi inte komma dithän, men vi kom åtminstone så pass långt att vi nu ska överväga förslag om förstärkta medel till Finsam, och det är en bra skrivning. Och jag hoppas att Ulf Kristersson i sitt anförande ger riksdagen ett litet svar i förhand på hur många miljoner detta skulle kunna innebära, för jag tror ändå att även statsrådet tycker att detta är en viktig verksamhet. Anders Borg, må vara att det är han som bestämmer, skulle nog också säkert kunna se att detta är ett viktigt led i att få en förstärkt arbetslinje som faktiskt ger människor en chans tillbaka till arbetslivet.

På samma sätt har jag pekat på att vi i utskottet skulle kunna utveckla modeller för att förändra en ensidig fokusering på kbt till att också öppna för möjligheterna till psykodynamisk terapi. Här har vi haft en uppvaktning, och Finn Bengtsson är djupt engagerad i frågan. Låt oss hitta en lösning som gör att människor får rätt insats. Det ankommer inte på politiker att tala om vilken, men som det är nu är det en ensidig fokusering på en enda insats för människor som borde ha bättre stöd för att kunna komma tillbaka till arbetslivet.

Det finns avslutningsvis två delar till som jag tycker att vi borde ägna mer tid åt. Jag vet att Gunnar Axén vill att vi ska prata om detta i Socialförsäkringsutredningen, som vi vet håller på ända till 2015. Kan vi inte med förtur diskutera en del andra frågor i stället? Jag ska ta två exempel.

Ta bort andra sjuklöneveckan. Lyssna på företagen. Inse att det är en kostnad som företagen tycker är arbetsam. Inse att det är ett hinder för att anställa personer med tidigare sjukhistorik. Vi har i vårt budgetförslag ett borttagande av andra sjuklöneveckan, och jag tycker att det vore rimligt av fler partier i riksdagen att hitta en lösning som gör att vi kan minska arbetsgivaransvaret. Det skulle innebära att personer med tidigare sjukhistorik får lättare att komma in på arbetsmarknaden, och det är nog så viktigt i ett läge där långtidsarbetslösheten biter sig fast hos människor med tidigare sjukhistorik.

Här har vi ett skarpt förslag. Jag beklagar att ni inte stöder det, men jag hoppas att ni tar intryck av det och så småningom röstar för ett sådant förslag, för vi behöver förändra sjuklöneansvaret.

Den andra frågan handlar om studenterna och deras sjukförsäkringskydd. Det är ett politiskt misslyckande utan dess like för flera partier, inte bara borgerliga. Vi borde hitta ett rimligt skydd för de ungdomar

som väljer att investera i en högre utbildning. Där söker vi hitta samförstånd med både allianspartier och rödgröna partier för smarta lösningar som gör att studenter får ett vettigt sjukförsäkringsskydd. Det är inte vettigt att man ska behöva riskera att avbryta den stora investering som en längre utbildning innebär bara för att man drabbas av en tids sjukdom.

Här är vi pragmatiska, och jag sänder här från talarstolen tydliga signaler till rödgröna partier men också till Alliansens partier om att vi måste hitta en lösning på studenternas sjukförsäkringsbekymmer.

Visst går det att hitta pragmatiska lösningar. Visst skulle vi kunna hitta bra lösningar gemensamt. Men jag vill tydligt säga att vi socialdemokrater inte viker en tum från de grundläggande principer som måste gälla för försäkringar i Sverige.

Vi behöver höjda tak. Det är viktigt för legitimiteten. Man ska inte behöva ha kompletterande försäkringar för att ha ett rimligt skydd när man blir sjuk. Vi motsätter oss den ökade privatisering som nu sker av försäkringsskyddet.

Vi behöver en förstärkt rehabilitering i stället för utsortering, en rejäl rehabilitering, en riktig arbetslinje som gör att man får stöd och hjälp för att kunna komma tillbaka i jobb i stället för att utsorteras.

Avslutningsvis, och kanske det som för många är en hjärtefråga, stoppa de systematiska utförsäkringarna. Det är inte rimligt att 65 000 är utförsäkrade, att deras familjer, barn och släktingar ska hänvisas till socialbidrag eller till att ta lån av varandra för att klara helgerna bara för att man drabbats av sjukdom.

Det är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige att ha utförsäkringar. Det är inte politiskt försvarbart, det är inte ekonomiskt försvarbart och det är sannerligen inte moraliskt försvarbart.

(Applåder)

Anf. 2 GUNVOR G ERICSON (MP):

Herr talman! En social försäkring eller en försäkring som alla andra? Smaka på ordet socialförsäkring!

Vad är en social försäkring egentligen? Är det en försäkring som ger skydd, ett nät som fångar upp dig när du faller, ett nät som ger dig möjlighet att komma tillbaka till arbetslivet utan att behöva bli ställd på bar backe – en allmän försäkring som alla är med och betalar till och som alla kan få ta del av när man behöver den?

En socialförsäkring är någonting mer än det du kan teckna på vilket försäkringsbolag som helst. En socialförsäkring innebär att vi är en större grupp som solidariskt delar på finansieringen. Miljöpartiets ideologiska grund utgår från principerna att det ska vara en social försäkring.

De två stora förslagen i vårt budgetalternativ handlar om arbetslivs-trygghet och slopat sjuklöneansvar för småföretagare.

Under sin tid vid makten har den borgerliga regeringen genomfört omfattande förändringar i trygghetssystemen och försämrat villkoren för många människor.

Ekonomisk och social trygghet är ett av målområdena i folkhälsopolitiken som den borgerliga alliansregeringen inte har tagit bort men som ändå verkar ha glömt bort. Genom folkhälsoforskningen vet vi att ekonomisk och social trygghet är välkända faktorer som främjar hälsa och

välbefinnande. Det är inte lätt att tillfriskna efter en operation om man samtidigt ska oroa sig för sin ekonomi.

En social försäkring eller en strikt riskbedömning? Att vara människa innebär att ha drömmar om framtiden. Att vara människa innebär att vilja delta i samhällslivet och känna sig behövd. Men att vara människa innebär också att vara sårbar. Alla människor kan drabbas av sjukdom eller bli arbetslösa. Och det finns tider i livet då vi av olika skäl inte kan arbeta. Så är det, och så måste det få vara. Men hela livet ska vi som människor och medborgare kunna utvecklas genom att våga pröva nya saker och anta nya utmaningar. Ska vi lyckas med det behövs det konstruktiva förutsättningar och stödjande strukturer.

De så kallade tidsgränserna och den utförsäkring som sker när tidsgränsen slår till, om man inte lyckats bli frisk och inte är tillräckligt sjuk för att kvala in de andra systemen, ger inte människor dessa förutsättningar och strukturer. Rätt till insatser och rehabilitering finns inte i dag.

Försäkringskassan är duktig på att redovisa kartläggningar och samverkan men kan inte svara på frågan hur många människor som faktiskt får insatser.

Miljöpartiet vill med sitt förslag till utskottsinitiativ som nu hanteras i riksdagen, vilket Tomas Eneroth också nämnde tidigare, säkerställa att människor får insatser och rätt till rehabilitering så att de kan komma tillbaka i arbete.

De allra flesta människor vill arbeta och bidra till samhällets utveckling. Alla vill vi vara delaktiga och befinna oss i ett sammanhang, inte utanför. I dag har vi ett socialförsäkringssystem som till stora delar inte harmoniserar med dessa tankar. Vi har ett socialförsäkringssystem som inte fungerar inkluderande och dynamiskt utan snarare stigmatiserar, exkluderar och passiviserar.

Låt mig ta ett konkret exempel. Man måste ha varit sjukskriven på heltid i minst ett år för att kunna få en lönebidragsanställning. Den som har jobbat deltid och varit halvt sjukskriven straffas och kan inte få lönebidrag. Den som har varit deltidssjukskriven och inte får förlängd sjukskrivning på sin deltid men fortsätter jobba deltid räknas som anställd i statistiken – något som *Ekot* nyligen rapporterade om.

Miljöpartiet menar att samhällets regelverk måste anpassas till de situationer som verkliga människor befinner sig i. I dag bygger ersättningen vid arbetslöshet och sjukdom på att man har ett någorlunda stabilt jobb. Ersättningen är helt och hållet kopplad till antalet timmar man har jobbat och den lön man har fått för det. De som inte har kommit in på arbetsmarknaden ordentligt får ingen ersättning, även om de har jobbat på timvikariat eller andra tillfälliga jobb. Det är ingen arbetslinje, även om alliansregeringen låtsas det.

Det behövs ett nytänk i socialförsäkringarna som gör att systemen kan bidra till en känsla av sammanhang och också främja hälsa. Visst vill vi väl att socialförsäkringssystemet i sig gör att människor blir friska och kommer tillbaka. Det kan inte bara handla om att se till att så få människor som möjligt får ersättning. Syftet med en socialförsäkring måste ändå vara att få människor friska och tillbaka i arbete.

Vi måste sätta det friska i fokus för att se möjligheter hos varje individ i stället för att stämpla människor som utförsäkrade.

De marginella förändringar som regeringen har gjort sedan 2008, när den så kallade rehadjan sjösattes, har varit plåster, eller så har man tvingats till ändringar av riksdagen.

Regeringen vill inte se de stora revor som finns i skyddsneten. Det handlar inte om siffror, det handlar om människor.

Miljöpartiet vill se en arbetslivstrygghet och en försäkring som gäller alla. Vi vill införa ett nytt trygghetssystem som är enkelt, överskådligt, inkluderande och jämlikt. Vi vill se en enda försäkring som gäller både vid arbetslöshet och vid sjukdom.

Människor ska inte behöva bollas mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och, i värsta fall, kommunernas trygghetssystem i form av försörjningsstöd. Det sistnämnda är inte bara dåligt för individen utan innebär också att kommunen måste skära ned i sin verksamhet för att finansiera försörjningsstödet.

Vi vill se *en* väg in i trygghetssystemen och många vägar ut, för med trygghet föds kreativitet. Det är kanske lättare att finna ett jobb någon annanstans än att försöka hålla sig kvar i ett jobb där man inte har tillräckligt bra arbetsmiljö utifrån de förutsättningar man har som individ. Då måste det finnas ett trygghetssystem som fångar upp och gör det enklare att gå vidare och ta ett annat jobb.

Vi måste våga tänka nytt och införa ett system där arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring och försörjningsstöd slås ihop och där det finns en garantinivå. Det ger ett golv att stå på om man inte lyckats bygga väggar och fått ett fast jobb.

Arbete ska löna sig men räknas bredare än i dag så att även studenter, egenföretagare och familjehem kan omfattas av en vettig försäkring. Den som inte har möjlighet eller förmåga att arbeta ska aldrig någonsin bli degraderad till en andra klassens medborgare.

Att de som står utan a-kassa och sjukförsäkring hänvisas till kommunernas socialkontor för att få försörjningsstöd är bekymmersamt inte bara för den enskilde utan, som sagt, också för kommunerna som får svårt att få ekonomin att gå ihop, vilket kan medföra omedelbara nedskärningar i välfärden, i skola, vård och omsorg.

De olika regelverken sätter krokben för individer och handläggare. Arbetsförmedlingen har sitt stuprör, a-kassorna sitt, Försäkringskassan sitt och socialtjänsten sitt.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har klokt nog fått ett tydligt uppdrag av regeringen att samverka mer, och det är bra. Det är dock fortfarande två olika regelverk. Människor får sin ersättning från den ena myndigheten eller den andra, och ersättningen räknas ut på olika sätt. Man ser olika på inkomstgrunden i a-kassan och sjukförsäkringen.

Det här gör vi för att vi tror att det är rätt, säger alliansregeringen. Ja, men en samlad arbetslivstrygghet där både allmän sjukförsäkring och allmän arbetslöshetsförsäkring ingår liksom en lägsta ersättning, eller ett golv att stå på när tillvaron sviktar, är faktiskt hälsofrämjande.

Vi införde ju en ersättning för nollklassade, säger alliansregeringen. Nja, det är inte helt sant. Det gäller bara dem som fanns i systemet förut. Under galgen tvingades regeringen att införa det efter riksdagsbeslutet sommaren 2011. Men det gäller som sagt bara dem som tidigare varit inne i systemet.

Den som är ung och till exempel drabbas av sjukdom under andra året av gymnasiet har varken rätt till sjukpenning, insatser eller hjälp till stöd. Är man student är det inte självklart att man omfattas av försäkringen. Så kan vi inte ha det i det moderna välfärdslandet Sverige.

Inför man ett golv i sjukförsäkringen kan människor lättare koncentrera sig och fokusera på sin rehabilitering i stället för att oroa sig för att kunna betala hyran nästa vecka. Det är viktigt att vi har både en inkomstrelaterad ersättning och ett golv.

Det finns individer som inte har en upparbetad sjukpenninggrundande inkomst och som med det regelverk vi har i dag inte skulle få någon sjuk- eller rehabiliteringspenning alls om de drabbas av sjukdom. Dessa personer omfattas helt enkelt inte av socialförsäkringen. De hänvisas att söka försörjning på annat håll, till exempel via studiebidrag eller socialbidrag. De kanske till och med måste leva på sin maka eller make. Går de då till kommunen införs faktiskt bakvägen en sambeskattnings eftersom försörjningsstöd bygger på familjens hela inkomst.

Det handlar inte om att människor är lata utan om att det i samhället i dag finns osäkra anställningar som staplas på varandra och tyvärr blir alltmer vanliga.

De osäkra anställningarna som blir alltmer vanliga är något som vi naturligtvis måste jobba med i arbetsmarknadspolitiken. Vi måste också ha ett socialförsäkringssystem som fångar upp dessa individer. Vi ska inte tro att vi kan lösa det enbart med arbetsmarknadspolitiken. Därför är det viktigt med ett golv i sjuk- och rehabiliteringspenningen.

En annan del handlar om arbetsgivarna och att de ska våga anställa. Att slopa sjuklöneansvaret för småföretagare med upp till tio anställda är en viktig pusselbit. En majoritet av Sveriges företag är relativt små. Företag med tio eller färre anställda utgör 96 procent av alla företag. Många av dessa småföretagare upplever att kostnaderna för sjuklön är betungande. En undersökning visar att åtta småföretagare av tio känner oro för att någon anställd ska bli sjuk och de får stå för tunga kostnader för både sjuklön och ersättare. Syftet med att slopa sjuklöneansvaret för småföretagare är att öka möjligheterna för dessa företag att växa och anställa. Det innebär också att människor skulle få en chans att få jobb. Det är nämligen i den sektorn som de nya jobben kan komma. Förslaget gynnar som sagt även de grupper som står längst från arbetsmarknaden, det vill säga arbetssökande med en lång sjukdomshistoria.

I den gröna budgeten föreslår vi en kraftigt förbättrad sjukförsäkring. Vi tar också de första stegen mot att avskaffa de värsta skamfläckarna i det svenska samhället, nämligen den växande grupp barn som lever i fattiga familjer. De barnen har inte valt att föräldrarna ska bli sjuka. Vi kan välja mycket i livet, men vi kan inte välja vilken familj vi föds i.

För Miljöpartiet kombineras varsamhet med statens finanser och målet att skapa ett hållbart samhälle med mindre klyftor och god miljö. Ett samhälle som vi med gott samvete kan lämna över till kommande generationer är något som socialförsäkringen också ska kunna bidra till. Där har vi mycket kvar att göra.

Jag står självklart bakom samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2 om allmänna principer i sjukförsäkringen och reservation 10 om förrehabilitering.

Anf. 3 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna har en vision om ett folkhem där samhörigheten i samhället inte är baserad på klass utan på nationstillhörighet. Vår målsättning är att alla medborgare ska garanteras en hög nivå av fysisk, ekonomisk och social trygghet, vilket är vägledande för Sverigedemokraternas politik på välfärdsområdet.

Sverigedemokraterna förordar en generell och solidariskt finansierad välfärd där utgångspunkten är att alla ska ha goda grundförutsättningar att lyckas i livet och där alla ska kunna lita på att samhället träder in och hjälper den som av olika anledningar inte kan försörja sig själv eller har blivit skadad eller sjuk.

Stora klassklyftor och sociala orättvisor hotar tryggheten och sammanhållningen i samhället. Det skapar splittring och riskerar att slita isär nationen, och måste därför motverkas. För att långsiktigt slå vakt om folkhemstanken och välfärdsstaten måste man också slå vakt om den nationella sammanhållningen. Det måste finnas en gemensam identitet i botten för att de som har mer ska vilja dela med sig till dem som har mindre.

Denna gemensamma nationella identitet och den nationella gemenskapen är en förutsättning för att ett gemensamt finansierat välfärdssystem ska fungera. Det förutsätter en gemensam syn på moral och värderingar. Det förutsätter att det finns en känsla av att välfärden har skapats av oss alla gemensamt, såväl av oss som lever i Sverige i dag som av dem som byggde samhället åt oss. Då den överväldigande majoriteten av befolkningen har en sådan grundinställning kan ett fungerande välfärds-samhälle upprätthållas.

Skulle den allmänna inställningen däremot gå i motsatt riktning, det vill säga att en växande andel av befolkningen inte känner sig delaktig i upprätthållandet av välfärdssamhället riskerar respekten för den att urholkas, och välfärden riskerar att betraktas som något man kan dra fördel av snarare än något att bidra till. Därför är det av yttersta vikt att invandrare som har för avsikt att bli en del av det svenska samhället också har vilja och förmåga att bli en del av den svenska nationen och den nationella gemenskapen. De som saknar denna vilja och förmåga kommer inte att bidra till vare sig trygghet eller välfärd.

Herr talman! I budgetens utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning föreslår Sverigedemokraterna ett minskat sjuklöneansvar för företag. Syftet med förslaget är att underlätta för framför allt små företag att expandera sin verksamhet, att växa och kunna anställa fler. Ett litet företag kan drabbas hårt av att någon enstaka medarbetare blir sjuk. Sjuklönekostnader, vikarier och minskad produktivitet kan i värsta fall bli en mycket tung börda och är en riskfaktor som alltför ofta minskar viljan att nyanställa.

Enligt vårt förslag tar staten över den genomsnittliga sjuklönekostnaden inklusive arbetsgivaravgifter som företag med tio eller färre anställda har. Observera dock att avdraget gäller samtliga företag, även de som har fler än tio anställda. Därigenom undviks också de tröskeleffekter som annars skulle ha uppkommit för att anställa en elfte medarbetare.

Den genomsnittliga kostnaden för sjuklöneansvar beräknas till 17 300 kronor per företag och år för tio anställda. Det innebär att det genomsnitt-

Prot. 2012/13:42

12 december

Socialförsäkrings-
området

Utgiftsområde 10

liga företaget med tio anställda helt befrias från sjuklönekostnader. För staten kostar detta 2 100 miljoner kronor per år.

Sverigedemokraterna vill även höja taket i sjukförsäkringen till 643 kronor per dag, vilket beräknas kosta 700 miljoner kronor per år.

Vi har även förespråkat en bättre samordning, inte bara mellan stat, landsting och kommuner, utan också mellan myndigheter, framför allt mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Förutom att arbetslöshetskassan ska administreras av Försäkringskassan, vill vi även på sikt se en sammanslagning av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Visserligen hade vi besök av både Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i socialförsäkringsutskottet så sent som i går, och de båda generaldirektörerna var noga med att markera hur väl de samarbetar nu för tiden och hur starkt sammanlänkade de är. Det lär ha blivit bättre den senaste tiden, men det har funnits problem med att ärenden har hamnat mellan stolarna när ingen av myndigheterna har ansvar för en medborgare som hamnar i en sådan situation. Det förekommer också att människor slussas mellan myndigheterna flera gånger. Det sker när de genomgår en längre process från att vara sjukskrivna till att ingå i arbetskraften. För den enskilde som fastnar i byråkrati och pappersexercis blir konsekvenserna betungande. Att få arbetskraften att kunna återgå till arbetsmarknaden, oavsett om det är från sjukdom eller arbetslöshet, är Sverigedemokraternas grundläggande fokus. Därför förespråkar vi att dessa myndigheter slås samman till en myndighet.

Det är inte särskilt nyskapande eller revolutionerande. Det har gjorts förr. I Norge slog man år 2006 samman deras motsvarighet till Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen till en enda myndighet. Det har fungerat bra där.

För Sverigedemokraterna handlar det i slutändan om att individen ska sättas i fokus och alltid få det stöd han eller hon behöver för att återgå till arbete. Administrativa tillkortakommanden i organisationen mellan myndigheter får inte hejda ett återinträde på arbetsmarknaden.

Herr talman! Sverigedemokraternas förslag till anslag på utgiftsområde 10 överstiger regeringens med 2 800 miljoner kronor för år 2013. I detta betänkande ber jag därför att få hänvisa till vårt särskilda yttrande.

Anf. 4 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Det var med intresse jag hörde David Långs anförande från Sverigedemokraterna, och jag har en enkel fråga till Sverigedemokraterna. Ni har hittills ställt er bakom utförsäkringarna, stupstocken i sjukförsäkringen, som innebär att 65 000 personer har utförsäkrats. Varför tycker Sverigedemokraterna att det är så viktigt att personer ska ställas utanför sjukförsäkringen och hamna i betydande ekonomiska bekymmer med bristande möjligheter till stöd att komma tillbaka till arbetslivet?

Ni kritiserar i många debatter ofta regeringen för sjukförsäkringen. Men jag tror att det är viktigt även för dem som följer debatten på tv att få höra att Sverigedemokraterna också tycker att det är viktigt att utförsäkra grupper från sjukförsäkringen. Min enda grundläggande fråga är alltså: Varför tycker Sverigedemokraterna att det är så viktigt att bevara stupstocken och säkerställa att personer utförsäkras i stället för att få stöd och hjälp att komma tillbaka till arbetslivet?

Den andra frågan handlar om vilken ersättning man då ska ha. Som jag sade tidigare visar Kommunals undersökning att deras utförsäkrade medlemmar i snitt förlorar 5 000 kronor i månaden. Det är alltså Kommunals medlemmar som är relativt lågavlönade. Vi kan gissningsvis tänka oss att det är väsentligt mycket mer för den som är lärare, ingenjör eller metallarbetare. Det är alltså ett ganska kraftigt ekonomiskt tapp när man drabbas av en längre tids sjukdom. Tycker David Lång att det är rimligt att man får ett så pass kraftigt ekonomiskt tapp bara för att man drabbas av en längre tids sjukdom? Jag noterar att Sverigedemokraterna inte heller här har några andra förslag om förbättrade ersättningar.

Anf. 5 DAVID LÅNG (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågorna. Den första frågan är en fråga som Tomas Eneroth brukar ställa på detta dramatiska sätt och tala om stupstock.

Först och främst tycker jag att det är bra att det finns tydliga gränser. Det innebär dock inte att det är fråga om att kasta ut folk helt och hållet i samhället utan någon som helst möjlighet till ersättning trots att de inte kan arbeta på grund av sjukdom. Det fungerar på ett sådant sätt att man kan komma tillbaka in i olika ersättningar redan som det är i dag. Precis som Tomas Eneroth tidigare har nämnt pågår det utredningar för att täppa till de luckor som finns i dag. Där är vi alla engagerade på ett eller annat sätt.

Däremot vill jag inte på något sätt ställas till svars för det system som borgarna har infört. Socialdemokraterna införde ett system med mycket stora brister. Nu har borgarna åtgärdat vissa brister och infört nya. Jag vill påminna Tomas Eneroth om att Sverigedemokraterna absolut inte är skyldiga till några av dessa brister, vare sig Socialdemokraternas eller borgarnas.

Jag noterade också att Tomas Eneroth i sitt anförande konstaterade att förtroendet för sjukförsäkringen har minskat kraftigt. Han beskyller återigen borgarna för deras reformer, och borgarna beskyller naturligtvis Socialdemokraterna för att systemet var ännu sämre tidigare. I någon mån har båda parter förvisso en ganska stor poäng. Men sanningen är att Sverige håller på att försämrats precis på det sätt som jag sade i mitt anförande. Det bär sju riksdagspartier skulden för.

I invandrartäta områden odlas en kultur som skiljer sig från den svenska majoritetskulturen, och där saknas all respekt för det svenska majoritetssamhället. Där bildas parallella samhällen, och där saknas också respekt och förtroende för de system som vi har.

Anf. 6 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag delar över huvud taget inte vare sig David Långa verklighetsbeskrivning eller hans uppfattning när det gäller hur personer med utländsk bakgrund har det och lever i Sverige. Jag noterar att många – 700 000 – går till jobbet varje dag och att var tredje eller var fjärde läkare som jag träffar har utländsk bakgrund. Det är ett välkommet tillskott för Sverige som gör att vi stärks som nation och att vi faktiskt är ett bättre välfärdssamhälle när vi har möjlighet att tillvarata alla människors olika kapaciteter och möjligheter.

Men Sverigedemokraterna smiter undan sitt ansvar genom att David Lång säger att ni inte gillar vare sig de borgerliga partierna eller Socialdemokraterna. Men ni har olyckligtvis suttit i riksdagen sedan 2010. Under denna tid har ni stött förslag som innebär att vi har en stupstock i sjukförsäkringen. Vi har haft utskottsinitiativ i riksdagen, och vi har haft ett flertal förslag som Sverigedemokraterna skulle kunna ställa sig bakom, men det gör ni inte. Ni har röstat för att säkerställa att 65 000 personer har utförsäkrats. Det ansvaret kan ni inte smita undan. Ni kan inte heller gömma detta ansvar bakom någon allmän retorik om att allting skulle vara invandringens fel.

Återigen: Om ni vill bli betraktade som vilket annat parti som helst måste ni också ta ansvar för de politiska sakfrågorna. I detta fall är det 65 000 personer som är utförsäkrade.

Sverigedemokraterna har vid alla tillfällen då de har haft möjlighet till det här i riksdagen säkerställt att det fortsatt kan vara så. De har inte agerat för att människor ska få vare sig förbättrade ersättningar eller någon aktiv rehabiliteringsinsats utan snarare tvärtom valt att agera med mycket låg profil och accepterat det systemskifte som finns i sjukförsäkringen.

Min fråga bollas tillbaka: Varför tycker Sverigedemokraterna att det är så viktigt att vi fortsätter med utförsäkringar i Sverige?

Anf. 7 DAVID LÅNG (SD) replik:

Herr talman! Jag vill påminna om att när det gäller att skapa förbättringar på dessa områden i Sverige har Sverigedemokraterna vid två tillfällen – vi kanske är inne på ett tredje, men vi får se var vi landar – tillsammans med de rödgröna stött utskottsinitiativ just i syfte att sätta press på regeringen i de fall där det finns uppenbara brister.

Om Tomas Eneroth och Socialdemokraterna vill ha med Sverigedemokraterna när det gäller förslag som kan leda till förbättringar, vilket vi naturligtvis alltid är villiga att göra, tar jag mycket tacksamt emot en inbjudan till förhandlingar.

Anf. 8 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! David Lång från Sverigedemokraterna talade i sitt anförande om att höja taket i sjukförsäkringen. Men ni vill ha kvar utförsäkringssystemet.

Försäkringskassans prognos för nästa år visar att ytterligare 5 000 personer kommer att utförsäkras.

På vilket sätt menar Sverigedemokraterna att människor blir friskare genom att utförsäkras?

Anf. 9 DAVID LÅNG (SD) replik:

Herr talman! I någon mån tangerar den frågan det som Tomas Eneroth var inne på. Självklart blir ingen friskare av att utförsäkras, och självklart finns det inget egenvärde i att folk utförsäkras. Jag tror dock att det är bra att det finns en borte gräns någonstans. Men som det är i dag innebär inte att folk kastas ut på gatan. Men vi är som sagt villiga att se på de problem som finns och bidra till att lösningar nås.

Jag får kontra med att ställa en fråga till Miljöpartiet om deras förslag om minskat sjuklöneansvar, som i någon påminner om Sverigedemokra-

ternas. Men det som är lite konstigt med Miljöpartiets förslag är att om ett företag med tio anställda har den rabatt som Miljöpartiet föreslår och sedan anställer en elfte person kommer företaget att åka på hela sjuklöneansvaret, även för de första tio anställda. Det blir en mycket tydlig tröskeleffekt som gör att expansion och nyanställningar naturligtvis inte är särskilt lockande för ett företag i denna situation.

Jag vill fråga Gunvor G Ericson hur man kan ha ett sådant förslag. Det lär knappast leda till fler anställningar och fler jobb.

Anf. 10 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag kan notera att Sverigedemokraterna inte gärna vill tala om vilket empiriskt stöd som finns för att människor skulle bli friskare genom att utförsäkras.

Att underlätta för företag att anställa kan man göra genom att sänka arbetsgivaravgiften. Men merparten av alla företag i Sverige har mindre än tio anställda.

De problem som vi ser i sjukförsäkringen nu handlar faktiskt om utförsäkringarna. Att människor för andra gången kommer att bli utkastade ur systemet löser inte problemet när det gäller att dessa människor ska komma närmare arbetsmarknaden. Dessa personer som blir utförsäkrade skulle behöva hjälp och insatser för att kunna komma tillbaka.

Utifrån folkhälsoforskningen, som jag tidigare nämnde i mitt anförande, vet vi att ekonomisk och social trygghet – de livsvillkor som människor lever under – har mycket stor betydelse för att främja människors hälsa, inte att de ska bli kategoriserade utifrån vilket etniskt ursprung de har. Just att få vara med och vara delaktiga i samhället är avgörande för att främja människors hälsa.

Den gräns som finns innebär att om man inte uppfyller tillräckligt många kriterier för att få en sjukersättning blir man utförsäkrad. På vilket sätt medför det att sjukförsäkringssystemet blir bättre?

Anf. 11 DAVID LÅNG (SD) replik:

Herr talman! Gunvor G Ericson talar om vad som är viktigt med hjälp och insatser. Jag vill påminna Gunvor G Ericson om att anledningen till att vi nu går vidare med ett eventuellt utskottsinitiativ för detta i socialförsäkringsutskottet är just att Sverigedemokraterna har valt att stödja det. Det är tredje gången vi går på de rödgrönas linje där. Jag tycker alltså knappast att Gunvor G Ericson och övriga har någon rätt att beskylla Sverigedemokraterna för att stå på borgerlighetens sida i denna fråga.

Sedan hoppas jag också att alla har noterat att vi i det utgiftsområde vi trots allt debatterar som sagt föreslår en höjning av taket i sjukförsäkringen. Vi föreslår också kraftigt reducerat sjuklöneansvar för småföretag, vilket är betydligt mer och ett bättre genomtänkt förslag än det Miljöpartiet har kommit med.

Anf. 12 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Herr talman! I dag är jag frisk, såvitt jag vet i alla fall, men i morgon kan jag bli sjuk. Det gäller oss alla. Därför är det viktigt att vi har en socialförsäkring vi kan lita på, men det har vi inte i dag. I dag kastas

allvarligt sjuka människor ut ur försäkringen. Det vill vi i Vänsterpartiet ändra på, för folk blir inte friskare av att bli fattiga. Det är precis tvärtom.

Det har precis på dagen gått ett år sedan vi senast debatterade pengar och hur vi vill ändra i sjukförsäkringen och dess brister. Fortfarande sparkas sjuka ut ur försäkringssystemet, i dag till en arbetsmarknad med massarbetslöshet där fullt friska människor har mycket svårt att få jobb. Vi har i dag en arbetslöshet som kryper upp mot 8 procent, och ingenting tyder på att det kommer att bli bättre siffror om någon dag när vi får ny statistik.

Regeringen sänker dock skatter och hoppas på det bästa. Vi har sett att det inte fungerar. Vi har massarbetslöshet, och det är till en sådan arbetsmarknad vi skickar ut sjuka människor att konkurrera om de jobb som finns. Det är cyniskt. Det är borgerlig politik.

Herr talman! Vi har i dag ett Sverige där klyftorna blir allt djupare mellan den som är frisk och har jobb och den som har oturen att bli sjuk. Den som blir sjuk riskerar nämligen dessutom att bli av med det jobb den har, därför att reglerna faktiskt tillåter det. Det är regler som regeringen och en majoritet här i riksdagen har ställt sig bakom och tycker är helt okej. Rehabiliteringskedjan sorterar i dag ut agnarna från vetet. Sjuka sorteras med tiden ut. Så lyder rehabiliteringskedjans regler.

Kommunals berättelse *Kedjan som brast* visar att var tredje kommunalare – 37 procent – hade förlorat 5 000 kronor i månaden på att vara sjuk. Inkomstbortfallet försäkras allt sämre i vårt generella system. 20 procent av dem som är utförsäkrade får inte ekonomiskt stöd av vare sig sjukförsäkring eller någon annan försäkring. Då blir man utlämnad till make eller maka, sambo eller varför inte till barn eller föräldrar. Det tycker statsrådet är helt okej, har jag förstått. Det är faktiskt häpnadsväckande.

Sjuk, fattig och beroende av någon annan för sin försörjning – så ser den bistra verkligheten ut för stora grupper sjuka i dagens borgerliga Sverige. Drygt 30 procent av dem som får sjukpenning får inte ut några 80 procent av inkomsten. För arbetslösa ser det ännu värre ut; där får bara 10 procent ut 80 procent av sin lön. När allt färre får ut allt mindre av sin lön genom socialförsäkringen försvinner som vi alla vet intresset för att vara med och betala till vår gemensamma välfärd. Då tecknar de som kan privata tilläggsförsäkringar, och den mödosamt uppbyggda, generella välfärden monteras ned. Det är cyniskt. Det är borgerlig politik.

Herr talman! En rapport från LO visar att det är vanligast att den som utförsäkras från sjukförsäkringen har jobbat inom hotell och restaurang, städbranschen, handeln eller som kommunalanställd innan långtidssjukskrivningen. Framför allt är det kvinnor och låginkomsttagare med tunga jobb som drabbas. För dem hjälper varken RUT eller ROT. I klartext innebär regeringens politik en utslagning av arbetarklassens kvinnor, samtidigt som man har sänkt skatterna mest för dem som tjänar mest i samhället. Majoriteten av dem är män. Det är faktiskt samma gamla klasspolitik som högern alltid har ägnat sig åt, bara i ny förklädnad.

Herr talman! Vi har ett sjukförsäkringssystem som behöver rehabiliteras, och det behöver göras väldigt snabbt. Vi behöver ha tidsgränser – Vänsterpartiet är ingen motståndare till att vi har vissa tidsgränser, men det ska vara med press på sjukvården, rehabiliteringen, företagshälsovården, arbetsgivaren och Försäkringskassan. De måste skapa tidsgränserna.

Det ska inte vara byråkratiska tidsgränser som pressar den sjuke. Dessa måste bort.

Den skälighetsprövning som är införd är otillräcklig och rättar inte till grundproblemet att fyrkantiga tidsgränser anses viktigare än om individen har blivit tillräckligt frisk för att arbeta. Därför måste själva utförsäkringen i sig stoppas och sjukpenningens bortre gräns, den så kallade stupstocken, avskaffas. Det avgörande måste ändå vara om den som har varit sjuk har blivit frisk nog att kunna börja arbeta igen. Det är så självklart för de flesta av oss.

Vi vill i stället stärka möjligheten för alla att få tillgång till rehabilitering. Det är det som ska gälla för den som är sjuk. Så länge den bortre gränsen finns kvar är det extra viktigt att alla har rätt till insatser, rehabilitering och uppföljning av åtgärder innan utförsäkringen slår till.

Det finns som vi har hört tidigare ett så kallat utskottsinitiativ på bordet – där finns det just nu en majoritet hos oppositionen – för att be regeringen att i vårbudgeten komma med konkreta förslag som ska göra att ingen ska kunna utförsäkras innan all rehabilitering och alla insatser är fullgjorda. Arbete pågår alltså, men tyvärr finns det ingen majoritet för att ta bort utförsäkringen. Det är cyniskt att utförsäkra folk, och det drabbar de redan drabbade. I dag är det 65 000 som är utförsäkrade.

Herr talman! Enligt siffror från Arbetsförmedlingen som togs fram på *Eko*-redaktionens begäran är det en av tio som utförsäkrats som jobbar ett halvår efter utförsäkringen. Det var 1 350 personer av de 55 000 man då tittade på. Hur många timmar de jobbade går dock inte att säga. Ytterligare 3 000 jobbar med någon form av stöd, oftast lönebidrag. Det är absolut inget fel med det; tvärtom är det ett bra sätt att kunna komma tillbaka.

Problemet är att det i statistiken inte sägs någonting om hur mycket arbete man egentligen är i. Det kan vara ned till någon enstaka timme i veckan, eller något mer. För var och en som blir frisk och kan jobba är det förstås kanonbra. Det är dock svårt, för att inte säga omöjligt, att veta hur mycket de tidigare utförsäkrade egentligen orkar arbeta. Det är detta som har kallats att frisera och tricksa med siffrorna. Det enda vi vet enligt Arbetsförmedlingens statistik är att en av tio är i *någon* form av arbete. Nio av tio av de utförsäkrade har antingen fått tillbaka sin sjukersättning eller väntar på att få tillbaka den. Det är ett helt onödigt system, menar vi.

Herr talman! Jag är medveten om att det blev en del siffror, men låt oss tänka på att det bakom varenda en av dessa siffror faktiskt döljer sig en person som hanteras i ett orimligt sjukförsäkringssystem. Det är ett system som kan drabba precis vem som helst av oss och som ställer hela vår generella välfärd på ända. Det är cyniskt att kasta ut allvarligt sjuka ur försäkringen.

Vad vill då Vänsterpartiet? Jag har sagt att vi vill avskaffa den bortre tidsgränsen för sjukpenning. Vi vill förstås höja sjukpenningstaket – successivt, till tio prisbasbelopp – så att fler får ut 80 procent av sin lön. Självklart ska det också vara 80 procent hela tiden man är sjuk. Det ska inte vara någon nedtrappning.

Jag förstår inte hur det skulle kunna bli billigare att leva för den som är sjuk länge. Det är precis tvärtom.

Prot. 2012/13:42
12 december

Socialförsäkrings-
området

Utgiftsområde 10

Vi höjer successivt, och börjar nästa år med att lyfta taket till 29 700 kr i månaden. Vi vill slopa sjuklönen för små företag. Vi vill slopa sjuklönen helt för dem som har upp till 10 anställda med en upptrappning upp till 15 anställda, för vi vet att detta är den vanligaste typen av företag. Vi vill införa ett högriskskydd för långtidssjukskrivna där staten, det vill säga vi gemensamt, betalar sjuklönen för den som har varit sjuk i mer än 60 dagar på ett år. På det viset blir det mindre trösklar för att anställa någon som har en sjukdomshistoria.

Vi tycker att det är rimligt att höja bostadstillägget för dem med sjuk- och aktivitetsersättning på samma sätt som man gör för pensionärer. Vi tycker att det är rimligt att arbetsgivare som struntar i att anpassa arbetsplatsen så att den som är sjuk ska kunna komma tillbaka till sin arbetsgivare och sin arbetsplats ska få kännbara sanktionsavgifter. Det ska finnas tydliga regler och kännbara sanktionsavgifter för den som bara sitter still i båten och väntar på att någon går över vissa magiska gränser och sedan försvinner från sin anställning.

Det är bakåtsträvande att Försäkringskassan inte längre ska verka för ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Vi ser att den borgerliga regeringen alltså inte tycker att det är någon vits med att kvinnor och män uppmuntras att dela mer jämställt på föräldraförsäkringen. Vi vill på sikt ta bort karensdagen, men som ett första steg vill vi ersätta den med ett karensavdrag som i alla fall blir mer rättvist än vad det är i dag.

De som arbetar mer koncentrerad arbetstid, det vill säga färre men längre pass varje månad, förlorar en mycket större del av sin månadsinkomst än andra gör när de är borta en dag från jobbet på grund av att de är sjuka. Det drabbar låginkomsttagare värre än höginkomsttagare eftersom marginalerna är så mycket mindre. Man kan förlora så mycket som upp till 10 procent av sin månadslön bara genom att man är borta en dag om det är fel dag, så att säga.

Det finns ett förslag som Socialdepartementet tog fram 2004 utifrån ett trepartssamtal som man hade fört mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Vi tycker att det är dags att man dammar av det och ser hur det kan förverkligas.

Herr talman! Avslutningsvis: Som jag sade inledningsvis är jag såvitt jag vet frisk i dag, men i morgon kan jag – precis som vi alla här – vara sjuk. Därför är det viktigt att vi har en sjukförsäkring som vi kan lita på, och det har vi inte. I dag kastas allvarligt sjuka människor ut ur försäkringen. Det vill vi vänsterpartister ändra på. Folk blir inte friskare av att bli fattiga, utan tvärtom.

Jag yrkar därför bifall till reservationerna 5 och 9.

Anf. 13 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Oppositionen har nu låtit sig förfasas samfällt av den ytterst viktiga sjukförsäkringsreform som genomfördes under 2008 med tydlig verkan från år 2010. Ledartröjan för att beskriva denna dystopi har föga förvånande tagits på av Vänsterns representant Wiwi-Anne Johansson i föregående inlägg.

Sjukförsäkringsreformen har följts upp noga från starten och löpande av regeringen tillsammans med ansvariga myndigheter med flera. Det har lett till ett antal ytterligare förbättringar på en redan bättre fungerande sjukförsäkring som kunde göras under förra årets budgetproposition

liksom nu sker även i den aktuella budgetpropositionen för utgiftsområdet. Exempelvis kommer egenföretagare efter den 1 januari att kunna välja en karensdag i sjukförsäkringen, vilket gäller även om man är arbetslös och om egenföretagaren omfattas av både allmänt och särskilt högriskskydd.

En riktad satsning på flera miljarder över fyra års tid görs på den uttagna gruppen ungdomar som uppbär aktivitetsersättning för att stimulera till studier och arbete. Det är en vilande ersättning där även 25 procent kan betalas ut under en period av två år när ersättningen är vilande för att man provar på arbete.

Regeringen inför nu ett särskilt nytt anslag till riktad stöd för de allmer viktiga samordningsförbundens verksamhet, inte minst när det gäller att få en mer aktiv social, medicinsk och arbetslivsinriktad rehabilitering på plats. Jag kan betona att parat med den psykiatrimiljard som man satsar inom regeringen och som nu har permanentats hoppas jag att det Tomas Eneroth tog upp i sitt anförande om en fortsatt utveckling av den psykiatriska rehabiliteringen blir möjlig med dessa resurser.

Detta konsekventa förbättringsarbete med sjukförsäkringen av alliansregeringen har lett fram till att jag i många sammanhang har träffat människor som jag själv har sökt upp för att förhöra mig om hur de har upplevt sjukförsäkringsreformernas utfall. Det kan också vara människor som – hör och häpna, kan man tycka från oppositionen – har sökt upp mig med vittnesbörd om något helt annat än vad oppositionen ofta väljer att se och höra.

Jag minns i detta sammanhang särskilt en kvinna som var 52 år gammal och som efter ett seminarium om sjukförsäkringsreformen kom fram till mig och tackade mig för den reform som vi hade genomfört. Innan dess hade hon varit passivt sjukskriven i över åtta år utan att någon ens hade frågat henne om annat än möjligheten att gå över till att bli förtidspensionär. Men detta ville inte kvinnan, som nu efter sjukförsäkringsreformen 2008 för första gången uppmärksammades av Försäkringskassan. Därefter erbjöds hon arbetslivsintroduktion på Arbetsförmedlingen under tre månader med aktiva insatser av bland annat arbetslivsinriktad rehabilitering och arbetsträning. Detta ledde fram till att hon efter ytterligare en tremånadersperiod med stöd av Arbetsförmedlingen fick en provanställning på 50 procent som fortsatte upp till 75 procent. Efter ett år kunde hon konvertera detta till en tillsvidareanställning på denna nivå.

Det är en solskenshistoria, säger många. Javisst, men det har visat sig att detta inte bara en enskild kvinna. Hon har flera systrar och bröder som berättar liknande historier till skillnad från den undergångsstämning som oppositionen ofta försöker måla upp med breda penseldrag inför en oförstående medborgarskara. Detta skapar oro när man ser på de skatter man betalar för att finansiera sjukförsäkringssystemet. Det finns många goda exempel, som tyvärr sällan visas fram av vare sig opposition eller medier.

Herr talman! Att medvetet skapa en sådan oro hos befolkningen med nostalgiska återblickar till en svunnen tid som alls inte var bättre för de långtidssjukskrivna men som i gengäld riskerade statsbankrutt genom en sjukförsäkring som finansierade allt till alla som ville ha det utan att ifrågasätta om detta var sjukförsäkringens uppgift – det är i sanning inhumant. Det är inhumant för dem som låses in i en passiv långtidssjuk-

skrivning med en säker biljett endast till en än mer passiviserande tillvaro i en förtidspension om denna inte är motiverad. Det är också inhumant för att det hotar både hållbarheten och därmed tilltron och legitimiteten till systemet på sikt hos befolkningen för en av våra allra viktigaste gemensamt värnade och finansierade välfärdsfunktioner.

Ett sådant nostalgiskt anslag – att slå blå dunster i folks ögon om att det var bättre förr i sjukförsäkringen och vilja få dem att längta dit – är enligt mitt förmenande ett av de största svek mot det skattebetalande folkets vilja att upprätthålla detta välfärdssystem över tid som någon politiker med ansvar kan göra sig skyldig till.

Låt mig därför, herr talman, i stället med varm hand från tidigare opposition yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer och motioner från oppositionen.

Låt mig få ge en kort återblick till varför den genomförda sjukförsäkringsreformen med löpande förbättringsjusteringar var och är en både nödvändig och självklar väg att slå in på för att sedan fortsätta att utveckla i stället för att återvända till det gamla och backa in i framtiden, som oppositionen vill.

Vi behöver bara gå ett decennium tillbaka, till år 2002, då det rådde högkonjunktur. Men under en socialdemokratisk ledning fanns ett massivt utanförskap bestående en osund mix av sjunkande sysselsättning och extremt höga sjuktal. Närmare 15 procent av arbetskraften var sjukfrånvarande. Det är en siffra mer än dubbelt så hög som i jämförbara länder vid denna tidpunkt. Inte bara var ohälsotalet dubbelt så högt; sjukskrivningsperioderna var också i genomsnitt dubbelt så långvariga som i andra länder. Vi hade ett imponerande negativt resultat i sjukförsäkringen med 220 000 heltidssjukskrivna och 550 000 förtidspensionärer i en befolkning av knappt 9 miljoner människor. Varje dag året runt detta negativa toppår 2002 förflyttades 140 människor med stor medveten frenesi av det då rådande systemet från passiv långtidssjukskrivning över till en ännu mer passiviserande och definitiv förtidspension. Då var det inte tal, herr talman, om någon rehabiliteringskedja och långt mindre om någon rehabiliteringsgaranti eller rehabiliteringsmiljard varje år från staten.

Inte heller satsade man på att förbättra sjukskrivningsprocessen med stöd i miljardklassen. Då var det trygg förvaring i sjukförsäkringen som gällde för att hyfsa arbetslöshetssiffrorna. Sjukförsäkringen fungerade för många som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd, vilket bland annat bekräftades av de enorma geografiska skillnaderna i ohälsotal som saknade medicinsk grund.

Snittet för sjukfrånvaron för befolkningen i arbetsför ålder var 40 dagar per år. Sverige hade världens mest sjukfrånvarande befolkning samtidigt som hälsoläget i andra observationer angav att vi hade en av världens friskaste befolkningar. Detta var naturligtvis ohållbart, och det såg dåvarande statsminister Göran Persson. Han såg att problemet låg i den tidens sjukförsäkring och skrev därför in i budgetpropositionen 2002/03 en vision om att frånvaron från arbetslivet på grund av sjukskrivning ska i förhållande till 2002 halveras fram till 2008. Detta var en djärv vision, kan tyckas, men ett utslag av ett tydligt ansvarskännande för grundproblemet natur, till skillnad från dagens socialdemokrater.

Anna Hedborg, tidigare socialdemokratisk socialförsäkringsminister, gavs uppdraget att komma med förslag för att reformera sjukförsäkring-

en. I uppdraget från den socialdemokratiska regeringen ställdes bland annat frågan varför det inom den svenska sjukförsäkringen saknas en borte gräns som i princip alla andra länder hade och har, något som de rödgröna oppositionspartierna nu vill plocka bort.

Anna Hedborg levererade sin gedigna utredning under 2006. Där konstateras bland annat att sjukförsäkringen har tillåtits bli en parkeringsplats för problem den inte är avsedd för. Vidare skrev Anna Hedborg att i andra länder är sjukförsäkringen begränsad i tid, vilket gör att alla vet att det är viktigt att åtgärder sätts in snabbt, men den svenska sjukförsäkringen präglas av motsatsen. Hon sammanfattade sin utredning med att det bästa man kan säga är att rätt till sjukpenning i Sverige finns för den som vill ha den.

Ansvarskännande politiker och bland annat LO applåderade Hedborgs analys och förslag till förändringar i sjukvårdsförsäkringen. Men så förlorade man valet 2006, och den tillträdande alliansregeringen byggde mycket av sin sjukförsäkringsreform just på Hedborgs utredningsresultat. Denna genomfördes som sagt under 2008 med synliga positiva effekter med början vid övergången från 2009 till 2010 och fortsatt i dag, enligt de många fortlöpande uppföljningar som gjorts, görs och planeras.

De sammanfattande resultaten av sjukförsäkringsreformen kan beskrivas i några enkla ord, för att inte blanda in för mycket statistik, som att vi nu har hälften så många som är sjukskrivna hälften så länge som tidigare. Men inte bara långtidssjukskrivningarna har minskat, det har även förtidspensioneringarna, som är så förödande destruktiva för människors liv om man inte verkligen behöver det. Vi talar om många hundratusen människor som nu efter sjukförsäkringsreformen finns på eller är betydligt närmare arbetsmarknaden än innan sjukförsäkringsreformen genomfördes. Till skillnad från den negativa bild som bland annat Wiwi-Anne Johansson målade upp om sysselsättningen och utanförskapet har de senaste undersökningarna visat på en ökad sysselsättning med ungefär 215 000 individer och ett minskat utanförskap med 224 000 individer. Det senare är mycket sjukförsäkringsreformens förtjänst.

Sjukskrivningarna och förtidspensioneringarna är nu alltså nere i nivå med jämförbara länder, och de tidigare bisarra geografiska skillnaderna i ohälsotal och sjukskrivning runt om i landet är nu i princip utjämnade. Göran Perssons vision från budgetpropositionen 2002/03 är fantastiskt nog uppfylld genom ansvarskännande politikers agerande från både tidigare socialdemokratiska regeringar och alliansregeringar.

Det är därför förvånande att den nuvarande socialdemokratin med stöd av rödgröna och oppositionen generellt, med en farlig nostalgisk flört till väljarna baserad på ensidig analys av de många data som i dag finns tillgängliga om utfallet av sjukförsäkringen så här långt, försöker att sken av att den tidigare samsynen över parti- och blockgränserna på problemen och deras lösning för att långsiktigt värna en hållbar och legitim sjukförsäkring finansierad av svenska skattebetalare inte längre finns, till förmån för att helt enkelt bedriva en bakåtsträvande reaktionär politik vars facit vi sett och förskräcks över att möjligen få återuppleva om dagens opposition kommer till makten.

Herr talman! Som den kanske första optimisten i den talarskara som hittills stått i talarstolen skulle jag vilja avsluta mitt anförande med några faktauppgifter som just inger hopp i stället för förtvivlan. Vi har nu en i

allt väsentligt välfungerande sjukförsäkring som ger hållbar trygghet för framtiden för dem som verkligen behöver den och som samtidigt utgår från att den som kan och vill arbeta ska få stöd för att göra detta.

Den första uppgiften är en faktasammanställning från riksdagens utredningstjänst, RUT, byggd på trygga källor som Eurostat och Försäkringskassan strax före sommaren i år. Här konstateras att "den svenska sjukan" inte länge är ett undantag, och RUT bekräftar därmed att Sverige numera har både ett mer stabilt sjuktal och att detta inte nämnvärt avviker från det i vår omvärld.

Med stöd av statistik från bland annat Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen lämnade Socialdepartementet en rapport i september i år om vägen tillbaka, en beskrivning av dem som lämnat sjukförsäkringen. I den står det att finna, i klar motsats till hur oppositionen framställer det, att av de 14 200 personer som lämnat sjukförsäkringen vid årsskiftet 2009/10 var nästan 3 500 tillbaka i arbetslivet. Här tycker jag att det är beklämmande att se att de som är tillbaka i arbetslivet med stöd betraktas som icke riktigt arbetande. Det är för mig en väldigt främmande människosyn.

Ytterligare drygt 4 100 personer är nu betydligt närmare arbetsmarknaden, med studier, i olika arbetsmarknadspolitiska program eller öppet arbetssökande i stället för att ha återgått till sjukförsäkringen. Man slås av att hälften av de 14 200 personerna inte längre finns kvar i sjukförsäkringen alls, vare sig som sjukskrivna eller med förtidspension.

Av dem som återgick till sjukförsäkringen kommer mycket riktigt en del tillbaka för andra gången för att erbjudas arbetslivsintroduktion. Detta är dock begränsat till 2 000 personer, och det är enligt min mening en stor framgång att det är så pass få. Samtidigt får de pröva sin arbetsförmåga när så är befogat och möjligt. De synliggörs helt enkelt och ges en möjlighet att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Till sist, herr talman! Ordet nostalgi kommer från latin och betyder smärtsam längtan tillbaka till hur det var. Nostalgi var ursprungligen en medicinsk diagnos, för det här med en smärta av längtan till hur det var förr var sällan förankrad i den verklighet som då fanns. Nostalgi och trängande tillbakablickande är därför förrädisk, och fallet med den svenska sjukförsäkringen skulle i så fall bli förräckligt. Låt oss därför i stället blicka framåt, se och analysera samhällsproblemen och ha politiskt mod att sedan göra något åt dem, såsom vi gjort med sjukförsäkringen.

Detta ingjuter hopp i stället för vanmakt hos befolkningen i en omgivande värld fylld av svårigheter och motsatsen till en stabil ekonomi, som vi har i vårt land. Det synsättet, herr talman, för oss alla framåt, inte bakåt.

(Applåder)

Anf. 14 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Ofta har vi hört moderata företrädare prata om att det utförsäkrades 140 personer per dag. Jag lät därför riksdagens utredningstjänst titta på hur siffrorna sett ut över tid. Då kan jag berätta att enligt den undersökning som jag har fått var det 169 personer som utförsäkrades varje dag år 1993. Vilka var det som satt i regering då? Jo, det var just nu nämnda moderater.

Man kan inte bara säga att tack vare rehabiliteringskedjan har utvecklingen vänt. Enligt statistiken ändrades kurvan för sjukpenningen 2003. För förtidspensionerna var toppen 2004, och sedan gick det ned.

Då kan man fundera: Var det bättre förr? Nej, det säger vi inte i Miljöpartiet. Vi vill se någonting helt nytt. År 2003 när vi samarbetade med Socialdemokraterna var det inte bra, det var ingen perfekt sjukförsäkring då heller. Men det som ni nu kallar för en miljard till landstingen infördes redan då, fast då kallades det inte så.

Jag vill fråga Finn Bengtsson: Vilken ideologi vill ni se? Vill ni se en social försäkring där det också finns ett golv?

Anf. 15 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Statistik är ju bedrägligt, och vi måste kanske gå tillbaka ytterligare decennier för att se hur det såg ut när Socialdemokraterna regerade, kanske till och med innan Miljöpartiet gjorde entré på scenen.

Viktigt för mig att konstatera är att när Göran Persson antog sin vision i budgetpropositionen 2002/03, vilket jag tyckte var framsynt av en socialdemokratisk ledare att göra, sänktes sjuktalet, men det var oftast på bekostnad av en övergång i förtidspension. Då flyttades man över till det som vi kallar för sjukersättning och som alltså ersätter förtidspensionen. Det är först sedan alliansregeringens sjukvårdsreform trädde i kraft som vi faktiskt ser ett ytterligare sänkt förtidspensionstal. Den resan började, såvitt jag kan se, efter alliansregeringens tillträdande.

Den andra frågan gällde Gunvor G Ericsons förslag till golv; man kan naturligtvis diskutera ideologi. Vi tycker att de nivåer vi i dag har i sjukförsäkringen är rimliga givet det faktum att det oftast finns avtalsförsäkringar som täcker upp för de flesta människor så att de kan komma upp till en rimlig försörjningsnivå om de blir långtidssjukskrivna. Man kunde också vända på frågan och säga: Ska vi ta bort avtalsförsäkringarna? Vill vi inte att parterna ska ha något utrymme att påverka sjukförsäkringssituationen? Jag tror att det kan vara tvärtom.

Det viktiga när man inte bara höjer golv och tak är att man då frigör resurser till helt andra investeringar i välfärdssektorn, till exempel skolan och äldreomsorgen. Vi har trots allt en begränsning av resurser. Vi måste prioritera. Naturligtvis ska de sjuka prioriteras högt, men det ska även de äldre samt våra ungdomar och skolan.

Anf. 16 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det är möjligt att Finn Bengtsson blir besviken, men tittar vi på de siffror som riksdagens utredningstjänst tagit fram ser vi att antalet som gick in i förtida pension, alltså sjukersättning, minskade från 72 000 till 59 000 mellan 2004 och 2005. Ser vi till det totala antalet under de första åren var det en större minskning 2004–2006 än vad ni, Finn Bengtsson, åstadkommit från 2006 till 2010.

När det gäller synen på golv vill jag säga att genom att ni tagit bort den tillfälliga sjukersättningen finns det ingen möjlighet för den som inte kommit in på arbetsmarknaden att få ett stöd. Låt oss som exempel ta en ung person som går sista året på gymnasiet och drabbas av leukemi. Sjukvården lyckas, vilket är helt fantastiskt, återställa henne, men hon har kraftigt nedsatt arbetsförmåga på grund av biverkningarna.

Den unga personen vill inget annat än att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Hon försöker gå en utbildning men klarar det inte på heltid. Hon skulle gärna vilja skaffa sig arbetslivserfarenhet, men klarar inte det. Hon får noll i ersättning. Det finns inget stöd. Med ett golv skulle hon åtminstone kunna få ersättning, skaffa sig en ordentlig utbildning och successivt försöka komma tillbaka.

Frågan är därför: Kan inte Moderaterna trots allt se att det finns ett värde i att ha en ekonomisk och social trygghet för att kunna ställa om och få ett jobb?

Anf. 17 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Herr talman! Jo, det kan Moderaterna visst, och det kan alliansregeringen samfällt också. Vi har, Gunvor G Ericson, med intresse följt både golvhöjarnas och takhöjarnas argumentation. Det är bland annat därför det tillsattes en parlamentarisk socialförsäkringsutredning inom vilken just den typen av frågor kan bli aktuella att resonera om. Sedan får vi se var det största parlamentariska underlaget finns för att antingen höja tak eller golv, eller hur man nu ska göra, och vilken avtrappningsform som kan bli aktuell.

Allt detta måste ställas i relation till att det även handlar om utgifter, som jag sade i mitt förra inlägg, Gunvor G Ericson. Det rör sig om miljardpuckar, som det brukar heta. Det är stora kostnader för staten. De kan naturligtvis vara välmotiverade, men de måste genomtänkas och speglas mot andra insatser som görs på välfärdsområdet, till exempel äldreomsorgen, skolan, sjukvården. Det är lite förment att kräva att vi omedelbart ska höja både golv och tak utan att först göra den reflexionen och utan att ta till vara den breda parlamentariska möjlighet som nu ges i och med den parlamentariska socialförsäkringsutredningen.

När det sedan gäller statistiken kan jag inte omedelbart gå in i den eftersom jag inte sett faktaunderlaget. Jag betvivlar dock att det fullt ut förhåller sig så som Gunvor G Ericson säger, men låt oss titta mer på det.

Det finns en paradox i detta, herr talman. Å ena sidan beskrivs det vi gjort som att vi kastar ut folk som är sjuka, både från sjukpenning och från förtidspension. Å andra sida sägs det att vi har gjort att fler blivit förtidspensionärer. Så låter det av Gunvor G Ericsons resonemang.

Det håller inte ihop, Gunvor G Ericson. I så fall var det enligt din ideologi en inhumanitet när ni tillsammans med Socialdemokraterna 2004–2005, som du säger, skickade ut färre människor i förtidspension än det du påstår att vi nu gör. Det resonemanget håller inte, Gunvor G Ericson.

(Applåder)

Anf. 18 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Det är fascinerande att lyssna på Finn Bengtsson och ibland på moderater över huvud taget. De verkar gilla socialdemokrater, men först tio år efteråt. Här berömmar man Hedborg och Göran Persson och andra. Det är bra, men kunde ni inte ha fattat det då, Finn Bengtsson? Tog det så lång tid? Sedan verkar det som att ni misstolkar och inte riktigt förstår vad de föreslog. Att Anna Hedborg tyckte att det skulle vara mer försäkring och mer arbete, inte tvärtom, är ju en annan historia.

Den historieförfälskning som nu delvis bedrivs från moderater i talarstolen och i kommunikationsplattformar är lite bekymmersam, antingen det görs av partisekreteraren eller av någon i riksdagens talarstol. Vi kan nämligen konstatera att det var vi som införde pengarna när det gällde landstingsmiljarden. Ohälsotalen sjönk från 2003. På punkt efter punkt kan vi bevisa att mycket av det som här påstås naturligtvis inte är sant.

Det är också bekymmersamt när det hävdas att utgiftsminskningarna på något sätt konkurrerar med pengarna till skolan. Hade det varit så skulle väl resurserna till skolan ha förstärkts under den tiden. Så har inte skett. Resultaten sjunker ju dramatiskt.

Däremot uppvisar sjukförsäkringen stora överskott, men de pengarna går inte till sjukförsäkringen. De går någon annanstans. Det är ett av skälen till att företrädare för Saco, TCO och andra undrar varför de ska betala försäkringarna dubbelt, både via avtalsförsäkringar och dessutom via socialavgifter. Det vore intressant att få svar på det av Finn Bengtsson.

Det andra jag vill fråga gäller det som Stefan Svallfors säger, nämligen att under dessa år har förtroendet för sjukförsäkringen minskat dramatiskt hos svenska folket. Det är inte så att alla vi andra får brev från folk som säger att äntligen är sjukförsäkringen mycket bättre än tidigare. Det är ett ganska udda tillfälle när något sådant eventuellt händer. Oftast är det precis tvärtom. Uppenbarligen visar Stefan Svallfors undersökningar i Umeå detsamma.

Det som skett är att förtroendet för sjukförsäkringen raserats. Därför vill jag fråga Finn Bengtsson vilket ansvar han tar för det minskade förtroendet.

Anf. 19 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra Tomas Eneroth fascineras av att jag kan uppskatta en tidigare ansvarsställande socialdemokrati. Det jag egentligen gör är att jag ifrågasätter den nuvarande socialdemokratins klackvändning 180 grader där man frångår de principer som man under lång tid i regeringsställning faktiskt tog ansvar för och som gjorde det möjligt för alliansregeringen att, på basis av den problemanalysen och de förslagen, genomföra en sjukförsäkringsreform. Det är det som är paradoxen.

När det gäller avtalsförsäkringar är socialdemokratins förhållningssätt intressant. Avtalsförsäkringar inom det område som gäller ersättning av inkomst för sjukdom ska inte få lov att finnas. Det får parterna inte blanda sig i. När det sedan gäller arbetslöshetsförsäkringen är det precis tvärtom. Då får det inte finnas några generella lösningar. Staten får helst inte vara inblandad, utan det ska lösas av parterna. Då kramar man alltså en annan lösning. Logiskt hänger det inte riktigt ihop.

Beträffande förtroendeminskningen frågar Tomas Eneroth vad Finn Bengtsson och alliansregeringen har för ansvar för det och stöder sig på Umeåforskarens mer deskriptiva analys av en uppfattning som fås genom enkätstudier. Man kan fundera lite grann på hur mediebilderna ser ut och vem som understöder den mediebilderna. Jag tycker att det ofta går ut och sägs att cancersjuka under pågående behandling kastas ut från sjukförsäkringen för att arbeta. Det om något är väl historieförfälskning. Det är faktiskt lögn. Det är inte så regelverket ser ut.

Vi tittade på siffror från Försäkringskassan, och det visade sig att det under föregående år inte fanns någon med pågående cancer som haft krav på sig att lämna sjukförsäkringen. Vi har så pass generösa undantag att 20–25 procent, alltså var fjärde till var femte individ, kan fortsätta i sjukförsäkringen utan bortre gräns på grund av de undantagsregler som finns. Så nog tycker jag att vi har tagit vårt ansvar när det gäller att visa humanitet.

Anf. 20 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Där fick vi svaret. Det är alltså mediernas fel att svenska folket har tappat förtroendet för sjukförsäkringen. Det är väl egentligen kontentan. När Svallfors gör undersökningar som visar att svenska folkets förtroende för sjukförsäkringen har minskat dramatiskt under de här åren är det elaka tidningsrubriker som är orsaken, inte det förändrade regelverket. Det låter som en väldigt udda förklaring.

Nej, naturligtvis är det den kraftiga omstöpningen, det systemskifte som har skett i sjukförsäkringen, som gör att människor på arbetsmarknaden i dag inte riktigt vet om de får skydd när de är sjuka. Man vet inte om eller när man får pengar, och man vet definitivt inte om man får någon rehabilitering. Sällan har osäkerheten på svensk arbetsmarknad om vilket skydd som finns när man blir sjuk varit så stor som just nu. Det är inte bara jag som säger det. Det säger företrädare för LO, TCO och Saco. Det säger även företrädare för arbetsgivarna. Detta har skapat en svårförutsägbar situation på arbetsmarknaden.

Vi kommer ihåg debatten om 180-dagarsregeln. Personer som genomgick cellgiftsbehandling hamnade i ett läge där de tvingades till uppsägning i stället för att fullfölja sin rehabilitering och kunna vara kvar på arbetsmarknaden. Vi hade aktuella ärenden som vi visade. Ändå väljer Finn Bengtsson och Moderaterna att inte tro på den verkligheten.

Återigen: Nostalgi kan vara att drömma sig bakåt, men det kan uppenbarligen också vara att drömma om någon alternativ verklighet, och det är väl det som sker i det här fallet. Jag tycker att det är bekymmersamt att man inte ser verkligheten som den är. Det är en dåligt fungerande försäkring. Den har skapat stor osäkerhet, vilket gör att fackföreningar och andra nu tvingas gå avtalsvägen för att komplettera ett mycket dåligt samhälleligt skydd. Poängen vore att reparera en dåligt fungerande sjukförsäkring och reparera förtroendet hos svenska folket, så att man faktiskt vet att det ska finnas ett skydd i händelse att man drabbas av sjukdom, vilket kan hända oss alla.

De som blir utförsäkrade förlorar enligt Kommunals undersökning uppemot 5 000 kronor i månaden. Tycker Finn Bengtsson att det är rimligt? Är det bra ekonomiska incitament?

Anf. 21 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Nu säger Tomas Eneroth att jag påstår att det är mediernas fel. Det sade jag inte. Jag sade att mediebilderna har varit påtagligt negativt om man sätter den i relation till hur vi följer upp detta och får myndigheternas inspel om hur man tycker att försäkringen har fallit ut. De hanterar den i daglig gärning i sitt uppdrag och har även enligt regleringsbrevet en skyldighet att rapportera tillbaka vad de upplever.

Vi hade så sent som i höstas en offentlig utfrågning i utskottet där vi följde upp rehabiliteringskedjan. I allt väsentligt visade det sig fungera väldigt väl. Den bilden sätts sällan av medierna. Bär inte Tomas Eneroth och oppositionen som kraxande olyckskorpar till viss del ett ansvar för vilken mediebild som sätts?

Försäkringskassan fattar nästan 20 miljoner beslut om året. 97 procent av dem går den försäkrades väg. Men eftersom det är så många beslut är det klart att de 3 procent som inte beviljas är rätt många. Bland dem finns det naturligtvis sådana som kan hamna fel i ett så här stort reformarbete. Det är också därför vi har gjort förbättringar i förra budgetpropositionen och i denna budgetproposition, som jag tog upp i mitt anförande. Socialdemokraterna och den övriga oppositionen väljer dock att se bort från detta för att i stället hitta andra ingångar till att kritisera ett system som i själva verket har blivit mycket mer hållbart och långsiktigt trovärdigt, precis som riksdagens utredningstjänst gav uttryck för i ett pm som kom i år.

Herr talman! Det är viktigt att förstå att man inte bör skapa oro kring ett av våra viktigaste trygghetssystem. Det fanns en vilja inom den tidigare socialdemokratiskt ledda majoriteten och det finns en vilja hos den nuvarande alliansmajoriteten att förvalta uppdraget och komma till rätta med de problem och den dysfunktionella försäkring vi hade tidigare. Oron för detta ska man inte göda onödigtvis, för man tar på sig ett väldigt stort ansvar.

Anf. 22 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kände mig apostroferad, som det heter, när det gällde människor som kommer tillbaka med lönebidrag. Det skulle tydligen vara någonting som vi inte tyckte var bra. Därför tänker jag citera mig själv ur dagens anförande: ”Ytterligare 3 000 jobbar med någon form av stöd, oftast lönebidrag. Det är absolut inget fel med det; tvärtom är det ett bra sätt att kunna komma tillbaka. Problemet är att det i statistiken inte sägs någonting om hur mycket arbete man egentligen är i.” Vi har ingenting emot om man kommer tillbaka i arbete med hjälp av lönebidrag. Den onödiga diskussionen kan vi döda.

Finn Bengtsson pratade om prioriteringar. Man måste prioritera när andra ur oppositionen diskuterar varför inte sjukförsäkringarna är tillräckliga. Jag kan säga att ni gör era prioriteringar. Ni sänker bolagsskatten för 16 miljarder, tror jag att det är. Ni tillåter vinster i välfärden som dränerar bort skatteintäkter på 8 miljarder. Ni har sänkt skatter för svenska folket med uppåt 100 miljarder under er tid vid makten, inte minst för höginkomsttagarna. Det är era prioriteringar. De pengarna skulle göra väldigt god nytta i skolan, som rasar och får allt sämre resultat med en borgerlig regering vid makten. Det finns pengar som ni har undandragit. Dessutom går sjukförsäkringen med vinst som täpper till andra hål.

Jag vill också kommentera det här med att det skulle vara vi och medierna som skapar oro. Jag tycker att den oro för sjukförsäkringssystemen som finns är ett hälsotecken. Folk har nu upptäckt hur illa ställt det är – det är du som drabbas i dag, men jag kan drabbas i morgon. Vi har inte en sjukförsäkring som vi kan lita på.

Anf. 23 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Det var skönt att höra att Vänsterpartiet inte har något emot att man blir anställd med lönebidrag. ”Vi har ingenting emot om man kommer tillbaka i arbete med hjälp av lönebidrag”, säger Wiwi-Anne Johansson. Ni har ingenting emot det, men vi gör någonting *för* att man ska kunna komma tillbaka med eller utan lönebidrag.

Vi har gjort en sjukförsäkringsreform som ger möjlighet för människor att lämna ett passivt utanförskap i långtidssjukskrivning där inget ses eller görs och ingen annan utsikt finns än att kanske få förtidspension. Det är därför tidsgränserna hela tiden är så viktiga för att markera att man har en avstämningpunkt där man gör en bedömning. Ska det vara fortsatt sjukskrivning, ska det ske en övergång till förtidspension eller ska man prova individen mot den arbetsmarknad som tidigare kanske inte var möjlig? Sedan kan man ta emot människor med eller utan lönebidrag. Men med Wiwi-Anne Johanssons ståndpunkt, att man bara ska sitta i sjukskrivningen utan en bortre gräns, lär man aldrig få möjlighet att få lönebidrag eller ett arbete utan lönebidrag. Det är vi som har löst den knuten.

När det sedan gäller den klassiska problematiken med att vi sänker skatter för folk och investerar hos rika, eller hur ni nu brukar uttrycka det, fungerar tyvärr inte logiken. All politik hänger ihop. I enlighet med det logiska resonemang som du just nu förde skulle man kunna säga att vi sänker skatterna för medborgarna för att investera i partibidrag till Vänsterpartiet. Det är ungefär samma logik. Pengarna tas in på olika sätt. Genom att vi sänker skatten för folk som arbetar ökar vi den totala intäkten till skattekistan för staten. Det är detta som är arbetslinjen. Det tror jag att Vänsterpartiet har väldigt svårt att förstå, men det leder till större möjligheter till sunda statsfinanser och investeringar i välfärden. Det är den logiken jag vill se, inte logiken i att beskriva någonting inverst, att man tar pengar från vissa och ger till andra. Det är inte så det fungerar.

Anf. 24 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Jag ska nästan citera mig själv igen. I mitt anförande, som jag tror att Finn Bengtsson inte riktigt lyssnade till, sade jag väldigt tydligt att vi inte har någonting emot tidsgränser. Men vi vill inte sätta tidsgränserna på den enskilde, utan på sjukvården, rehabilitering, samarbete med Försäkringskassan, behandlande läkare och så vidare, så att man har en rättighet att få sin rehabilitering gjord. Vi vet att det tar väldigt lång tid att få rehabilitering. Ibland kan det vara för sent vid de här tidsgränserna. Vi vet också att människor kan tvingas säga upp sig från sitt jobb efter 180 dagar.

Det är vad vi menar med tidsgränser. Vi menar inte att man ska sitta och vara passiv och att ingen ska bry sig om en. Vi har aldrig sagt att det var bättre förr. Det fanns saker som behövde göras då med. Då var tidsgränser till stöd och hjälp för den som behövde det, för den som blivit sjuk och behövde rehabilitering. Där har vi nog inte olika åsikter. Men man hamnar i kläm med dagens tidsgränser som de ser ut, och risken finns att man blir utförsäkrad och hamnar helt utanför systemet. Dessutom är det många som blir försörjda av anhöriga, och det är väl ändå inte så vi vill ha det i Sverige i dag.

Jag förstår inte riktigt Finn Bengtssons logik när det gäller skattesystemet. Han säger: Vi vill prioritera vad vi vill använda skattepengar till. Men ni har allt mindre att prioritera med eftersom ni har sänkt skatterna med 100 miljarder. Ni sänker bolagsskatten med 16 miljarder och så vidare.

Jag förstår inte det resonemanget. Det får Finn Bengtsson gärna ta en gång till. Ju mindre skatteintäkter vi har gemensamt, desto mer pengar finns det i systemet. Det är en logik som jag inte förstår.

Anf. 25 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Nu kan jag inte ställa någon motfråga till Wiwi-Anne Johansson eftersom jag har slutreplik.

Låt mig i stället konstatera att med dagens sjukförsäkringssystem stannar fortfarande var fjärde till var femte individ kvar i sjukförsäkringen efter att de har passerat den bortre tidsgränsen. Det är den humana inställning vi har till att inte se tidsgränserna som fullständigt låsta.

Med detta sagt är det mycket riktigt så att det vi har diskuterat i dag är de 65 000 individerna som har haft en möjlighet att lämna sjukförsäkringen efter uppnådd bortre gräns för att pröva huvudsakligen arbetslivsintroduktion. Det är intressant att notera att av de 65 000 är det 35 000 som inte återvänder till sjukförsäkringen.

Det är de 35 000 som kan få ett arbete med eller utan lönebidrag eller andra arbetsmarknadsinsatser av Arbetsförmedlingen. Det är de som Wiwi-Anne Johansson i sin retorik i anförande inte vill ge denna möjlighet. Hon förfasas just över denna bortre gräns där människor ges en möjlighet att komma tillbaka.

Det är den bristande logiken. Det är en björntjänst som man från Vänsterpartiet vill göra när man vill ta bort den bortre tidsgränsen, för då får dessa människor inte möjlighet att provas.

Dessutom är det så – och det tycker jag att man ska vara ärlig nog att säga, Wiwi-Anne Johansson – att vi i förra budgetpropositionen införde ett önskemål om att människor skulle komma till ALU betydligt tidigare än bortre tidsgränsen, redan efter 180 dagar.

Det ger människor möjlighet att fundera över om det yrkesval som de har gjort verkligen är det bästa med tanke på att de har varit så långtids-sjukskrivna, om det nu inte gått att rehabilitera i den miljön de arbetade. Det innebär att människor arbetar kvar under samma ekonomiska skydd i sjukförsäkringen som de hade tidigare men med syftet att försöka närma sig arbetsmarknaden.

Det är väldigt tråkigt att inte Vänsterpartiet ser att de fortsatta förbättringarna av en redan i grunden bra reform är rätt väg att gå i stället för att drömma sig tillbaka av nostalgiska skäl till en svunnen tid där vi hade ett utanförskap som var mer massivt än i något annat land i Europa.

(Applåder)

Anf. 26 ULF NILSSON (FP):

Herr talman! I ett modernt fungerande samhälle är det verkligen viktigt med både allmänna socialförsäkringar och fungerande privata försäkringar. För oss i Folkpartiet har alltid de allmänna socialförsäkringarna varit ett väldigt viktigt inslag i välfärdsbygget.

Grundtanken med socialförsäkringar är, som de flesta som sitter här känner till, att de omfattar hela befolkningen och att alla, även människor med medfödd sjukdom, kan försäkra sig för att få inkomstskydd och subventionerad sjukvård.

Socialförsäkringar ska jämna ut risker, skydda mot inkomstbortfall och omfatta alla. Det är väsentligt att människor har ett inkomstskydd och en ekonomisk trygghet när de blir sjuka eller arbetslösa.

Herr talman! Det har diskuterats historia här. Jag vill se tillbaka ungefär en tio år i tiden. Det är otvivelaktigt så att vi då hade väldigt höga sjukskrivningstal. Vi hade långa sjukskrivningsperioder.

Omkring mitten av 2000-talet gick visserligen sjuktalen ned. Men i gengäld rusade det sammanlagda antalet förtidspensioneringar i höjden, om man räknar ihop både permanenta och så kallade tillfälliga förtidspensioneringar.

Vi hade en topp 2006. Jag vill minnas siffran var 562 000 tillfälligt eller permanent förtidspensionerade. Man brukar räkna med att i mitten av 2000-talet var antalet långtidssjukskrivningar och förtidspensioneringar i det systemet 750 000 tillsammans.

Hur vi än ser på vems fel det var går det inte att förneka att hela debatten 2005 handlade om hur vi skulle kunna vända utvecklingen. Det var bland annat därför Anna Hedborgs utredning tillsattes. Det var därför till exempel en LO-utredning som bland annat förespråkade tidsgränser sysslade med dessa frågor.

Wiwi-Anne Johansson sade en sak som jag verkligen vill hålla med om. Det handlar om att se människan bakom siffrorna. Då tänker jag på alla människor som då dömdes till ett passivt liv utan att riktigt få chansen att pröva att komma tillbaka.

Det var unga människor som aldrig kom in i ett riktigt jobb. Det var unga, medelålders och äldre män och kvinnor som föstes ut från arbetsmarknaden utan att ha fått en rejäl chans att komma tillbaka. Det var människor med psykiska besvär och utbrändhet. I stället för att få rehabilitering lämnades de till ett liv utan arbete.

Det var särskilt många människor i län med hög arbetslöshet som sjukskrevs eller förtidspensionerades. Hur vi än räknar och talar, och vems fel vi än säger att det var, är det bara att konstatera att detta var den stora debattfrågan när det gällde sjukförsäkringen i mitten av 2000-talet.

De förändringar som diskuterades då har i allra högsta grad utvecklats och genomförts framgångsrikt av alliansregeringen som tog debatten på allvar.

Den nya sjukförsäkringen som genomfördes 2008 har som vi vet olika steg och tidsgränser där man prövar hur arbetsförmågan räcker först för att gå tillbaka till det gamla jobbet och sedan successivt för arbeten i en vidare krets.

Den nya sjukförsäkringen med tidsgränser har kombinerats med stora satsningar på rehabilitering och sjukvård, den så kallade sjukvårdsmiljarden. Samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har ökat kraftigt.

Nu hör vi hur oppositionen använder ordet utförsäkring som ett standardord. Det låter som att alla utförsäkras efter en viss tid i sjukförsäkringen oavsett om de är sjuka eller inte. Så är det inte, herr talman.

Sanningen är att efter maxgränsen två och ett halvt år blir åtskilliga människor kvar i sjukförsäkringen. Jag tror att det handlar om ungefär 20 procent. De blir det för att de får fortsatt sjukpeng därför att de är sjuka eller får förtidspension, eller sjukersättning som det egentligen heter.

De allra flesta av dem som ändå lämnar sjukförsäkringen går till en arbetslivsintroduktion hos Arbetsförmedlingen. Det är ungefär 90 procent av dem som lämnar som går till en sådan arbetslivsintroduktion.

Som helhet har nu sjukfallen och sjukskrivningstiderna minskat sedan reformen genomfördes 2008. Vi ser nu en viss ökning igen av sjukfallen som enligt Försäkringskassan inte är dramatisk. Men det är naturligtvis viktigt att följa den.

Det är inte så konstigt att en del kommer tillbaka och blir sjukskrivna på nytt. Många av dessa människor har varit sjukskrivna i många år. Alla vet hur svårt det kan vara att komma tillbaka redan efter några månaders frånvaro från jobbet.

Ungefär hälften av dem som prövar arbetslivsintroduktionen går inte tillbaka till sjukskrivning, utan de studerar, arbetar, är aktivt arbetsökande eller har någon praktik eller rehabiliteringsverksamhet. Det kallar oppositionen för ett misslyckande. Jag kallar det för en framgång.

Om vi ser på den första gruppen som lämnade sjukskrivningen 2010 handlar det enligt statistiken om människor som i genomsnitt har varit borta från arbetslivet i elva år. Är det då ett misslyckande att hälften av dem kommer tillbaka till ett mer aktivt liv?

Jag kallar det inte för ett misslyckande. Det var inte mer omtänksamt att låta dessa människor passivt vänta på att bli definitivt utsorterade från arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag vill inte skönmåla, och jag tycker att man ska vara ödmjuk och inse att stora reformer hela tiden behöver ses över. Vi får aldrig nöja oss så länge några enstaka människor far illa i ett system.

Därför drev bland annat vi i Folkpartiet på för att rätta till en del fel som har funnits även i den nya sjukförsäkringen. Vid årsskiftet införde regeringen nya regler som gör att Försäkringskassan lättare kan göra individuella undantag, så att fler människor får behålla sin sjukpeng även efter två och ett halvt år. Från januari i år har också samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen utvecklats kraftigt. Som Finn Bengtsson nämnde kan man nu också få hjälp av Arbetsförmedlingen redan tidigare under sjukskrivningstiden och med bibehållen sjukpeng. De gamla barriärerna mellan myndigheterna är på väg att upphöra, och man gör en gemensam kartläggning av individens behov. Människor kan få hjälp av Arbetsförmedlingen samtidigt som de får ersättning från sjukförsäkringen.

Det är viktigt att förena insatser från både ett medicinskt perspektiv och ett arbetsmarknadsperspektiv. Försäkringskassan ansvarar för och samordnar också andra insatser: arbetsgivare, sjukvård och samordningsförbund. Helhetsgreppet har varit rätt, och enligt min uppfattning är sjukförsäkringen nu verkligen på rätt väg.

Herr talman! Med detta sagt återstår det naturligtvis en hel del att ta itu med. Vi har den stora parlamentariska socialförsäkringsutredningen, som har ett viktigt arbete framför sig. Det vore naturligtvis bra om de politiska partierna i Sverige kunde komma fram till breda lösningar för

framtidens sjukförsäkringar, ungefär som vi har en bred överenskomst om pensionssystemet.

För oss i Folkpartiet i Socialförsäkringsutredningen är några frågor särskilt viktiga i vår socialliberala tradition.

Vi tycker att det är viktigt att behålla karaktären av inkomstskydd i sjukförsäkringen. För oss är det viktigt att fler människor i Sverige får hela sin inkomst försäkrad.

Vi vill snabbt göra något åt att så många unga fortfarande hamnar i den tillfälliga förtidspensionen, aktivitetsersättningen. De borde i stället få hjälp och uppmuntran att gå vidare, komma tillbaka, studera och på olika sätt hitta vägar till ett aktivt liv i stället för att uppmanas att ge upp. Regeringen har redan nu tagit ett viktigt steg i årets budget med förslaget om en vilande aktivitetsersättning, så att ungdomar ska våga försöka plugga och jobba utan att direkt förlora sin ersättning.

För Folkpartiet är det också mycket viktigt att studenter får ett bättre skydd och att studiemedel i princip blir sjukpenninggrundande. Inte minst viktigt är det för de studerande som har barn att ha möjlighet till viss betald föräldraledighet som andra människor.

Det är några av de frågor som Folkpartiet kommer att föra fram och argumentera för i Socialförsäkringsutredningen.

Herr talman! Jag ställer mig bakom regeringens budget för ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Jag ställer mig därmed bakom budgetförslagen som ligger, förslaget om vilande aktivitetsersättning och även förslaget om möjlighet för egenföretagare att ha endast en karensdag. De 94 miljarder som regeringen anslår är väl använda pengar för att fortsätta förbättringen av sjukförsäkring och rehabilitering och för att öppna bättre vägar tillbaka från sjukdom till ett aktivt liv.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna!

(Applåder)

Anf. 27 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Folkpartiet har varit ett socialliberalt parti. Ni har infört en borte gräns som de facto innebär ett utförsäkringssystem. Ni har också som Moderaterna valt att vänta och se. Först 2015 kommer Parlamentariska socialförsäkringsutredningen att lägga fram sitt slutbetänkande. Regeringen sköt fram tiden till 2015. Det innebär att vi kanske tidigast 2016 kan se förslagen från den utredningen bli verklighet.

Jag hoppas verkligen att vi ska kunna hitta en ny syn som gör att vi kan ha en social försäkring som också bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling både socialt och ekonomiskt. Men 2015–2016 är väldigt långt bort för alla de människor som befinner sig i socialförsäkringssystemet i dag. De ska inte behöva vänta ända till dess, om vi här och nu i Sveriges riksdag kan enas om att göra vissa förändringar i väntan på att vi ska ordna det stora systemet.

Det finns ett golv i föräldraförsäkringen. Miljöpartiet har länge drivit frågan att nivån på det ska höjas, och det är bra att regeringen nu gör det. Det finns också ett golv i pensionssystemet. Men vad menar Folkpartiet att de människor som inte har haft turen att få ett fast jobb ska leva på? Ska de inte omfattas av en social försäkring?

Anf. 28 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag vill återigen upprepa att Gunvor G Ericson liksom den övriga oppositionen upprepar detta med att människor utförsäkras och så vidare. Som jag försökte visa och som flera har sagt tidigare stämmer det inte. Det är inte så att det inte finns möjligheter till fortsatt sjukförsäkring för människor som är allvarligt sjuka och för människor som på ett eller annat sätt inte klarar av att komma tillbaka.

Genom regeringens reform den 1 januari har de människor som saknade sjukpenninggrundad ersättning fått en särskild sjukpeng som gör att de har en försörjning. Det var inga nya regler som infördes, utan det är de gamla reglerna som fanns sedan den gamla regeringen som man rättar till. När människorna återgår till ett friskt liv och sedan blir sjuka får de ändå sjukpeng.

Frågan gällde framför allt golven. Det är väl en sådan fråga som i allra högsta grad hör hemma i en bred uppgörelse. När vi i Folkpartiet har diskuterat det i våra olika typer av partiprogramgrupper är vi inte alls främmande för att diskutera ett möjligt golv i sjukförsäkringen. Men det är väl en typisk fråga som ingår i ett större sammanhang.

Anf. 29 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Ulf Nilsson behöver läsa på. Den så kallade särskilda sjukpenningen gäller bara dem som fanns i systemet tidigare. Det är faktiskt så att människor i dag som finns på arbetsmarknaden och jobbar men inte har en tillräckligt fast inkomst, så att de kan visa att de framöver kommer att kunna ha en sjukpenninggrundande inkomst, inte får rätt till ersättning.

Ni tog bort reglerna om tillfällig sjukersättning. Det gör att man i dag har en större grupp människor som är helt nollklassade. Det är den gruppen som jag pratar om. I Miljöpartiets budgetförslag har vi fört fram att vi skulle kunna åtgärda det här och nu. Jag har ingenting emot att diskutera det som en del av den stora socialförsäkringsutredningen. Men vi behöver se de här personerna här och nu. Det är för dem väldigt långt att vänta ända till 2015 eller 2016.

Min fråga handlar alltså om vad de personerna ska leva på. Är det inte så att också Folkpartiet vill att vi ska ha ett skyddsnät som gäller för personer med tillfälliga anställningar, så att det faktiskt lönar sig att hoppa på ett tillfälligt arbete?

För Miljöpartiet handlar det om en människosyn, om hur vi vill se på socialförsäkringssystemet, att det också ska vara en social försäkring. Det ska inte vara en medborgarlön. Det ska inte vara en basinkomst som täcker alla. Det ska vara ett socialförsäkringssystem som finns där när du behöver det – även om du inte har fått en fast fot på arbetsmarknaden.

Anf. 30 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag kan säkert behöva läsa på olika saker. Men just i det här fallet behöver jag inte det. Jag är helt medveten om att enligt de regler som fanns i det gamla systemet hade människor som hade tillfällig förtidspension inte någon sjukpenninggrundande inkomst om de lämnade förtidspensioneringen. Nu har regeringen avskaffat den tillfälliga förtidspensioneringen. Som en följd av det, i diskussionerna när vi såg konsekvenserna, har man infört en särskild sjukpeng för den gruppen. Det är

alltså människor som även i det gamla systemet saknade sjukpenninggrundande inkomst om de lämnade den tillfälliga förtidspensioneringen.

Detta med ett allmänt golv är en intressant tanke som vi i Folkpartiet har diskuterat. Men vi har en grundprincip om inkomstbortfallsskydd i de svenska socialförsäkringarna. Vi kan inte ha ett system som är så orimligt att en person som lever utan inkomst, kanske hemma hos sina föräldrar, och klarar sig bra med det får en sjukpeng för att han blir förkyld i tre dagar. Det utgår jag från att inte heller Gunvor G Ericson tycker.

Om vi inför ett golv är det en delvis ny princip i svensk sjukförsäkring, och det tål att diskuteras i en bred uppgörelse, inte bara mellan Folkpartiet och Miljöpartiet utan helst över blockgränserna.

Anf. 31 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Det är frestande att kommentera det där om en bred uppgörelse mellan Miljöpartiet och Folkpartiet som företrädare för ett stort parti, men jag ska inte göra det. Jag välkomnar att Folkpartiet vill höja taken. Jag noterar att Folkpartiet också utåtriktat har sagt det vid ett antal tillfällen.

Den socialliberala grenen av Folkpartiet uppskattar jag varmt. Dess värre är facit i riksdagen hittills att ni faktiskt har sänkt taken. Det var det första Ulf Nilssons parti gjorde efter regeringsskiftet 2006, och det beklagar jag. Låt den socialliberala ådran i Folkpartiet växa sig starkare, så att ni faktiskt vågar göra motstånd och höja taken. Det skulle behövas för att säkra legitimiteten i försäkringen.

Jag har en fråga om arbetslivsintroduktionen. Ulf Nilsson valde att säga att det är en bra insats. Här har jag Arbetsförmedlingens återrappor-tering, som vi har fått oss föredragen. Där står det att det är 88 procent som går dit efter utförsäkringen. Redan i det skedet är det alltså 12 procent som faller bort. Av dem som går till Arbetsförmedlingen är det 30 procent som är så pass sjuka att Arbetsförmedlingen inte kan ge dem någon insats alls. De är sjuka, trots vad ni tror.

Av dem som kan få någon insats är det 60 procent som får en insats som är mindre än en timme i veckan. 69 procent av det är företrädesvis ett samtal. Kan man verkligen säga att det är en lyckad verksamhet om personer som varit sjuka länge erbjuds ett samtal som är mindre än en timme i veckan och priset för det är att de blir av med ungefär 5 000 kronor i månaden? Arbetsförmedlingen säger att en huvuddel av samtalet får ägnas åt att diskutera deras akuta försörjningsproblem. Är det rätt sätt att möta människor som har varit sjuka och som är i en svår situation? Är det Ulf Nilssons definition av en bra insats?

Anf. 32 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! När det gäller taken i sjukförsäkringen och så vidare berömmar Socialdemokraterna oss. För att få en öppen diskussion över blockgränserna mellan Alliansen och Socialdemokraterna behövs en kursändring i synen på en aktiv sjukförsäkring. I den debatten i dag har Tomas Eneroth inte med ett ord nämnt att det verkligen var en kris i sjukförsäkringen på 2000-talet. Det har inte med ett ord nämnts att det behövs kraftigare uppföljning och gränser i förhållande till vad man hade på den tiden, utan Socialdemokraternas förslag är att avskaffa de tidsgränser vi har utan att närmare precisera vad man vill ha i stället.

Det är en uppenbar risk för att Socialdemokraternas reservationer om de skulle gå igenom leder många steg tillbaka till passivitet och till att man bara låter människors sjukskrivningar löpa på utan aktiv rehabilitering igen. Där har Socialdemokraterna mycket att fundera över. Framför allt tycker jag att de borde fundera över historien och över det som man diskuterade just vid mitten av 2000-talet.

Arbetslivsintroduktionen handlar om människor som har varit borta från aktivt arbetsliv under lång tid. Ungefär hälften hamnar i en aktivitet efter avslutad arbetslivsintroduktion, antingen som arbetssökande eller med arbete som praktik eller som studerande. Det kan jag inte se som ett misslyckande. Däremot tycker jag att det är helt naturligt att många av de människor som kommer till ALI tar det lugnt. De har varit borta så länge, så det räcker kanske med samtal några gånger om dagen för att de ska kunna fundera över sin situation. Jag återkommer i nästa replik.

Anf. 33 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag tror att Ulf Nilsson inte fullt ut lyssnade på mitt anförande. Jag talar om att förändra sjuklöneansvaret, så att personer även med tidigare sjukhistorik kan komma in i företag. Jag talar om vikten av att satsa på rehabilitering och om att göra individuella prövningar, inte minst av rätten till rehabilitering. Jag talar om att se till att arbetsgivare tar ansvar och att Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och sjukvården gör det. Tidsgränser kan vara bra, men de måste också omfatta andra, så att det inte bara är den enskilde.

Jag talar om en riktig arbetslinje i stället för en arbetslinje som bara innebär sänkta ersättningar och administrativa tidsgränser. Det är lite underligt om Folkpartiet dessutom försöker villkora höjning av taken med att man ska få fortsätta utförsäkra. Det kan väl knappast vara någon rimlig socialliberal hållning? Upp till bevis, Folkpartiet! Vill ni höja taken för att ni ser de principiella problem vi får med en ökad privatisering av försäkringssystemet? Det är en uppfattning som delas av Saco, TCO, LO och flera andra aktörer för att vi har ett bekymmer med att allt fler löntagargrupper har inkomster över taken. Vill man ha den legitimiteten, och det har socialliberaler tidigare velat, får man stå upp för höjda tak och inte villkora det med fortsatta utförsäkringar.

Så återkommer jag till frågan om arbetslivsintroduktionen. Tycker Ulf Nilsson att det är rimligt att man under dessa tre månader av samtal en gång i veckan, som uppenbarligen är majoriteten av den insats man får, ska bli av med 5 000 kronor i månaden? Det är ju detta de återförsäkrade redovisar när de sedan kommer tillbaka i sjukförsäkringen. De är lite mer tilltufsade, lite mer sargade och framför allt rejält mycket fattigare. Underlättar det verkligen förutsättningarna för att komma tillbaka i arbete? Vore det inte bättre att man tidigare säkerställde att man fick en rehabiliteringsinsats och att man fick rätten att komma tillbaka i arbetslivet och att man fick stöd och hjälp, i stället för att behöva invänta en tidsgräns och sedan få relativt marginella insatser från en arbetsförmedlare som kanske inte riktigt har rätt förutsättningar för att möta personer i svår sjukdom?

Anf. 34 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Arbetslivsintroduktionen möter många människor som har haft en tragisk livssituation på grund av sjukdom eller andra besvär – sociala, psykiska och så vidare – och varit långt borta från arbetslivet under lång tid. Då är det enligt min mening rimligt att man tar det lugnt med dessa människor och att man inte kräver att de deltar i en aktivitet sju timmar om dagen utan att man har ett samtal där de som vill vara aktiva kan vara det men där andra helt enkelt känner sig för och funderar över sina möjligheter att gå vidare i arbete eller studier.

Jag tycker tvärtom att arbetslivsintroduktionen, särskilt nu när den efter förändringarna vid årsskiftet kan sättas in tidigare, är ett humant sätt att möta människor som efter flera år utanför arbetsmarknaden kanske gör sitt sista försök att komma tillbaka till ett aktivt arbetsliv i stället för att välja en livslång förtidspensionering.

Låt mig ta upp de andra saker som Tomas Eneroth nämnde. Avskaffande av arbetsgivarens sjuklönekostnader är naturligtvis ett intressant förslag som man i framtiden kan diskutera utformningen av, men jag vill påminna om att alliansregeringen har infört ett högkostnadsskydd som ordentligt begränsar särskilt småföretagarnas lönekostnader. I jämförelse med den tid då Socialdemokraterna dessutom hade medfinansiering i sjukförsäkringen har alliansregeringen kraftigt underlättat för arbetsgivarna.

Den stora frågan om hur höga taken ska vara och vilka principer som ska gälla är en stor fråga – det tror jag inte att Tomas Eneroth kan förneka – som man måste diskutera brett över alla tänkbara gränser i Socialförsäkringsutredningen. Jag har här helt kort redovisat vilken Folkpartiets utgångspunkt är och vad vi kommer att argumentera för.

Anf. 35 SOLVEIG ZANDER (C):

Herr talman! Det här är ett betänkande som handlar om trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. För mig och Centerpartiet innebär det att alla ska få en personlig hjälp och ett stöd att komma tillbaka och återfå sin arbetsförmåga. Det är en mänsklig rättighet för alla som finns i Sverige.

Den sjukförsäkringslagstiftning som finns i dag, med rehabiliteringskedjan, har verkligen bidragit till detta. Och då får Tomas Eneroth och Socialdemokraterna säga vad de vill.

Men i det här sammanhanget är det framför allt tre punkter, herr talman, som jag skulle vilja lägga speciell vikt vid, som ligger Centerpartiet varmt om hjärtat. De tre punkter som jag vill lyfta fram är rehabilitering, jämställdhet och företagande.

Jag börjar med företagen och deras ansvar. Företagshälsovården står till deras förfogande för att möjliggöra att arbetstagarna ska få hjälp och stöd. Dess värre är inte alla företag anslutna till företagshälsovården. För att motivera arbetsgivarna att ansluta sig behöver man ändra på regelverket. Då är det framför allt, skulle jag vilja säga, tre konkreta saker som behöver förändras.

Det första är att man ska ge ett riktat stöd till de arbetsgivare som inför systemet med tidiga insatser från företagshälsovården. Det andra är att det ska införas ett obligatoriskt moment i det medicinska beslutsstödet och i läkarintyget som säger att man i första hand ska vända sig till före-

tagshälsovård. Det tredje är att man ska rikta ett statligt stöd till de arbetsgivare som hänvisar sina anställda till bedömning hos godkända företagshälsovårdscentraler.

Jag fortsätter med företagen, herr talman. Det gäller tryggheten för dem och sjukförsäkringssystemet. Jag måste säga att det gläder mig enormt att man har fått tillbaka möjligheten till en karensdag. Det är inte många av företagen som nyttjar en karensdag, men för dem som gör det är det här otroligt viktigt.

Men sjuklöneansvaret för företagen behöver verkligen ses över. Det är en tung post, en tung utgift, för många företagare. Det är viktigt att vi tittar på det.

Sedan är det ett problem när det gäller den sjukpenninggrundande inkomsten för företagare som också har en anställning, de som vi kallar för kombinatorer. Det är någonting som vi måste titta på för att deras trygghet i sjukförsäkringen ska bli bättre. Det är också centerpartister som har motionerat om det.

Det är viktigt att vi tittar på det här. Det ska vi också göra i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Jag lovar att jag, på Centerns uppdrag, kommer att följa utvecklingen av detta.

Den andra viktiga delen, som jag ville lyfta fram, var det här med rehabilitering. Här finns det en hel del att förbättra, inte minst när det gäller väntetiden inom landstinget, vilket vi hörde i utskottet i går morse när vi hade besök av flera av myndigheterna.

Vi har infört en rehabiliteringsgaranti som i många fall fungerar mycket bra. Men det är en utmaning att faktiskt utveckla den här rehabiliteringsgarantin. I dag vet vi att 72 procent av dem som får del av rehabiliteringsgarantin är kvinnor. Det är viktigt. Vi kan tänka på vad flera av dessa kvinnor i annat fall skulle ha för alternativ, nämligen att fortsätta att vara sjukskrivna utan att få någon hjälp eller något stöd. Det vore förskräckligt. Men, som sagt, det finns mer att göra.

Vi behöver framför allt ha fler rehabiliteringsmetoder än dem som erbjuds i dag. För dem som står långt från arbetsmarknaden, för dem som aldrig har varit inne på arbetsmarknaden eller för dem som har varit borta väldigt länge finns det ett mycket bra förslag som folkhögskolorna har, som de kallar för förrehabilitering.

Jag har motionerat om att det är viktigt. Jag har följt folkhögskolornas arbete, tagit del av professorernas utvärdering och lyssnat på flera elever som har fått möjligheten att nyttja denna form av förrehabilitering. Det är personer som har varit sjukskrivna i många år – 15 år eller mer – som tack vare denna förrehabilitering har kommit tillbaka till arbetslivet.

I betänkandet, som vi nu diskuterar, framhåller vi att det ankommer på regeringen att utreda och ta ställning till om den här förrehabiliteringen ska kunna nyttjas på nationell nivå. Det är en mjuk hänvisning, herr talman, till regeringen att de har en viktig uppgift. Jag kommer att följa det här mycket noga och se vad som händer och återkomma i frågan om inget händer.

En av våra centerpartister har motionerat om grön rehabilitering och vilka förtjänster den gröna rehabiliteringen har. Jag och Centerpartiet menar att det är angeläget att visa på att det finns olika sätt och olika alternativ i rehabiliteringen. Vi är många människor, och människor har olika och individuella behov av anpassning av rehabiliteringen.

Prot. 2012/13:42
12 december

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 10

Jag kan verkligen inte förstå varför man i den traditionella medicinen i vården har så mycket emot den gröna rehabiliteringen – man kan också säga att det är natur i vården.

I Regeringskansliet bereder man just nu Rehabiliteringsrådets slutbetänkande. Jag kommer att ta del av hur man följer upp rehabiliteringsgarantin. Min förhoppning är att man i det här sammanhanget ska ta med andra metoder än dem som redan finns i rehabiliteringsgarantin. Jag är nämligen övertygad om, herr talman, att det skulle hjälpa kvinnor – kvinnor mer än män. Och det är nu jag kommer till den tredje punkten, som handlar om jämställdheten.

Jag säger detta när vi nu vet att kvinnor är mer sjuka än män. Det har också socialförsäkringsministern, Ulf Kristersson, tagit på allvar. Det är den första minister som i detta sammanhang verkligen tar detta på allvar. Han har givit i uppdrag till Inspektionen för socialförsäkringen, Karolinska Institutet, Försäkringskassan och Socialstyrelsen att studera och ta reda på varför kvinnor har en större sjukfrånvaro än män. Det är något som IFAU i sin utredning har konstaterat.

Det här är angeläget, mer än vi någonsin förstår. Kvinnors sjukfrånvaro ligger dem i fatet under hela deras liv, inte minst ekonomiskt. Och när det gäller ekonomin gäller det inte bara trygghetssystemet, utan det gäller också framtida pensioner.

Lyssna nu, gott folk, för jag blir upprörd när jag hör hur Tomas Eneroth i sitt anförande pratar om att vi tvingar ut cancersjuka i arbete. Det är inte sant. Låt mig slå fast det. Det förtydligade vi i en lagstiftning redan 2009.

Slutligen, herr talman, måste jag konstatera att vi i Centerpartiet och hela Alliansen skiljer oss från oppositionen när det gäller skälet till att vi ska minska sjukfrånvaron.

När jag läser Vänsterpartiets begäran om ett tillkännagivande om att bevilja sjukpenning även för längre perioder utan återkommande kontroll av arbetsförmåga är det för mig ett tydligt bevis på att man vill dumpa människor eller, som Gunvor G Ericson uttryckte det, få en andra klassens medborgare. Det säger att man inte är välkommen att vara delaktig i samhället eller i den sociala gemenskap som ett arbete faktiskt ger.

Den människosynen har inte Centerpartiet. För oss har alla människor ett lika värde.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 36 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det är ganska fascinerande att lyssna på Solveig Zander. Har hon aldrig träffat någon cancersjuk som har blivit utförsäkrad? Jag vet flera sådana personer.

Det är klart att Solveig Zander måste försvara det system som Centerpartiet har varit med och röstat igenom. Men än mer upprörd blir jag när Solveig Zander påstår att oppositionen skulle ha någonting emot grön rehabilitering. Om man läser i det betänkande som vi nu debatterar är det faktiskt så att Miljöpartiet har yrkat bifall till den motion som handlar om grön rehabilitering som är framlagd av Centerpartiets Annika Qarllsson. Men det har Solveig Zander yrkat avslag på.

Faktum är att i så fall skulle man, om man nu vill lyfta upp det, kunna säga att Miljöpartiet som oppositionsparti är *för* grön rehabilitering medan Centerpartiet är emot. Jag säger inte det, för jag vet att det finns enskilda ledamöter i Centerpartiet som också är intresserade av grön rehabilitering. Men påstå då inte att oppositionen är emot grön rehabilitering, för det är inte sant.

Ser man till de insatser som har gjorts vid Alnarp har grön rehabilitering väldigt god effekt. Det vore intressant att höra vilken framgång Centerpartiet har haft inom regeringen för att försöka få till grön rehabilitering i hela landet.

Anf. 37 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Jag börjar med det första som Gunvor G Ericson påstod, att det fanns cancerpatienter som blev tvingade tillbaka till arbetsmarknaden. Jag som lagstiftare, herr talman, kan ju bara stifta lagar. Jag sitter inte och möter varje enskild person utifrån deras sjukintyg eller de fakta som ligger på bordet. Här har jag stiftat en lag som säger att cancerpatienter inte ska tvingas tillbaka till arbetsmarknaden. Jag har naturligtvis träffat många cancerpatienter som uppskattar att vi tydliggjorde detta med den lagstiftning som vi snabbt – alltför snabbt brukar oppositionen säga – formulerade på det området. Men det var viktigt och angeläget.

När det gäller grön rehabilitering är jag en av de första att verkligen framhålla vikten av det. Bland det sista jag gjorde när jag jobbade på lasarettet i Enköping innan jag blev riksdagsledamot var att se till att man fick en ny träningsträdgård vid lasarettet.

Jag har inte, vad jag själv har hört, beskyllt oppositionen för att ha något emot det. Jag sade att jag inte förstår varför inte den traditionella medicinska delen i vården kan se att det är viktigt med grön rehabilitering.

Jag uppskattar att ni från oppositionen, eller åtminstone Miljöpartiet, har bifallit Annika Qarlssons motion, men för mig är det viktigare att få med flera olika former, vilket jag nu hoppas att man kan göra när man behandlar Rehabiliteringsrådets förslag.

Anf. 38 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag blir inte klok på var Centerpartiet står ideologiskt. Vad vill man ha för typ av socialförsäkring? Solveig Zander antydde faktiskt i sitt anförande att oppositionen har någonting emot grön rehabilitering.

Som jag sade: Miljöpartiet ser grön rehabilitering som ett sätt att komplettera de insatser som görs av hälso- och sjukvården, men det är inte självklart att det måste ske i landstingets regi. Det kan också vara egenföretagare, småföretagare, som erbjuder rehabiliteringstjänster som komplettering till det som vården kan erbjuda. Men i dag finns det inte längre några pengar till att köpa den typen av insatser, eftersom Centerpartiet har medverkat till att ta bort pengarna från Försäkringskassan så att man inte kan köpa den typen av tjänster längre.

Jag skulle vilja se ett system med fler kompletterande aktörer som kunde bidra med grön rehabilitering eller andra rehabiliteringsinsatser utifrån vad varje enskild individ behöver. Det hör jag inte att Centerpartiet pratar om, men jag hoppas att Solveig Zander också vill bidra till det

genom arbetet i den parlamentariska socialförsäkringsutredning där vi sitter båda två.

På vilket sätt har Centerpartiet inom regeringen fört fram vikten av grön rehabilitering?

Anf. 39 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Om jag skulle berätta om Alliansens interna överläggningar tror jag inte att det skulle vara till fördel vare sig för grön rehabilitering eller för de personer som behöver stöd och hjälp. De diskussionerna har vi ju internt. Gunvor G Ericson vet säkert också att interna förhandlingar sker i slutna rum, och så redovisar man slutresultatet.

Självklart har jag fört fram grön rehabilitering. Jag har också fört fram förrehabilitering och många olika former av rehabilitering. Det är väl självklart.

Sedan måste jag säga att så tydligt som jag nu har uttryckt att det behövs fler rehabiliteringsmetoder än dem vi har i dag för att de ska kunna anpassas efter varje människas behov kan det väl inte finnas någon tvekan om vad Centerpartiet tycker om rehabilitering och mångfald inom rehabiliteringen. Den gröna rehabiliteringen är någonting som också gynnar den agrara näringen, om man får uttrycka sig så, vilket ligger mig och Centerpartiet varmt om hjärtat.

Visst finns det landsting som fortfarande, och också på nytt, använder sig av grön rehabilitering där andra än landstinget självt bedriver den gröna rehabiliteringen. Jag besökte folkhögskolan i Ås i Jämtland i höstas som i privat regi bedriver grön rehabilitering på en mycket kvalificerad nivå. Det är mycket bra, och jag ser gärna fler exempel på det.

Anf. 40 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Det är klart att jag måste rätta till en sådan fullständig missuppfattning – jag hoppas att den inte var avsiktlig – som Solveig Zander ger uttryck för när hon säger att Vänsterpartiet i ett tillkännagivande säger att sjuka människor ska lämnas vind för våg utan rehabilitering. Detta är naturligtvis fullständigt snömos. Det har vi aldrig skrivit.

Vad vi däremot hänvisar till och beskriver är dem som tidigare hade tidsbegränsade sjukskrivningar. Det var inte så väldigt många som hade det – det här är en möjlighet som ni har tagit bort – men det är en väldigt skör grupp. Oftast är det personer med psykiska eller psykiatriska diagnoser som visar sig fara väldigt illa av att inte i lugn och ro kunna rehabiliteras.

Vi säger alltså inte nej till rehabilitering för de här människorna utan tvärtom att den ska ske i lugn och ro. De ska inte lämnas vind för våg. De ska naturligtvis få den typ av sjukvårdande eller annan behandling som de behöver. Påståendet är fullständigt taget ur luften.

Jag skulle tycka att det var väldigt bra om Solveig Zander kunde omfatta detta också, därför att det är oerhört många läkare som säger att det här förstör väldigt mycket för den här gruppen. De blir oroliga, och rehabiliteringen lyckas inte.

Nej, Solveig Zander träffar inte alla människor och vet inte precis hur alla sjukskrivna har det. Det gör inte jag heller. Men det finns läkare som träffar väldigt många, och det var en grupp cancerläkare som skrev i DN

Debatt för en tid sedan att de ser hur cancersjuka utförsäkras. Det är inte taget ur luften.

Prot. 2012/13:42
12 december

Anf. 41 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra hur Vänsterpartiet tolkar sina egna skrivningar. I skrivningarna i betänkandet står det ”för längre perioder utan återkommande kontroll av arbetsförmågan”. För mig betyder det att man inte på något sätt ska höra av sig till de här personerna.

Om vi då tittar på hur det var tidigare, när vi hade den tidsbegränsade sjukersättningen, kan vi se att det var just att man inte hörde av sig som gjorde att människor inte fick någon rehabilitering. Hur ska jag då kunna tolka det som skrivs i dag som att ni vill att det ska vara en rehabilitering under den perioden? Det är det ingen människa som kan förmå.

Vad jag förstår nu är det en modifiering av Vänsterpartiets egen skrivning. Det oroar mig i allra högsta grad, måste jag säga, för jag vill att alla människor ska få stöd och hjälp när de behöver det. Då måste man ju höra av sig till dem för att höra hur de mår och också ge dem rehabilitering.

Anf. 42 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Det är väl känt bland läkare och annan personal som arbetar med den grupp av sjuka som jag pratar om att det kanske inte ska vara en handläggare från Försäkringskassan som uppfordrande säger att nu ska du hit för arbetsförmågebedömning var tredje eller var sjätte månad, eller något sådant. Man vet att det skapade ökad oro. Vi talar alltså om mycket, mycket svårt sjuka människor i psykiska och psykiatriska sjukdomar.

Vad vi däremot säger är att det ska vara rehabilitering. De ska inte lämnas i fred av sjukvården eller den typ av vård de behöver. Det är inte precis samma sak som att en handläggare från Försäkringskassan ringer.

För att säkerställa en god rehabilitering föreslår vi i Vänsterpartiet också att man skulle kunna införa en typ av rehabiliteringsombudsman som tillvaratar sjuka människors behov och intressen.

Det är på intet sätt vad Solveig Zander vill göra av detta. Det handlar absolut inte om att lämna de här människorna i sticket. De ska ha sjukvård, den typ av vård de vill ha som sjukvården säger att man ska ge, ingenting annat. Det är där man avgör när den här personen är i kondition att kunna bli rehabiliterad till arbetsmarknaden med mer aktiva åtgärder.

Anf. 43 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Det här var intressant. Vi hörde nyss att man från Vänsterpartiets sida skulle vilja införa en rehabiliteringsombudsman. Vid flera tillfällen tidigare har man sagt att det är för många inblandade i den sjukets tillvaro. Det är Försäkringskassan, det är Arbetsförmedlingen och det är tjänstemän av olika slag. Nu vill man införa ytterligare en instans som ska medverka till att personer får hjälp att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Räcker det inte med kommuner, landsting, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen? Det vill vi ju tillsammans ska bli effektivt.

Återigen till dem som är svårt sjuka, som ska få en uppföljning och en rehabilitering. Om det är en tjänsteman på Försäkringskassan som hör av sig förstår jag att det är fel, men om det är en person från landstinget

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 10

som hör av sig och frågar hur man mår är det rätt. Men vi har en lagstiftning som säger att det är Försäkringskassan som har det samordnade ansvaret för att medverka till att vi som enskilda personer får hjälp, stöd och rehabilitering för att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Jag tycker inte att det är fel att det ligger på Försäkringskassan att ha det uppdraget. Därför hävdar jag fortfarande att man från Vänsterpartiets sida inte vill att de sjuka ska omfattas av någon kontroll eller få någon hjälp och något stöd för att komma tillbaka till arbetsmarknaden, utan de ska få fortsätta att vara sjukskrivna.

Anf. 44 LARS GUSTAFSSON (KD):

Herr talman! Det vi nu har debatterat i drygt två och en halv timme är komplexa system. Jag tror att få har en överblick över allting och alla detaljer som har tillkommit genom åren. Jag tror att det kan vara svårt för lyssnarna och tittarna att ta till sig vad som egentligen sägs när man får färdigpaketerade anföranden som ska berätta en viss sanning från ett visst håll. Det kan kanske skapa lite förvirring.

Få försäkringsområden har väl varit så omdebatterade och omdiskuterade som just sjukförsäkring och rehabilitering. Få områden har varit i fokus under så lång tid som just detta. Redan i samband med förre finansministern Kjell-Olof Feldts frivilliga avgång för drygt 20 år sedan fördes sjukförsäkringskostnaderna på tal. Sedan dess har ett antal utredningar gjorts och presenterats utan att några substantiella förändringar har genomförts. Utredningarna visar på flera brister, framför allt försäkringsmässighet och att återgången till arbete var undermålig.

De förändringar som har genomförts de senaste åren bygger på och är sammantaget resultat av vad tidigare utredningar har föreslagit och kommit fram till. Bristerna i hur och när olika insatser och stöd skulle göras blev för många personer ett diffust schema utan slut. De tidsbegränsade sjukersättningarna blev ofta en väg ut, men ingen väg tillbaka. Detta stöds av överväldigande statistik.

År 2008 kontaktades jag av en journalist som då hade haft tidsbegränsad sjukersättning i nio år utan en enda rehabiliterande insats. Hon hade varit sjukskriven ett par år, sedan hade hon fått tidsbegränsad sjukersättning i flera omgångar. Inte förrän den nya reformen kom blev det fråga om att göra insatser och att utvärdera vad hon hade. Jag förstår att hon blev orolig.

Det talades här om att personer när de går i arbetslivsintroduktion kan få en sänkning av sin månadsinkomst med 5 000 kronor. Det kan ju vara intressant. Den person jag talar om hade haft en lönesänkning med 7 200 kronor i sju år. Jag tror att det ger lite perspektiv att ta med när man uttalar sig. Löneutbetalningen vid en tidsbegränsad sjukersättning är bara 64 procent av månadslönen. Har man då 20 000 kronor har man alltså knappt 14 000 kvar innan skatten dras. Jag tror att man ska se det lite ur det perspektivet.

Herr talman! Som alltid när man inför stora förändringar uppstår övergångsskeden som skapar oro, ibland förstärkt av andra och av icke förutsedda glapp som uppstår. Detta måste givetvis följas upp, och justeringar som rättar till bristerna måste vidtas. Så har också gjorts återkommande.

Det innebär inte att nyordning i grunden är fel utan tvärtom kanske är nödvändig för att ett viktigt socialförsäkringssystem ska fungera. Det har också gjorts andra insatser för att förstärka rehabiliteringen, och kömiljarden har införts. Vi kan se hur sjukvården har betydelse för vilken hjälp och vilket stöd man får för att komma tillbaka i arbete. I Halland tar det tre månader att komma tillbaka efter ett benbrott medan det i Jämtland tar sju månader. Jag vet inte om det finns särskilda gener i Jämtland jämfört med övriga landet, men jag tror inte det. Vi ska inte glömma att Riksrevisionen har gjort en utvärdering av hur det fungerar. Där har man sett hur olika saker och ting bedöms i olika delar av landet. Det har också rättats till.

De brister som emellanåt har noterats har inneburit att efter valet 2010 tillsatte Kristdemokraterna en grupp som gavs i uppdrag att se över vilka eventuella brister som fanns i sjukförsäkringssystemet. Vi kunde konstatera – jag tillhörde också den gruppen – att reformen fungerade i huvuddelarna väl, medan det fanns brister i bland annat samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, inte minst i synen på arbetsförmåga. Detta påverkade vissa personers förutsättningar att få rätt stöd och insatser i tid. Vi fann också att i flera fall borde insatser göras innan sjukförsäkringsperioden löper ut. Detta är ytterligare ett exempel på behovet av samverkan mellan myndigheterna. Flera av de brister vi fann har redan åtgärdats, eller så är åtgärder på gång medan några återstår. Försäkringskassan ska presentera sin utredning om arbetsförmåga i januari.

Ett annat exempel är att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har startat samverkan med försäkrade i ett tidigare skede med olika kompetenser involverade för att berörda personer ska få rätt bedömning av riktade insatser i tid. Detta gör att fler kan få hjälp och stöd i en återgång till arbete eller i rehabiliteringsåtgärder innan försäkringsperioden har löpt ut. Man kan också i ett tidigare skede kartlägga om personer har eller inte har arbetsförmåga. Tidiga insatser är bra, och därför är också tidsgränser bra.

Det gäller givetvis att också se på en annan sak. Ett problem med sjukförsäkringen i Sverige är inte själva försäkringen utan svårigheten att byta arbete i rätt tid. Om en person har ett arbete som är problematiskt för hälsan under en längre tid bör denne kunna byta arbete i tid. Då är vi inne på arbetsmarknadsregler som gör det svårt för personer att gå från ett arbete till ett annat. Det har gjort att många människor har rehabiliterats tillbaka till ett jobb de egentligen aldrig kan ta. Därmed har man fördröjt eller kanske till och med försämrat personens hälsotillstånd om denne inte har fått en tidsbegränsad sjukersättning. Därför har tidsbegränsade sjukersättningar varit en fara för många människor.

Det har skett lättnader – vilket har nämnts tidigare – i multikomplexa fall. De kan få ersättningar. Det görs en helhetsbedömning. Flera olika orsaker kan sammantaget skapa en situation där insatser var för sig inte räcker till. Precis som jag nämnde tidigare, om man efter nio år inte anser att en person kan gå tillbaka till ett arbete måste bedömningen vara att personen saknar arbetsförmåga. Ja, då ska den personen få sjukersättning långt tidigare. I annat fall har systemet missbrukats på ett sätt som inte är tänkt. Därför blir inte sjukpenning sjukpenning och sjukersättning sjukersättning. Där är det bättre i dag.

Jag kan nämna företagshälsovården. Vi var några från Alliansen som besökte en företagshälsovård i Laholm. Det var några moderater, ytterligare några till och jag som besökte dem. Det visade sig att där finns praktiskt taget inga köer men de har goda resultat. Bland annat har kommunen anlitat dem.

Jag vill också nämna att det är lätt att glömma bort ideella organisationers insatser på området. I Varberg finns en församling som driver en second hand-butik. De har talande nog kallat den Second Chance. I samarbete med kommunen finns där flera personer som har varit borta länge från arbetsmarknaden. De får nu en meningsfull sysselsättning. De reparerar möbler eller hjälper till med annat utifrån sina egna förutsättningar. Detta menar jag är en positiv attityd till att ta till vara dessa människors arbetsförmåga. Det kräver flera insatser.

Vi kristdemokrater tycker att det är bra om några kan ge en slant till dem och ge stöd utan att behöva betala skatt. De gör insatser som inga andra kommunala system kan ersätta.

Vi har också tittat på frågan om studerandevillkor. Det är riktigt som Tomas Eneroth sade att studerande har haft bekymmer att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Vi är överens om att Socialförsäkringsutredningen ska titta på detta. De har hamnat i kläm. Vi ska inte skylla på regeringen. Det har funnits många regeringar som har blundat för detta.

Gunvor G Ericson tar upp problemet med vem som ska ha grunder-sättning. Utredningen tittar på frågan. Jag ser ingen anledning att vi ska debattera så komplexa frågor. Vi måste hitta en samsyn.

Jag vill också lyfta fram sjuklöneansvaret för mindre företag. Vi har drivit frågan under en längre tid. Jag välkomnar att Socialdemokraterna har tänkt om och inser att för mindre företag kan det vara en risk att anställa en person som har varit borta från arbetsmarknaden. Det underlättas med hjälp av vissa villkor. Detta är också en fråga som utredningen bör titta på i ett sammanhang.

Jag vill också lyfta fram förbättringar för företagare som kan välja mellan olika karensdagar. Efter nyår kan de välja en dag för arbetstagare. Jag är övertygad om att mindre företag kan ha behov av att få reglera sina förutsättningar.

Inget system är så fullkomligt att det inte kan förbättras. Vissa system vågar man inte förbättra eftersom man är rädd för kritiken. Det har vi sett här.

Socialförsäkringsutredningen, där jag representerar Kristdemokraterna, har i uppdrag att se över en lång rad komponenter i olika försäkringar och hur de samverkar. Dessa svarar mot flera av de reservationer som finns i betänkandet. Det finns ingen anledning att hasta fram enskilda åtgärder utan att sammanhanget reds ut. Därför är det rimligt, som utskottsmajoriteten skriver, att avvakta utredningens betänkande. Jag tror att utredningen kan lägga fram delbetänkanden som innebär att vi kan fatta beslut i tidigare skede.

Det framgår tydligt i direktiven att utredningen ska titta på samverkan mellan sjukförsäkring och a-kassa och hur ett nytt system kan sättas i sjön och fungera.

Sedan finns frågan om taken i olika försäkringar. Det är olika tak i sjukförsäkringen och i arbetslöshetsförsäkringen, vilket är ett bekymmer för vissa som rör sig mellan försäkringarna. Men innan man har kommit

fram till grundregler för hur systemen ska se ut går det inte att bestämma hur taken ska se ut. De påverkar varandra. Ulf Nilsson nämnde att om vi vill finna en helhet bör vi söka en lösning där vi får fram ett golv. För mig är det viktigare att hitta dem som har det sämre än dem som har det riktigt bra. Taket bör komma efter att golvet har lagts i huset. Det brukar hålla bättre eftersom det då inte regnar in när man jobbar.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 45 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Tack för en engagerad och engagerande debatt så här långt!

Välfärdspolitik är inte precis vilken politisk fråga som helst. Den diskuteras inte som alla möjliga andra vardagliga konkreta frågor. Välfärdspolitik handlar mycket mer i Sverige, som i alla länder, om saker som är intimt förbundna med landets tradition, historia, kulturella föreställningar och ibland också religiösa föreställningar. Det är sådant som formar vår kollektiva identitet. Det är svåra och känsliga saker.

Välfärdspolitik låter sig inte enkelt importeras och exporteras länder emellan. Man för den inte över gränser utan problem. Det betyder inte att man inte kan lära av varandra, att vi inte har erfarenheter som andra kan dra nytta av i dag eller att vi är så felfria att vi inte kan hitta erfarenheter från andra länder som gör vår välfärdspolitik bättre. Vi kan helt enkelt lära oss av andras framgångar och misslyckanden, liksom resten av världen ibland med förskräckelse, ibland djupt imponerade, tittar på den svenska välfärdspolitikens utveckling.

Just nu pekar många internationellt på våra framgångar. Det är bra. Låt oss inte drabbas av övermod av detta, men det är bra att andra länder ser att det finns välfärdslösningar som klarar av att möta en internationaliserad världs krav på hög konkurrenskraft, på snabbt tempo och omställningsförmåga. Många tittar på vår förmåga att under 1990-talet genomföra institutionella reformer som gör att vi i dag står rustade på ett bättre sätt än många andra länder som kämpar med sådana välfärdsreformer, som vi faktiskt i relativ lugn och ro en gång klarade av att genomföra. Många pekar på att vi lyckats förena det med tillväxt, dynamik i ekonomin, högt ställda sociala ambitioner och höga jämställdhets- och jämlikhetsambitioner, i en värld som är utsatt för ett väldigt högt ekonomiskt tryck. Allt detta är i grund och botten väldigt bra.

Det är inte så att välfärdspolitiken internationellt sett konvergerar, att den blir mer och mer lika i olika länder. Men det är ändå så att olika länder med olika traditioner tvingas mer och mer att titta också på avigsidorna med sina egna modeller. I England är det självklart att föra en engelsk välfärdspolitik, men de är djupt oroade över de marginaleffekter och fattigdomsfällor som är intimt förbundna med den välfärdspolitiska lösning de har valt.

I vår del av världen är det självklart med generella välfärdspolitiska lösningar, och vi tvingas då och då titta på: Vilket skattetryck skapar detta? Vilka drivkrafter till arbete skapar detta? Hur undviker vi risken att vår egen generositet innebär att alltför många människor som har förmåga att arbeta i stället hamnar i långvarigt bidragsberoende? Det finns upp- och nedsidor med alla lösningar. Vi har en skyldighet att då

och då titta våra egna lösningar i vitögat och se om det är någonting i detta som inte är bra nog.

Arbetslinjen är en väl etablerad princip när det gäller arbetsmarknadspolitik och ekonomisk politik. Men jag brukar påpeka, inte minst i denna kammare, att arbetslinjen i grund och botten är en fundamental socialpolitisk idé som måste värnas i ett land som har högt ställda ambitioner att hjälpa dem som inte kan arbeta att ändå få en generös försörjning. Om man inte gör det kan man inte klara av ambitionen att hjälpa dem som inte kan arbeta. Om alltför många som skulle kunna arbeta inte gör det raserar vi grunden för det som är helt fundamentalt i den svenska välfärdspolitiken.

Detta har från tid till annan faktiskt hotats. På 80-talet hade vi en omfattande diskussion, på goda grunder, om korttidsfrånvaron i den svenska sjukförsäkringen. Våldigt många människor var sjuka väldigt ofta under kort tid. Detta var ett dominerande samhällsproblem som ledde fram till ett antal stora förändringar.

Under 90-talets mitt och hela vägen fram till 2000-talets mitt hade vi samma diskussion fast om det som var ännu värre: långtidssjukfrånvarons dramatiska ökning. Vi pratar inte om marginella förändringar. Vi pratar om en systemhotande utveckling. Sjuktalet var så höga att fundamentet för den svenska arbetslinjen ifrågasattes.

Hade inte många människor gjort någonting åt den saken på den tiden hade vi kunnat befinna oss i ett moras i Sverige i dag, som länder långt ifrån oss, men inte så långt ifrån oss, i dag sitter i, av delvis andra skäl. Det var gemensamma insikter om att detta inte var bra som påbörjade en process som vi i dag kan unna oss att resonera kring.

Det här var inte bra för de sjukskrivna, som lämnades vind för våg under mycket lång tid. Det var inte bra för tilltron till den svenska välfärdspolitiken, till legitimiteten i de system som är viktiga för människor då och då i livet. Det var inte bra för svensk välfärdspolitikens fundamentala förmåga att fortsätta att utvecklas på det sätt som vi tycker är ganska naturligt i Sverige.

Vi såg en begynnande minskning – och det här är viktigt – 2003, 2004 och 2005 med totalt sett 90 000 sjukfall, till priset av en nästan lika stor ökning av förtidspensioneringarna. Vi flyttade enkelt uttryckt över människor från sjukfall till förtidspensionering. Inte ens då fick de, nota bene, riktig förtidspension. De fick tidsbegränsad sjukersättning, tidsbegränsad förtidspensionering eller, för att använda ett uttryck som har använts här flera gånger, de blev inte friskare utan bara fattigare. De fick lägre ersättning som tröst för att inte längre finnas i sjukpenningförsäkringen.

Det här var inte bra för någon. Vi flyttade dem från ett system som sade att de formellt sett var i arbetskraften till ett system där de inte längre var i arbetskraften. Jag tror att alla inser att detta var en dålig lösning.

Det vi i dag har lyckats med – långt ifrån komplikationsfritt – är att få både en mycket rimligare sjuktalet utveckling och en mycket lägre utveckling av förtidspensioneringarna.

Vi har alltså ett mycket bättre läge i dag. Vi har väsentligt färre sjukfall som startas. Det är viktigt nog. Antalet sjukfall som startar, vilket naturligtvis varierar över år och över månader, är en sak. Men att de allra

flesta sjukfall inte blir längre än nödvändigt ger den dramatiska framgång som vi, ibland gemensamt och ibland i stark strid, har lyckats utveckla de senaste åren.

År 2005 var det 26 000 sjukfall som av någon anledning passerade den tidsgräns på två och ett halvt år som då inte fanns. Det visste vi inte, för ingen mätte det. I dag vet vi det. Förra året var det i stället 7 000 sjukfall som passerade två och ett halvt år. För de människorna är det lika viktigt fortfarande. Men det är en dramatisk skillnad som samhällsproblem och i vilka resurser vi kan sätta in för att hjälpa människor som riskerar riktigt långa sjukfall men som av olika skäl ännu inte har givit upp förhoppningen om att kunna komma tillbaka.

Det här är inga små skillnader. Man ska inte leka med elden i de här frågorna. Om man vill ha tillbaka 26 000 fall som går över två och ett halvt år eller ta tillbaka höga förtidspensioneringar, säg då det i klartext! Låtsas inte som att alla de förbättringar som har ägt rum sedan vi lyckades få både låga sjuktal och rimliga förtidspensioneringar har skett genom ett trollslag eller, med all respekt, genom gudomliga insatser!

Detta är handfast, politiskt hårt arbete, inte mer och inte mindre. Det är lika imperfekt som politiskt arbete brukar vara – inte mer och inte mindre. Men låtsas inte som att man kan riva upp tidsgränser och ta tillbaka de reformer som har gjorts utan att detta mirakulöst skulle få någon effekt i att människor går tillbaka till det gamla.

Det är en tuff arbetsmarknad där ute. Det gäller människor med goda utbildningar utan sjukdom. Det gäller i ännu högre grad människor som ibland saknar både hälsa och god utbildning. Det kommer att förbli en tuff arbetsmarknad under mycket lång tid. Det är jag också helt övertygad om.

Vi talar ibland entusiastiskt om att Sverige är en kunskapsekonomi, att vi inte konkurrerar med låga löner utan med hög kompetens. Allt detta är gott, och det är sant. Många av oss lever i en del av ekonomin där vi är otroligt väl rustade för detta. Jag vill bara varna för en sak: Underskatta inte svårigheten för de människor som inte har precis de egenskaperna! Varenda gång jag hör någon som antyder att några få procent har fått ”riktiga” jobb och därmed vill antyda, utan att våga säga det i klartext, att jobb med subvention och med stöd, manuellt eller ekonomiskt, inte är riktiga, egentligen inte duger, då säger man i praktiken också att de stora grupper som kommer från sjukförsäkringen och som har viss men långt ifrån hel arbetsförmåga inte riktigt duger för vår fina, kompetensfyllda arbetsmarknad. Det här är en viktig sak.

(Applåder)

Den andra saken jag vill passa på att inte varna för men påpeka är att den psykiska ohälsan är i växande. Det gäller hela västvärlden. Den är delvis i växande i den goda meningen att den som andel växer därför att vi i dag är så otroligt duktiga att hjälpa människor med enbart och rent somatiska funktionsnedsättningar tillbaka till jobbet. Det är en stolt tradition vi har i Sverige. Tekniska hjälpmedel, medicinsk utveckling, arbetsmarknadsförändringar och tolerans på jobbet gör att många i dag får en andra chans. Detta måste vi lyckas med också vad gäller psykisk ohälsa. Det är inte så att våra flexibla arbetsmiljöer och våra interaktiva, sociala krav på jobben kommer att minska riskerna för människor med viss psykisk ohälsa att fara illa. Detta är en stor samhällsutmaning.

Prot. 2012/13:42
12 december

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 10

Den tredje utmaning jag vill peka på är att vi har en ohållbar situation med att kvinnor mitt i livet är dubbelt så sjukfrånvarande som män och att detta under lång tid har varit en djupt underskattad fråga. Den har i praktiken dolts under det faktum att vi har varit så upptagna av makrotalen, som man ibland säger, de övergripande talen för sjukfrånvaron. I dag ser vi dem kristallklart och vet att detta får långsiktiga konsekvenser som understryker att många kvinnor redan från början har en sämre position på arbetsmarknaden. Det kan vi inte i längden acceptera.

Jag drar några slutsatser av detta.

En slutsats är: Håll i reformerna och följ dem noga! Vi har en historisk record i Sverige av att då och då klara av att genomföra komplicerade, svåra sociala reformer fast mycket talar emot att de ens går att genomföra. Det delar vi från höger till vänster. Det här är en sådan reform. Vi ska inte vara okritiska. Vi är helt öppna för synpunkter, men håll i reformen och följ utvecklingen noggrant! Äventyra inte de väsentligaste framgångarna genom att våghalsigt ta bort fundamentala delar av en reform som har tjänat Sverige så väl!

En annan slutsats är att vi ska fortsätta att utveckla rehabiliteringsinsatserna. Det görs otroligt mycket i dag. Det läggs ned väsentligt mycket mer pengar i samlade rehabiliteringsinsatser på väsentligt många färre sjukskrivna i den här budgeten än i den budget som föregick den borgerliga regeringens första budget, men mer kan alltid göras. Jag är helt öppen för det. Vi måste framför allt ha mer kunskap om vad som fungerar. Den kunskapen har alltid varit bristfällig. Rehabiliteringen är ett branschuttryck som ingen ska vara stolt över men som många har vittnat om i många olika regeringar. Det har funnits en svag kunskap om vilka insatser som egentligen fungerar.

Nu bygger vi steg för steg upp kunskapen om vad som kan fungera, och vi är helt öppna för att revidera de insatserna från tid till annan för att vara säkra på att det är evidensbaserade insatser som görs.

En tredje slutsats är att vi ska öppna för fler arbeten med det som på engelska kallas för supported employment. Det handlar om människor som har med sig stöd in på arbetsplatsen. Våra etablerade funktioner för lönebidrag och annat fungerar ofta bra men långt ifrån alltid. Fler unga människor behöver ha handfast hjälp med sig in på arbetsplatsen om deras förmågor parat med mått av problem ska kunna tas till vara.

Sist men inte minst måste vi då och då våga blicka framåt. Vi har dagsstrider som är helt legitima, och vi har en socialförsäkringsutredning som är viktig. Låt oss då och då blicka framåt på riktigt långsiktiga utmaningar. En sådan utmaning som jag tror att vi gemensamt skulle kunna bita i, trots olika uppfattningar på den korta horisonten, är hur omställningsförsäkringar som liknar dem vi har haft på andra delar av arbetsmarknaden kan hjälpa människor som tveklöst har arbetsförmåga som vi vill ta vara på men som omöjligen kan vara kvar i det arbete de en gång utbildade sig för och siktade på och i den anställning de just nu har. Allt detta visar att vi har stora utmaningar framför oss.

(Applåder)

Anf. 46 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Tack för att du deltar i debatten, statsrådet! Det uppskattar vi. Och tack för att du också gör det med intressanta inlägg!

Först har jag en fundering om begreppet ”riktiga jobb” som jag noterade föranledde applåder. För mig var det en ganska obegriplig kommentar, men det kan säkert vara någon missuppfattning här. Jag tycker i allra högsta grad att det är viktigt att vi kan ha subventionerade jobb. Jag gillar lönebidragsanställningar i stor utsträckning. Det har jag kämpat för länge. Däremot gillar jag kanske inte fas 3, som jag tycker är en förfärlig insats.

Jag har tagit exemplet med 4 procent för att visa att det står i bjärt kontrast till de 27 procent som statsrådet i debattartikeln hävdade har återkommit i jobb. *Ekots* granskning visade att man inte alls visste om man hade gjort det. Man visste inte om de över huvud taget hade blivit mer eller mindre sysselsatta än tidigare. Man kan med andra ord bevisa vad som helst med statistik.

Det finns två saker som jag tycker är intressanta och som jag vill ställa frågor om till statsrådet.

För det första har jag tidigare ställt frågor om Svallfors undersökningar. Svenska folkets förtroende för sjukvården har ökat under ett antal år. Man har gillat tanken på ett solidariskt välfärdssystem. Man uppskattar det som vi ibland kallar vår välfärdsmodell. Men det har skett en dramatisk försämring när det gäller sjukförsäkringen. Över 35 procent litar inte på att det över huvud taget finns ett skydd när de väl behöver det. Vilken slutsats drar Ulf Kristersson av den typen av studier?

Den andra frågan handlar om sjuklöneansvaret för den andra veckan. Om vi är medvetna om att det är ett bekymmer att personer med tidigare sjukhistorik har svårt att komma in på arbetsmarknaden och i stället placeras i långtidsarbetslöshet – det handlar om kroniker, personer med tidigare sjukhistorik och personer med funktionshinder – vore det då inte en poäng att minska sjuklöneansvaret? Det tycker företagare, Svenskt Näringsliv, väldigt många handikapporganisationer och andra. Vi har sett det som en möjlig väg att minska de hinder som i dag finns för att man ska våga anställa personer med tidigare sjukhistorik. Jag har all respekt för högkostnadsskyddet, men det är lite för krångligt och lite för jobbigt för småföretagare att sätta sig in i det. Det har inte haft den effekten. Är det inte läge att prova detta med den andra sjuklöneveckan?

Anf. 47 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Det här är inte adresserat till Tomas Eneroth specifikt. Jag tvivlar inte på hans ståndpunkt i frågan. Men jag tog upp detta med riktiga jobb av det enkla skälet att jag så många gånger under de senaste månaderna har hört återkommande antydningar om att så här många hade riktiga arbeten, det vill säga osubventionerade. Det har dykt upp på bloggar, i medier och på alla möjliga ställen. Jag vill markera att jag tror att det är en farlig syn på arbete. Det är framför allt en farlig syn om vi på allvar menar att människor som har förmåga och problem ska rymmas på arbetsmarknaden.

Ett gott exempel är den arbetsförmedlingsstatistik som jag strikt har återkopplat till när jag diskuterar hur många människor som vi ser är i arbete och beskriver att drygt var fjärde som har lämnat finns i arbete. De påpekar också, om man läser statistiken noga, att en knapp majoritet av dem har olika former av stöd eller subventioner in i arbete. Det är inga små volymer vi pratar om här, och det är ganska naturligt.

Jag har varit noga med att inte göra den distinktionen eftersom det vore konstigt om människor med i snitt elva års sjukskrivning i ryggen, som inte var sjukare eller ansågs sjukare så sent som 2006, 2007 och 2008 än att de inte fick förtidspension, inte skulle ha betydande problem att slåss på en helt öppen arbetsmarknad utan någon form av hjälp. Jag tycker att det är viktigt att påpeka det. Om vi inte erkänner detta kommer vi att ha människor som aldrig släpps in.

Tilltron är mycket intressant, och det är en komplex fråga. Jag noterar i Svallfors undersökning, och det finns många snarlika undersökningar, att den breda tilltron till de svenska välfärdssystemen är hög. Misstänksamheten mot att det fuskas, missbrukas och överutnyttjas är lägre än på mycket länge. Det är viktiga saker. Vi kan säkert, inte minst i samband med förändringar, se att det går upp och ned i olika specifika delar av välfärdssystemen. Men det är en bra förutsättning att tilltron är hög, att betalningsviljan är god och att misstron mot överutnyttjande är låg.

Anf. 48 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Det är uppenbarligen en öm tå för statsrådet. Jag kan förstå det eftersom *Ekots* granskning mycket tydligt visar att de siffror man valt att använda inte på något sätt visar att man hade en ökad förvärvsfrekvens. Det kunde tvärtom vara så att man var lika mycket i arbete före som efter hela den sjukperiod som inträffat. Den enda skillnaden är att med nuvarande politik har man också blivit av med rejält mycket mer ekonomisk ersättning. Man har blivit rejält mycket fattigare. Man har inte ökat sin förvärvsfrekvens, och det understryks också av Rehabiliteringsrådets granskning. De rehabiliteringsinsatser som gjorts har inte lett till någon större ökning av sysselsättningsfrekvensen. I några fall är det snarare tvärtom, vilket jag tycker är bekymmersamt. Det är därför jag tycker att det är viktigt att man funderar på vilken typ av insatser man faktiskt gör.

Då kommer vi återigen till hur arbetslivet ser ut och möjligheten att ta bort den andra sjuklöneveckan. Varför är regeringen så tveksam till att göra detta? Det skulle minska ett av de hinder som många företagare och arbetsgivare uppger för att anställa personer med tidigare sjukhistorik. Högkostnadsskyddet fungerar inte. Vi vet att det vi behöver ett inkluderande arbetsliv och ett systematiskt arbetsmiljöarbete, och vi behöver också ta bort en del av de trösklar som finns för att man ska våga anställa personer med tidigare sjukhistorik. Då kan en borttagen andra sjuklönevecka var ett alldeles utmärkt sätt att möta detta.

Svallfors studie visar mycket tydligt att medan moderater var fullt upptagna med att tala om att det fuskades i sjukförsäkringen hade inte svenska folket den uppfattningen. Tvärtom uppfattade man att det var ett system med stark legitimitet. Fallet i förtroendet för sjukförsäkringen har inträffat senare. Fallet har varit dramatiskt under de här åren eftersom man numera inte vet om man får sjukpenning. De flesta löntagare kan i dag inte veta om de har rätt till sjukpenning, om pengarna kommer och när pengarna kommer. Den osäkerheten skapar stora bekymmer för svensk arbetsmarknad i dag.

Anf. 49 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! 98 procent av alla som ansöker om sjukpenning får precis den sjukpenning de ansöker om. Mycket få lämnar sjukförsäkringen på grund av att de passerar tidsgränserna. Våldigt många gör det för att de inte behöver passera tidsgränserna.

Nästan alla som ansöker om att återinkomma i sjukförsäkringen får också ny sjukförsäkring. Den stora segern är att vi har kortat fallen, de fall som gick i förtidspensionering, och många människor lämnar den tidigare. Det här är den stora framgången.

Det är inte så att det råder någon allmän tvekan i svenskt samhällsliv om jag får sjukpenning om jag är sjuk, absolut inte. Det är däremot kristallklart att man inte kan ha sjukpenning hur länge som helst. Det är en otroligt viktig skillnad.

Ni sprider ren desinformation om att det skulle vara stort i allmän osäkerhet om människor i Sverige som blir sjuka skulle kunna få sjukpenning. Det är inte sant.

Om man inte när det var som värst var orolig för att vi hade västvärldens högsta sjuktal och högsta förtidspensioneringstal och för legitimiteten i systemen, då begriper jag inte varför man ens diskuterar att sjuktalen var för höga. Då var det väl bra att den som hade bett att få någonting fick det. Varför bekymra sig om saken över huvud taget?

Jag är helt övertygad om att legitimitetsfrågorna är långsiktiga och viktiga. De bygger på en kombination av generositet till människor som behöver och högt ställda förväntningar på att människor inte ska behöva allt jämt. Det är det som vi har de gemensamma trygghetssystemen till.

Sist men inte minst ska jag säga något om sjuklöneperioderna. Vi har, som du vet, saker inom ramen för Socialförsäkringsutredningen. De tittar på hur arbetsmarknadens parter ska förhålla sig till de offentliga sjukförsäkringarna. Det är en viktig fråga i sig. Den internationella diskussionen skulle jag säga snarare går i riktning mot längre sjuklöneperioder för att koppla ihop arbetet och arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringsinsatser. Man kan gå i motsatt riktning och skippa detta. Hade ni menat allvar med detta hade ni tagit bort den första och inte den andra sjuklöneveckan.

Anf. 50 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att statsrådet deltar i den här delen av debatten i alla fall.

Det var en historik i år igen, kan man säga, om hur vår generella välfärd ser ut och vilka problem som man har mött. Under 80-talet ökade korttidsfrånvaron och vid 90-talets mitt ökade långtidssjukfrånvaron, och det fanns rimliga förklaringar till detta. Också under 90-talet hade vi en konjunkturkris som gjorde att man slimmade organisationer och att allt fler blev sjuka. De kunde inte rehabiliteras tillbaka till sina arbetsplatser, för de hade slimmats på det sättet. Det var det som var problemet. Men vad man diskuterade var fusk, och det är ett fusk som egentligen var minimalt. Björn Johnson visade i sin bok *Kampen om sjukfrånvaron* att det där var en fiktiv föreställning. Men det är med den bakgrunden som man kan förstå förändringarna av tidsgränserna och också utförsäkringen.

Det är klart att det går att berömma sig av att sjuktalen och ohälsotalen minskar. Men vi vill också veta: Blir folk friskare eller är det andra typer av system som man är inne i eller är man ute ur systemet? Det är

det som vi tycker är bekymmersamt i Vänsterpartiet. Vi vill ha tidsgränser för när människor som är sjuka ska få hjälp och sjukvård och rehabiliteras. Man ska inte pressas ut ur en försäkring. Själva synsättet att man inte skulle vilja bli frisk och kunna ta ett jobb tycker jag är jättekonstigt.

Statsrådet sade själv här att psykisk ohälsa växer. Ja, det gör den. Men varför har man då bara ett enda svar på det i dag, att kbt gäller för lindrigare psykisk ohälsa? Det tycker jag är oerhört märkligt.

Jag förstår fortfarande inte tidsgränserna. Jag förstår inte heller varför man väljer enbart en enda lösning för en viss ohälsa.

Anf. 51 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Vi pratar självklart framtid, men historien är rätt viktig för att veta vilka vägar man i framtiden ska ta. Jag tycker att den svenska historien egentligen från sjukförsäkringens införande men framför allt från de senaste decennierna lär oss viktiga läxor, att den då och då har fungerat alldeles utmärkt men också att vi har haft mycket konstigheter i den.

En återkommande konstighet har inte varit att sjukfrånvaron har stigit i höjden i tider av massiva problem på arbetsmarknaden – tvärtom. Vi har haft en sjukfrånvaro som har stigit i höjden vid god ekonomi och god konjunktur och tvärtom sjunkit dramatiskt vid dålig ekonomi. Det antyder att svenskarna varit kärnfriska under varje lågkonjunktur och jättesjuka under varje högkonjunktur. En sådan sjukförsäkring, som har kallats mjuk, kan man i längden inte ha, därför att den urholkar sitt eget förtroendekapital. Det tycker jag är väl belagt. Jag förstår inte varför man ens försöker berömma sig av att ha varit med och sänkt den svenska sjukfrånvaron de senaste tio åren.

En annan viktig sak i historien är att sjukförsäkringen – detta upptäcker jag då och då att jag nästan måste föreläsa om för människor som jag hade förväntat mig skulle kunna detta – inte är till för att garantera att den som är sjuk får sjukpenning. Den har alltid varit till för att garantera att den som är sjuk och till följd av sjukdom inte kan arbeta alls eller delvis kan få sjukpenning. Det är en otroligt viktig skillnad. Den har aldrig varit en yrkesförsäkring, branschförsäkring, och inte ens en personlig försäkring som hindrar dig från skyldigheten att söka nytt arbete om du kan arbeta, ibland med vissa mycket svåra uppoffringar. Så har det alltid varit. Vi ska värna denna flexibla, kravfyllda och generösa sjukförsäkring.

Anf. 52 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Först när det gäller skillnaden i hög- respektive lågkonjunktur finns det också ett stort problem med hög sjuknärvaro som vi inte har diskuterat, men den finns ju. Det finns också system ute på arbetsplatser som innebär att man får extra premier om man inte varit sjuk. Jag tycker att det är väldigt konstigt att man vill ha en ökad sjuknärvaro. Det är nämligen det som i lågkonjunktur sker. Folk vågar inte sjukanmäla sig därför att man är rädd att bli av med jobbet.

Jag förstår precis vad sjukförsäkringen är till för. Det är inte någon branschvis försäkring som jag har, utan så småningom kanske jag måste söka mig till någon annan typ av arbete om jag har en skada eller sjukdom som gör att jag måste byta bransch. Det är inte det som det handlar

om. Men vad det ganska mycket handlar om är tidsgränserna. Till exempel kan en arbetsgivare som har en anställd som blir sjuk, och som man inte är så intresserad av att ha kvar, egentligen sitta lugnt i båten. Det finns visserligen saker som man ska åtgärda för att försöka vara med och rehabilitera den anställde som är sjuk tillbaka till arbetsplatsen. Men det händer ingenting om man inte gör det.

Då undrar jag: Är det bara krav på den enskilde som är sjuk, eller kan man också tänka sig att ställa krav på arbetsgivaren, förutom sjuklöneansvaret? Där har vi ett förslag om att småföretagare ska slippa sjuklöneansvaret helt och hållet. Kan man ställa några krav på att arbetsgivaren ska göra någonting? Om arbetsgivaren inte gör det, ska det då hända någonting? Ska det vara några sanktionsavgifter, eller ska sanktionerna och misstron enbart riktas till den enskilde som är sjuk?

Anf. 53 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag hörde tidigare i debatten att Vänsterpartiet uttryckte sig så här: Vi är inte motståndare till att vi har vissa tidsgränser.

Jag tycker att ni i oppositionen snart måste bestämma er om ni i grund och botten är för eller emot tidsgränsen. Jag förstår oppositionslockelsen, att låtsas som att historiken har vi inget att göra med över huvud taget. Nu tittar vi bara på de problem som vi kan hitta här och nu och har inget ansvar för vare sig vad vi kom ifrån eller vad vi kan återvända till.

Jag förstår den oppositionslockelsen och har säkert själv någon gång i denna kammare drabbats av samma sak, medges. Men i längden måste ni bestämma er för ett regeringsalternativ som genomför en handfast politik. Nu söker ni från Social- till Sverigedemokraterna något slags oklart mandat för att riva upp ett antal saker i sjukförsäkringsreformen utan att vilja precisera vad de egentligen handlar om.

Ni säger: Vi är inte emot vissa tidsgränser. Men den sista är ni emot. Att det ska finnas krav också på den enskilde är ni emot, åtminstone Vänsterpartiet. Vad Socialdemokraterna tycker är lite oklart i just denna fråga.

I längden kan ni inte låtsas att man både kan ha tidsgränser och vara utan tidsgränser. Tar ni bort tidsgränserna får det dramatiska konsekvenser för den svenska sjukförsäkringen. Det är jag helt övertygad om. Vill ni ha dem, stå då för detta! Vi står för att vi vill ta bort tidsgränserna. Vi vill ha tillbaka ungefär det läge som var tidigare men helst utan konsekvenser. Det är åtminstone ett budskap som det går att resonera kring.

När det gäller kraven på arbetsgivare, på myndigheter och på enskilda är rehabiliteringsinsatser som jag sade svåra. Det vet alla som har varit i närheten av rehabiliteringsfrågeställningar. De bygger på att erbjudanden av hög kvalitet ska ges och att enskilda människor ska vilja och kunna svara på den sortens erbjudanden. Rehabiliteringen ska ha hög medicinsk standard och ta hänsyn till hela livssituationen. Det ges stora sådana insatser just nu. Arbetsgivarna är i hög grad en viktig del av dessa insatser.

Anf. 54 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Dagens sjukförsäkring grundar sig på en lång resa som Sverige har gjort ända sedan 1950-talet.

I juni 2003 var antalet personer med sjukpenning högt, drygt 290 000. Då gjordes reformer av den socialdemokratiska regeringen med stöd av Miljöpartiet, och antalet sjukskrivna minskade med 90 000 på tre år utan att någon bortre tidsgräns sattes in.

Tittar man på resultatet av regeringens politik mellan 2006 och 2012 kan man se att antalet personer med sjukpenning minskade med 12 000 personer per år. Trots de drastiska åtgärder som regeringen har vidtagit har sjukpenningtalet inte minskat snabbare efter 2008.

Många människor har dock farit illa av dessa drastiska åtgärder, särskilt personer med psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa är nämligen av den karaktären att man inte alltid kan få en snabb insats och därmed bli hjälpt till ett raskt tillfrisknande så att man kan återfå arbetsförmågan.

Det är också problem för nyutträdde på arbetsmarknaden och studerande som inte har ett sjukförsäkringsskydd. De riskerar att bli ekonomiskt beroende av sin partner. Tycker regeringen att det är en bra utveckling? Ser inte regeringen att det riskerar att ge samma effekt som sambeskattning fast man här inför det bakvägen? Den gemensamma samlade inkomsten i familjen ska ju ligga till grund för om man ska få stöd från samhället eller inte.

Anf. 55 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Riksdagens kammare är bra för mycket men inte för bildvisning. Jag ska ändå försöka åskådliggöra en bild. Åren 2003–2005 hade vi en begynnande minskning i sjukfallen. Den råkade dock korrepondera nästan exakt med ökningen i förtidspensioneringen.

Jag säger inte att varje sådant beslut var felaktigt och att intentionerna inte var goda. Det var dock en händelse som såg ut som en tanke att sjukfallen minskade lika mycket som förtidspensioneringarna ökade. Det var inte det samlade samhällsproblemet som vi artikulerade, men jag förstår att det såg bättre ut.

En del människor blev väsentligt fattigare och fick sämre ekonomi. Det var dock ingen av er som bekymrade sig över denna utveckling. Andra blev möjligen glada för att de slapp osäkerheten med sjukpenning och i varje fall antydningssvis blev överförda till förtidspensionering. Det var dock bara tillfällig förtidspensionering som de elva år senare insåg inte var förtidspensionering. Det var en ovärdig hantering, och det tror jag att alla egentligen vet.

I dag har vi färre sjukfall, och det är gott så. Många fler återhämtar sig också snabbt, och eftersom vi ogärna ger upp på människor helt och hållet har vi dessutom mycket lägre förtidspensionering.

Praxisbildningen i rättssystemet om exakt vem som får förtidspension är fortfarande stadd i utveckling och kommer att pågå under många år till. Det är en viktig utveckling. Vi kommer kanske inte att ha exakt dagens nivå på förtidspensionering om fem eller tio år.

Detta innebär att vi har något fler långtidssjukskrivna nu eftersom människor inte får förtidspension om vi inte är säkra på att de aldrig mer kan arbeta.

Det finns en logik i detta. Jag säger inte att det är enkelt, men det är mycket bättre att människor befinner sig i en flexibel sjukpenning med återkommande kontroll av arbetsförmågan än att de lämnas i tidsbegränsad förtidspension.

Anf. 56 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det kanske vore en bra idé att ha en bildskärm här. Då skulle jag kunna visa den fantastiska kurvan över hur sjukpenningtalet gick ned från 2004 till nu. Men nu vänder kurvan, och sjukpenningtalet går upp igen. Sjukpenningtalet ligger på ungefär samma nivå i dag som det gjorde 1996, före den stora ökningen.

Vilken utgångspunkt man har i socialförsäkringen handlar också om ideologi. Jag håller med om att det inte var något bra system. Miljöpartiet sade redan då att många människor fick leva länge i fattigdom, vilket påverkar hela samhällets utveckling.

Regeringen vill gärna måla upp en bild av att sjukförsäkringsreformen har lyckats. Men vad har hänt med individerna som har blivit utförsäkrade? Tittar man på sjukförsäkringen kopplat till arbetsmarknadspolitiken ser man att många har kommit över till ALI men får insats bara en eller två gånger per månad. Andra har kommit in i ”pysselsättning” i fas 3.

Nyligen fick vi en rapport om att antalet arbetslösa i arbetsmarknadspolitiska åtgärder har ökat dramatiskt och är fyra gånger så högt som 2007.

Det är möjligt att detta har ett samband, men det vet vi inte ännu.

Vi måste se till att arbetsgivare får incitament att våga anställa. Att ta bort sjuklöneveckan och sjuklöneansvaret för företag med färre än tio anställda är då en viktig insats. Regeringen borde inse detta och vidta åtgärder för att förbättra möjligheten för företag att anställa.

Anf. 57 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Socialpolitik är inget för känsliga. Det är svåra och tuffa frågor som kräver en blandning av empati och betydande mått av resultatvilja. Socialpolitik är ganska känsliga saker och inget för den som tror på den perfekta slutgiltiga lösningen som ingen ska ifrågasätta. Det är inte så, och det kommer aldrig att vara så.

Jag har aldrig hävdat att det är sjukförsäkringsreformen isolerat som gör att vi i dag är i ett mycket bättre läge än tidigare. Det är många saker som har samverkat: utan tvekan den diskussion och retorik som påbörjades 2003 om att detta var ett stort samhällsproblem, utan tvekan många läkares större involvering i sjukskrivningsprocessen och synen på sjukfrånvaro som en allvarlig fråga i sig och utan tvekan Försäkringskassans omorganisering, vilket kan låta trivialt men var viktigt för att få ned de enorma geografiska skillnaderna. Det är mycket som har samspelat.

Få skulle nog säga att reformens tidsgränser inte har haft betydelse för att snabba upp processen. Om det inte har haft någon betydelse, varför är ni i så fall emot det? Om det bara var ett utanverk utan effekt, varför då över huvud taget bekymra sig?

När det gäller sjukpenningtalet är det rätt väsentliga skillnader vi talar om. År 2006 var sjukpenningtalet drygt tolv, i dag är det drygt sju. Det är inte en halvering sedan 2006, men bra nära. Det samlade ohälsotalet fortsätter sjunka. Det var 40 år 2006, det är 27 i dag.

För oss i branschen är dessa siffror ganska viktiga, för de döljer aggregerade tal om sjukfrånvaro. De som inte sysslar med detta dagligdags tycker kanske inte att de är lika dramatiska. Det pekar dock på en ut-

veckling från en av Europas allra högsta nivåer till en genomsnittlig europeisk nivå, och det är en utmärkt utveckling.

Anf. 58 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag ska tala lite om den del i utskottets betänkande som rör arbetsskadeförsäkringen.

Tänk dig att du betalar in en avgift till en försäkring varje månad som ska ge dig inkomstskydd om du skadar dig i arbetet. Tänk dig sedan att du skadar dig på jobbet men nekas ersättning med motiveringen att du är kvinna och att din kropp är gammal. Hur skulle du reagera då?

Jag blir i alla fall riktigt arg varje gång jag läser ett avslag på en ansökan till arbetsskadeförsäkringen för till exempel en person som har skadat ryggen på jobbet och avslaget motiveras med att smärtorna efter olyckan egentligen beror på så kallade degenerativa förändringar, det vill säga åldersförändringar. Trots att personen inte har haft ryggproblem tidigare blir det avslag och ingen ersättning.

Dagens arbetsskadeförsäkring uppfattas inte som vare sig rättssäker eller jämställd trots att det gjordes en förändring i lagstiftningen 2002 med det syftet. Förändringen kom till just för att försäkringen skulle bli mer jämställd och för att det skulle bli enklare att få en arbetsskada godkänd. Nu visar rapporter både från Inspektionen för socialförsäkringar och från Försäkringskassan att det inte har blivit så. Kvinnor missgynnas, och det är fortfarande få personer som får sin arbetsskada godkänd.

Försäkringskassan har möjlighet att ompröva arbetsskador. I ett fall som uppmärksammats av tidningen Dagens Arbete framgår att ett diskbräck som fastställdes som godkänd arbetsskada nu, efter fem år, enligt Försäkringskassan beror på åldersförändringar.

I tv-programmet *Dokument inifrån*, i avsnittet om de oförsäkrade, framgår det att kvinnor i offentlig sektor inte kan räkna med att deras anmälan om arbetsskada kommer att godkännas. I programmet redovisas ett olycksfall där en kvinna fått en allvarlig ryggskada. Försäkringskassan medger att kvinnan har nedsatt arbetsförmåga, att olycksfallet har ägt rum och att kvinnans besvär har uppstått i samband med olyckan. Ändå anser Försäkringskassan inte att övervägande skäl talar för att olyckan är orsaken till kvinnans besvär. Beslutet innebär att det därför inte är en arbetsskada.

I LO-TCO Rättsskydds årsredovisning för 2011 beskrivs en stor uppgivenhet från fackförbunden och dess medlemmar då man anser att möjligheten att få en faktisk skada godkänd är mycket liten. Det finns därmed en uppenbar risk att alltför få anmäler en uppkommen arbetsskada, trots att det är viktigt att man gör det.

Herr talman! Vi anser därför att arbetsskadeförsäkringen måste reformeras. Det ska tilläggas att det också behövs ett förebyggande arbete.

I dag finns det fortfarande många arbetsplatser som gör människor sjuka både fysiskt och psykiskt. Arbetsmiljön måste förbättras så att människor inte slits ut och blir sjuka. Tidigare i år gjorde statsministern ett utspel om arbetslivet men valde att fokusera på pensionsålder vid 75 år. Många som jag har träffat har upprörts av detta och påpekar att man i dag har svårt att orka med jobbet trots att man kanske bara är 58 år. Det skulle vara en utopi att kunna jobba till 75.

Moderaternas lösning på problemet är att de som har tunga jobb ska byta karriär. Men hur enkelt är det för en person som närmar sig 60 och kanske har arbetat som brevbärare hela sitt liv att helt plötsligt byta jobb, speciellt med tanke på att regeringen kraftigt har minskat möjligheten att vidareutbilda sig som vuxen?

Att regeringen väljer att flytta fokus från skadlig arbetsmiljö som kan orsaka arbetsskador och det faktum att det råder massarbetslöshet i Sverige och i stället väljer att prata om höjd pensionsålder för att klara av framtidens välfärd framstår för mig som oerhört märkligt. Det som behövs för att klara av att finansiera välfärden är fler arbetade timmar. I dag är drygt 400 000 personer arbetslösa eller inskrivna i Arbetsförmedlingens program. Av dem i program, 180 000 personer, är det bara 5 345 personer som har fått en arbetsmarknadsutbildning. I regeringens favoritprogram fas 3 ökar gruppen stadigt och uppgår till nästan 30 000 personer.

Jag har svårt att se hur ett vårdbiträde eller en byggnadsarbetare ska kunna byta karriär vid en arbetsskada när andelen vuxenutbildningsplatser har blivit färre. Om de som i dag är arbetslösa inte får tillgång till utbildning för att regeringen i stället har valt att prioritera sänkta skatter, hur ska de som inte orkar med sina jobb kunna få utbildning för ett annat jobb?

När risken för sjukdom och skada i arbetslivet ökar samtidigt som dagens arbetsskadeförsäkring och sjukförsäkring inte ger den ekonomiska trygghet som utlovats blir jag och många andra oroade. Man kan ju fråga sig varför de borgerliga riksdagsledamöterna inte är oroade.

Det bästa sättet att förebygga arbetsskador är att det systematiska arbetsmiljöarbetet prioriteras och stärks och att utslitande arbetsplatser byts ut.

Det är viktigt att vi har en arbetsskadeförsäkring som ger ekonomisk trygghet. De ändringar som gjordes i lagstiftningen 2002 i syfte att kvinnors arbetsskador skulle omfattas i högre grad har inte fått det genomslag som avsågs. Det har inte heller blivit enklare att få en arbetsskada godkänd. Arbetsskadeförsäkringen måste därför reformeras för att göra den mer rättvis, rättssäker och jämställd.

Jag yrkar bifall till reservation 14.

Anf. 59 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Eva-Lena Jansson, för att du tog upp den viktiga frågan om arbetsskadeförsäkringen. Jag noterade att Socialdemokraterna har yrkat på alla sina motioner som handlar om arbetsskadeförsäkringen. Problemet med det yrkandet är att man konstaterar att det gjordes lagändringar 2002 i syfte att kvinnors arbetsskador skulle omfattas i högre grad och att det inte har fått genomslag i någon större omfattning.

När vi nu debatterar det här betänkandet och tittar på hur mycket Socialdemokraterna sätter av under det anslag som handlar om arbetsskadeförsäkring är det inte en krona mer än vad alliansregeringen sätter av. Man kan vilja ha en reform och man kan vilja föregripa det arbete som görs i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Jag kan berätta för Eva-Lena Jansson att vi just nu arbetar mycket med arbetsskadeförsäkringsförändringen i en reform av arbetsskadeförsäkringen. Det är en utredning som är tillsatt av alliansregeringen och gör någonting konkret

för att i närtid komma till en bred parlamentarisk lösning på det problem som du tar upp.

Min fråga är: Hur kan det komma sig att man, om man verkligen vill öka kvinnors rätt att få en arbetsskada godkänd, yrkar på en sådan motion och säger att man i dag inte har mer pengar att sätta av till det man avsåg att göra 2002?

Anf. 60 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Det Finn Bengtsson inte kommer ihåg av historien är den kraftiga försämring som gjordes i arbetsskadeförsäkringen mellan 1991 och 1994 av den dåvarande borgerliga regeringen.

Efter ett ganska långt utredningsarbete tittade den socialdemokratiska regeringen på detta och bestämde sig för att genomföra förändringen. Man uppfattade att det skulle finnas pengar till den och lade med det i budgeten. Det som har hänt är att Försäkringskassan inte har hanterat försäkringen så som man säger att man ska göra. De förändringar man ville göra har inte fått genomslag.

Den borgerliga majoriteten väljer att göra det som Anders Borg har sagt. Man sänker ersättningen i socialförsäkringsavgiften till arbetsskadeförsäkringen eftersom den går med överskott. Jag tror inte att lagstiftningsarbetet när det gäller den här förändringen kommer att vara på plats förrän möjligtvis 2013. Därför yrkar vi på den.

Jag tror att man lagom till höstbudgeten lägger mer pengar för att försäkringen ska få ett genomslag. Utrymmet finns inte nu med i förändringen av arbetsskadeförsäkringen.

När det gäller Socialförsäkringsutredningen, som Finn Bengtsson pratar om, har man sagt att man ska komma med förändringen tidigast 2015.

Anf. 61 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Det stämmer inte, Eva-Lena Jansson. När det gäller den parlamentariska socialförsäkringsutredningen är slutbetänkandet aviserat till 2015 på grund av de många utskottsinitiativ som man har att hantera. Däremot står det utredningen fritt att leverera delbetänkanden. Jag känner mig förhoppningsfull när det gäller att man kommer att lösa ut arbetsskadeförsäkringen givet det faktum att vi har två bra underlag, ett som kommer från utredningens beställda betänkande och ett som kommer från Arbetsskadekommissionens avancerade och kvalitativt bra arbete.

Det är förbryllande att Eva-Lena Jansson hänvisar till åren 1994–2002, då Socialdemokraterna uppenbarligen satte ned foten. Man innehade regeringsmakten till 2006, och det har bevisligen inte hänt någonting. År 2006 tillsatte alliansregeringen den här parlamentariska utredningen som har tagit fram två underlag. Jag hoppas att det i närtid kommer något som kan glädja Socialdemokraterna eftersom man deltar i utredningen på ett konstruktivt sätt.

Det saknas pengar i budgeten. Låt oss se om det kommer några pengar i Socialdemokraternas budget 2013 som Eva-Lena Jansson skriver, och om det i så fall är mer än vad alliansregeringen är beredd att satsa på en ny arbetsskadeförsäkring.

När det gäller frågan om höjd pensionsålder är det en medveten vilseledning från oppositionen att beskriva statsministerns konstaterande att vi

måste arbeta längre som att de som i dag befinner sig nära pensionsåldern skulle behöva arbeta tills de är 75 år.

Problemet är att de som i dag kommer in på arbetsmarknaden i genomsnitt är 29,7 år gamla. Tittar man på ett livsperspektiv där vi blir äldre är det rimligt att friska äldre kan jobba något längre. Det var vad statsministern menade. Det är helt riktigt. Tidigare började man kanske arbeta när man var i 15-, 16- eller 17-årsåldern. Då är det klart att vi måste tillföra mer arbetad tid, och det kan den friska befolkningen förhoppningsvis göra.

Anf. 62 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Finn Bengtsson talar om vår budget och den förändring av arbetsskadeförsäkringen som man nu diskuterar inom den parlamentariska socialförsäkringsutredningen som han menar skulle bli hur vidöppen som helst. Det tror inte jag. Jag har svårt att se att det skulle kunna komma ett förslag på plats, och man hänvisar till det förslag som Arbets-skadekommissionen har lagt fram. Det handlar om att privatisera försäkringen, vilket är någonting som vi socialdemokrater inte alls står bakom. Jag förstår inte att vi skulle kunna komma överens i den frågan.

Jag tror att vårt förslag mycket väl ryms inom nuvarande budget. Det är därför som vi också har yrkat på detta. Det som vi säger är att vi vill ha en förändring.

När Försäkringskassan, ISF och Riksrevisionen pekar på att försäkringen inte fungerar som den ska lagstiftningsmässigt – den är inte ens rättssäker – tycker vi att det är ett stort problem. Det som jag tycker är konstigt är att regeringen och de borgerliga riksdagsledamöterna i socialförsäkringsutskottet inte tycker att det är ett problem. Det är mycket allvarligt.

Anf. 63 SHADIYE HEYDARI (S):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till S-reservationerna.

Nu är det juletider. Då brukar man ge varandra julklappar och fira jul med sina käraste. Men tyvärr har vi en grupp som har hamnat utanför trygghetssystemet och lever fattigt och har inte råd att ge sina käraste en julklapp. Vart är vi på väg?

I Sverige är det i dag alltför många som står långt ifrån arbetsmarknaden på grund av sjukdom. Vägen tillbaka till ett arbete är i dag mycket lång och krånglig. Många kommer aldrig tillbaka till ett arbete och egen försörjning. Det är beklagligt.

Moderaterna gick till val 2006 med stora ord om att de skulle bryta utanförskapet och få fler i arbete. De menade bland annat att alldeles för många i Sverige var sjukskrivna eller hade förtidspension och att det var Socialdemokraternas fel. Upp till bevis!

Ett av regeringens största misslyckanden är att varken se eller ta tag i problemen. I stället för att åtgärda bristerna i reformen, utveckla och förbättra systemet har regeringen gjort tvärtom.

Det som vi i dag ser är tiotusentals utförsäkrade som riskerar antingen att helt förlora både sin försörjning och sin kontakt med arbetsgivaren för all framtid eller att tvingas tillbaka till samma arbetsgivare utan rehabilitering.

Det finns allvarliga brister i systemet. Enligt den senaste informationen som utskottet har fått är 40 000–45 000 i dag sjuka och lever på ekonomiskt bistånd. Detta är allvarigt, och det handlar om framtiden och förlorade resurser.

Herr talman! Det är uppenbart att dagens system för rehabilitering vid långtidssjukdom inte fungerar. Vi får några gånger i veckan mejl från de utförsäkrade eller försäkrade som beskriver sin sårbara situation.

De senaste årens kraftiga försämringar av de gemensamma trygghetsförsäkringarna har i stället inneburit stora förändringar och problem för många människor i vårt samhälle. Ca 65 000 personer har utförsäkrats ur sjukförsäkringen. Man har hänvisat sjuka människor till socialbidrag och tvingat människor att säga upp sig från sitt deltidsarbete mitt under pågående rehabilitering. Tidsgränserna har inneburit oro och stress för de sjuka eller försäkrade. De svenska trygghetssystemen håller inte längre världsklass.

Sjukförsäkringen bygger på den grundläggande principen att alla är med och bidrar till en gemensam försäkring och att alla har samma rätt att få del av den när och om man behöver. Vi finansierar den gemensamt genom arbete och avgifter på lönen, och alla kan lita på att den träder in när man behöver den.

Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna har varit viktiga för Sveriges utveckling som välfärdsland. Väl fungerande socialförsäkringar bidrar till en förbättrad omställningsförmåga på arbetsmarknaden. När sjukdom eller arbetslöshet inte leder till utslagning utan till återgång i arbete efter rehabilitering eller utbildningsinsats, bidrar väl fungerande socialförsäkringar till tillväxt och ökad sysselsättning.

Herr talman! Vi kan alla vittna om de senaste årens berättelser om hur mycket svårt sjuka människor har utförsäkrats. Regeringen hävdar att syftet med de nya reglerna är att föra människor tillbaka till arbete. Frågan är hur många av dessa människor som har gått tillbaka till ett arbete. Ett annat problem med reformen är de ogenomtänkta reglerna med rehabiliteringskedjan som försvårar möjligheten till en rehabilitering som är värd namnet. Det är samlingsnamnet på ett antal administrativa tidsgränser som inte har något att göra med hur lång tid det tar att bli frisk. Den för inte heller folk tillbaka till arbete.

Sjukförsäkringen måste reformeras i grunden. Bland annat måste taken höjas så att sjuka människor verkligen får ersättning för sin inkomstförlust. Utförsäkringarna måste stoppas och rehabiliteringen förbättras och inte ha några tidsgränser. Det måste finnas bättre och individuella rehabiliteringsplaner som parterna har ansvar för.

Vi måste öppna nya möjligheter till arbete för personer som har svårt att orka med ett heltidsjobb eller som bara klarar av en viss typ av jobb. Det måste bli lätt att bidra, oberoende av hur många timmar eller vilket jobb det handlar om. Varje arbetad timme behövs. Arbetslivet måste bli inkluderande.

Herr talman! Det är Försäkringskassan som har ansvaret för att samordna rehabiliteringsinsatserna, och den enskilde måste redan från början få tillgång till de rehabiliteringsinsatser som krävs och ett individuellt anpassat stöd. Ju tidigare rehabiliteringsinsatserna sätts in, desto bättre är möjligheterna att de lyckas.

För den som inte kan återgå till sin tidigare arbetsplats eller till sitt tidigare yrke ska insatserna syfta till att man ska komma vidare till något nytt. Flera utredningar visar att ju tidigare och ju närmare individen och arbetsplatserna åtgärderna sätts in, desto större är chansen för människor att komma tillbaka. När beslut fattas om de åtgärder som behövs för att individen ska kunna börja arbeta igen ska människan sättas i centrum. Med nuvarande regler har den enskilde ålagts allt ansvar. Det är inte en rimlig ordning. Inte minst arbetsgivarna har en central funktion i en rehabilitering värd namnet. Andra nyckelaktörer är Försäkringskassan, företagshälsovården, hälso- och sjukvården, arbetsmarknadens parter och Arbetsförmedlingen.

Det behövs mer insatser för en ökad omställningsförmåga och mer av snabb och väl fungerande rehabilitering. Regeringen har äntligen insett att rehabiliteringen är bristfällig. Det välkomnar vi, men det räcker inte. Därför vill vi utöka satsningen nästa år så att fler får tillgång till rehabilitering som hjälper dem tillbaka till jobb.

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, landstingen och de sociala myndigheterna ska samarbeta med individen i centrum och erbjuda kvalificerad handledning. Rehabilitering, utbildning, arbetsträning och andra insatser ska utformas utifrån individens behov, inte utifrån myndighetsgränser eller stuprörstänkande.

Det behövs bättre samordning kring den försäkrade. Därför vill vi utveckla arbetet med finansiell samordning på rehabiliteringsområdet, Finsam. Genom Finsam får individen stöd och faller inte mellan stolarna. Vi ser även behovet av att utveckla fler individuellt anpassade vägar till arbetslivet för personer med komplexa behov av insatser. Som sagt: Trygghet ger frihet.

Herr talman! Årets solidariska julklapp till de utförsäkrade borde vara att se över och korrigera de brister som finns i sjukförsäkringssystemet. Med detta vill jag önska er alla god jul och gott nytt år.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Angående yrkandet om bifall till reservationerna, avser det de fyra reservationer som Tomas Eneroth tidigare har yrkat bifall till?)

(SHADIYE HEYDARI (S): Ja, det stämmer.)

Anf. 64 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Repliken är mest befogad av att Moderaterna blev specifikt harangerade i Shadiye Heydaris anförande. Jag tänkte ändå lite grann passa på i samband med det som framfördes, vilket var en hel del förklevande adjektiv om den sjukförsäkringsreform vi har debatterat i ganska stor omfattning i dag. Jag tycker att vi har kommit fram till att det finns en hel del viktiga och goda inslag i reformen. Att då kalla den ogenomtänkt och så vidare förefaller mig vara ett ganska förklevande omdöme om en väldigt grannlaga process.

Denna process började, vilket jag beskrev i mitt anförande, med att Göran Persson 2002 bekymrade sig över den närmast katastrofala utveckling sjukförsäkringen hade. Den var inte försäkringsmässig, och vi riskerade faktiskt statsbankrutt i Sverige. Det fortsatte med den utredning som Anna Hedborg som tidigare socialförsäkringsminister gjorde och

som ledde fram till att vi kunde genomföra en reform baserad på denna på grund av att vi erövrade regeringsmakten i valet 2006.

Jag måste också få rätta Shadiye Heydari lite grann när hon säger att ekonomiskt försörjningsstöd är någonting som har ökat dramatiskt. Sveriges Kommuner och Landsting har tillsammans med Försäkringskassan gjort en studie som visar att det, så långt man kan tolka detta, är mycket marginella påfrestningar på det ekonomiska försörjningsstödet på grund av sjukförsäkringsreformen i sig.

Det gör nog att den huvudsakliga vinsten med reformen har varit att just de som vid en borte tidsgräns får en möjlighet att komma tillbaka och pröva arbetsförmågan får den möjligheten. De siffror vi har sett är som sagt att det av de 65 000 som efter två och ett halvt år i sjukförsäkringen lämnade densamma är 35 000 som inte återvänder. Dessa har kommit betydligt närmare arbetsmarknaden. De har fått arbete och möjlighet att studera och förkovra sig för att komma vidare i arbetsmarknadshänseende.

Detta, Shadiye Heydari, tycker jag är en fin julklapp till svenska folket – inte minst till dem som är längst bort från arbetsmarknaden.

Anf. 65 SHADIYE HEYDARI (S) replik:

Herr talman! Vi säger att det inte var bra under vår tid, Finn Bengtsson. Det fanns brister i systemet. Men ni borde se till att förbättra och utveckla det, inte försämra det som ni har gjort. Vi får gång på gång höra från Moderaterna och Alliansen att det inte var bra under Socialdemokraternas tid. Okej, fine – då vet alla det. Men se då till att förbättra och korrigera de brister som finns i systemet!

Det är många som är utförsäkrade, och det är många som lever på sina anhöriga numera. Vi hörde senast i går att 40 000–45 000 människor i dag är sjuka och lever på ekonomiskt bistånd. Vilka är de då, om det inte är så att de har varit med i försäkringen? Hälften av dem ser vi har varit med i försäkringen, men de är nu utförsäkrade och lever på ekonomiskt bistånd. Så ska det inte vara. De är ju sjuka. Det är allvarliga brister vi nu ser.

När det gäller beroendskapet är det många som lever på sina anhöriga. Antingen är det make, maka eller barn som försörjer sina anhöriga för att de är utförsäkrade och inte kan få ekonomiskt bistånd. Det kan de inte få på grund av att de äger en båt, en bil eller ett hus som de har jobbat för i många år. De klarar dock på grund av sjukdom inte av att arbeta längre.

Anf. 66 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Ja, ekonomiskt försörjningsstöd är en viktig del i det sociala försäkringsskyddet, Shadiye Heydari. Det är den yttersta hjälp man kan få. Det jag försökte påtala var att den ekonomiska försörjningsstödsbördan hos kommunerna har ökat marginellt på grund av eller genom sjukförsäkringsreformen. Det är trots allt ett faktum i de studier som har gjorts. Någonstans mellan 1 och 2 procent av den totala ekonomiska försörjningsstödsbördan kan möjligen tillskrivas sjukförsäkringsreformen.

Att några naturligtvis uppbär ekonomiskt försörjningsstöd ska man inte nödvändigtvis se som något negativt. Det är ju positivt att vi använ-

der våra sociala trygghetssystem för att försörja dem som har den allra sämsta ersättningen. Så länge detta inte blir ett permanent försörjningsstöd är inte det tillfälliga ekonomiska försörjningsstödet något problem, framför allt inte om man samtidigt utvärderar möjligheten att kanske kunna lämna sjukförsäkringen för att komma närmare arbetsmarknaden.

Är det sedan så att man inte kan göra det ska man tillbaka till sjukförsäkringen, och i förlängningen kan det innebära att man kvalificerar sig för förtidspension. Det är helt i sin ordning. Att inte se dessa människor och inte hjälpa dem att komma närmare arbetsmarknaden är dock ett svek mot dem.

Sist men inte minst använde Shadiye Heydari en stor del av sin tid till att tala om rehabilitering. Det är nog så viktigt; jag delar helt den bedömningen. Då är det dock också viktigt att notera att alliansregeringen genom att genomföra denna reform har satt fokus på rehabilitering, vilket på inget sätt gjordes under de tidigare, socialdemokratiska åren.

Vi har en rehabiliteringskedja som knyter an till en rehabiliteringsgaranti, som i sin tur också finansieras med en rehabiliteringsmiljard. Det är alltså ett årligt tillskott för landstingen och samordningsförbunden att utnyttja för att på bästa sätt tillhandahålla rehabilitering. Det är väl i sanning att anstränga sig för att rehabilitering ska vara en central del i sjukförsäkringsreformen.

Anf. 67 SHADIYE HEYDARI (S) replik:

Herr talman! Precis som Finn Bengtsson säger har försörjningsstödet ökat marginellt. Ja, självklart – dessa människor går ju inte till socialkontoret. De är nämligen inte berättigade till det; de har ju hus. Enligt socialtjänstlagen kan du inte göra det om du äger hus. Du måste sälja huset, båten eller bilen för att du ska få pengar att leva för. De lever därför på sina anhöriga. Det är det Alliansen har skapat.

Vad gäller rehabilitering finns det brister i rehabiliteringskedjan. Om det inte finns brister, hur kommer det sig att människor har hamnat mellan stolarna? Det kan vi nämligen alla vittna om. Det finns alltså brister i rehabiliteringskedjan. Jag säger inte att det var bra då, men vi ska ju se till att förbättra och utveckla det. Jag hoppas nu att den julklapp ni kan ge är att korrigera bristerna i sjukförsäkringssystemet, så att människor kan komma tillbaka till ett arbete. De ska få rehabilitering och ersättning under den tid de behöver det för att rehabiliteras tillbaka till ett arbete.

Det är mitt önskemål, och det är folkets önskemål.

Anf. 68 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! ”Människan besitter en inre förmåga att utvecklas och bara genom frihet kan denna förmåga komma till sin rätt. Staten måste tilltro människors kapaciteten och viljan att bära det ansvar som följer med friheten. I vardaglig mening är ofrihet ofta förknippad med liten egenmakt, att ens livsvillkor dikteras av någon annan än en själv.”

Dessa kloka ord fann jag i Nya moderaternas idéprogram från 2011. Frihet och utveckling kräver dock rätt förutsättningar. Det är i grund och botten ganska enkelt: Den som tvingas leva med ständig överlevnadsångest – som inte vet om hon har råd med mat, medicin och hyra – har självklart sämre möjligheter än den som har sin försörjning tryggad.

Allt fler människor, inte minst unga, lever under prekära, alltså svåra och osäkra, arbets- och levnadsförhållanden. Här finns många grupper, bland andra långtidsarbetslösa, utförsäkrade och timvikarier. De är den moderna tidens daglönare, som är helt utlämnade åt arbetsgivare som kanske eller kanske inte ringer in dem på morgonen. De saknar egenmakt.

Gemensamt för dem som kan anses ingå i prekariatet är just brist på kontroll över livet – egenmakt. Detta har beskrivits väldigt väl i den uppmärksammade boken *The Precariat*, prekariatet, av professor Guy Standing. Han är professor i economic security, alltså ekonomisk säkerhet, och tidigare chef för ILO:s enhet för socioekonomisk trygghet. Han beskriver i sin bok denna nya underklass som växer fram.

Men socialförsäkringssystemen i Sverige är utformade för ett industrisamhälle som i snabb takt förändras i grunden. En tredjedel av de arbetslösa i Sverige saknar till exempel i dag a-kassa. Situationen är helt ohållbar för miljontals människor i södra Europa där samhällen i snabb takt går mot upplösning. Det är en mycket farlig utveckling. Samtidigt behövs mer än någonsin kreativa människor och entreprenörer som kan klara av alla de stora ekologiska och sociala utmaningar som mänskligheten nu står inför. I detta läge är det viktigare än någonsin att söka nya, moderna lösningar som ger alla människor grundläggande ekonomisk trygghet.

Jag citerar vidare ur Moderaternas idéprogram: ”Det rättvisa samhället eftersträvar inte att utjämna alla skillnader eller olikheter mellan människor, det bejakar istället att alla får likvärdiga chanser att lyckas.” Jag citerar ur Socialdemokraternas partiprogram: ”Liksom frihet förutsätter jämlikhet sociala strukturer och ekonomiska villkor, som ger alla lika rätt och lika förutsättningar till utveckling och delaktighet.” Jag kan bara instämma.

Hur kan vi då se till att människor verkligen får likvärdiga chanser? Professor Standing ser liksom allt fler runt om i världen villkorlös medborgarlön eller basinkomst, som det numera oftast kallas, det vill säga helt enkelt att människor regelbundet får pengar i handen, som en väg framåt. Praktiska försök har genomförts med goda resultat.

Behovsprövning är ofta kostsamt och ineffektivt. Riktade subventioner av sådant som mat och bränsle har till exempel i Indien och andra länder visat sig vara ineffektiva och i för låg grad komma de fattiga till godo. Risken för korruption och godtycke är ofta stor.

I Delhi och Madhya Pradesh i Indien har Sewa, en fackförening för självanställda kvinnor med en miljon medlemmar, i samarbete med forskare genomfört pilotförsök med direkt kontantstöd. I Delhi fick de fattiga i ett område själva välja om de ville fortsätta få styrt stöd, som subventionerad mat, eller pengar i handen. I åtta byar i Madhya Pradesh fick alla invånare en mindre summa pengar varje månad under en tid. Utöver grundläggande förnödenheter som mat och medicin kunde många få råd att köpa skrivböcker och annat som behövs för barnens skolgång. Kvinnor har gått samman och köpt symaskiner för att kunna försörja sig långsiktigt. Brist på grundläggande sanitet är ett mycket stort hälsoproblem i Indien som man nu har kunnat lösa i basinkomstbyarna genom att gå samman för att investera i toaletter.

De goda resultat som dokumenteras och nu utvärderas av forskarna har väckt stort intresse bland indiska politiker, även på högsta nivå. Indiens premiärminister, dr Manmohan Singh, har nyligen offentligt presenterat en plan för att under 2013 rulla ut ett system med direkt kontantstöd över hela landet.

I ett annat folkrikt land, Brasilien, får nu 60 miljoner människor Bolsa Família – ett kontantstöd som betalas ut till familjer bland annat på villkor att föräldrarna skickar sina barn till skolan. São Paulos senator Eduardo Suplicy har skrivit den underbara bok som jag visar här. Den handlar om basinkomst, och man kan ladda ned den från nätet. Han har länge drivit frågan om basinkomst för alla. Och det händer saker. Till exempel får alla som har bott i minst fem år i staden Santo Antônio do Pinhal i São Paulo-distriktet pengar varje månad från en kommunal fond. På sikt ska alla som bor stadigvarande i Brasilien få basinkomst enligt en lag som antogs av landets kongress och president 2004. Brasilien har blivit mindre ekonomiskt ojämlikt. Landets Gini-koefficient minskar nu för första gången.

Jag vill också berätta om ett uppmärksammat försök med villkorlös basinkomst som väg ut ur fattigdom och misär i den utfattiga byn Otjivero i Namibia. Varje invånare under pensionsåldern i byn fick mellan januari 2008 och december 2009 en mindre summa varje månad utan krav och villkor. En grupp forskare från olika länder följde projektet och utvärderade det. Byn gick snabbt från hopplöshet till framtidstro. Fattigdom, undernäring, arbetslöshet och brottslighet minskade kraftigt. Antalet barn som går i skolan ökade dramatiskt, och deras studieresultat förbättrades. Och det är klart: Det är lättare att lära sig när man inte är hungrig. Farhågan att människor skulle bli lata, passiva och bidragsberoende av att få pengar utan krav på motprestation kom på skam. När byborna slapp den frätande oron för om de skulle ha mat på bordet nästa dag fick de kraft att på allvar ta tag i och förbättra sina liv. Såväl den demokratiska som den ekonomiska aktiviteten ökade. Bybor startade företag och bildade byråd. Hushållen ökade sitt sparande. De kunde investera för framtiden genom att köpa husdjur och fjäderfä. Kvinnornas ställning stärktes genom att de blev mindre ekonomiskt beroende av män.

När de utfattiga människorna i Namibia och Indien fick pengar att röra sig med kunde de förbättra sina liv utifrån sina egna behov. De förvaltade förtroendet väl. De fick också värdighet, vilket många har framhållit som kanske allra mest värdefullt. Att lita på att människor själva vet bäst hur de ska skapa sig bättre liv i stället för att bestämma över deras huvuden vad de behöver hjälpas med är alltså inte bara respektfullt utan även effektivt.

Professor Standing, som även har arbetat med Otjiveroprojektet, berättade när han nyligen besökte riksdagen att han hade talat med några yngre kvinnor i byn. De hade tidigare tvingats prostituera sig för lite mat till sina hungrande familjer. Den som hotas av svält tvingas sälja sig billigt. Med basinkomsten fick de en reell möjlighet att avvisa de män som ville utnyttja deras förtvivlade situation. Och de sade *nej* när de fick egenmakt – makt över sina liv, bokstavligen, i ett land där ungefär 20 procent av befolkningen är hivsmittad.

Att fattiga människor skulle få pengar utan villkor och motprestation väcker trots detta ibland ett djupt känsloladdat och irrationellt motstånd.

Kanske beror det på att maktbalansen rubbas till de fattigas och maktlösas fördel och att de privilegierades övertag försvagas.

Även i det rika landet USA genomfördes för övrigt under president Reagan på 1970-talet försök med medborgarlön i några mindre städer. Även där kom farhågorna att många skulle avstå från förvärvsarbete för att leva på existensminimum på skam. Tyvärr blåste medborgarlönen bort med de nyliberala vindar som svepte in över USA några år senare.

Sverige borde lyssna på EU-parlamentet, som i en resolution från 2010 uppmanar medlemsländerna att inleda praktiska och omfattande försök med villkorlös basinkomst som ett sätt att motverka fattigdom och social utslagning. Parlamentet motiverar detta bland annat med att olika försök har visat att villkorlös basinkomst är ett effektivt sätt att bekämpa fattigdom och utslagning och ge alla ett anständigt liv. Man påpekar att den är icke-stigmatiserande och har förmågan att förebygga dold fattigdom.

Jag ser ingen anledning att tro annat än att människor är lika ansvarsfulla och kreativa i Sverige som i USA, Namibia och Indien, bara de får förutsättningar och förtroende. Dessa försök och EU-parlamentets resolution bygger på en tillitsfull och positiv människosyn. Den står tyvärr i skarp kontrast till det svenska systemet som, om man ser bortom de vackra orden, i praktiken bygger på misstänksamhet och förmynderi. Arbetslinjen har blivit en överideologi som inte ifrågasätts, samtidigt som den har urartat till att bli alltmer disciplinerande och förmedrande. Politiska problem stöps om till personliga. Individer skuldbeläggs och stigmatiseras fast arbetslösheten är strukturell. Att produktivitetssökningarna medför att allt färre kan producera alltmer är för övrigt ur grön synvinkel inte ett problem utan en möjlighet.

Att myndigheter ska tala om för människor vad de ska göra och detaljstyra deras liv borde vara ett system som föll med Berlinmuren. Det handlar om grundläggande värderingar, människosyn och vilket samhälle vi vill ha. Vi gröna tror på människors kreativitet och vilja att bidra till samhället. I Miljöpartiets gällande partiprogram slås fast att alla ska garanteras ekonomisk grundtrygghet som går att leva på oavsett vilken inkomst man tidigare har haft och oavsett orsaken till att man saknar inkomst. Kongressen 2008 slog fast att medborgarlön även fortsatt är en vision för Miljöpartiet.

Att anförtro även människor i Sverige ovillkorad ekonomisk grundtrygghet är förstas en stor förändring. Visserligen har vi redan en mindre basinkomst i livets början och slut – barnbidrag och garantipension – men målet måste vara att basinkomsten ska gå att leva på hela livet.

Först då når den full kraft som instrument för att ge människor riktig makt över sina liv och frigöra sin kreativitet. Först då får människor i Sverige, även de som inte vunnit en hög vinst i något lotteri, makt att säga nej till hälsovådliga eller samhälls- och miljöfarliga lönearbeten, som att bygga vapen eller gräva ned giftunnor. Då kan vi äntligen vända den kapplöpning mot botten som nu präglar arbetsmarknaden. I stället får vi en välkommen och välbehövlig press uppåt. Därför är det så viktigt att separera försörjning från lönearbete.

En ofta framförd farhåga är att basinkomst för alla skulle vara för dyrt. Enligt professor Standing är detta ”nonsens”. Resurser kan omfördelas; hur mycket och vilka varierar givetvis i olika länder. Exempelvis

kostar så kallad corporate welfare, bidrag till storföretag, enorma summor. Det handlar om gigantiska subventioner av fossilindustrin, banker som tagit för stora risker, jordbruk i EU. I Sverige närmast skänker vi bort våra naturtillgångar i form av mineraler till gruvbolag. Därtill kommer jobbskatteavdrag, nya JAS-flygplan, sexfilig motorväg förbi Stockholm och en ökande och vildvuxen flora av skatteavdrag för dem som redan har det gott ställt och så vidare. Har vi råd med allt detta kan vi givetvis välja att prioritera grundtrygghet för alla i stället.

Att införa ovillkorad basinkomst skulle dessutom medföra att en hel del kostnader för administration och kontroll skulle försvinna. Behovsprövning är, inte bara i Indien utan även i Sverige, ofta ineffektiv och dyr, för att inte tala om förnedrande för den som söker hjälp. Basinkomst kan naturligtvis inte ersätta socialförsäkringssystemen fullt ut, men väl vissa delar av dem.

Ekonomen Thomas Straubhaar, som leder Världshandelsinstitutet i Hamburg, menar för övrigt att basinkomst är en reform som skulle förlösa människors entreprenörsanda och därmed i betydande utsträckning bli självfinansierad.

Ett intressant system värt att inspireras av även i Sverige är the Alaska Permanent Fund som funnits sedan 1982. Företag som utvinner naturresurser betalar royalty till en fond vars avkastning går dels till gemensam välfärd, utbildning och sjukvård, dels till en utdelning till alla som bor i Alaska. Denna utdelning är inte så stor att den går att leva på, men den har ändå haft betydelse. Alaska är den amerikanska delstaten med minst socioekonomiska skillnader och där inte heller klyftorna ökat nämnvärt sedan 1980.

I en tung motion till världens mäktigaste lagstiftande församling, den amerikanska senaten, föreslog två senatorer, Maria Cantwell, demokrat, och Susan Collins, republikan, 2009 ett system byggt på liknande värderingar, nämligen cap and dividend, utsläppstak med medborgarutdelning. Tanken är att ett tak ska sättas för hur mycket utsläpp av koldioxid USA får göra inom ett rättvist och hållbart utrymme. Dessa utsläppsrätter skulle auktioneras ut. En del av intäkterna skulle delas ut till alla som bor i USA och en del gå till statskassan. Enligt en uppskattning som man gjorde då skulle uppemot två tredjedelar av amerikanerna gynnas fördelningspolitiskt. Detta bygger på en mycket positiv och liberal människosyn, att alla har rätt till frukterna av våra gemensamma naturtillgångar. Det handlar inte om bidrag.

Fru talman! Det har hittills inte gjorts någon utredning med tillräckliga resurser i Sverige, eller praktiska försök, för att utforska hur basinkomst i Sverige skulle kunna utformas och finansieras. Därför är det synd, tycker jag, att vi denna gång inte fått gehör för vår motion, som föreslår just en sådan framtidsinriktad och innovativ politik. Vi som skrivit motionen vill inte ha dyra och kränkande kontrollapparater som syftar till att på allas bekostnad jaga och sätta åt ett litet fåtal förmodat lata och dumma människor som antas vilja missbruka våra gemensamma trygghetssystem. Om enstaka individer ändå väljer att göra det tycker jag inte det är ett skäl att säga nej till en reform som skulle gynna de allra flesta.

Vi vill ha ett samhälle och ett socialförsäkringssystem som utgår från att människor är ansvarsfulla, villiga att bidra till det gemensamma bästa

och kapabla att styra sina liv. Ett basinkomstsystem skulle öppna en möjlighet för alla att utveckla sig om vi unnar varandra det och inte miss-tror varandra, ett samhälle där grundtrygghet, frihet och rättvisa är en rättighet för alla, inte bara ett fåtal.

Anf. 69 FINN BENGTSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Annika Lillemets, för ett intressant inspel! Det här är en budgetdebatt, och det handlar om att titta på vad ditt parti i synnerhet har för tankar om en budgettram och om hur fördelningen inom utgiftsområde 10 ser ut.

Vi har hört i dag att ert parti värnar småföretagare i så måtto att man vill ta bort ett sjuklöneansvar från dem som har mindre än tio anställda. Jag föreställer mig att tanken med en sådan reform, som är intressant, är att småföretagare i det läget skulle våga anställa folk som arbetar och bidrar med skatt. Det förslag som ni har hamnar i en viss konflikt med tanken att värna människors integritet och att ha en ekonomisk realitet för att hantera det förslag som du och dina medmotionärer lägger fram.

Jag vet att Annika Lillemets är mycket engagerad i förändring av samhället av stora mått, till exempel förbud mot handel på söndagar. På vilket sätt skulle då en egenföretagare som bedriver handel och som blir av med sitt sjuklöneansvar enligt ert förslag gynnas av att man förbjuds att handla på söndagar?

Jag vill ställa en fråga om villkorslös medborgarlön eller basinkomst. Det här är lite grann att damma av det gamla förslaget om friåret, som jag ser det, en sak som Miljöpartiet värnar och som jag trodde att ni hade lämnat. För mig framstår det mer som en månadspeng för vuxna, med den skillnaden att en månadspeng till ungdomar ibland brukar vara villkorad på vissa sätt. Det här ska vara helt villkorslöst. Att det i sin förlängning skulle avhjälpa hivepidemin i Namibia tycker jag är ganska naivt att tro.

Det finns inte bara en totalsumma arbeten att utföra. Själva tanken är att man i ett företagande kan expandera och därmed skapa mer utrymme för arbete, som i sin tur ger skatteintäkter som vi kan fördela till välfärden. Hur får ni i er tankesfär ihop detta med de utgifter och de kostnader som det här skulle medföra?

Anf. 70 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Fru talman! Det var många frågor på en gång. Jag tittar på verkligheten och hur det har fungerat. Jag redogjorde för ett antal lyckade försök som bygger på just det som Moderaterna skriver i sitt idéprogram, tilltron till att människor är kapabla att ta ansvar och att de vill ta det ansvar som följer med frihet. De vill ha egenmakt och vill inte ha sina livsvillkor dikterade av någon annan än en själv.

Jag tycker att det är lite förvånande att Finn Bengtsson mot bakgrund av det – jag utgår från att Finn Bengtsson ställer upp på sitt partis grundvärderingar – inte ser potentialen i detta och hur viktigt det är att man tilltror människor att de faktiskt själva vet vad som är bäst för dem.

Jag tycker att till exempel Thomas Straubhaar har en stor poäng i att om människor får reella möjligheter att överleva medan de testat sitt företags idé kan många intressanta företag som inte klarar sig ekonomiskt komma i gång därför att man behöver lite längre tid. Man kan

pröva sin företagsidé och komma vidare. Det här tjänar vi alla på, om vi vill ha en småföretagsvänlig politik. Det tror jag är betydligt viktigare än köpfri söndag, som är en helt annan diskussion.

Jag tycker att det är intressant att studera vad som hände i Namibia. Jag tror i grund och botten att vi alla människor är ganska lika. Jag tänker på kvinnan som fick sin första basinkomst, månadspeng som Finn Bengtsson lite föraktfullt väljer att kalla det. Hon investerade i en säck mjöl och började baka bröd i sardinburkar som hade kastats bort. Hon har nu ett blomstrande bageri, och hon har kunnat anställa. Hon har även konkurrenter därför att människor har fått köpkraft, och då får man fart på det lokala näringslivet. Det är den verklighet som jag ser på.

Anf. 71 FINN BENGTSSON (M) replik:

Fru talman! Jämförelsen med månadspeng för ungdomar bygger på tanken att även ungdomar kan vara kreativa när de får pengar. Skillnaden är, Annika Lillemets, att det i så fall betalas av föräldrarna. Nu vill du att skattebetalarna ska bekosta detta.

Detta är en budgetdebatt där du refererar, med all respekt, till Thomas Straubhaar. Jag tror att Anders Borg, som ser till att vi har sunda statsfinanser här i landet, kanske är en viktigare spelare som har en ekonomisk realitet bakom sig, om än han inte vill missgynna kreativitet. Jag tycker att det är ett problem samtidigt som vi nu diskuterar det kostnadsutrymme som Miljöpartiet föreslagit på just utgiftsområde 10 och som överstiger regeringens satsning med 2,5 miljarder.

Min fråga är: Vilket vill Annika Lillemets satsa på, den fördyring som jag upplever att en villkorslös basinkomst trots allt, i alla fall i ett inledningsskede, kommer att innebära jämfört med en satsning i årets budget på 2,5 miljarder riktad mot de insatser ni i partiet verkar prioritera, eller att gå tillbaka till tanken om ett friår, att folk ska arbeta mindre, ha en ersättning av skattebetalarna, och att ekvationen ändå på något sätt ska gå ihop?

Tillåt mig att tvivla på att de visionära tankar som Annika Lillemets nämner, och som kan vara intressanta att belysa på ett djupare plan, går att på ett så radikalt sätt föra in i en budgetprocess, i alla fall innevarande år, att vi skulle kunna lösa den typen av diskussion.

Min fråga kvarstår: Vilket prioriterar ni i årets budget, era satsningar på 2,5 miljarder mer än regeringens inom ramen för utgiftsområde 10 eller att införa en villkorslös basinkomst?

Anf. 72 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Fru talman! De står inte i någon motsatsställning till varandra. Jag talar om villkorslös basinkomst på lång sikt. Jag har inte alls talat om att införa det nu. Frågan behöver utredas grundligt, och sedan måste mindre försök göras innan det görs en stor förändring, precis som man gjort på andra håll, vilket den stora auktoriteten på området, Guy Standing, också talar om. Det är alltså inte fråga om några stora pengar.

Det vore förmätet av mig att försöka komma med en fullständig plan på hur det ska finansieras. Jag har pekat på några möjligheter med tanke på de stora utgifter vi har, till exempel att gruvbolagen får bryta mineraler nästan gratis i Sverige, de stora jobbskatteavdragen och andra avdrag för människor som redan har det gott ställt. Det finns möjligheter att

omdisponera pengar, och det krävs självklart en stor och grundlig utredning för att se de olika möjligheterna.

Dessutom tror jag att det krävs praktiska försök. Det är styrkan i det som jag här talat om. Man har inte bara lagt fram teorier utan gått ut och prövat vad som händer om människor får pengar i handen, fattiga människor utan egen makt. Vad kommer de att göra, blir de lata, kommer de att göra ingenting eller kommer de att göra någonting bra? Det har visat sig på olika håll i världen att när människor har grundförutsättningarna kommer de att göra något bra.

Jag är förvånad över att Finn Bengtsson, med tanke på vad som står i Moderaternas idéprogram, inte ser dessa möjligheter, att Finn Bengtsson vill ha den statliga kontrollen av människor, att gå in och styra och ställa med arbetslösa och sjuka. Det känns inte särskilt liberalt eller modernt. Det känns lite gammalt. Det känns före Berlinmuren, måste jag nog säga.

Anf. 73 GUNVOR G ERICSON (MP):

Fru talman! I Miljöpartiets budgetförslag har vi en inkomstrelaterad ersättning med ett golv som vi kallar arbetslivstrygghet. Det ser vi i Miljöpartiet som en bättre väg till social hållbarhet i den situation som Sverige i dag befinner sig i. Därför har jag inte stött den motion som Annika Lillemets pläderade för.

Vi vill ha en gemensam försäkring vid arbetslöshet och sjukdom där människor får stöd och hjälp att komma tillbaka i arbete men där det också finns ett golv, vilket vi debatterat i dag.

Jag vill passa på att förtydliga yrkandet i mitt tidigare anförande, nämligen att jag självklart står bakom samtliga miljöpartireservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 2 och 10.

Anf. 74 KURT KVARNSTRÖM (S):

Fru talman! Debatten har varit lång, och mycket har redan sagts. Några saker gällande historiebeskrivningen finns det dock anledning att rätta till. Rehabilitering har varit en av de punkter vi diskuterat, och där borde vi ha mycket större samsyn än vi har.

Rehabiliteringen är ett viktigt instrument. Jag vill peka på den förändring vi genomförde 2003, som gav det resultat som också har redovisats från talarstolen, att många kommer tillbaka i arbete och sjukfrånvaron minskar kraftigt de närmaste åren. Rehabilitering handlar om en tidsgräns. Det handlar om tidsgränsen ute på arbetsplatsen. Den allra mest effektiva rehabilitering man kan uppnå är den som sker på arbetsplatsen. För mig är det därför obegripligt varför Alliansen tog bort tidsgränsen från arbetsplatserna. Arbetsgivarna har ett ansvar för att jobba med dessa tidsgränser när det gäller de anställda. Vi införde 2003 en tidsgräns där den enskilde hade rätt att få sin rehabilitering. Den skulle ske på arbetsplatsen.

Jag vill till ministern, som var uppe i talarstolen tidigare, säga att arbetsförmåga är det viktiga begreppet, och då är det också viktigt att göra bedömningen på arbetsplatsen. Det var ett i grunden helt riktigt angreppssätt.

I dag håller arbetsförmågebegreppet på att flytta ut till sjukvården, vilket oroar mig. Det är inte de medicinska diagnoserna som ska bedömas i sjukförsäkringen utan förmågan att arbeta. I dag går vi mot att det

är de medicinska diagnoserna som är avgörande för om man får sin sjukpenning eller inte. Det är en utveckling som jag tycker går åt fel håll.

Det andra jag vill kommentera har inte tagits upp särskilt mycket. Därför vill jag fråga: Hur många varv ska de försäkrade gå i sjukförsäkringen i det system man skapat? Vi vet att en del människor är på väg in på tredje varvet i sjukförsäkringen. De är alltså för sjuka för att ha arbetsförmåga och kunna komma ut på arbetsmarknaden. Finns det en bortre tidsgräns efter att man gått igenom aktivitetsgarantin vid flera tillfällen?

Man kan fundera över varför det tog så många år för regeringen att tillsätta Socialförsäkringsutredningen. Vi hade oändliga debatter i kammaren om varför den inte tillsattes, varför dessa frågor inte lades på bordet för att gemensamt kunna diskutera dem. Varför den stora tidsutdräkten?

Jag vill säga några ord också om finansiell samordning. Det är en rätt ny företeelse – den har funnits i tio år – och bedrivs i liten skala. Vi var eniga i utskottet, och jag beklagar att vi, trots överskottet på 78 miljoner, inte kunde flytta 20 miljoner till Finsam för att på det sättet få ytterligare 20 miljoner, alltså 40 miljoner kronor till att jobba med rehabiliteringsfrågorna, nära människorna och med utgångspunkt i de enskilda individerna. Jag beklagar verkligen det.

Jag hoppas att ministern, som var närvarande tidigare, tar till sig utskottets synpunkter när det gäller finansiell samordning. Det är ett sätt att verkligen sätta människorna i centrum och utifrån de förutsättningar de har göra ett bra jobb vad gäller rehabiliteringen.

Anf. 75 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Fru talman! Ja, Kurt Kvarnström, i avsaknad av minister får du hålla till godo med mig. Du ställde många frågor, och jag tycker att jag kan kommentera tre av dem.

Först var det arbetsförmågebegreppet. I samband med att oppositionen och Alliansen trätt om vilket arbetsförmågebegrepp vi ska använda i förhållande till arbetsmarknaden har det framkommit att när Försäkringskassan tittat djupare på frågan har de kommit till slutsatsen att ett arbetsförmågebegrepp knutet till orsaken till att man har svårt att arbeta, det vill säga den sjukdomssituation man har, är mer relevant att fundera över i framtiden. Det är anledningen. Det är inte en specifik diagnos utan sjukdomsförhållandet i förhållande till arbetsförmågan som är det intressanta.

Vi har en arbetsmarknad som hela tiden förändras. Det innebär att om man ständigt ska anpassa detta till arbetsmarknaden blir det ett sisyfosarbete. Nya begrepp måste tas i anspråk allteftersom arbetsmarknadens förutsättningar ändras. Det är bättre att se vad det är för sjukdomsunderlag som gör att man har ett problem att komma in med arbetskapacitet.

Sedan gällde det tidpunkten för Socialförsäkringsutredningen. Gången var den att Göran Persson insåg att här behövde något göras akut. Han tillsatte en ensamutredare. Det var Anna Hedborg, som jag nämnde i mitt anförande. När hon sedan levererade sitt förslag var det viktigt att snabbt genomföra en reform i linje med den gedigna utredning hon hade gjort.

Därefter tillsatte man en långsiktig parlamentarisk socialförsäkringsutredning. Det är inget konstigt med det. Socialdemokraterna har aldrig velat ha den typen av utredning. Jag noterar att det är alliansregeringen som genomför den.

Slutligen har Finsam blivit ett eget anslag. Jag noterar att i förslag till budget har vi inga åsiktsskillnader härvidlag, även om jag vet att Kurt Kvarnström har framfört synpunkter. Myndigheten har i sin tur konstaterat att det skulle drabba Tvåpartsfinans, som det heter, väldigt negativt.

Anf. 76 KURT KVARNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Vi har i grunden olika syn på arbetsförmågebegreppet. För mig sker den allra viktigaste rehabiliteringen ute på arbetsplatsen. Rehabiliteringsråd och annat har med all tydlighet visat att det är den stora, viktiga delen.

Man kan då inte flytta dessa frågor till sjukvården. De måste i större omfattning finnas kvar ute på arbetsplatsen. Det är viktigt för mig att framhålla. Det förslag som vi hade 2003 fick inte verka helt. Men det som verkade var bra.

Den borgerliga regeringen borde ha insett att effekterna av de insatserna i början var blygsamma. Det håller jag med om. Man kom inte upp i den takt som vi hade förutsett. Det gick alldeles för långsamt. Men den dialog som kom i gång ute på arbetsplatserna gav väldigt bra resultat.

Jag förstår inte varför man tog bort kravet att rehabilitering skulle ske på arbetsplatsen och flyttade frågorna till sjukvården. Det är inte där man rehabiliterar de allra flesta, utan det gör man på arbetsplatser. Det är för mig oerhört tydligt att det var på det sättet.

Man kan fundera: Varför denna brådska att införa dessa regler ensidigt? Såg man inte den utveckling som redan pågick med förändring av sjukfrånvaron? Man drev ensidigt igenom ett förslag som var väldigt dåligt underbyggt i förarbeten, och man hastade igenom förslaget.

Försäkringskassan sade: Det går för fort. Vi har inte möjlighet att ställa om och få det att fungera på ett rimligt sätt. Ändå klubbade man förslaget rakt igenom 2008. För mig är det oförklarligt att man hanterade det på det sättet.

Anf. 77 FINN BENGTSSON (M) replik:

Fru talman! Jag delar Kurt Kvarnströms bedömning att det är väldigt viktigt att människor har en rehabiliteringsinsats nära arbetsplatsen. Med detta sagt måste man komma ihåg att rehabilitering är en komplex materia. Det finns social rehabilitering, medicinsk rehabilitering och arbetslivsinriktad rehabilitering.

Allt detta förtjänar att ses över. Det är ganska naturligt att den medicinska rehabiliteringen knyts närmare vården. Det är vården som har det uppdraget. Ofta är försummade medicinska insatser i rehabiliteringshänseende ett problem i sig. Därför behöver vården komma in. Det kan göras på arbetsplatsen. Men ibland är det inte tillägnat att göra det där, utan det måste göras inom vården.

När det sedan gäller brådskan att se över rehabiliteringen blir jag lite förvånad. Vi har just nu ett väldigt delikat problem. Det är ett så kallat utskottsinitiativ där man vill ha ett snabbspår för att skjuta in rehabilite-

ring och eventuellt till och med påverka hälso- och sjukvårdslagen. Det är en central lagstiftningsprocess som måste ske i laga ordning.

Vi från majoriteten tycker att det är mycket bättre att översyn av den här typen av rehabilitering inte görs brådslande, som du själv nämnde, utan parlamentariskt brett och över en rimligt lång tid, förslagsvis i den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen.

Det är ett bättre sätt att se över den rehabilitering som redan nu börjar fungera bättre. Men alla komponenter i rehabiliteringen måste in. Det gäller social rehabilitering, medicinsk rehabilitering och arbetslivsinriktad rehabilitering.

Anf. 78 KURT KVARNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! För mig är det väldigt naturligt att människorna alltid finns i centrum. Det som sker i dag och som har skett under perioden sedan 2008 är i alltför stor omfattning sortering i de försäkringar vi har genom de förändringar som har skett. Det tror jag är den största orsaken till att resultaten inte har kommit.

Rehabiliteringen behöver i större omfattning ske direkt ute på arbetsplatserna. Då kan man inte ta bort arbetsgivaren från det ansvar som är så centralt. Det gjorde man när man tog bort den regel som fanns med den tidsgräns vi satte för att det verkligen skulle ske.

Det finns ett stort behov av att sjukvården, kanske via en utvecklad företagshälsovård, finns ute på arbetsplatsen i större omfattning. Det handlar om att vi flyttar in frågorna på arbetsplatsen i stället för att vi flyttar ut dem i samhället. Det är mycket svårare att rehabilitera människor när de väl har skilts från sin anställning.

Det har i dag tagits upp exempel som jag har blivit upprörd över. Människor har under många år med tidsbegränsade sjukersättningar inte fått möjlighet att få något stöd. Jag ställer frågan: Var har arbetsgivaren varit som har haft den här personen anställd i alla dessa år? Arbetsgivaren har ytterst haft ett ansvar för att man tar initiativ och håller kontakt med den anställda.

Arbetsplatsen är för mig central i rehabiliteringsfrågorna. Där tror jag att vi måste backa bandet ordentligt från den inriktning som är i dag om man ska lyckas med rehabiliteringsfrågorna.

Man talar om rätt sätt och olika professioner. Jag respekterar väldigt mycket professionen i rehabiliteringsfrågorna. Men det stöd i vardagen som man bland annat jobbar med inom Finsam tror jag är ovärderligt. Det handlar om att se människor, sätta dem i centrum och ha det som utgångspunkt för hur man jobbar med detta.

Väldigt mycket av de psykosociala frågorna som vi har i dag kan man lösa med mänskliga kontakter utan att behöva använda professionen för att lösa dem. Detta är en fråga där vi behöver backa tillbaka ordentligt.

Prot. 2012/13:42
12 december

Socialförsäkrings-
området

Utgiftsområde 10

Utgiftsområde 11

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Anf. 79 KURT KVARNSTRÖM (S):

Fru talman! Vi ska nu gå över på nästa område i budgeten, utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Jag kommer att under större delen av mitt anförande tala om vårt pensionssystem, men jag vill också kommentera höjningen av bostadstill-

lägget. Det är bra att regeringen nu tagit till sig av våra tidigare förslag att höja bostadsbidraget genom att justera upp det. Det tycker vi är väldigt bra.

Regeringen borde också ta till sig vårt förslag att göra en ordentlig analys av hur förändringarna påverkar och hur de fördelningspolitiska effekterna ser ut. Vi socialdemokrater vill understryka vikten av att stödet går till dem som har de största behoven. Jag är förvånad att man inte accepterat att den analysen genomförs.

Fru talman! Vårt pensionssystem konstruerades för mer än tio år sedan. Nu börjar vi få en allt klarare bild av hur det fungerat hittills. Under den tid som gått har flera av de antaganden och analyser förändrats som låg till grund för de beslut som fattades.

Det är nu dags att vi tar till oss de erfarenheterna så att vi framöver kan göra förändringar som behövs för att människor ska få de pensioner som har utlovats i pensionssystemet och som människor ser fram emot.

Jag tänkte här passa på att lyfta fram några orsaker till att vi behöver göra förändringar i vårt pensionssystem.

För det första har vi i dag en alltför hög arbetslöshet. När grunderna i vårt pensionssystem fastslogs hade vi en arbetslöshet på 4–5 procent. I dag har vi en arbetslöshet på 8 procent. Det innebär att inkomsterna till pensionssystemet blir för låga.

För det andra har vi en försämrad och förändrad sjukförsäkring. Det innebär att det kommer mindre inkomster till pensionerna. Det innebär att många sjuka också kommer att få en sämre ålderspension. Men även andra inkomster till pensionssystemet minskar. De som hamnar med socialt bistånd, försörjningsstöd, tjänar inte in till någon ålderspension alls.

För det tredje har vi också sedan detta infördes en kraftigt försämrad arbetslöshetsförsäkring. Det innebär att arbetslösa kommer att få en betydligt sämre ålderspension än det var tänkt. Det kommer att bli tydligt den dag de som i dag är arbetslösa och sjuka ska ha ut sin ålderspension. Det kommer att synas ordentligt i deras pensionsutbetalningar.

För det fjärde är en av de större förändringar som skett i sammanhanget att pensionärerna ska betala en högre skatt än de som har lön på samma nivå. Vi socialdemokrater har satt som vårt mål att återställa så att det inte är någon skillnad. Vi kan inte förstå varför vi ska vara det enda landet i världen som har en sådan ordning, men det kan säkert någon av de borgerliga debattörerna förklara för oss som deltar i eller lyssnar på den här debatten. Vad är orsaken till att vi ska ha det på det sättet?

För det femte: Den mest positiva förändring som har skett av förutsättningarna är att allt fler blir allt äldre. Det är mycket positivt. Under de senaste tio åren har vi i Sverige blivit två år äldre i genomsnitt. Det är naturligtvis en av de frågor som påverkar ekonomin och förutsättningarna i pensionssystemet mycket.

Fru talman! De utredningar som vi nu har tillsatt kommer att genomlysas hela vårt pensionssystem. De kommer att ligga till grund för de förändringar som vi behöver göra. Jag är sedan länge övertygad om att vi kommer att behöva göra förändringar.

I år har inkomstpensionerna höjts med 3,3 procent. År 2013 kommer de att höjas med 4,1 procent. Men vad som händer år 2014 vet vi inte.

Det som oroar mig är de prognoser som pekar på att den så kallade bromsen kommer att slå till igen år 2014.

Min fråga till de borgerliga meddebattörerna blir därför: Skulle det inte vara möjligt med en skattesänkning för pensionärerna år 2014, för att börja jämna ut den skillnad som finns?

När det gäller förändringar i pensionssystemet tror jag att det blir nödvändigt att göra flera olika förändringar. Jag tror att det handlar om premiepensionssystemet, avgifternas storlek, taket i pensionssystemet och även olika åldersgränser. I dag är det för tidigt att komma med konkreta förslag, men jag hoppas att de tillsatta utredningarna kommer att ge svar på många av de frågor som vi har när det gäller pensionerna i framtiden.

Fru talman! Naturligtvis står jag bakom alla våra reservationer i betänkandet, men jag väljer att yrka bifall bara till reservation 21.

Anf. 80 GUNVOR G ERICSON (MP):

Fru talman! Det är nu 18 år sedan fem partier – Socialdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna – våren 1994 kom överens om ett nytt pensionssystem. Det infördes successivt under ett antal år med en genomförandegrupp av politiker från de fem partierna.

Det är nu mer än tio år sedan det systemet trädde i kraft. Genomförandegruppen har upphört, och regeringen har i stället tillsatt en kontrollgrupp med representanter för de fem partierna, där Kurt Kvarnström från Socialdemokraterna, som vi nyss hörde, ingår. Den gruppen kallas den parlamentariska pensionsgruppen, trots att bara fem av riksdagens åtta partier ingår.

Miljöpartiet satt inte i riksdagen när beslutet om nytt pensionssystem togs våren 1994. Men som tredje största parti i Sveriges riksdag begärde vi i somras inträde i pensionsgruppen. En begäran skickades till socialförsäkringsministern, som är ordförande i gruppen. Det är synd att ministern nu har lämnat kammaren och inte är kvar i den här debatten. Även om det var bra att han var med i debatten om utgiftsområde 10 hade det varit mycket välkommet om ministern hade deltagit också i den här debatten, eftersom ministern faktiskt är ordförande i genomförandegruppen.

Pensionssystemet är en viktig ekonomisk faktor i samhällsekonomin och ett system som påverkar människor under lång tid. Det är därför bra att det finns en stor parlamentarisk samsyn om hur pensionssystemet ska utformas. Då blir det bekymmersamt när debatten förs mellan bara de fem ursprungliga partierna.

Någon stor utredning för att följa upp pensionsreformen och dess effekter har tyvärr inte gjorts. Den så kallade bromsen kan slå till igen, det vill säga att pensionerna minskas när ekonomin inte riktigt går som man hade tänkt sig, när Sverige inte går så bra att det finns tillräckligt med pengar i systemet.

Pensionärsorganisationerna har ansett att det är hög tid för en sådan uppföljning. Fem pensionärsorganisationer tillsammans skrev en rapport i mars 2011 och lyfte fram problemen med PPM-systemet, alltså premiepensionssystemet, med alla de olika fonder som vi kan välja mellan. De skrev till och med att de ville att PPM-systemet skulle skrotas.

Så långt går inte Miljöpartiet, men vi säger att det behövs en översyn av pensionssystemet och PPM-fonderna. Vi anser att en översyn av pensionssystemets effekter både finansiellt och för samhällsekonomin behöver göras men också av hur systemet har fallit ut för olika grupper. Pensionssystemet kan inte kompensera för det ojämslidda arbetsliv som vi har i dag.

Vi behöver göra en översyn som innefattar en analys av hur pengarnas placering påverkar hållbar utveckling ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Det gäller inte bara här i Sverige och vad vi tror att vi påverkar i denna kammare. Pensionspengarna påverkar även den globala utvecklingen. I en sådan utredning skulle några centrala aspekter vara jämställdhetseffekter och socioekonomiska effekter.

Som jag sade kan pensionssystemet inte kompensera för en strukturell lönediskriminering på arbetsmarknaden. Men i det nya systemet med livsinkomst blir det tydligt att lägre lön ger lägre pension. I dag är 81 procent av dem som har garantipension kvinnor. Systemet innebär att det blir viktigare att undvika deltidsarbete och att fördela föräldraledigheten lika för att få så bra pension som möjligt i det allmänna systemet. Det borde vi prata mer om, så att det blir uppenbart för alla och envar att man bör dela föräldraledigheten lika.

Så till den automatiska balanseringen, bromsen. Ja, pensionssystemet har en broms som slår till i dåliga tider. Då betyder det mindre pengar i plånboken för pensionärerna och att en del av den intjänade pensionen försvinner för den som ännu inte har gått i pension. Från början sades det att bromsen nog aldrig skulle behöva användas, men nu verkar den ha blivit regel snarare än undantag. Den slog till både 2010 och 2011, och enligt Pensionsmyndighetens prognos kommer den att påverka pensionerna negativt igen år 2014.

Bo Könberg, som brukar kallas det nya systemets arkitekt, skrev i en debattartikel i Svenska Dagbladet 1998 om premiepensionsdelen att ”vid en hygglig avkastning kommer förstås denna del att svara för avsevärt mer än 1/7 av den slutliga pensionen”.

Men faktum är att det är få människor som aktivt agerar för att få bättre avkastning på sina placeringar. Närmare hälften av spararna på Fondtorget har aldrig bytt fonder. Den gruppen av sparare har följaktligen aldrig aktivt ändrat sin portföljsammansättning för att exempelvis återbalansera risknivån till den en gång valda nivån. Det borde få er på den borgerliga kanten som verkligen drev på för det här systemet att fundera. Ska det se ut som det gör, eller ska vi kanske göra förändringar?

Utöver att den här översynen görs vill vi i Miljöpartiet bidra till diskussionen om flexibel pensionsålder, där det pågår en utredning just nu. Vi vill att arbetsmiljöaspekter beaktas och att arbetsplatser anpassas så att fler kan jobba kvar så länge de önskar i stället för att tvingas ta pension för att kroppen tar stryk eller för att arbetsplatsen inte längre tar till vara äldres kompetens.

Det är angeläget att fler människor kan ha ett reellt val när de vill ta ut sin pension. Pensionssystemet måste bygga på långsiktighet. Därför bör dessa centrala frågor diskuteras i en bredare parlamentarisk grupp än den fempartisammansättning som finns i dag.

Vi deltar gärna i att utveckla pensionssystemet och göra det mer hållbart finansiellt, så att kostnader inte vältras över på kommande generat-

ioner och så att inte heller människor i andra länder får lida på grund av att svenska pensionsfonder placerar på ett sådant sätt att människor drabbas av miljöförstöring. Det finns exempel som har lyfts fram i Latinamerika där svenska pensionspengar tyvärr har gjort att människor har berövat sitt färskvatten och att gruvbrytning har gjorts på ett sådant sätt att människor inte kan bo kvar i sina byar.

Vi behöver se över pensionssystemet. Vi behöver se över de etiska och miljömässiga riktlinjer som finns för de fonder som ska placera pengarna. Sådant skulle vi kunna prata om.

Ett pensionssystem ska vara långsiktigt och bygga på en inkomstbortfallsprincip men också ge social trygghet även för dem som inte har kunnat nå ett stabilt arbetsliv med tillräcklig inkomst. Det är en välfärdfråga och också en ideologisk fråga om vilket samhälle vi vill ha.

Anf. 81 KURT KVARNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att diskutera pensionsfrågor. Jag tänker inte svara för ministerns ställningstagande här.

Den uppgift som pensionsgruppen har är, som det heter, att vårda pensionsöverenskommelsen. Det är ingen parlamentarisk pensionsgrupp, utan den heter bara pensionsgruppen. Samma roll hade genomförandegruppen.

Det vi i dag har gjort är faktiskt att tillsätta det Gunvor G Ericson efterlyser, nämligen ett antal utredningar som ska ge svar på många av de här frågorna. De kommer i ganska rask takt – AP-fondsutredningen är redan ute på remiss, och det kommer naturligtvis också de andra delarna att vara, så att vi får en bred dialog om det behov av förändringar som kommer framöver.

Alla är vi nog förfärade över den broms i pensionssystemet som slog till. Trots alla beräkningar och alla de 70 modeller man hade jobbat med när man tittade på detta, varav ingen modell innehöll en broms, har detta inträffat. Det är bevis för att de antaganden som fanns från början inte har uppfyllts.

Jag nämnde också några förändringar som har skett, och det går att göra förändringar i systemet. Precis som Gunvor G Ericson tar upp finns det ett antal andra saker också. Det är viktigt att belysa det som du tar upp, och jag skulle gärna vilja få ytterligare synpunkter på detta med arbetslivets förutsättningar. Vi har varit väldigt måna om att också lyfta in de frågorna i utredningarna.

Jag vill gärna höra hur du ser på de frågorna fortsättningsvis. Heltid är en rättighet och deltid är en möjlighet. Det är en viktig utgångspunkt i arbetet med de här frågorna. Men gruppens uppgift är alltså att på regeringens uppdrag komma med förslag, och det är regeringen som ytterst tillsätter utredningarna och sänder ut remisser på det här området.

Anf. 82 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Tack, Kurt Kvarnström, för möjligheten att utveckla Miljöpartiets syn på pensionsfrågorna!

Trots allt har regeringen begärt utredningen, men resultatet av utredningarna kommer att levereras till regeringen och till gruppen. Det innebär att de partier som inte är med – Sveriges tredje största riksdagsparti är inte med i gruppen – inte har samma insyn i det ni diskuterar.

Från Miljöpartiets sida anser vi också att arbetslivet är A och O för att man ska kunna ha frihet för människor att kunna välja när de vill gå i pension. Man ska inte tvingas ta pension vid 62 års ålder för att man är utsliten och inte orkar jobba längre när inte sjukförsäkringen täcker upp.

Vi deltar som sagt var gärna i de diskussioner som finns framöver om hur vi tillsammans kan förbättra möjligheterna att stanna kvar i arbetslivet. Rätten till heltid är en viktig fråga i detta sammanhang. Man ska inte tvingas till deltidsarbete. Men vi måste också fundera över vad heltid innebär. Är det en naturlag i alla branscher? Man kanske i stället ska ha en mer flexibel arbetstidsförläggning, så att man orkar.

Tyvär har krav på heltid ibland inneburit försämrade arbetstider, och det är inte en positiv utveckling. Vi vill se en rätt till heltid men också en arbetstidsförläggning som inte tvingar människor till delade turer eller sämre helgtjänstgöring. Jag delar Kurt Kvarnströms uppfattning att arbetslivet är nyckeln till en flexibel pensionsålder.

Anf. 83 KURT KVARNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! För mig och Socialdemokraterna är det viktigt att pensionsfrågorna inte bara blir frågor för de politiska partierna. Jag vill understryka vikten av att arbetsmarknadens parter också kommer att vara en viktig del i den fortsatta diskussionen. De utredningar som kommer med underlag i detta kommer att vara öppna för alla. Vi alla kommer att ha detta underlag för att ta ställning i de här frågorna.

Sedan kommer vi säkert att mötas i olika former, kanske inte formellt i pensionsgruppen, men vi kommer att mötas på olika sätt i diskussionen. Ytterst kommer debatten att äga rum här i kammaren, och det är här besluten kommer att fattas.

Jag hoppas att Gunvor G Ericson och Miljöpartiet deltar aktivt i den här frågan framöver också. Pensionsfrågan är inte isolerad i det samhälle vi lever i, utan den är en viktig del i och med att vi blir så många äldre successivt. Men det är en oerhört viktig del i hela samhällsekonomin med möjligheten att försörja sig och att leva ett bra liv. Jag ser fram emot att delta brett i många diskussioner också utanför pensionsgruppen. Förändringen på arbetsmarknaden är en viktig förutsättning för att detta med pensionerna ska bli på ett rimligt sätt i framtiden.

Det som oroar mig mest i dag är utvecklingen på arbetsmarknaden. Det är många grupper som i framtiden kommer att ha dåliga pensioner. Det oroar mig allra mest, och jag skulle gärna vilja höra Gunvor G Ericsons kommentar. Hur ser du på hur pensionerna kommer att utvecklas för de människorna i framtiden?

Anf. 84 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Den fråga Kurt Kvarnström ställer nu är väldigt stor och handlar i grunden om hela arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken. Att människor ska kunna få en chans att få utbildning och också komma in i arbete löser vi inte inom pensionssystemets ramar. Det behövs åtgärder på många olika politikområden för att människor ska kunna ha en tillräcklig försörjning och för att vi ska kunna få finansiering för pensionssystemet.

Som jag sade tidigare kommer Miljöpartiet att bidra konstruktivt i diskussionerna om en fortsatt utveckling av pensionssystemet. Jag ser fram emot de fortsatta diskussionerna.

Anf. 85 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Sverigedemokraternas syn på nationell gemenskap inkluderar även en gemenskap mellan generationer. Den äldre generationen utvecklade samhället från vad det en gång var till vad det är i dag. Även om jag har starka synpunkter på hur vår generation väljer att förvalta sitt arv måste jag ändå tillstå att vårt samhälle i dag fortfarande har goda grundförutsättningar. Sedan är det upp till oss och kommande generationer att visa oss värdiga detta arv.

Ett sätt att visa oss värdiga är att se till att äldre svenskar kan leva i trygghet i ett samhälle som möjliggör ett aktivt och stimulerande liv för den som har hälsan och som kan ge service och vård till dem som har behov.

I dag ser den ekonomiska situationen väldigt olika ut för olika pensionärer. En del har kunnat dra sig tillbaka från ett långt arbetsliv med förmånliga villkor. Men det finns fortfarande de som lever i utsatthet och otrygghet och med en mycket knaper ekonomi. I dag finns närmare 700 000 svenska garantipensionärer som inte sällan har små marginaler.

Sverigedemokraterna har därför presenterat en rad förslag för att förbättra tillvaron för många äldre. Och för att våra satsningar ska nå dem som har det relativt sämst ställt väljer vi, utöver sänkta skatter för samtliga pensionärer, även att förstärka garantipensionerna. En ogift garantipensionär med full garantipension får därmed en ökad pension med motsvarande 793 kronor per månad redan från första budgetåret. Effekten för en helt genomsnittlig garantipensionär blir en ökning av den månatliga disponibla nettotinkomsten med 303 kronor. Detta kan jämföras med regeringen, som sänkte skatten motsvarande 50 kronor i månaden i sin budgetproposition.

Sammanlagt ökar vi anslaget till utgiftsområde 11, Ekonomisk trygghet vid ålderdom, med 4 miljarder kronor. Där, fru talman, är Sverigedemokraterna i särklass i Sveriges riksdag. Socialdemokraterna och Miljöpartiet skjuter inte till några medel utöver regeringens förslag, och Vänsterpartiet ökar med en fjärdedel av vad vi gör.

Därutöver, som jag nyss antydde, minskar vi skillnaden i beskattning mellan pensionärer och arbetande. Det hör visserligen inte till utgiftsområde 11, men jag vill trots det passa på att nämna att vi höjer grundavdraget för pensionärer över 65 år, så att en genomsnittlig pensionär får ytterligare ca 300 kronor mer per månad.

Som många ledamöter tidigare har nämnt i den här talarstolen är pension att betrakta som uppskjuten lön och bör därför beskattas som lön. Vår ambition är att kraftigt reducera skatteskillnaden mellan inkomstslagen tjänst och pension till 2016 genom en successiv höjning av det förhöjda grundavdraget för pensionärer över 65 år.

Under en fyraårsperiod ska en genomsnittlig pensionär få sin skatt sänkt med motsvarande 13 800 kronor. Det kan också bedömas leda till en ökad konsumtion bland landets pensionärer och kan därmed få dynamiska effekter genom att även sysselsättning påverkas i positiv riktning.

Prot. 2012/13:42
12 december

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 11

Vi gör även satsningar på förbättrad livskvalitet, som trygghetsboenden och en matreform. Vi har riktade insatser för att motverka brott mot äldre med mera. Men, som sagt, i just utgiftsområde 11 föreslår Sverigedemokraterna en höjd garantipension till en kostnad av 4 miljarder kronor. Om det antogs av riksdagen skulle det märkas för de pensionärer som har låga pensioner.

Med det kan jag säga att vi i Sverigedemokraterna står bakom vårt särskilda yttrande som vi har i betänkandet.

Anf. 86 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Fru talman! ”Ny hård politisk dragkamp om pensionerna”, ”PPM-system i gungning”, ”Obefogad kritik av PPM-pensionen” – det är bara några intressanta rubriker. Det här var taget från Svenska Dagbladet, som på senare tid har engagerat sig i debatten om vårt fantastiska pensionssystem. Det är ett pensionssystem som med ojämna mellanrum, får man väl lov att säga, minskar med kronor och ören för dem som är pensionerade men som system betraktat sägs vara stabilt.

Jag skulle vilja säga att det som är bra är att det har kommit upp många diskussioner. Tidigare var det mest pensionärsorganisationerna och de som var pensionärer som var förtvivlade över det här pensionssystemet. Det som är intressant under de senaste åren är att allt fler andra också engagerar sig, även ekonomer, som ju är de som har skrivit de här artiklarna.

Jag tycker att det i alla fall är ett gott tecken att fler och fler intresserar sig för hur vi ska få ett pensionssystem som verkligen håller, inte bara för sin egen skull utan för dem som i dag och dem som i framtiden ska få sin försörjning av pensionssystemet. Därför tycker jag också att det är väldigt välkommet att Socialdemokraterna nu har börjat hacka hål i pensionsbunkern från insidan.

Det uttrycket har jag lånat av Svenska Dagbladets Joel Dahlberg som skrivit boken *Pensionsbluffen* och som senast för någon vecka sedan skrev en artikel med just rubriken ”Ny hård politisk dragkamp om pensionerna”.

Joel Dahlberg liknar det nya pensionssystemet vid ett sätt för riksdagen att bygga just en pansarförsedd bunker kring hela pensionsfrågan. I den här bunkern sitter allianspartierna tillsammans med Socialdemokraterna. Hackandet från insidan är hans syftning på Tomas Eneroths utspel, att man kanske ändå skulle kunna minska omfattningen i premiepensionen till förmån för inkomstpensionen.

Fru talman! Vänsterpartiet ser väldigt gärna att hela bunkern krackelerar till förmån för en ordentlig parlamentarisk utredning för att komma fram till ett verkligt hållbart pensionssystem som är hållbart för pensionärerna, för det är det inte i dag. Och alla vill inte byta fonder och placera pensionspengar stup i kvarten.

De som arbetar hårt i krävande jobb, som sliter ut kroppen, i byggsvängen, eller de som lyfter gamla och sjuka eller kanske jobbar med sådant som är psykiskt tufft inom vården kanske till exempel inte har tänkt sig att ägna fritiden åt att jobba med fonder, aktier och fondmäklare och ha sådant för sig.

Sanningen är faktiskt att det inte heller är så många andra som har tänkt göra det eller som har gjort det. Det verkar som att det är mäklarna

som gör jobbet. Det är de som tjänar pengarna på våra framtida pensioner.

De som har varit sjuka i långa perioder eller som stannat hemma när ungarna var små och som nu är pensionärer måste fortsätta att överleva på små marginaler, suga på ramarna. Många har kanske haft ett jobb på deltid. Men någon större inkomst och så många pensionspoäng blev det inte. Det finns helt enkelt inte så mycket att flytta.

I dag kunde vi se vilka som har det allra sämst. SE-bankens välfärds-ekonom visade att det är de skilda 65–69-åriga kvinnorna som har det allra sämst. De har det jättetufft i dag.

En garantipension är förstas inte så mycket att hänga i granen när kostnaderna för läkemedel, mat och hyra måste betalas. Och drygt 80 procent av dem som får garantipension är kvinnor.

Fru talman! Vänsterpartiet vill se ett pensionssystem som så gott som möjligt utjämnar skillnaderna mellan dem som har varit arbetslösa, fött barn, haft ottrygga visstidsanställningar och varit sjuka och dem som har haft bättre förutsättningar i livet. Det kan inte vara allt sämre ersättningar i trygghetssystemen som dålig a-kassa och allt sämre sjukersättningar som ska ligga till grund för pensionens storlek. Det tycker i alla fall inte vi i Vänsterpartiet.

Fru talman! Vi har alla, som sagt, blivit någon sorts handlare på börser. Några av oss som fortfarande vägrar hoppas att vi ska klara oss i alla fall. Och vad hände med oss som inte bytte fonder? Vi blev placerade i högriskfond. Det är lite knepigt, kan man lugnt säga. Det har vi verkligen inte bett om.

Men andra, de som har pengar, har också råd att ha privata pensionsförsäkringar. Då har vi ytterligare nya och större klyftor i samhället, för alla kan inte göra det. För de andra ser det inte så muntert ut.

Det är också så att de ekonomiska riskerna i det nya pensionssystemet faktiskt har överförts från staten, det vill säga från vårt gemensamma ansvar, till ett ansvar för de enskilda pensionärerna. Vi menar att ett sådant pensionssystem måste ändras i grunden.

Det är vi tillsammans, staten och samhället, som måste ta de ekonomiska riskerna, inte enskilda pensionärer.

Den automatiska bromsen, som slår till när pensionssystemet är underfinansierat och börser faller och som därmed sänker pensionerna, måste bort. Bromsen har slagit till en gång. Då sänktes pensionen med i storleksordningen 7 procent. Vi har hört att det har ökat med någonstans runt 3 procent. Prognosen är att det ska göra det nästa år också. Då är vi tillbaka på summa 0 i ökning för pensionärerna medan andra har fått stora skattesänkningar. Och prognosen säger att det är sannolikt att bromsen slår till igen 2014.

Visserligen är det historia. Det var ju 1994 och därmed ganska länge sedan nu som man fattade beslutet. Det är klart att ingen i sin vildaste fantasi kunde tänka sig att vi skulle ha en massarbetslöshet på 8 procent.

Mycket har alltså hänt sedan dess, och därför tycker jag att det är på tiden att vi utreder pensionssystemet på nytt. Det är för mycket lappa och laga.

De stora förlorarna är som sagt LO-arbetare och kvinnor som grupp. Den som tvingas till arbetslöshet eller sjukskrivning under delar av sitt yrkesliv drabbas direkt genom sänkt pension. Vi pratar om livsinkoms-

ten. Det slår extra hårt. Vi vet också att arbetslöshet och sjukskrivning är vanligare bland LO-kollektivets medlemmar än i andra grupper.

Systemets syfte sägs vara att motivera arbetstagare att skaffa sig högre pension genom att jobba längre. Vi blir ju också allt äldre. Men det är stora grupper, ofta dubbelarbetande, som har jobb som sliter ut kropp och själ till låga löner, och de har inte en chans att jobba längre än till 65 år. De får vara väldigt glada om man kan jobba till nuvarande fiktiva pensionsåldern som är 65 år.

Det gör att möjligheten för till exempel en metallarbetare eller en undersköterska att höja pensionen genom ytterligare ett antal år i yrkeslivet bara är teoretisk. Hela systemet blir cyniskt om det bygger på det.

Vi vet också att kvinnor utför mer obetalt arbete, oftare tvingas till deltid och även betalar sin egen arbetstidsförkortning med lägre lön och sedan lägre pension. Den diskriminering som drabbar kvinnor som grupp på arbetsmarknaden fortsätter alltså med lägre pension, eftersom konstruktionen har anpassats efter hur det manliga arbetslivsmönstret ser ut i dag.

Fru talman! Pensionssystemet måste bli stabilt och förutsägbart för dagens och kommande pensionärer, inte för systemet i sig. Pensionerna måste följa löntagarnas löneutveckling i stället för börsutvecklingen. Pensionssystemet ska garantera att även de som har tunga och slitsamma arbeten får en anständig pension och att kvinnor inte missgynnas.

Vi tror, som sagt, var inte på nya, fiffiga fonder eller andra system som urholkar de pengar vi har avsatt i pensioner och som inte gör pensionärerna rikare utan bara fondmäklarna.

Därför är det dags att krypa fram ur bunkern och ta pensionssystemet ut i ljuset för en verklig parlamentarisk utredning. Jag är väl medveten om att vi får en viss insyn genom de utredningar som pensionsgruppen i dag ger, men det är inte samma sak som att vara med i en parlamentarisk utredning. Därför tycker vi att vi behöver tillsätta en verklig parlamentarisk utredning. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 22 och 23.

Anf. 87 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Fru talman! Det är oro ute i världen. I Europa, USA och många andra stater finns det en betydande ängslan för att de ekonomiska obalanserna ska medföra en nedgång i världsekonomin. Detta kommer i så fall att påverka Sverige med stor kraft eftersom vi är så exportberoende, även om vi hittills har klarat oss riktigt, riktigt bra.

Varför säger jag detta när vi ska prata om pensioner och andra äldre-försörjningsstöd? Jo, det hör ihop. Vårt nuvarande pensionssystem är starkt bundet till ekonomin och till dem som arbetar i Sverige. Tidigare hade vi ett ATP-system som varken var kopplat till tillväxten, livslängden eller arbete. Det var också förmånsbestämt, och alla dessa saker gjorde att systemet imploderade inifrån. Det kan vara bra att ha i minnet när nu Vänsterpartiet pläderar för att införa något liknande system igen.

Ute i Europa har många länder kvar denna typ av pensionssystem. Men eftersom de förmånsbestämda systemen sällan följer den ekonomiska utvecklingen kan det bli kraftiga obalanser för ett land om den ekonomiska utvecklingen och demografin går fel. Det är i det läget ett flertal länder i Europa nu befinner sig, och det kan innebära en allvarlig störning för hela den europeiska utvecklingen.

Sveriges första pensionssystem, folkpensionen, kom 1913. Modellen var enkel. Man fick ett litet belopp som var lika för alla när man fyllde 67 år. I slutet av 1950-talet kom en stor förändring av pensionssystemet då ATP infördes. Det var ett skifte på det sättet att man nu fick en inkomstrelaterad pension utefter vad man tjänade, upp till ett visst tak. Pensionsåldern var fortfarande 67 år. Den sänktes först 1976 till nuvarande 65 år.

Efter flera utredningar kom en stor majoritet i Sveriges riksdag på 1990-talet fram till att man måste göra om pensionssystemet om det skulle hålla i framtiden. Den så kallade fempartigruppen låg bakom förslaget till det system vi nu har.

Detta nya system som infördes i början av 2000-talet är mycket mer kopplat till just arbete, precis som den gamle utredaren Olof A. Åkessons pensionsutredning från 1955 var innan man började mixtra med olika kompromisser inför ATP. Man tjänar in sina pensionspoäng krona för krona. Dessutom finns det heller ingen undre eller övre gräns för hur många år som man kan tjäna in en bättre pension.

En sak måste dock poängteras. Det har sagts förr, och jag säger det än en gång eftersom så många fortfarande inte har klart för sig hur pensionssystemet är konstruerat, nämligen att dagens arbetstagare genom pensionsavgifter betalar dagens pensioner och att framtidens arbetstagare betalar framtidens pensioner. Det är det vi kallar ett generationskontrakt. Vi förutsätter, även om vi inte vet, att våra barn och barnbarn kommer att betala in pensionsavgifter till oss när vi går i pension. Sedan kan man i teorin eller moraliskt, som många gör, kalla detta för uppskjuten lön, men det är inte så det fungerar i verkligheten i pensionssystemet.

Det är alltför många som fortfarande tror att deras pensionsavgifter har betalats in i några AP-fonder och att pengarna ligger där och väntar på dem där tills de går i pension. Ibland har både pensionärsorganisationer och politiska partier, medvetet eller omedvetet, hjälpt till att sprida den desinformation.

Dessa AP-fonder, eller buffertfonder som de också kallas, är bara en liten del av den totala pensionsskulden till Sveriges befolkning. Ca 12 procent av den totala skulden ligger i dessa fonder. Deras uppgift är att mildra och utjämna skillnader mellan generationer och konjunkturer.

Fru talman! Om vi ska få respekt av kommande generationer för att betala in pensionsavgifter till våra löften om pensioner är det synnerligen viktigt att varje generation betalar för sig och inte vältrar över skuldbördor på kommande arbetstagare utan att det upplevs som ett rättvist system. Det gäller både avgifter till pensionssystemet och kommande pensionsåldrar men också ändringar i exempelvis premiepensionssystemet.

Jag säger detta eftersom det finns starka signaler om att ändra och förminska premiepensionssystemet. Det kommer från både pensionärsorganisationer, politiska partier och andra debattörer. Det är lätt att se att detta skulle stärka nuvarande pensionsutbetalningar och minska risken för att bromsen skulle slå till. Därför är det förmodligen lätt att ta till ett sådant beslut om man ser kortsiktigt och inte tänker riktigt färdigt vad gäller kommande generationer.

Men premiepensionen infördes inte bara av valfrihetsskäl. Den skulle också dela upp riskerna för arbetskontraktet mellan generationerna och tillföra pensionstillgångar till det finansiella systemet. Även om det varit

en mycket dålig avkastning på kapital på 2000-talet är pensionssparande betydligt mer långsiktigt än så. Erfarenheter från hela 1900-talet visar att avkastningen från denna art av sparande totalt ger mycket mer än insatsen. De uträkningar som tidigare gjorts är att den framtida pensionen från premiepensionen mycket väl kan bli 15–20 procent av en insats från 13–14. För er som läser Svenska Dagbladet togs denna frågeställning upp på ett bra sätt av finansanalytikern Peter Malmqvist i en debattartikel i går. Vi riskerar att sänka pensionerna för våra barn och barnbarn.

Då kommer vi in på en annan angelägen fråga. Även om vårt pensionssystem är så konstruerat att det håller för olika obalanser behöver det förstärkas för att inte riskera att hamna i balanseringar vid vanliga ekonomiska tillbakagångar. Kurt Kvarnström har varit inne på detta.

Det är därför som regeringen och pensionsgruppen tillsatt ett antal utredningar som alla på olika sätt ska stärka, klargöra och förenkla pensionssystemet. Vi har ett antal faktorer som vi har att ta hänsyn till. Det kommer att bli många färre som arbetar i framtiden i förhållande till de som är pensionärer. Pensionen ska räcka längre eftersom vi blir allt äldre. Vi måste öka tillgångssidan i pensionssystemet. Därför har pensionsgruppen ett antal utmaningar framåt i tiden när det gäller hur vi ska förvalta och stärka systemet.

Fru talman! Det är alltså viktigt att poängtera att det bara finns en sak som kan betala pensioner och ge systemet stabilitet under överskådlig tid, nämligen arbete, arbete och åter arbete. Det är just därför som alliansregeringen behåller i alla lägen prioriterar och stimulerar arbete och återgång till arbete.

Vi ska också veta att många länder är mycket nyfikna på vårt system. Det är ju som bekant alldeles nödvändigt i många länder, inte minst i vårt närområde Europa, eftersom många har just dessa undermåliga pensionssystem som kommer att gå under. EU-kommissionen har tagit upp den här viktiga frågan för hela samarbetet i Europa.

Dessutom blir vi allt äldre i västvärlden. Medelåldern har ökat fem år i Sverige sedan 1930-talet. Medelåldern beräknas dessutom öka fem till sju år fram till 2060. Detta sker på samma gång som vi faktiskt har sänkt pensionsåldern sedan starten.

Vårt svenska pensionssystem tål och är konstruerat för den här typen av förändringar, men pensionsnivån riskerar att bli alltför låg för många. Därför har vi utmaningar att lösa när det gäller frågor om en högre pensionsålder för utträdet från arbetsmarknaden.

Men det är, som har sagts tidigare, också viktigt att vi gör detta utan att det drabbar de människor som av olika skäl inte orkar eller kan fortsätta till en högre pensionsålder. Vi måste därför i framtiden få till ett mer flexibelt system för från vilken ålder man inträder som pensionär på heltid.

Fru talman! Vi har en stabil majoritet för vårt svenska pensionssystem. Det är fem partier över blockgränserna som har tagit sitt ansvar för att Sverige har fått ett pensionssystem som ska klara olika påfrestningar, allt från demografi, ökning av medelåldern och kraftiga konjunkturväxlingar.

Då kommer min första fråga till de rödgröna partierna, i första hand Vänstern. Ni har sedan det nya pensionssystemet infördes, även i dag, kritiserat detta och ofta sagt att man borde införa ett helt nytt system. Ni

klagar även på nivåerna i pensionssystemet och vill vad jag förstår ha tillbaka ett förmånsbestämt system där man vet vad pensionen blir. Det kan ge mellan 65 och 70 procent av slutlönen. Det låter väl bra, om man inte tittar på vilka konsekvenser detta skulle få. Det skulle innebära att systemet måste förstärkas – om vi ska ta med hela befolkningen nu och framåt – med flera tusen miljarder kronor. Så stora tal är det fråga om. Jag förstår att ni har ett välvilligt önsketänkande, men om ni är ett seriöst riksdagsparti måste ni väl titta på konsekvenserna av ett sådant förslag. Var ska ni ta de här pengarna? Ska skatten höjas till åtminstone 50–60 procent för vanliga inkomsttagare? Det krävs om den ekvationen ska gå jämnt ut.

Till Socialdemokraterna: Det är väl bekant att ni har varit kritiska till Alliansens jobbskatteavdrag, även om ni har godtagit dem efteråt. I er retorik om jobbskatteavdraget har det många gånger låtit som om pensionärerna fått höjd skatt jämfört med den tid då ni hade makten, inte minst i den debatt många av oss hade med PRO i förra veckan. Ni vet mycket väl att det inte är så. Vi har sänkt skatten för pensionärer fyra gånger, om vi ska räkna in den som kommer den 1 januari, och med hela 13,9 miljarder.

Eftersom er skatteutredare Leif Pagrotsky har kommit fram till att jobbskatteavdragen ska vara kvar vill jag ställa följande fråga: Har ni tänkt utjämna skillnaden mellan pensionärer och arbetstagare? I så fall blir det i alla fall inte nästa år, enligt ert budgetförslag.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till Sverigedemokraterna. Jag noterar att ni har gjort en kraftig satsning på garantipensionärerna i ert budgetförslag. Det låter välvilligt och bra för den här gruppen, men har ni verkligen tänkt igenom förslaget fullt ut? Alla som sysslar med pensionsfrågorna vet att skillnaden i pension och bostadstillägg mellan de som enbart har garantipension, de som har blandformen och de som har låg inkomstpension är väldigt liten. Då blir min fråga följande: Är det medvetet av er att enbart höja för rena garantipensionärerna, möjligtvis för blandgruppen och inte ta hänsyn till inkomstpensionärerna? I så fall kan det i vissa lägen bli så att man får en högre nettopension som garantipensionär än som inkomstpensionär. Det kanske var som den kända strofen: ”Vi tänkte inte på det.”

Fru talman! Jag kan konstatera att från och med årsskiftet 2013 kommer pensionsnivåerna att gå upp för alla grupper. Både tilläggs- och inkomstpensionen ökar, liksom garantipensionen. Inkomst- och tilläggs-pensionen ökar med hela 4,1 procent. Det ger en ålderspensionär som har 12 000 i pension 492 kronor mer i månaden. En pensionär som har 15 000 i pension får 615 kronor. Dessutom höjs bostadstillägget med 170 kronor i månaden till den utsatta gruppen ensamstående pensionärer.

Jag ser också till min glädje att det finns undersökningar som visar att våra pensionärer hör till de nöjdaste och lyckligaste i Europa och att deras disponibla inkomst faktiskt har ökat i Sverige på senare år till skillnad mot nästan alla andra europeiska länder.

Fru talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13:SfU1 i dess helhet och avslag på motioner och reservationer.

Jag skulle vilja avsluta mitt anförande med tre ja: Ja till fortsatt stabila statsfinanser, ja till en fortsatt arbetslinje och ja till ett fortsatt stabilt och uthålligt pensionssystem.

(Applåder)

Anf. 88 KURT KVARNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag kan notera att i vårt förslag ligger en skattesänkning till pensionärerna på 100 kronor i månaden som ett första steg. Men var inte tveksam till det, Lars-Arne Staxäng! Vi har som ambition att skillnaden ska jämnas ut.

Jag fick inget svar på min fråga hur Alliansen egentligen ser på den här skillnaden. Det skulle vara rätt intressant att få besked i den frågan. Hittills har det varit icke-besked. Hur stor ska den här skillnaden vara? Ska det finnas en skillnad i framtiden? Det är mina frågor.

När det gäller premiepensionen har vi i grunden i vårt parti ett kongressbeslut tillbaka i tiden. Vi tycker att premiepensionen skulle vara 2 procent. Här har också skett stora förändringar på arbetsmarknaden jämfört med för tio år sedan när grunderna för premiepensionen sattes. En allt större andel av pensionen kommer på sikt att bestå av avtalade pensioner på arbetsmarknaden. Då är frågan: Hur stor andel av våra pensioner ska vi spekulera med och hur stor andel ska vi faktiskt ha i det omfördelningssystem vi har? Det är den utmaning, den fråga och den förändring som har skett som man måste fundera på när det gäller fördelningen.

Det som har hänt under de tio år som har gått visar ju att den kapitaltillväxt som man från början trodde skulle vara större än lönetillväxten inte har varit det. Det finns inget sådant tillskott under de tio år som pensionssystemet har varit gällande. Det är på det sättet. Men vi vill jämna ut skillnaden.

Skillnaden i dag mellan pensionärernas skattebetalning och löntagarnas på samma nivå handlar om 16 miljarder kronor. Det kommer vi att behöva ta i flera steg för att nå ända fram till en utjämning. Men svara gärna på min fråga: Finns det utrymme för att göra en skattejustering 2014 som jämnar ut den här skillnaden?

Anf. 89 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik:

Fru talman! Det finns absolut ingen anledning att ha en stor skillnad mellan pensionärer eller vanliga arbetstagare. När vi kom i regeringsställning 2006 var det viktigt att minska marginaleffekterna för dem som arbetar. Enligt många av de institut som har räknat på detta har det gett 200 000–225 000 arbeten.

Det här är viktigt eftersom det påverkar pensionerna. Antalet människor som arbetar och alla åtgärder för att minska arbetslösheten och öka arbetsutbudet tjänar pensionssystemet och pensionärerna på.

Jag ska försöka svara på Kurt Kvarnströms fråga. Inför 2014 har ledande företrädare sagt att om det finns utrymme kommer skatterna för pensionärer att sänkas. Men sedan finns det en ekonomisk omvärld, och vi kan aldrig säga aldrig i de frågorna.

Sedan var Kurt Kvarnström inne på frågan om premiepensionen. Jag värnar om premiepensionssystemet. Jag vet att 00-talet var ett dåligt decennium. Om vi däremot ser tillbaka på hela 1900-talet har aktieutdel-

ning alltid gett mer än andra sparformer. Just därför ska vi ha med den delen för att få bra pensioner till våra barn och barnbarn i framtiden.

Prot. 2012/13:42
12 december

Anf. 90 KURT KVARNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Vi kan prata länge om premiepensionen. En av svårigheterna och osäkerheten i systemet är oförutsägbarheten. En hel del av de avtalade pensionerna placeras på samma marknad som premiepensionen ska placeras på. Det finns ingen politisk garanti för någon av oss att pensionen har något värde den dagen man behöver pengarna. Hur står sig vår pension i svåra tider? Vi måste fundera över hur stor andel av vår pension som ska placeras på marknaden i framtiden.

Sedan var det frågan om insatserna, det vill säga jobbskatteavdraget kontra pensionärerna och att jobbskatteavdraget ska vara viktigt för sysselsättningen på arbetsmarknaden. Den effekten kan jag inte riktigt se, Lars-Arne Staxäng. Vi hade en arbetslöshet på 4–5 procent när jobbskatteavdraget infördes. Nu är den 8 procent. Effekterna lyser med sin frånvaro i fråga om att fler ska komma i jobb.

En annan fråga som oroar mig mycket är vilken pension dessa grupper får. De har fått en helt annan situation. Hur kommer deras situation att se ut om 30–40 år när de ska få ut sin ålderspension? Det oroar mig mycket, och det borde oroa Lars-Arne Staxäng också. Hur ser det ut med de grupper i dag som faktiskt inte har ett jobb och försörjning – i än mindre omfattning än när pensionssystemet infördes?

Nog finns frågor att ta i när det gäller pensionen och frågor som ligger runt omkring pensionssystemet. En sak är klar från Socialdemokraternas sida, nämligen att vi ser ingen skillnad i att betala skatt som pensionär eller som löntagare. Den skillnaden ska vara obefintlig och jämnas ut.

Anf. 91 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik:

Fru talman! Det var en bra beskrivning av premiepensionssystemet i går i Svenska Dagbladet. Avsättningarna till premiepensionen går in i de ekonomiska fonderna. Jag tänker framför allt på kommande generationer. Det är för dem premiepensionen verkligen får en effekt. För dem som går i pension nu rör det sig ofta bara om några hundringar. Om avsättningarna minskar får det effekt framåt för barn och barnbarn.

Det viktigaste är att sätta in åtgärder för att minska arbetslösheten. Även om arbetslösheten är hög, 8,2–8,3 procent, ligger vi i det lägre skiktet i Europa. Vi ligger under medelvärdet, även om det finns stater som ligger ännu lägre. Vi får inte glömma detta. Alla de åtgärder som regeringen sätter in är för att minska arbetslösheten. De kommer också att påverka pensionssystemet.

Jag kan vända på frågan om att höja skatterna. De beräkningar som finns ligger på ända upp till 30 miljarder, till exempel att höja arbetsgivaravgiften för ungdomar. Kommer denna höjning att sänka arbetslösheten i Sverige? Era ekonomiska förslag kommer att rendera en ökad arbetslöshet.

Anf. 92 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Fru talman! De rödgröna partierna klagar, sade Lars-Arne Staxäng. Man jag tycker inte att jag gjorde det i mitt anförande. Jag vet inte vad

Socialförsäkrings-
området

Utgiftsområde 11

det var som fick Lars-Arne Staxäng att säga att en översyn skulle innebära en klagan. Jag tycker att man ska vara realist, och när vi säger att Miljöpartiet vill utveckla trygghetssystemen klagar vi inte. Vi vill konstruktivt bidra till att utveckla pensionssystemet på ett positivt sätt.

Moderaterna talar väl om den gamla blocköverskridande uppgörelsen om pensioner. Men precis som vi hörde Kurt Kvarnström säga tidigare gjorde ni över 70 olika simultana beräkningar på den så kallade bromsen, som aldrig skulle slå till men som nu har gjort det flera gånger. Därför behövs förändringar. Hur ser Moderaterna på de förändringar som behöver göras?

Sedan fick jag ett antal frågor om de specifika skatterna. Jag tycker att det är en konstig ordning med principen att pension alltid ska beskattas högre än lön. Det som vi behöver göra är att diskutera i stort vilken syn vi vill ha på skattesystemet. Det är skattesystemet som ska finansiera våra gemensamma välfärdsåtaganden. Hur vill Moderaterna finansiera dem i framtiden?

Anf. 93 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik:

Fru talman! Jag kanske inte tänkte på Miljöpartiet i första hand när det gäller klagan. Däremot satte Miljöpartiet i gång en hel del frågor. Ni har tidigare haft en annorlunda syn på pensionssystemet. Det finns en hel rad saker där ni har haft en helt annorlunda syn än vad pensionsgruppen har haft.

Jag instämmer helt i Gunvor G Ericsons uppfattning att vi ska göra en översyn. Regeringen och pensionsgruppen har tillsatt en mängd utredningar. Jag utvecklade även i mitt anförande att vi ska ha mer styrka i pensionssystemet. Vi behöver denna styrka så att vi inte riskerar att bromsen slår till så fort det blir lågkonjunktur. Det finns ett antal förslag. Det är alltid någon som ska betala. Det är ingenting som kommer från himlen. Antingen är det skattepengar, avgifter eller andra förändringar som måste göras. Men jag instämmer helt i att pensionssystemet ska stärkas.

Jag kan ställa en fråga tillbaka till Gunvor G Ericson. Hur mycket av det som nu framställs av en majoritet i pensionsgruppen ställer sig Miljöpartiet bakom? Miljöpartiet har ju varit intresserat av att komma med i arbetet. Om ni ställer er vid sidan av blir det en besvärlig konstruktion. Delar ni de grunduppfattningar som finns i pensionsgruppen i fråga om att behålla det nuvarande pensionssystemet – inte som Vänstern som vill göra om det – och går ni ifrån era tidigare ståndpunkter om pensionssystemet?

Anf. 94 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet har utvecklat sin politik. Miljöpartiet anser också att vi har stora utmaningar framför oss. Därför håller inte det pensionssystem vi har i dag fullt ut. Därmed behöver vi vidta förändringar. Ja, vi har förändrat vår politik. Därför är vi beredda att ta ett ansvar för att diskutera pensionsfrågorna framöver.

Vår vision för trygghetssystem är att de också ska omfatta de människor som inte längre finns kvar i arbetskraften, det vill säga de som har gått i pension. Då måste vi ha en finansiering som är trygg och stabil. Det

handlar både om det finansiella systemet globalt och om hur vi tar ut skatter och avgifter här i Sverige.

Pensionssystemet, som jag nämnde i mitt anförande, kan inte bara bygga på att vi ska göra snabba pengar på en aktiemarknad där vi placerar pensionspengar på ett sådant sätt att det urholkar den ekonomiska stabiliteten på sikt. Pensionspengar måste vara långsiktigt hållbart placerade.

För ett antal år sedan kunde vi visa att av de energiinvesteringar som svenska pensionsfonder gjorde gick 97 procent till fossil energi. Det är verkligen att bita sig fast i ett gammalt system.

Jag hoppas att Moderaterna kan inse att vi behöver en översyn av skattesystemet som leder till att vi kan gynna så kallad grön skatteväxling, det vill säga att man tar ut skatterna på andra stabila skattebaser i stället för direkt arbete, och att pensionssystemet kan bidra till en hållbar välfärd. Utan en social hållbarhet kan vi inte få ekonomisk hållbarhet och ekologisk hållbarhet.

Anf. 95 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik:

Fru talman! Jag känner mig glad över att Gunvor G Ericson tar fram detta – jag tror att det är värdefullt – att de har förändrat sin politik i grunden när det gäller grunderna för pensionssystemet. Det öppnar för ett mycket bra samarbete i framtiden. Skillnaderna har varit väldigt stora i det gamla, där man kanske inte tänkte totalt sett på ekonomin och på kommande generationer och kanske plockade ut mer i pensionskapital, och barn och barnbarn fick betala.

Jag är väldigt nöjd med att Gunvor G Ericson säger just att vi måste tänka på kommande generationer och att vi har stora utmaningar inför framtiden, precis som jag sade i mitt anförande. Det gäller även finansieringen. Finansieringen av pensionssystemet med de pensionärer vi har i dag ska denna generation försöka lösa. Vi ska inte putta det framför oss.

Därför känner jag tillförsikt. Jag hälsar Miljöpartiet välkommet att ta del av de utredningar som kommer och som ska ingå i propositioner, och jag hoppas att ni ställer er bakom de propositioner som sedan kommer från regeringen. Det tackar jag för.

Anf. 96 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! Det var väl Vänsterpartiet, det vill säga jag, som klagade eftersom det inte var Miljöpartiet, Lars-Arne Staxäng.

Jag kan klaga på att ni tillvitar oss en massa förslag och en massa höjningar hit och dit av pensionssystemet som jag aldrig någonsin har nämnt. Vad jag har nämnt är att det här pensionssystemet är väldigt dåligt för stora grupper. Det är väldigt dåligt för dem som kommer sent in på arbetsmarknaden.

Vi har en massarbetslöshet i dag, och vi har en grymt stor arbetslöshet bland unga människor. Ska de jobba i 40 år för att hinna skrapa ihop till en pension som de kan leva på, då har de att göra, kan jag säga. Då räcker inte det här underfinansierade pensionssystemet till.

Vad jag sade var inte att jag vet exakt hur det här ska gå till. Jag sade att premiepensionen är någonting som vi tycker är dåligt. Det är en enskild del av pensionssystemet som vi tycker är dåligt och som kan användas bättre till inkomstpensioner än vad man gör när man spelar på bör-

sen. Lars-Arne Staxäng vet också att vi inte ville vara spelare på börsen, som en majoritet då trodde.

Vi har en massarbetslöshet som gör att det blir ännu sämre. Vi har bromsen som har slagit till och som bedömarna tror ska slå till igen 2014. Då halkar pensionärerna efter löntagarna.

Vad vi vill göra är att hitta ett sätt att stärka systemet. Vi vill tillsätta en parlamentarisk utredning för att verkligen brett utvärdera och försöka förändra systemet på ett annat sätt än att bara lappa och laga.

Jag undrar vilka förändringar Lars-Arne Staxäng vill göra, om han vill se några förändringar.

Anf. 97 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik:

Fru talman! Jag tror att jag talade om ungefär de förändringar som vi avser att göra. Vi har en massa utredningar på gång. Vi kommer att ta hänsyn till utredningsresultaten för att försöka stärka det pensionssystem som nästan hela världen tittar på. De kommer hit och är nyfikna, för det är långsiktigt och det är bra för våra barn och barnbarn.

Däremot är jag jättenyfiken, eftersom vi just har fått en rejäl klagan och synpunkter på att vi ska ändra vårt pensionssystem i grunden, tillsätta en parlamentarisk utredning och börja från början. Då måste Wiwi-Anne Johansson tala om hur hon har tänkt i grund och botten.

Man kan ta bort bromsen, och man kan ta bort det ena och det andra och stärka systemet. Men någon ska betala. Ska vi höja avgifterna? Eller ska vi höja skatterna? Om detta ska få genomslag måste ju också låg- och mellaninkomsttagare verkligen få höjda skatter. Ni har inte riktigt tänkt färdigt i det här.

Därför är jag nyfiken: Om ni nu har ett annat förslag – det kan man ha – var finns detta pensionssystem? Finns det ute i Europa? Eller ska ni snickra ihop detta själva på något sätt? Om det inte går ihop utan bara är ett utopiskt system blir det en dröm som aldrig blir verklighet. Och vem är det som får betala för sådana system? Sådana har funnits i olika länder, men jag ska inte nämna de länder jag tänker på. Det är pensionärerna som får betala priset genom kraftigt sänkta pensioner när skatter och avgifter inte räcker till. Det är sådana system som Wiwi-Anne Johansson hänvisar till.

Anf. 98 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! Lars-Arne Staxäng nämnde barn och barnbarn, och det kan han vara väldigt bekymrad över, eftersom jag i min första fråga sade just att vi har massarbetslöshet. Arbete åt alla är grunden för att vi ska få en god ekonomi, och även en god pension, nästan oavsett hur vi konstruerar pensionssystemet. Jag är väldigt orolig för vilken pension både mina barn och mina barnbarn ska få med det här systemet.

Man ska också hinna jobba i 40 år. Det gäller att hålla sig på benen och ha ett jobb, inte komma in i något av sjukförsäkringssystemen, det allt eländigare a-kassesystem som vi har, utan verkligen se till att man jobbar. Det vill säkert alla göra, men alla har inte den möjligheten.

Nej, Lars-Arne Staxäng, vi har inte sagt att vi ska sitta hemma och snickra ihop det här själva. Vi har visserligen precis tillsatt en egen grupp som ska se över vilka ytterligare inspel vi kan komma med när det gäller pensionssystemet.

Vad vi säger är att när det här systemet – ni säger ju själva att det har en del brister – har sjösatts och har tio år på nacken vill vi sitta med i en parlamentarisk utredning och titta på vad man verkligen kan förändra och vad som är hållbart, både ekologiskt och för pensionärer, för barn och barnbarn. Men vi har inte den möjligheten. I stället sitter det fem personer – för att tala med Joel Dahlbergs bok – i den här bunkern och vårdar och värnar pensionssystemet. Vi tycker att vi behöver både ha en mycket bredare parlamentarisk insyn och kunna komma med inspel i det på ett bra sätt.

Jag undrar: Varför tycker inte Lars-Arne Staxäng att det skulle kunna vara möjligt?

Anf. 99 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik:

Fru talman! Tack för de klargöranden som Wiwi-Anne Johansson, Vänsterpartiet, har gjort!

Vad jag har fått fram är att ni gärna vill ha ett nytt pensionssystem men att ni inte vill ta ansvar för hur det är konstruerat eller hur det är finansierat. Det är alltså en utopi som inte är förankrad i verkligheten.

På något sätt är det precis tvärt emot pensionsgruppen och de intentioner som det nya pensionssystemet bygger på. Anledningen till att man ändrade detta var att det skulle bli långsiktigt, stabilt och verklighetsförankrat.

Jag fick till min glädje i går tag på en prognos som Swedbank har gjort. Trots att det är problem i världsekonomin, inte minst i Europa, klarar sig hushållen i Sverige väldigt bra ekonomiskt, både de vanliga hushållen med arbetsinkomster och pensionärer. Om man räknar in höjningen nästa år är det få länder i Europa som kan höja pensionerna med 4,1 procent och till och med dessutom sänka skatten, även om det är lite. Tillsammans blir det en rejäl standardhöjning för samtliga grupper. Jag känner mig stolt över alliansregeringen som tillsammans med Socialdemokraterna i pensionsgruppen har kunnat åstadkomma detta.
(Applåder)

Anf. 100 ULF NILSSON (FP):

Fru talman! Det är naturligtvis oerhört viktigt med ett pensionssystem som både ger en garanterad trygghet och lämnar en möjlighet för individen att påverka sin framtida pension. Precis som när det gäller socialförsäkringarna är det väsentligt att det finns ett allmänt pensionssystem som alla tillhör och som innebär vissa garantier och viss trygghet.

I många länder ute i Europa i dag kan vi se fruktansvärda dramer utspelas. Vi har sett exempel på att man med några års varsel drastiskt höjer pensionsåldern. Vi har sett exempel på hur man drastiskt sänker pensionerna med bara några års varsel. När vi ser det kan vi vara tack-samma för att vi inte har ett sådant instabilt system i Sverige. Vi förstår också varför människor, politiker, ekonomer och andra, från Asien, Japan, Europa och andra EU-länder kommer hit på studiebesök för att se på vårt pensionssystem. Det har förvisso utmaningar, men i grunden är det ändå stabilt.

Vi har trots allt ett stabilt pensionssystem i Sverige. Det fattades ett principbeslut om det på 90-talet. Det är stabilt bland annat för att fem partier står bakom det och för att vi inte röstar om pensionssystemet varje

år i riksdagen. Det är också stabilt för att finansieringen ligger utanför statens budget. Slutligen är det stabilt för att det bygger på att åtaganden, skulder och utgifter ska motsvara tillgångar i systemet.

Grunden är, som vi har hört, att den som arbetar betalar in pengar till dagens pensionärer, och samtidigt får de som betalar in pengar pensionsrätter i förhållande till hur mycket de betalar in. Pensionen räknas sedan upp med löneindex i stället för, som i det gamla systemet, med prisbasbelopp. Statistiken visar att pensionerna som helhet har räknats upp mer under de senaste tio åren än vad de hade gjort i det gamla systemet.

Om skillnaden mellan skulder och tillgångar blir för liten sker en automatisk balansering genom en broms, som den kallas. Det är bra med en broms. Det var inte alls sagt att det aldrig skulle inträffa. Det ska förhoppningsvis inte inträffa så ofta, men det är bra att det finns en inbyggd broms i systemet som gör att man inte betalar ut mer än vad systemet klarar av.

Som vi vet ledde krisen i världsekonomin till att den här bromsen fick användas för första gången, och pensionsutbetalningarna blev faktiskt lägre 2010 och 2011. Sedan höjdes pensionerna ganska rejält 2012 med i snitt ungefär 450 kronor i månaden. Nästa år höjs pensionerna med 4,1 procent, det vill säga runt 500 kronor i månaden för den som har 12 000 i pension. År 2013 har pensionerna fortfarande sammanlagt räknats upp mer än om de beräknats enligt det gamla prisbasbeloppet.

Dessutom har, som vi har hört, alliansregeringen sänkt skatten för pensionärer. Pensionärernas inkomstskatt har sänkts i tre omgångar, och det blir en fjärde omgång nästa år. Med nästa års skattesänkning har en pensionär med 12 000 i månaden fått en sammanlagd skattesänkning med 7 000 kronor per år.

När det då uppstår diskussioner om huruvida vi ska ha samma skattnivå för dem som arbetar och dem som är pensionärer är jag den första att säga att jag tycker att skillnaden ska minska. Det finns inget egenvärde i att det är en skillnad. Men den viktiga frågan är ju: Vilka skattesänkningar för pensionärer hade vi haft om Socialdemokraterna hade fortsatt att regera? Under deras tolv år i regeringen sänktes i princip inte skatten en enda gång, och de röstade emot alla förslag om skattesänkningar, bland annat för pensionärer.

Det är alltså ingen tvekan om, menar jag, att pensionärerna i Sverige som helhet har mer i plånboken i dag än vad de hade haft med den socialdemokratiska skattepolitiken. Vi är överens om pensionerna i stora drag, men vi är inte överens om skattepolitiken, eller vi har i alla fall inte varit det historiskt.

När vi nu talar om att många pensionärer har om inte en lyxstandard så ändå en anständig standard är det viktigt att veta att många har svårt att få pengarna att räcka till. Det gäller särskilt lite äldre pensionärer med garantipension eller bara äldreförsörjningsstöd. Även om dessa pensionärer successivt minskar i antal är det viktigt att inte glömma bort dem. Därför är bostadstillägg och skattesänkning särskilt viktigt för de sämst ställda pensionärerna. Även en ensamstående garantipensionär har fått en skattesänkning med ungefär 7 000 kronor per år. Med regeringens förslag kommer bostadstillägget för garantipensionärer nästa år att ha höjts med 340 kronor i månaden för alla med rätt till fullt bostadstillägg.

Det är, som sagt var, viktigt med ett pensionssystem som man kan lita på och som man kan lita på håller i bra och dåliga tider. När en bred majoritet i riksdagen röstade för det här systemet höll det gamla systemet på att falla sönder. Man kunde inte längre lita på att ha ett tryggt pensionssystem i framtiden.

Med detta sagt finns det en hel del utmaningar. Den trevliga utvecklingen är ju att vi är friskare och lever längre, men det gör också att vi måste arbeta lite längre i snitt för att få samma pensionsnivå som tidigare generationer. Det stämmer bra med vad människor vill. Allt fler människor vill jobba längre än tills de fyller 65 eller 67 år. I dag har vi en massa gränser som gör att det är svårt att jobba längre och som inte precis uppmuntrar människor att göra det, bland annat lagen om anställningsskydd som upphör att gälla vid en viss ålder.

Jag tror att det av många skäl är dags att sluta vara så åldersfixerade i Sverige. Det handlar inte bara om att pensionerna ska få ett tillskott av pengar, utan också om att det finns väldigt många äldre som kan bidra med kompetens och erfarenhet som hela samhället har nytta av.

Alliansregeringen har redan försökt uppmuntra människor att stanna kvar längre, bland annat genom att särskilt sänka skatten på arbete för människor som är över 65 år. Vi kan också se vissa tendenser till att människor jobbar längre och längre. Efter en överenskommelse i pensionsgruppen har regeringen tillsatt en utredning som ska redovisa förslag på hur människor ska uppmuntras att arbeta längre och hur vi ska underlätta för dem att göra det. Den ska se över olika åldersgränser och inbyggda hinder för att man ska kunna stanna längre i arbetslivet.

Förutom frågan om pensionsåldern finns det andra utmaningar. Pensionsgruppen har tagit initiativ till ett antal utredningar och uppdrag för att analysera olika förändringar. Det finns bland annat en som ser över hur det individuella fondsparandet, premiepensionen, fungerar. Det är en utredning som tittar på vilken spridning i avkastning det verkar bli på sikt och hur stor skillnad det kan bli mellan olika sparares val. Den ska även pröva hur premiepensionssystemet bidrar till att sprida risken i pensionssystemet. Jag är övertygad om att det finns förbättringar att göra när det gäller premiepensionen.

Jag avvaktar naturligtvis utredningen innan jag tar definitiv ställning, men Folkpartiets grundinställning och utgångspunkt är att det är bra med en viss möjlighet för pensionsspararna att själva bestämma över en del av pensionsplaceringarna. Samtidigt är det mycket viktigt att alla de människor som inte vill fundera över placeringar kan känna sig trygga med det statliga icke-valsalternativet. Premiepensionen är ändå en av några hörnstenar i pensionsuppbyggnaden, och Folkpartiet vill inte slopa den. Däremot är vi angelägna om att åtgärda eventuellt uppenbara problem. Det kan handla om antalet fonder, om hur ofta man ska kunna byta fonder, om information till spararna och så vidare.

Fru talman! Bland partierna bakom pensionsuppbyggnaden har utgångspunkten ända sedan 90-talet varit att pensionssystemet i grunden är bra, att det fungerar och ger människor en grundläggande trygghet för ålderdomen. Justeringar och ändringar inom den huvudram som redan är byggd kan ske i samförstånd, så att vi inte hamnar i situationen att vi i varje budgetdebatt röstar med liten marginal om pensionerna ska höjas

eller sänkas, som vi nu ser att man gör runt om i Europa. Det är mycket olyckligt.

Allianspartierna och Socialdemokraterna har genom åren, får jag säga, samarbetat bra om pensionerna. Jag tycker att det är viktigt att det även i fortsättningen finns en så bred samsyn som möjligt i en så viktig fråga som frågan om framtidens pensioner.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anna Steele (FP).

Anf. 101 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! Vi har som sagt kommit in på detta med pensioner och åldrande.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Vi har, som vi alla nu har hört flera gånger, ett pensionssystem som är robust och hållbart över tid. Just detta med hållbart över tid är något som är oerhört väsentligt, för det är, precis som vi också har hört, de som arbetar i dag som betalar dagens pensioner. Men det är flera faktorer som påverkar pensionernas utveckling och därmed också naturligtvis varje enskild pensionärs inkomst.

Det handlar om samhällsekonomin, arbetsmarknadens och näringslivets utveckling. Med andra ord är hur många som har ett arbete och hur många företagare som bedriver verksamhet och betalar skatt till systemet det som är det avgörande. Av det skälet, mina vänner, vill vi i Centerpartiet göra allt vad som står i vår makt för att förmå människor att arbeta. Precis som Kurt Kvarnström sade i sitt inledningsanförande handlar det om att människor ska arbeta. Det är därför som vi har medverkat till att vi har fått en sjukreform som gör att fler personer kommer tillbaka till arbetsmarknaden och får tillbaka en arbetsförmåga.

Centerpartiet driver på för att företag ska ha färre regler, att det ska vara lägre arbetsgivaravgifter och lägre avgifter i sjuklönen, och vi vill också luckra upp lagarna om anställningsskydd – allt för att underlätta för företagen att vilja och kunna anställa.

Vi har infört ROT och RUT, och vi har infört lägre arbetsgivaravgifter för unga. Det här är åtgärder som påverkar möjligheten att jobba som man från oppositionen inte är med på och som man vill ta tillbaka.

Vi vill också att ungdomar ska komma närmare yrkeslivet redan i grundskolan. Framför allt vill vi att alla under 23 år ska få en, som vi kallar det, lärlingsprovanställning för att på det sättet snabbare och enklare komma in och få ett jobb.

Det har också talats om detta med jobbskatteavdraget här i talarstolen alldeles nyss. Det infördes, som vi har hört, för att man ska tjäna på att arbeta. Och det är väl inte så konstigt att intresset av att jobba är betydligt större om man tjänar på det än om man inte gör det.

I våra samtal med pensionärerna, som många av oss riksdagsledamöter hade förra veckan, framkom det att de vill ha lika mycket skattesänkningar som jobbskatteavdraget har inneburit. Jag är övertygad om att man som pensionär förstår att pensionerna är beroende av hur många

som jobbar, att jobbskatteavdraget är en stimulans och att man inte kan få samma skatt på en gång. Men vi har för avsikt att medverka till att även pensionärerna ska få ytterligare skattesänkningar.

I pensionsgruppen, herr talman, har vi tillsatt flera utredningar. Syftet är att stärka pensionerna. Det är det som är det absolut viktigaste.

För att föregå diskussionen i pensionsgruppen vill jag säga att syftet med ATP-utredningen eller, som den kallas, *AP-fonderna i pensions-systemet – effektivare förvaltning av pensionsreserven*, är att få bättre avkastning av AP-fondernas pengar. Jag ser inga fördelar med att AP-fonderna ska centraliseras, vilket jag tyder att en del av förslaget är. Risken är, tycker jag, att vi byter ut en struktur med låg avkastning på våra pensionspengar mot en ny struktur som innebär fler nackdelar än fördelar. Men det här ska vi återkomma till i pensionsgruppen.

Sedan har vi Pensionsåldersutredningen, en utredning som är oerhört intressant. Den vill medverka till att vi får ett längre arbetsliv, och det är viktigt, det vill säga att man ska börja arbeta tidigare och sluta arbeta senare än vad vi gör i dag. Men jag är ytterst tveksam, vill jag också säga i det sammanhanget, till att vi ska få ett lagstiftat anställningsskydd som ska vara längre än vad det gör i dag, det vill säga 67 år. Jag vill inte ytterligare binda upp företagen och arbetsgivarna med att utöka det. Det finns andra stimulanser för att underlätta och möjliggöra för människor att arbeta längre. Det är jag övertygad om.

Vi måste ha ett solidariskt pensionssystem, och det är viktigt att vi säger det, för om jag förstår Vänsterpartiet och Wiwi-Anne Johansson rätt menar de att vi ska återgå till att låta oss här i kammaren bestämma varje år hur stora pensionerna ska vara. Det fungerar inte.

Om vi har en inkomst på 250 000 eller 300 000 kronor per år och om vi tror att vi ska ha ett pensionärsliv i 20 år förstår vi att vi måste tjäna ihop till eller ha en sparad liten slant den dagen vi går i pension som är på så där 6–7 miljoner kronor, och det har vi inte. Därför måste vi se till att vi har ett solidariskt system som är hållbart över tid.

Jag vill också komma in på detta med garantipensioner, som är ett grundskydd för personer som inte har haft någon tjänstepension eller haft en mycket låg sådan. Det är en väldigt viktig del.

För oss centerpartister, herr talman, är det viktigt att först av allt höja pensionen för dem som har de allra lägsta pensionerna. Det innebär att vi ska börja med dem som har garantipension.

(Applåder)

Anf. 102 LARS GUSTAFSSON (KD):

Herr talman! När jag lyssnar på den här debatten kommer jag att tänka på ett program som går i någon tv-kanal som handlar om personer som har förköpt sig. Man har skaffat sig betydligt större utgifter än inkomster. Programmet heter *Lyxfällan*.

Just när det gäller pensionssystem är det väldigt lätt – det har många länder fått erfara – att man skaffar sig större utgifter än inkomster. Grunden för det nya pensionssystemet är just att inte göra det. Det är därför som det har en ”balansering”, som används som ett negativt ord i sammanhanget. Men vi vill inte ha en lyxfälla i det svenska pensionssystemet.

För en stor andel av befolkningen är pension den viktigaste inkomsten. Då är det viktigt med ett fungerande pensionssystem som håller över tid. Det svenska pensionssystemet är konstruerat för att uppfylla dessa kriterier och för att inte kunna användas till statens budget.

Alltför ofta framförs påståenden som tyder på att man inte förstår hur systemet för inkomstpension fungerar. Balanseringen, ibland kallad för bromsen, är både broms och gas, och man kan fundera på om de som skapade systemet var körskolelärare eftersom de visste att vi både måste bromsa och gasa. Det gör att systemet blir hållbart över tid.

Utbetalningarna från systemet ska inte långsiktigt kunna urholkas utan balanseras i förhållande till tillgångarna. 88 procent av tillgångarna utgörs av inbetalda pensionsavgifter. De övriga 12 procenten kommer från pensionsfonderna.

Det viktigaste för bra inkomstpensioner är arbete och företagande, som utgör grunden för dagens pensioner. Trots påståenden i vissa reservationer i betänkandet har pensionssystemet inte fallerat i denna del. Faktum är att inkomstpensionerna har utvecklats bättre än i det tidigare ATP-systemet – detta trots att vi har haft en ekonomisk världskris.

Herr talman! Alla pensionssystem måste vårdas och justeras över tid. Därför har också regeringen och pensionsgruppen initierat ett antal utredningar och studier av delar av systemet. En utredning av pensionsfonderna med förslag till förändringar har redan presenterats. Remisstiden gick ut häromdagen.

Ålderspensionsutredningen, som är en annan utredning, har lämnat ett delbetänkande, och slutbetänkandet kommer under nästa år. En översyn av premiepensionen har också initierats.

Dessa utredningar är exempel på ett aktivt arbete för att förbättra pensionssystemet och rusta det för framtiden.

Arbete är likväl den absolut viktigaste grunden för att kommande pensioner ska kunna säkras. Vi ska vara glada för att Sverige tidigt insåg vikten av ett stabilt pensionssystem med brett stöd i riksdagen.

Herr talman! Det finns goda skäl att nämna den historiskt stora skattesänkning på pensioner som alliansregeringen har gjort. Om man inräknar den fjärde skattesänkningen som görs vid kommande årsskifte har skatten på pensioner sänkts med sammanlagt 14 miljarder kronor.

Jag tror inte ens att alliansregeringen när den tillträdde trodde att det skulle gå så bra så att man kunde förbättra inkomsten för garantipensionärerna med en hel månads pension netto. Det innebär en realförbättring med 8 procent eftersom garantipensionen är inflationskyddad. För den som har 15 000 i månaden innebär det 10 000 mer per år.

Jag tycker att man ska hålla i minnet hur systemet har fungerat och hur alliansregeringen har hanterat situationen.

Det har i två omgångar också gjorts förbättringar för dem med bostadstillägg.

Det finns inget system som är så bra att det inte måste förbättras. Hela systemet byggde på en intjänandeperiod av 40 årsinkomster. Om inte alla jobbar i 40 år får vi ett underskott i systemet, och då måste man se vilka saker som måste åtgärdas för att upprätthålla nivån.

Kristdemokraterna kommer att fortsätta arbete för skattesänkningar på pensioner. Vi vill också värna systemet, och utredningarna är viktiga

om vi i framtiden ska kunna ha en inkomstpension som garanteras av det allmänna.

Herr talman! Jag skulle kunna nämna fler delar, men för tids vinande nöjer jag mig med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. (Applåder)

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Anf. 103 ANNELIE KARLSSON (S):

Herr talman! År 2012 firar vi 111 770 ettåringar i Sverige. Det är härliga kalas, och jag har själv fått vara med på två av dem. Det är kalas med ungar som är nyfikna på livet och som utforskar allt från smulorna under bordet till snörena på paketen. Det är ungar som vi vuxna önskar allt gott och som vi vill se växa upp till lyckliga och trygga människor. Det är härligt med barn.

I vårt land finns nästan 1,3 miljoner barnfamiljer. Det är stora familjer och små familjer. Det är familjer där barn växer upp med båda sina biologiska föräldrar och familjer med ensamstående mammor och ensamstående pappor. Det är familjer med bonusmammor och bonuspappor och barn som har två adresser och bor växelvis. Det är familjer med små barn och stora barn, med ett barn och flera barn. Familjer ser väldigt olika ut, och våra ungars uppväxtvillkor skiljer sig dramatiskt åt.

Här i riksdagen har vi ansvaret för att skapa förutsättningar för ett bra liv med sjysta villkor för alla barn.

Av de nästan 1,3 miljoner barnfamiljer vi har i Sverige består över en kvarts miljon av familjer där barn växer upp med enbart sin mamma. 75 000 barn bor med enbart sin pappa. Det innebär att över 300 000 ungar i dag inte har kunnat äta frukost med båda sina föräldrar eftersom de inte bor tillsammans. Detta behöver absolut inte vara något problem. Den vardagen har många, och jag vet av egen erfarenhet att det kan fungera bra ändå.

Värre är att många barn aldrig äter frukost med en av sina föräldrar, och då handlar det oftast om att barn aldrig äter frukost eller gör läxor tillsammans med sin pappa.

Här är statistiken nedslående. Vi skriver 2012 och har på många områden haft en fantastisk utveckling, men det jämställda föräldraskapet har vi långt ifrån lyckats med.

När vi tittar på uttaget av föräldrapenning vet vi alla här i kammaren att det är mamman som tar ut den största delen av denna, och det har använts åtskilliga timmar här inne över tid till att diskutera denna fråga.

Är det rätt eller fel? Är det familjens rätt att bestämma? Är det politisk klåfingrighet? Det handlar om ekonomi, och det handlar om stimulans.

Ja, debatten kommer sannolikt inte att skilja sig från tidigare debatter på det här familjepolitiska området.

Jag hör till dem som har hänvisat till konsekvenserna på arbetsmarknaden. Mammors möjlighet till heltidsjobb, trygga anställningar, karriärvägar och löneutveckling är inte densamma som för pappor. Att detta är en konsekvens av ett ojämnt föräldraskap vet vi alla, så det tänker jag inte prata om i dag. Våra ungar förtjänar i stället att vi utgår från dem.

Prot. 2012/13:42
12 december

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 12

Att bolla med siffror och statistik roar ingen, men det är värt att fundera över konsekvenserna av verkligheten. Ungefär samma procentuella andel av föräldraförsäkringen som tas ut av män går igen i statistiken över familjer där föräldrarna inte har samma adress. Drygt 20 procent av föräldrapenningen används av pappor, och lika många barn har sitt boende hos sin pappa efter en separation.

Att vi vuxna väljer, eller ibland är tvungna, att dela på oss innebär dock för de allra flesta att barnen inte ska behöva välja. Barn väljer inte bort en förälder. Vi har dock fortfarande en modell där mamma är huvudförälder och pappa familjeförsörjare, och konsekvensen blir att barn inte får samma självklara tillgång till sin pappa som till sin mamma.

Vi brukar få höra argumentet att familjerna själva är de som bäst avgör hur de vill ha det ordnat. Låt oss då en gång för alla slå fast att vi socialdemokrater vet att föräldrar gör sitt allra yttersta för att skapa bra liv för sina barn. Det handlar inte om politisk klåfingrighet när vi säger att vi måste jobba för ett mer jämställt föräldraskap. Det handlar om alla barns självklara rätt till båda sina föräldrar, och vårt ansvar, herr talman, är att stå upp för barnen.

Därför vill vi socialdemokrater i första hand tredela föräldraförsäkringen: en del åt mamma, en del åt pappa och en del där familjens situation får avgöra. Våra barn förtjänar nämligen en jämställd familjepolitik, och det är en bra start att få dela sin första tid med både mamma och pappa.

Nästa vecka kommer talmannen här i kammaren att önska oss en god jul. Runt om i landet kommer en massa lärare att säga samma sak till barnen i skolan. Men julen är inte bara mys och mat, förväntningar och gemenskap. I juletid blir vårt lands ökade klyftor och orättvisor än tydligare. 15 procent av barnen i Sverige har föräldrar som har en lön som är mindre än 60 procent av medianen på svensk arbetsmarknad enligt SCB:s statistik. Det är 15 ungar av 100, det vill säga tre, fyra, fem barn i varje klass. Vi vet att många av dessa barn lever med en ensamstående mamma. Vi vet att många av dessa barn har en eller två arbetslösa föräldrar. Vi vet att några av dessa barn har föräldrar som har blivit utförsäkrade. Det är politiska beslut. Enkla knapptryckningar i denna kammare har gjort livet besvärligt för många i vårt land.

Vi socialdemokrater vet att det är jobben som har den absolut största betydelsen för att minska klyftorna. Det är en lön i plånboken som ger de bästa förutsättningarna för ett bra liv. Men vi ser också betydelsen av den ekonomiska familjepolitiken. Vi vill höja barnbidraget med 100 kronor i månaden och underhållsstödet med 50 kronor per månad. Det är pengar som många så väl behöver som en hjälp till en ny vinterjacka, nya vinter skor eller mjölk och bröd på bordet. Vi vet att det gör skillnad.

Politik gör skillnad. Människor förtjänar en familjepolitik som ger bra förutsättningar för alla barn. Det är 111 770 ettåringar som nu har tagit sitt första steg i livet. Vi längtar efter att se dem ta nästa.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom Socialdemokraternas alla reservationer, men jag yrkar för tids vinnande endast bifall till reservationerna 26 och 29.

(Applåder)

Herr talman! Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn är ett område där politiken gör stor skillnad. Miljöpartiet de gröna har länge drivit förslaget om en höjning av golvet i föräldraförsäkringen till motsvarande golvet i arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen gör nu delvis den höjningen, vilket är bra och välkommet. Det finns även andra bra förslag som aviseras i propositionen, till exempel ett utökat antal dagar som en förälder ska kunna ta ut vid ett barns död och en större flexibilitet för ensamstående och studerande när det gäller att lämna över föräldrapenningsdagar eller tillfällig föräldrapenning till annan. VAB-intygen slopas äntligen.

Övergripande när det gäller barns och familjers ekonomiska situation är att det fortfarande finns problem för de utsatta barnen. Vi ser också en fortsatt barnfattigdom. Vi anser att regeringen angriper problemen ur ett alltför snävt perspektiv. En samlad analys och politik som berör ett flertal politikområden behövs.

Den omfördelade profilen i den ekonomiska familjepolitiken har successivt avtagit under det senaste årtiondet. Det är resultatet av en medveten politik. Målet för den ekonomiska familjepolitiken har ändrats. Miljöpartiet vill också ändra målet, men på ett annat sätt än vad allianspartierna vill. Vi vill se till att barn i ekonomiskt utsatta hushåll ges stöd, och vi vill att målet för den ekonomiska familjepolitiken ska se till att motverka ekonomiska orättvisor. Vi har en rad förslag som leder till en mer jämlik och jämställd fördelning i samhället. Förslag i denna riktning läggs på ett antal utgiftsområden i budgeten.

Vi föreslår ett höjt underhållsstöd med 250 kronor per månad. Det är en åtgärd som underlättar för ensamstående, vilket framför allt är mödrar med barn. Vi vill införa en tredelad föräldraförsäkring. Vi vill slopa jämställdhetsbonusen som är ineffektiv, och vi vill höja grundnivån i försäkringen, som jag var inne på tidigare. En tredelad familjeförsäkring skulle påverka det utgiftsområde som vi diskuterade alldeles nyss, det vill säga pensionerna. Att vi har en snedfördelning av pensionerna där kvinnor får ut mycket lägre pension beror på att kvinnor tar ansvar för familjen och går ned i arbetstid. Med en tredelad föräldraförsäkring skulle det bli större möjlighet för båda föräldrarna att ta ansvar. Den jämställdhetsbonus som regeringen infört ser vi som en ansträngd konstruktion för något som man uppnår bättre på andra sätt. Därför vill vi slopa den.

Som jag nämnde har vi länge drivit frågan om en höjd grundnivå i försäkringen så att alla nyblivna föräldrar oavsett tidigare situation ska komma upp i den nivå som motsvarar det så kallade golvet i nuvarande arbetslöshetsersättning, vilket betyder 229 kronor per dag. Regeringen gör nu nästan denna höjning. Man höjer från 180 kronor per dag till 225 kronor per dag. Det är mycket välkommet för dem som har det tufft.

De flesta barn bor efter en separation hos mamman. Det underhållsstöd som Försäkringskassan betalar ut till en del av dessa barn för att kompensera ett försörjningsbortfall har sedan 1994 höjts med endast 100 kronor per månad. Det är en höjning med 8,8 procent. Vi kan jämföra det med prisutvecklingen de senaste åren. Det innebär en kraftig urholkning av värdet på underhållsstödet.

De flesta barn som bor med bara en förälder bor med mamman. Denna så kallade hushållstyp, ensamstående kvinnor med barn, har, en-

ligt Rädsla Barnens statistik, fått en kraftig försämring. Barnfattigdomen är där fortsatt på hög nivå i Sverige. Ensamstående med barn har tyvärr blivit allt fattigare. Drygt var tredje ensamstående med barn har en disponibel inkomst som innebär risk för fattigdom, jämfört med knappt var tionde sammanboende med barn.

Vi tycker att man ska förändra målet för den ekonomiska familjepolitiken för att det ska vara en solidarisk omfördelning mellan barnfamiljer och andra grupper. Man ska då också ta med jämställdhetsperspektivet. Vi vill motverka de ekonomiska orättvisorna och tydligt slå fast att jämställdhet ingår i målet samt att båda föräldrarna har ett föräldransvar. Vi vill att målsättningen för den ekonomiska familjepolitiken ska vara att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn ska minska och att jämställdhet mellan könen ska uppmuntras inom ramen för den generella politiken.

Jag står självfallet bakom Miljöpartiets samtliga reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 25, mål för familjepolitiken.

Anf. 105 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Familjen har en omhändertagande, kulturförmedlande och fostrande roll och är samhällets viktigaste och mest grundläggande gemenskap. Starka och trygga familjer är en nödvändig förutsättning för harmoniska samhällsförhållanden. Politikens uppgift är att stötta familjerna utan att för den skull inkräkta på deras handlingsfrihet samt att skapa starka skyddsnet och rycka ut till barnens stöd i de fall föräldrarna sviker sitt ansvar eller då familjen av någon anledning faller sönder.

Den centrala utgångspunkten för Sverigedemokraternas familjepolitik är att barnens bästa ska beaktas i alla situationer.

Det är Sverigedemokraternas övertygelse att kärnfamiljen är den samlevnadsform som har bäst grundförutsättningar att ge barnen en trygg och stabil uppväxtmiljö. Samtidigt är vi medvetna om att detta är en samlevnadsform som inte fungerar för alla, och vi vill under alla omständigheter verka för ett fullgott samhällsstöd till alla barn.

Familjebildning är för de flesta föräldrar en ekonomisk belastning i dubbel bemärkelse. Dels kommer de kostnader som följer av själva barnet, dels försvinner arbetsinkomster i form av lön då någon av föräldrarna ska ta hand om barnet under den första tiden. Eftersom nativiteten är låg bör vi göra vad vi kan för att minska de ekonomiska barriärer som finns mot att skaffa barn.

Det finns på familjeområdet ett antal konkreta förbättringar som vi vill göra. Sverigedemokraternas ambition är att stärka föräldrapenningen i föräldraförsäkringen. Detta gör vi genom att höja ersättningsbeloppet. Med vårt förslag till höjning kommer det att innebära ca 5 000 kronor mer i plånboken under perioden på 390 dagar då föräldrapenning lämnas på sjukpenningnivå eller grundnivå.

Sverigedemokraterna vill avskaffa jämställdhetsbonusen i föräldraförsäkringen, dels för att den är kostsam, dels för att den inskränker familjernas handlingsfrihet. Vi menar att föräldrarna själva bäst avgör hur föräldrapenningen ska disponeras. Genom att avskaffa den frigör vi 219 miljoner kronor som vi kan använda i andra mer prioriterade satsningar inom familjeområdet. Ett exempel på sådana är föräldrapenningen som

höjs med 200 miljoner kronor. Graviditetspenningen höjer vi med 250 miljoner kronor.

En annan sådan satsning är ett höjt bostadsbidrag. De allra flesta hushåll som får bostadsbidrag är barnhushåll. Av landets 1,3 miljoner barnhushåll fick ungefär 14 procent bostadsbidrag under år 2010. I synnerhet är det barnhushåll med ensamstående föräldrar som uppbär detta bidrag, och det är en kategori som ofta lever med små marginaler. Vi vill förbättra den ekonomiska situationen för denna grupp genom att höja ersättningsnivån för bostadsbidraget med omkring 5 procent. På detta utgiftsområde, nr 12, ökar vi anslaget för bostadsbidrag med 150 miljoner kronor.

Även underhållsstödet vill vi höja. Underhållsstödet betalas ut av samhället när en bidragsskyldig förälder inte fullgör sin underhållsskyldighet. Sverigedemokraterna satsar 200 miljoner kronor på höjt underhållsstöd, vilket innebär en ökning för ensamstående föräldrar med ca 10 procent.

Herr talman! Den sammanlagda kostnadsökningen på utgiftsområde 12 blir ca 405 miljoner kronor högre än regeringens budget för år 2013. Men den som fördjupar sig lite mer i detaljerna finner att Sverigedemokraternas förslag även tar hänsyn till effekterna av Sverigedemokraternas politik på migrationsområdet eftersom vårt förslag på detta utgiftsområde är en del av hela vårt budgetförslag. Redan för år 2013 kan man se att vissa anslag minskar i förhållande till regeringens förslag. Men från och med år 2014 och framåt innebär Sverigedemokraternas förslag i själva verket nettobesparingar på hela utgiftsområdet. Anledningen är att det minskade asyltrycket och den minskade invandringen leder till att färre utlänningar kommer att omfattas av den svenska välfärden än vad som blir fallet med regeringens och de rödgrönas politik. För år 2016 skulle Sverigedemokraterna satsa mer än 1 miljard kronor mer än regeringen på ekonomisk trygghet för familjer och barn, samtidigt som kostnaderna för staten blir drygt 1 ½ miljard lägre, tack vare att färre utländska familjer kommer ta del av den svenska välfärden.

Den minskade invandringen är i och för sig en prognos, men vår prognos baseras på hur asyltrycket förändrades i Danmark när de genomförde en politik liknande Sverigedemokraternas. Invandringsströmmarna förändrades i och med det. All politik handlar om prioriteringar, och detta är Sverigedemokraternas prioriteringar som vi redogör för i vårt särskilda yttrande och i vår budgetmotion.

Anf. 106 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Herr talman! Snart kommer tomten och kan fråga om det finns några snälla barn. Han skulle kunna också kunna fråga om det finns några fattiga barn. Då skulle han kunna få svaret att det finns 248 000 fattiga barn i Sverige enligt Rädda Barnens senaste beräkning. Det är 28 000 fler än förra året.

Fattiga barn finns i Sverige. Fattiga vuxna betyder förstås också fattiga barn. Det är barn som inte kan åka med på skolresan, och det blir ett problem för föräldrarna när vinterkläderna är urvuxna och det inte finns några pengar för att köpa nya kläder. Fattigast av alla familjer med barn är familjer med ensamstående föräldrar. De ensamstående mammorna är de som har det allra sämst. En ensamstående förälder är oftast en kvinna

Prot. 2012/13:42
12 december

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 12

eftersom det fortfarande är kvinnor som har huvudansvaret för barnen. Fortfarande tar män som blir föräldrar ut bara drygt 20 procent av föräldraledigheten.

Jämställdhetsbonusen är det fortfarande efter flera år inte så många som har fattat vitsen med. Men den moroten värnar Alliansen och hoppas att göra den tydlig nog så att papporna förstår att de också faktiskt kan vara hemma med sina barn, om de vill. Det är förhoppningar och morötter när det gäller papporna, men det ska vara självklart för barnens mammor.

Herr talman! Hittills är resultatet av regeringens så kallade jämställdhetsarbete mycket klen. Med den här låga farten i jämställdhetsarbetet kommer det enligt TCO:s beräkningar att ta ytterligare nästan 50 år innan kvinnor och män delar lika på föräldraledigheten.

Under tiden diskrimineras kvinnorna på arbetsmarknaden, och männen biter oftast i gräset vid en vårdnadsvist. Det är avigsidorna för de vuxna med dagens föräldraförsäkring och fromma förhoppningar om ett jämställdare liv.

Argumenten för att inte dela föräldraförsäkringen mellan föräldrarna är många och uppfinningsrika. Det handlar än om amningen, än om inkomstförluster om pappan "tvingas" stanna hemma. Men framför allt talar motståndarna om valfrihet för de enskilda familjerna och om att ingen ska lägga sig i människors familjeliv.

Men Sverige har en av världens mest generösa föräldraförsäkringar. Föräldrarna har tillsammans rätt till 480 dagars betald ledighet från arbetet för att ta hand om sina barn. Det är någonting som vi politiker har lagt oss i och fått folkets stöd för att sätta i sjön. Det har naturligtvis också påverkan på familjernas liv.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet tycker att barn behöver nära och trygga relationer med båda sina föräldrar. Den relationen grundläggs givetvis mycket tidigt i livet. Därför är det viktigt att båda föräldrarna tillbringar tid med barnet under det första året, så att det bygger upp en trygg relation till båda föräldrarna.

Den absoluta motsatsen till en jämställd föräldraförsäkring är vårdnadsbidraget. I fyra och ett halvt år har vårdnadsbidraget funnits i Sverige, och det gäller föräldrar med barn på mellan ett och tre år. För 3 000 kronor i månaden kan man vårda sitt eget barn. Det är inte mycket pengar, och självklart är det inte pensionsgrundande.

Jag undrar hur många ensamma mammor som fixar hushållskassan med ett sådant tillskott till sin budget. Nej, under sådana omständigheter måste man nog se till att man har någon annan som man blir försörjd av, som det var förr innan vi som tillhörde den generationen gick ut med budskapet: Ropen skalla, daghem åt alla.

Som jag sade i början av mitt anförande är det de ensamstående med barn, som fortfarande domineras av ensamstående mammor, som har det allra sämst ekonomiskt av alla barnfamiljer. Riktigt uselt är det för dem som får underhållsstöd. De fattigaste barnen är oftast de som har två fattiga föräldrar. Rädda Barnens senaste rapport visar, som sagt, att barnfattigdomen nu är uppe i 248 000 barn. Det är barn till föräldrar som lever med försörjningsstöd eller som har låg ekonomisk standard. Det är 28 000 fler än förra året.

Underhållsstödet är i dag på 1 273 kronor per barn. Det höjdes med en hundralapp för ungefär fem år sedan. Vi tycker att det är på tok för lite och måste höjas, nivåsäkras och bli högre när barnen kostar mer. Därför föreslår vi att underhållsstödet höjs med 200 kronor för barn upp till 13 år och med ytterligare 200 det år barnet fyller 13. Vi vet nämligen att tonåringar kostar mer än mindre barn.

Herr talman! Det är inte konserverande och bakåtsträvande vårdnadsbidrag familjer och barn behöver för ekonomisk trygghet. Det är arbete som behövs, med heltid som norm och deltid som möjlighet, och vi behöver ett arbetsliv med jämställda villkor för kvinnor och män. Det behövs barnomsorg på obekvämt arbetstid, och det behövs bra förskolor. Det behövs högre tak i föräldraförsäkringen. Vi vill börja med att höja den tillfälliga föräldraförsäkringen till 29 700 kronor nästa år.

Vi vill också höja den inkomstgräns där bostadsbidraget börjar räknas ned från dagens 117 000 kronor till 146 250 kronor per år. Vi vill höja grundnivån i föräldraförsäkringen till 250 kronor per dag, men vi vill i gengäld ta bort jämställdhetsbonusen och vårdnadsbidraget. Vi behöver nämligen en individualiserad föräldraförsäkring – för alla barns bästa, för jämställdheten och för föräldrarna.

Herr talman! Jag står förstas bakom alla Vänsterpartiets reservationer, men jag yrkar bifall till reservationerna 26, 30 och 39.

Anf. 107 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Regeringens mål för den ekonomiska familjepolitiken är att den ska bidra till förbättrade förutsättningar för en god levnadsstandard samt en utökad valfrihet och stärkt makt över den egna livssituationen. Olika utfall kan bero på att förutsättningarna är olika, men det kan också bero på att familjerna har gjort olika prioriteringar och val som får olika ekonomiska konsekvenser.

Inom detta utgiftsområde finns generella bidrag, som barnbidrag. Det finns en föräldraförsäkring, och det finns behovsprövade bidrag, som bostadsbidrag. Vi vet att hushåll med barn generellt sett har en lägre ekonomisk standard än hushåll utan barn. Vi vet också, vilket flera har varit inne på, att familjer med unga föräldrar och föräldrar med utländsk härkomst generellt sett har en lägre ekonomisk standard. Den ekonomiska familjepolitiken utformas så att barn i hushåll med låg ekonomisk standard samt familjer med sjuka eller funktionshindrade barn får stöd.

Herr talman! Regeringen har föreslagit – och riksdagen har beslutat – om ett antal förbättringar inom familjepolitiken de senaste åren. Det har rört sig om höjt flerbarnstillägg, höjt bostadsbidrag och särskilt bostadsbidrag till barnfamiljer. I budgeten för 2013 föreslår vi nu att ersättningen i grundnivån i föräldraförsäkringen höjs från 180 kronor till 225 kronor.

Fördelningspolitiskt är höjningarna inriktade så att de familjer som är mest ekonomiskt utsatta ska nås av förslagen. När det till exempel gäller höjningen av grundnivån innebär förslaget att det är de föräldrar som inte hunnit arbeta upp en sjukpenninggrundande inkomst, en så kallad SGI, som nås av denna höjning. När det gäller de bostadsbidrag vi höjde 2012 var det cirka en halv miljon hushåll som nåddes av höjningarna.

Den ekonomiska familjepolitiken bör ses även i ett större sammanhang. Jag tror att vi är ganska överens här i kammaren om att den vanligaste orsaken till ekonomisk utsatthet är saknat arbete och eller utbildning, men mycket annat påverkar också situationen för barnfamiljer. Förutom att vi har världens kanske allra mest generösa föräldraförsäkring har vi en kraftigt subventionerad barnomsorg, gratis skolgång samt hälso- och sjukvård för blivande föräldrar och för barn. Det är bra, tycker jag, men allt detta påverkar också den ekonomiska situationen.

Tittar vi oss runt om i världen inser vi att Sverige är ett bra land att leva i. Det innebär nu inte att jag anser och tror att alla har det jättebra i Sverige, utan vad jag säger är att väldigt många har det bra i vårt land. Det är bra, och det är något vi ska vara rädda om. Vi ska fortsätta att ha en familjepolitik som följer utvecklingen av förutsättningarna för barnfamiljer och vid behov gå in med insatser.

Herr talman! Det finns ca 2 miljoner barn i åldern 0–17 år i Sverige. Allt fler av dessa lever inte ihop med båda sina föräldrar. Föräldrarna är alltså särlevande. Ca 25 procent av alla barn lever antingen med en ensamstående förälder, i ombildade familjer eller växelvis hos sina föräldrar. Många barn får således styvsyskon och ibland också halvsyskon. Det är alltså många olika kontakter. Forskning visar faktiskt att många barn inte riktigt klarar av alla dessa nya relationer.

Allt fler barn, ca 375 000, lever växelvis med sina föräldrar. Jag tycker att det är en god utveckling. Barnen mår ofta bättre, och föräldrarna tar på detta sätt ett fortsatt ansvar för sina barn även efter en separation. Huvudansvaret för barnen ligger ju på föräldrarna – att skaffa barn är nära nog ett livstidsuppdrag. Gunvor var inne på detta med huvudansvar för barnen, så där är vi också överens.

Sedan 1998 har de allra flesta hushåll fått det bättre ekonomiskt. Den reala inkomsten har ökat för samtliga barnhushåll jämfört med 1998. Utvecklingen har dock inte sett likadan ut för alla olika hushållstyper – ensamstående och de med utländsk härkomst har inte fått ta del av en lika stor ökning. Detta är ett faktum. Någon nämnde barnfattigdomen, och Rädda Barnen kom häromdagen med en ny rapport om att barnfattigdomen åtminstone hade minskat. Jag tror att det var med 0,3 procent. Det är inte mycket, men det är åtminstone i rätt riktning.

År 2011 gick 65 procent av de behovsprövade bidragen till just ensamstående. Från 2012 höjdes bostadsbidraget, som ger en högre real ekonomisk inkomst.

Herr talman! Regeringen gör också ett antal aviseringar om vad man vill åstadkomma framöver. Det gäller till exempel att ändra i föräldraförsäkringen så att man framöver kan spara 20 procent av föräldradagarna efter det att barnet har fyllt fyra år. Samtidigt vill man höja åldern för uttag av föräldradagar till tolv år i stället för dagens åtta år. I dag kan föräldradagar tas ut retroaktivt om man kommer hit från ett icke-EU-land. Det finns exempel, som det går att läsa om, på att detta ger inlåsningseffekter när det gäller att komma in på arbetsmarknaden.

Det finns även kommuner som utan lagens stöd begär att föräldern tar ut föräldrapenning, som sedan avräknas från försörjningsstöd. Men om man tar ut föräldradagar får barnen inte gå i förskola, och då kan man själv inte gå på sfi eller annan utbildning i akt och mening att öka sina

chanser att komma i arbete. Ett till synes generöst system kan således ge inläsningseffekter.

Rätten att ta ut föräldrapenning tills barnet fyllt tolv år ger möjlighet att spara föräldradagar till att kunna göra besök i skolan eller dylikt, vilket jag tycker är bra. För tydlighetens skull, då jag vet att det uppkommit en del frågor vid Adoptionscentrum med mera, vill jag nämna att det i lagstiftningen kommer att tas hänsyn till adopterade barn, som ju kan vara flera år när de kommer hit. Då är det sagt.

Regeringen aviserar också att man vill öka möjligheterna för ensamstående förälder att använda föräldrapenning till exempel genom att kunna överlåta dagar till annan eller för att kunna använda samtliga dagar om den andre föräldern är förhindrad att vårda barnet. Regeringen vill också öka förutsättningarna för att kunna dela på barnbidraget.

En modern familjepolitik anpassar olika lagar och regler efter vad som händer i samhället. Då allt fler barn lever med särlevande föräldrar – många gånger hos bägge, men växelvis – måste lagstiftningen anpassas. Det kan till exempel gälla bostadsbidrag, men ofta gäller det inte underhållsbidrag – eftersom man ju delar på både boende och kostnader betalas detta ofta inte ut.

I de fall av separationer där det ska utgå ett underhållsbidrag från en bidragsskyldig förälder hos vilken barnet inte bor stadigvarande finns ett underhållsstöd. Underhållsstöd är ett förskott som betalas av Försäkringskassan när den bidragsskyldige föräldern inte betalar – detta för att garantera att barnet får ett grundbidrag.

Beloppet är, som har sagts här tidigare, 1 273 kronor. Det är tänkt som 50 procent av ett barns normala behov plus barnbidrag. Det blir 3 596 kronor. Underhållsstödet, som flera partier vill höja, är således ett förskott från staten för att garantera barnet ett underhåll. Det ska betalas tillbaka till staten. 71 procent återbetalades 2011. Det var regler om detta som vi diskuterade häromveckan. Vi talade om att införa en avbetalningsplan för dem som inte kunde betala. Men vi kan konstatera att beloppet på 1 273 kronor har blivit alltför normerande vid utbetalning av underhåll. Särlevnadsutredningen visar att om fler föräldrar kom överens via civilrättsligt avtal skulle 40 procent av barnen få högre underhåll, och i de lägsta inkomstklasserna skulle så mycket som 90 procent av barnen få i genomsnitt 1 000 kronor mer i månaden.

Således, herr talman: Med mer information, stöd och kunskap till föräldrarna skulle många fler föräldrar kunna komma överens via avtal. Det skulle vara mycket bättre för väldigt många barn.

Vi har varit inne på ett sätt att öka jämställdheten, och så vill man ändå avskaffa jämställdhetsbonusen. Vi har infört en förenkling av denna bonus, och vi har inte riktigt sett resultatet av den ännu. Därför kan jag tycka att vi kan följa utvecklingen av detta.

Det föreligger många motioner som rör området familjepolitik. Ett stort antal berör barnfattigdom på olika sätt. Som sades i debatten förra veckan finns det många olika definitioner på barnfattigdom. Den absoluta barnfattigdomen har minskat. Även enligt Rädda Barnens senaste rapport minskar barnfattigdomen lite grann.

Med den politik som förs och med utskottets uttalande om att följa utvecklingen noga och att det kan behövas mer insatser framöver för att stödja de familjer som är mest utsatta anser jag inte att det behövs en

nationell plan. Det sker redan i dag en bevakning, och det finns en beredskap.

I några motioner yrkas på höjt barnbidrag. Det har ej höjts sedan 2005, men jag vill påminna om att flerbarnstillägget höjdes 2010. Barnbidrag kommer alla till del. Det kommer inte bara till de familjer som är ekonomiskt utsatta, utan det kommer också till barnfamiljer som har hur mycket pengar som helst. Det är således ett ganska trubbigt instrument.

Vi har höjt normen för försörjningsstöd, vilket gör att fler kan komma att få försörjningsstöd framöver. Det kan vara bra. Det märkliga är att barnfattigdomen då ökar enligt vissa sätt att räkna. Ekonomisk familjepolitik spelar stor roll för många människor – främst människor som är ekonomiskt utsatta. Med de åtgärder som regeringen har vidtagit och även med de aviseringar om kommande förslag som finns anser jag att regeringen för en bra politik inom området. Dock måste utvecklingen följas noga. Man måste vara beredd att vidta åtgärder vid behov, vilket jag känner mig trygg med att regeringen kommer att göra.

(Applåder)

(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 december

KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Punkt 12 (Inriktningen på kulturpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

291 för utskottet

18 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 96 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 1: 18 SD

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 13 (Kulturavvslyftet)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

17 för res. 2

20 för res. 3

271 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

274 för utskottet

17 för res. 3

18 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 96 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 17 KD

För res. 3: 17 V

Avstod: 18 SD

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 14 (Pensionerna på scenkonstområdet)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

172 för utskottet

137 för res. 4

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 21 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 4: 98 S, 22 MP, 17 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU2 Filmpolitiska frågor

Punkt 3 (Framtida statligt filmstöd)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

292 för utskottet

17 för res. 2

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 96 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 2: 17 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 4 (Innehållet i filmavtalet)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

291 för utskottet

18 för res. 3

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 96 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 3: 18 SD

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 5 (Jämställdhetsmål)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

Votering:

182 för utskottet

114 för res. 4

13 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 96 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 5 SD, 17 KD

För res. 4: 97 S, 17 V

Avstod: 13 SD

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 6 (Åtgärder mot olovlig hantering av film)

1. utskottet

2. res. 6 (MP)

Votering:

270 för utskottet

38 för res. 6

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 21 FP, 20 C, 18 SD, 1 V, 17 KD

För res. 6: 1 S, 22 MP, 15 V

Avstod: 1 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

194 för utskottet

98 för res. 1

17 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 1: 98 S

Avstod: 17 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 5 (Översyn av det svenska högskolelandskapet)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

194 för utskottet

98 för res. 3

17 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 3: 98 S

Avstod: 17 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 6 (Fördelning av forskningsresurser)

1. utskottet

2. res. 4 (MP)

Votering:

270 för utskottet

22 för res. 4

17 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 96 M, 21 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 4: 22 MP

Avstod: 17 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 7 (Nytt kvalitetsutvärderingssystem för högre utbildning)

1. utskottet
2. res. 5 (S, MP)

Votering:

172 för utskottet

119 för res. 5

18 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 21 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 5: 98 S, 21 MP

Avstod: 1 MP, 17 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 12

10 § (forts. från 8 §) **Socialförsäkringsområdet** (forts. SfU1)

Anf. 108 ANNELIE KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Vi hörde Gunilla Nordgren i sitt anförande om familjepolitik säga att familjer gör olika prioriteringar och val. Hon sade också att många har det bra och att de allra flesta fått det bättre. Det är klart att man kanske kan säga det, men det är en väldigt, väldigt klen tröst för dem som fått det betydligt sämre.

Enligt Rädda Barnens statistik lever 250 000 barn i familjer som omfattas av begreppet fattigdom. Det som slog mig och var lite intressant i Gunilla Nordgrens anförande är följande.

När vi förra veckan i utskottet hade en debatt ville inte Gunilla Nordgren och Moderaterna precis diskutera Rädda Barnens statistik. Men någonting har hänt sedan vi träffades senast, för i dag var statistiken relevant. Det var så att barnfattigdomen hade minskat med 0,3 procent från föregående år. Då gick det huxflux att diskutera Rädda Barnens statistik. Det var lite intressant i sig.

Om vi säger att vi struntar i statistiken kan vi ändå av den politik som förs konstatera att det är ganska självklart för oss alla att det blir konsekvenser.

Om arbetslöshetsförsäkringen inte omfattar alla så kommer människor att leva i fattigdom. Utförsäkrade föräldrar ger fattiga barn. Det ger också deltidsanställningar, låga löner och otrygga anställningar. Det är klart att det blir konsekvenser av den förda politiken, Gunilla Nordgren.

Om vi skulle kunna bli överens om att det finns ett begrepp som heter barnfattigdom och att Rädda Barnens statistik stämmer, skulle vi inte då också kunna bli överens om att det är på sin plats att vi får en handlingsplan så att vi ser till att dessa 250 000 barn inte lever under de omständigheterna framöver?

Anf. 109 GUNILLA NORDGREN (M) replik:

Herr talman! Annelie Karlsson undrade vad jag menade med att man gör sina val. Jag tänker till exempel på vårdnadsbidrag. Det finns familjer som gör valet att vara hemma med vårdnadsbidrag, och då blir det en lägre inkomst.

Det var så jag menade. Alla kan inte göra valen, och det sade jag inte heller. Jag sade att vissa gör det. Vi har även detta med att man är hemma med jämställdhetsbonus, men det behöver vi inte ta här.

Jag sade inte heller i förra veckan att man inte kunde tala om Rädsla Barnens definition. Jag sade att det fanns omkring 13 olika definitioner. Det finns absolut, EU:s relativa, Rädsla Barnens, Statistiska Centralbyråns och alla möjliga andra.

Jag sade att fattigdomen gick ned lite grann. Jag vet inte om det är 0,3 procent, men det är inte en ökning. Jag sade också att det finns uttalanden i utskottsbetänkandet att regeringen inser att man ska hålla bevakning på de familjer som inte riktigt har följt med. Det gäller ensamstående, ofta med utländsk härkomst.

Där är vi helt överens. Det är ett faktum att det är så. Regeringen har försökt att göra olika åtgärder. Det gäller till exempel bostadsbidrag och sättet att räkna, där man räknade underifrån i hyran och så vidare. Det är tänkt att det ska komma dem till godo som är mest utsatta. Det är regeringens inriktning. Det står också i betänkandet.

Anf. 110 ANNELIE KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Om vi är överens om att statistiken stämmer och att det finns 250 000 barn som lever under svåra förhållanden, varför kan vi då, Gunilla Nordgren, inte bli överens om att vi behöver en handlingsplan för att komma till rätta med problemen?

Uppenbarligen är det så att den regering som vi har nu och har haft i över sex år hittills inte har lyckats. Jag känner mig inte trygg när Gunilla Nordgren säger att regeringen har en plan. Planen har hittills inte visat någon större verkan.

Vi föreslår till exempel att man ska höja barnbidragen med 100 kronor. Det skulle vara en direkt peng i fickan för de barnfamiljer som har det absolut svårast. Det skulle vara till hjälp till vinterjackor, vinterskor, mjölk och bröd.

Där säger Gunilla Nordgren och Moderaterna och övriga borgerliga partier: Nej, vi vill inte höja något barnbidrag. Nej, vi vill inte ha någon plan för att minska barnfattigdomen.

Om Gunilla Nordgren delar min rädsla för att dessa 250 000 barn också i fortsättningen kommer att ha bekymmer skulle Gunilla Nordgren ställa sig bakom åtminstone det förslag där vi säger: Vi måste ha en handlingsplan för att komma till rätta med problemet.

Anf. 111 GUNILLA NORDGREN (M) replik:

Herr talman! Om vi nu ska tala statistik avser rapporten från Rädsla Barnens förhållanden 2010. Det är vi överens om. Efter det har man gjort höjningarna i bostadsbidragen och i de särskilda bostadsbidragen för unga med familjer. Det har vi inte sett effekten av.

Jag är lite förvånad när du, Annelie Karlsson, säger: Vi höjer barnbidraget så att familjer som behöver pengar har råd att köpa en jacka etce-

tera. Barnbidragen går även till de barnfamiljer som har det hur bra som helst.

Barnbidraget är ett generellt bidrag som nås av alla. Det är tänkt att kompensera i olika perioder i livet när man har olika försörjningsansvar. De behovsprövade bidragen däremot är till för att täcka upp dem som av olika anledningar är ekonomiskt utsatta.

Det är andra saker som vi föreslår som ska göra att människor lättare kommer i arbete. Sedan håller jag fullständigt med dig att man ska ha förskolor på obekvämt arbetstid. Det tror jag att vi har talat om förut. Jag är helt enig med dig där.

Anf. 112 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP):

Herr talman! Nu debatterar vi Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn. Det är ett område som omfattar väldigt många olika sorters stöd som ges till barnfamiljer i form av olika förmåner. Vi har bland annat barnbidraget, adoptionsbidrag, föräldraförsäkringen, barnpensioner, pensionsrätt för barnår, bostadsbidrag, underhållsstöd och vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Jag kommer inte att beröra alla dessa områden i dag utan kommer att inrikta mig på några av dem.

När det gäller barnbidraget har det varit en diskussion om vem som ska vara mottagare av detta. Anledningen till det är att utbetalningen sker, om inget annat uppges, till mamman eller till den som är äldst av föräldrarna om man lever i ett samkönat förhållande. I dag kan man dela barnbidraget. Men då måste man ansöka om det och mamman gå med på det. Detta ger en vink om att båda föräldrarna inte är likvärdiga i förhållande till barnet.

Jag anser att utgångspunkten borde vara att barnbidraget delas lika mellan föräldrarna om inget annat uppges. Det kan betalas ut enbart till en förälder om man är överens om det. Just denna diskussion har tagits upp i Särlevandeutredningen. Jag ser fram emot att vi snart har en lösning på denna högaktuella fråga.

I Sverige har vi förmånen att ha en föräldrapenning på 480 dagar per barn. Föräldraförsäkringen är tvådelad. Så vill jag och Folkpartiet att den fortsatt ska vara. Det innebär att den är jämnt fördelad mellan båda föräldrarna där båda har 240 dagar var. Föräldrarna har sedan möjlighet att själva överlåta viss del av sina dagar till den andre föräldern om de så önskar.

Detta är för att det ska vara möjligt att anpassa föräldraledigheten så att den passar familjen utifrån dess unika förutsättningar. Det finns ingen familj som är den andra lik. Men det finns 60 dagar som inte kan överlåtas till den andre föräldern.

Jag tycker det är viktigt att uppmuntra föräldrar att dela så lika som möjligt på föräldrapengen. Men det måste till sist vara de själva som bestämmer vad som passar deras familj och deras situation.

Som en liten morot till dem som delar lika har vi infört jämställdhetsbonusen. Jag ska erkänna att den var svårbegriplig i början. Pengarna kom inte förrän året efter, vilket gjorde att det var väldigt få som nyttjade reformen. Vi ändrade detta för snart ett år sedan. Nu kommer pengarna samtidigt som uttaget av föräldrapengen. Jag hoppas när vi får se årets siffror att detta har gett effekt.

Föräldrapenningsdagarna ersätts med respektive förälders sjukpenning. Men det finns en nedre gräns på 180 kronor per dag om man inte har någon sjukpenninggrundande inkomst. De föräldrar som får de 180 kronorna per dag är ofta personer som ännu inte har hunnit etablera sig på arbetsmarknaden, det vill säga unga föräldrar och invandrare.

Nu föreslår vi en höjning av grundbeloppet till 225 kronor per dag. På en månad ger det en höjning från 5 400 kronor till 6 750 kronor. Det är ett behövligt tillskott till dessa föräldrar.

Samtidigt gör vi en förändring när det gäller uttaget av dagar. Tidigare har man varit tvungen att ta ut alla 480 dagarna under barnets första åtta levnadsår. Nu föreslås att man ska ha möjlighet att ta ut föräldradagarna fram till att barnet blir tolv år. Även barn som är över åtta år har behov av sina föräldrar.

80 procent av dagarna måste tas ut innan barnet fyller fyra år. Begränsningen av uttaget till 80 procent inom fyra år kommer att leda till att kvinnor som har invandrat till Sverige och har barn snabbare kommer att integreras i samhället och snabbare kommer ut i svenskundervisning och praktik.

Herr talman! Än är det inte riktigt jul, men jag vill passa på att önska presidiet och mina kolleger i utskottet en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 113 ANNELIE KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till Emma Carlsson Löfdahl. 250 000 barn lever i fattiga familjer. Vi socialdemokrater vill höja barnbidraget. Folkpartiet och Emma Carlsson Löfdahl vill skattesubventionera läxhjälp.

Vilket tror Emma Carlsson Löfdahl skulle gynna de 250 000 barnen bäst? Man kan också ställa frågan så här: Hur många av de 250 000 barnen tror Emma Carlsson Löfdahl kommer att gynnas av skattesubventionerad läxhjälp?

Anf. 114 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik:

Herr talman! Om vi höjer barnbidraget kommer det självklart att gynna alla barn. Men det kommer inte att riktas till just de 250 000 barn som har det stora behovet. Jag tycker inte heller att det är bra när vi ser att vi har många barn som lever i fattiga familjer. Jag är tacksam för att Annelie Karlsson inte använde uttrycket ”barnfattigdom”. Jag brukar säga: Barn ska vara fattiga, men inte deras föräldrar. Det tycker jag är stor skillnad.

Jag tror att det är mycket bättre att vi inriktar oss på andra former av bidrag än just barnbidraget. Vad vi har gjort senast är bland annat att vi har höjt bostadsbidraget. Det blir direkt riktat till dem som verkligen behöver det. Vi har även höjt flerbarnstillägget.

Anf. 115 ANNELIE KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Emma Carlsson Löfdahl har rätt i att barnbidraget inte riktar sig bara till de barn som lever i fattiga familjer. Men det riktar sig

även till dem. Däremot är jag ganska övertygad om – och blir ännu mer övertygad om att Emma Carlsson Löfdahl delar den uppfattningen – att fattiga barn inte kommer att ha någon som helst hjälp av skattesubventionerad läxhjälp.

Jag tror att vi kan vara ganska överens om att 100 kronor i barnbidragshöjning skulle gynna den gruppen betydligt mer. Det är nog ingen tvekan om det. Jag tror att alla i kammaren skulle kunna ställa sig bakom den reflexionen.

Vi måste sluta hymla. I den politiska församlingen måste vi kunna bestämma oss för om vi vill komma till rätta med problemet eller inte. Det går inte att gömma sig bakom statistik, 0,3 procent hit eller 14 procent dit. Det finns barn som i dag inte kan få en vinterjacka fast det är kallt ute. Det vet jag, det vet Emma Carlsson Löfdahl, och det vet alla andra. Men vi diskuterar i stället om man kan få bidrag så eller bidrag så.

Vi har ett problem i detta land. Vi skulle kunna hjälpas åt att lösa det. Ett steg vore att vi hade en handlingsplan där vi diskuterade gemensamt. Ni säger nej till en handlingsplan mot barnfattigdom. Varför säger ni nej till det i Folkpartiet?

Anf. 116 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik:

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att det är någon vare sig i Folkpartiet eller i den övriga Alliansen som har hävdad att skatteavdrag för läxhjälp hjälper fattiga barn. Jag tror aldrig att det har varit tanken, lika lite som att man får vissa ersättningar när man köper miljöbilar eller något annat. Det var nog inte heller tanken att det skulle hjälpa fattiga barn. Jag känner att vi blandar ihop olika saker.

Vi är helt överens om att fattiga barn – eller barn till fattiga föräldrar – inte är något som någon av oss gillar. Jag tror att det viktigaste för att komma åt detta inte är olika former av bidrag, utan det är att hjälpa dessa föräldrar till jobb, så att de blir självförsörjande.

Anf. 117 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Emma Carlsson Löfdahl pratade i sitt anförande om familjepolitiken. Hon nämnde föräldraförsäkringen som en viktig del och pratade sig varm för att själv få bestämma.

Folkpartiet valde att införa pappamånaderna. Det gjorde ni väldigt bra, och det vill jag ge er kredd och beröm för. Men jag hörde inte riktigt hur Folkpartiet resonerade. Jag tyckte att det lät som: Jaja, vi införde pappamånaderna, men nu ska man få bestämma helt själv.

Jag tror att det är viktigt att komma ihåg att valfriheten utgår från de strukturer som finns i samhället och de normer som styr. Då gäller det att bygga strukturer som också stöder ett mer jämställt uttag. Det hörde jag inte att Emma Carlsson Löfdahl pratade om. Står Folkpartiet upp för en familjepolitik där vi ska ha mål inom familjepolitiken som också bidrar till ett mer jämställt föräldraansvar?

Miljöpartiets jämställdhetspolitik utgår från frihet för individer utan att man ska behöva låsas in i de könsbundna normerna, så att man kan göra val utifrån den individ man är och kunna ta ansvar för barnen. Anser Emma Carlsson Löfdahl att vi ska ha en jämställdhetspolitik även inom familjepolitiken?

Anf. 118 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik:

Herr talman! Det finns två viktiga principer när Folkpartiet talar om familjepolitiken. Den ena är valfrihet. Den andra är jämställdhet. Det är två principer som man hela tiden måste väga mot varandra.

Självklart vill vi att det ska vara jämställt mellan föräldrarna. Samtidigt måste vi kombinera detta med valfriheten för familjen. Som jag sade tidigare: Familjer ser olika ut. Men jag tror att den enskilda familjen själv kan välja vad som passar bäst.

Vi har infört två pappamånader. Vi kommer inte att rucka på dem. Men vad vi har gjort för att införa fler så kallade pappamånader är i stället att vi har infört en jämställdhetsbonus som jag hoppas att vi kommer att se resultat av när vi räknar ihop detta års siffror.

Anf. 119 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Tyvärr tvivlar jag starkt på att jämställdhetsbonusen – även om man har förändrat sättet att betala ut den – kommer att ha någon större effekt. Det är fortfarande alldeles för mycket annat som styr vem som tar ut föräldraledighet. Många barn har inte ens på sin tvåårsdag haft sin pappa hemma en enda dag. Det är fortfarande över 20 procent av fäderna som inte plockar ut en enda föräldraledighetsdag fram tills barnet fyller två år. Det är ganska anmärkningsvärt och visar att jämställdhetsbonusen inte har någon större effekt. Mycket större effekt hade pappamånaderna.

Vi har tidigare i denna talarstol pratat om att Försäkringskassan är en viktig part när det gäller att verka för ett mer jämställt uttag. Ni i alliansregeringen förändrade Försäkringskassans uppdrag. Där står det inte längre att de ska verka för ett mer jämställt uttag.

Jag undrar om Emma Carlsson Löfdahl numera står för att ni vill förändra Försäkringskassans uppdrag så att det verkligen ska bidra till ett mer jämställt uttag.

Fortfarande undrar jag vilket mål Folkpartiet egentligen har för den ekonomiska familjepolitiken. Är det individens frihet eller är det jämställdhet? För oss i Miljöpartiet hänger dessa båda saker ihop. Ska man ha verklig valfrihet ska man heller inte låsas in i könsbundna normer.

Anf. 120 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik:

Herr talman! Jag tror att det är jätteviktigt att barn har tillgång till båda sina föräldrar, men jag tror inte att man som förälder gör ett bra jobb – det är inget jobb att ta hand om sina barn – om man känner sig tvingad. Det måste ske frivilligt. Däremot vill vi uppmuntra och hjälpa till så att man kan dela lika på ett bättre sätt.

Jag tror inte att hela sanningen ligger i Försäkringskassans siffror. Vi umgås ju med våra barn även om vi inte får ut ersättning från Försäkringskassan, och just de siffrorna missar vi. Jag säger inte att Försäkringskassans siffror är helt fel. De är en fingervisning, men de är inte hela facit på hur vi umgås med och tar hand om våra barn.

Anf. 121 SOLVEIG ZANDER (C):

Herr talman! Familjepolitik är i det här avseendet framför allt att medverka till att barn får en trygg uppväxt. Det är den viktigaste och främsta uppgift som vi som vuxna har. Ekonomin är i det här samman-

hanget något vi i högsta grad ser till, naturligtvis tillsammans med vård och omsorg av barnen också. Vi vet att ensamföräldershushåll har en sämre ekonomi. Det har alliansregeringen nu tagit tag i. Den så kallade Särlevandeutredningen har kommit med olika förslag om hur man ska medverka till att det ska bli bättre.

Det är som sagt ofta kvinnorna som är ensamstående. I det sammanhanget är det viktigt att man medverkar till att papporna betalar mer och inte bara höjer underhållsstödet, som oppositionen vill. Höjer man underhållsstödet säger man samtidigt till papporna att de inte behöver betala mer, och man får ingen diskussion om vikten av att papporna ska betala efter sin förmåga.

Gunilla Nordgren sade nyss att om papporna betalade efter sin förmåga skulle det för ensamhushåll betyda i genomsnitt 1 000 kronor mer per månad, och det är betydligt mer än om man höjer barnbidraget eller underhållsstödet.

Det allra viktigaste är ändå för mig och Centerpartiet att se till att man har ett arbete. Som jag sade i pensionsdebatten är jag övertygad om att ROT och RUT har spelat en viktig roll i det här sammanhanget. Sänkt restaurangmoms och lägre arbetsgivaravgifter för att unga ska kunna komma in på arbetsmarknaden har också bidragit till att fler har fått ett jobb.

De viktigaste åtgärderna för att förbättra ekonomin för barnfamiljer är inte, som oppositionen vill, att riva upp förslagen för att underlätta ingången på arbetsmarknaden. Det är i sammanhanget också viktigt att vi får en barnomsorg på obekvämlig arbetstid, och nattetid införs mer och mer i kommunerna. Utbildningsutskottet har också slagit fast att det är viktigt.

Om man ser på studier, vad kan man då se att det beror på att ensamstående mammor har de lägsta inkomsterna? Jo, det är att de har deltidsarbete, att de fått barn tidigt, att de har flera barn och att de har huvudansvaret för barnen. Vad är det då man behöver göra för att hjälpa de ensamstående mammorna, förutom att se till att de får ett arbete? Jag är övertygad om att de också behöver avlastning. Att medverka till att kommunerna avlastar de ensamstående mammorna tror jag är oerhört viktigt. Både ett personligt och ett praktiskt stöd är viktigt i det här sammanhanget.

Att växa upp i ett hem där föräldrarna kan försörja sig och sin familj genom att få en lön varje månad är grundläggande utgångspunkter för oss i Centerpartiet.

Centerpartiet vill också att det ska bli möjligt att kombinera försörjningsstöd och arbetsinkomst. Regeringen har medverkat till att se över de marginaleffekter som uppstår om man har långvarigt försörjningsstöd och börjar arbeta. Syftet är i detta sammanhang att underlätta för barnfamiljerna.

Något annat som är viktigt att lyfta fram förutom alla de förändringar som skett inom de olika bidragssystemen är att flerbarnstillägget har höjts. Vi vet att fler barn också är en ekonomiskt tyngre börda än bara ett eller två. Det är inte med lite stolthet jag säger att det var under Fälldinregeringen som man införde flerbarnstillägget.

Något annat som jag också måste nämna är att man från och med den 1 januari nästa år ska höja grundnivån i föräldraförsäkringen. Detta, om inte annat, gynnar dem som får barn tidigt.

Centerkvinnorna är de som i Centerpartiet går före när det gäller familjepolitiken. Det är något som jag kan vara ganska stolt över. Man har tagit fram ett nytt familjepolitiskt program med 34 punkter. Jag ska inte räkna upp alla, det lovar jag er, men jag ska tala om att det första man föreslår är att det ska heta barn- och föräldraförsäkring, och det ska tydliggöra att det är barnet som ska stå i centrum. Det är det viktigaste.

Sedan föreslår man också en utökning av antalet dagar som föräldrar ska kunna vara hemma tillsammans med barnet. Man vill fördubbla det från 30 till 60 dagar. Det vet vi är en viktig del. Om man är hemma tidigt med sitt barn knyter man an till barnet, och det är viktigt för båda två – pappa och mamma eller om man nu är två pappor eller två mammor.

Vi har i 34-punktsprogrammet också föreslagit att man ska ta ut största delen av föräldraförsäkringen innan barnet fyller två år. Vi är alltså lite striktare på det här området än de förslag regeringen nu håller på att ta fram. Där sägs ju att man ska ta ut de flesta föräldradagar innan barnet fyllt fyra år. Syftet är i båda fallen att nyanlända föräldrar ska komma närmare arbetsmarknaden, och det är oerhört viktigt.

Den tredje förändringen i centerkvinnornas 34-punktsprogram är att man ska få möjlighet att ta ut fler pappadagar i samband med att barn föds, och det ska också vara närstående som ska kunna ta ut dem och inte papporna, om de är frånvarande. Detta utreds också av regeringen.

Jag har även visat på i min motion, som handlar om det här programmet, att vi från centerkvinnorna framför förslag på att man ska slopa den 2 ½-årsgräns som innebär att man gynnas ekonomiskt om det är täta födslar. Man får nämligen behålla sin sjukpenninggrundande inkomst då. Det om något är väl ojämnt. Det är någonting som vi måste ta bort.

I betänkandet, herr talman, framgår det att regeringen förbereder förslag för att förbättra inom familjepolitiken. Det är viktigt att vi följer upp det och medverkar till att det förbättras, inte minst ekonomiskt.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 122 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Centerpartiets Solveig Zander stod alldeles nyss i talarstolen och pratade om höjt underhållsstöd, att det inte skulle ha någon betydelse. Jag blev väldigt förvånad. Det är nästan så att jag tycker att det är nonchalant att uttrycka det på det sättet.

Vi i Miljöpartiet har i vårt budgetalternativ tre konkreta förslag som skulle underlätta betydligt för många familjer. Vi har ett skatteavdrag för ensamstående föräldrar på 5 000 kronor om året. Det skulle gynna de allra sämst ställda, det vill säga de ensamstående kvinnor med barn som i dag lever med mycket små marginaler. Vi har ett förslag till höjt underhållsstöd, och vi har ett förslag till tredelad föräldraförsäkring.

Var i budgeten har Centerpartiet drivit igenom rätt till nattis, som Solveig Zander alldeles nyss pratade sig varm för? Jag hoppas verkligen att vi ska kunna få igenom nattis. Jag tycker att det är bra att det ska vara rätt till nattis. Men jag skulle också vilja se att det fanns en lagstiftning som gjorde det möjligt i hela Sverige.

Var i budgeten för den ekonomiska familjepolitiken har Centerpartiet gjort avtryck? Om vilket konkret förslag inom utgiftsområde 12 kan Solveig Zander säga: Jo, det här har Centerpartiet fått igenom.

Det finns en fråga som Miljöpartiet har. Det handlar om försörjningsstöd och vårdbidrag. Den förälder som lever på försörjningsstöd, som får ett sjukt barn och sedan blir beviljad vårdbidrag får inte en enda krona mer. Tycker Solveig Zander att det är rimligt?

Anf. 123 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Jag börjar från slutet, för det är lättast att komma ihåg det.

Jag sade att det är viktigt att titta på marginaleffekterna när det gäller försörjningsstöd och när man har börjat få en arbetsinkomst. Lika viktigt är det naturligtvis att titta på vårdbidraget om man har ett barn som har en funktionsnedsättning. Alla de här marginaleffekterna är väldigt viktiga. Det vill jag framhålla.

Nattis finns det ingen lagstiftning om. Det har vi inte drivit. Men i utbildningsutskottet har man sagt att man nu ska titta på detta, och mig veterligt har vi representanter i utbildningsutskottet. Alltså har Centerpartiet gått med på det också.

När det gäller underhållsstödet måste jag säga något. Vi vet i dag att de flesta föräldrar ser detta som den lägsta nivån eller som normen för vad man ska ge i ersättning till varandra. Det ska ju vara 50 procent som den ena föräldern ska betala och som den andra föräldern ska betala.

Eftersom samlevande föräldrar i dag har fått en högre inkomst förstår jag inte hur särlevande föräldrar kan medverka till att den ensamstående mamman har en lägre inkomst. För det är väl inte bara låginkomsttagare som separerar?

Vi har sett i Särlevandeutredningen att om den andre föräldern, som inte bor ihop med barnen, betalar enligt sin arbetsförmåga skulle det betyda 1 000 kronor mer för en ensamstående mamma som har de lägsta inkomsterna. Då tycker jag att höja underhållsstödet är fel väg och fel sätt att visa de särlevande föräldrarna hur man ska försörja sina barn.

Anf. 124 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Ja, den utredning som Göran Hägglund har tillsatt kom med sitt betänkande *Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull* i juni 2011.

Det visar att det finns ett stort ansvar för båda föräldrarna. Underhållsstödet infördes just för att visa att båda föräldrarna skulle ta ett ekonomiskt ansvar. Man kan besluta vid en separation om vilken nivå man ska ligga på – ja. Och det infördes en möjlighet att faktiskt ha högre ersättning mellan varandra. Det kan göras upp i avtal mellan de båda föräldrarna.

Men underhållsstödet skulle ändå säkerställa en viss nivå för de kostnader som det faktiskt innebär att ha ett barn. Underhållsstödet har inte höjts på många år. Sedan 1994, när det infördes, har det höjts en gång med 100 kronor. Det innebär att stödet har urholkats utifrån den nivå som det var på när det infördes.

Det är väl ändå rimligt att den summan ska motsvara ungefär samma nivå på ersättning som det var 1994. Därför tycker jag att det är konstigt

att Solveig Zander inte säger rent ut: Vi vill inte ha underhållsstöd. Det är egentligen det jag hör att Solveig Zander säger. Är det så att Centerpartiet inte vill ha något underhållsstöd över huvud taget?

Anf. 125 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Jag vill att man ska utgå från och börja med att båda föräldrarna ska göra upp sinsemellan, hur mycket man ska betala civilrättsligt för sitt barn. Det håller man på och diskuterar i Särlevandeutredningen. Det handlar också om att tillsätta en grupp som ska möta föräldrarna vid separationer för att bland annat prata om hur man ska lösa ekonomin.

Om man inte har ekonomi för det ska man självklart ha ett underhållsstöd, där staten går in och hjälper till att betala för barnet.

Mina föräldrar levde isär. Det var även på den tiden så att man fick ett stöd från staten om den andra föräldern inte kunde betala. Varför skulle Centerpartiet i dag ändra på det, så att det inte skulle finnas något underhållsstöd om man inte klarar av att betala för sitt barn? Det är det mest befängda jag har hört i hela mitt liv. Det är självklart att det ska vara så.

Men i dag har underhållsstödet blivit norm, och det sätter jag mig på tvären emot. Man ska utgå från att föräldrarna från början kan betala för sitt barn.

Sedan kan man säga att det var länge sedan man höjde underhållsstödet. Ja, det måste ju tyda på det som Gunilla sade, att föräldrar har fått det bättre ekonomiskt de senaste åren. Det borde då innebära att föräldrarna kan betala mer för sina barn än vad underhållsstödet utgör i dag.

Anf. 126 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Det har varit tre långa debatter med socialförsäkringsutskottet i dag. Jag är glad över att få avsluta den här debatten, som handlar om familjepolitiken.

Familjen är samhällets absolut viktigaste byggsten. När familjen fungerar kan den erbjuda en grundläggande trygghet och omsorg och inte minst den förbehållslösa kärlek som ingen annan gemenskap i samhället – eller något från statens sida – kan stå för. Därför blir också samhällets och statens ansvar att försöka stötta familjen otroligt viktigt.

Inom utgiftsområdet finns delar av det stöd som gör att vi med offentliga medel kan stötta barn och familjer. Men det är delar, och det är viktigt att komma ihåg det.

Det görs många insatser också inom till exempel socialutskottets ansvarsområde för att stötta familjerna. De allra viktigaste insatserna när det handlar om barnfattigdom är egentligen inte alls vad som kommer i form av bidrag, utan det handlar om jobb och möjligheten att försörja sig själv.

Utgångspunkten för mig som kristdemokrat i alla familjepolitiska frågor är barnen. Det kan låta som en självklarhet, men tyvärr är det inte det. Det är långt ifrån alltid barnen som sätts främst när man pratar om familjepolitik. Samhällsekonomiska kalkyler, arbetsmarknadens funktionsätt och brister i jämställdhet mellan vuxna brukar ibland hamna i förgrunden. Det borde inte vara så, men det är så.

Prot. 2012/13:42
12 december

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 12

Med det vill jag inte säga att barnens bästa skulle vara kontraproduktivt – tvärtom. Med barnens perspektiv blir långsiktighet närmast en dygd, och på få områden blir jämställdheten så viktig som när det handlar om barnens behov.

För oss kristdemokrater är det självklart att sätta barnens behov främst, och därför menar vi att vi måste uppvärdera föräldrarna. Det är ju föräldrarna som i allmänhet vet sina barns bästa. Det är de som känner sina barns behov.

Det är också därför som målet för den ekonomiska familjepolitiken ska vara att stödja familjen, inte att styra den. Politiken ska ge utrymme och förutsättningarna. Den ska inte lägga sig i vilka livsval enskilda människor gör.

Den ekonomiska familjepolitiken är ett av våra viktigaste verktyg för att göra det möjligt att förena familjeliv och arbetsliv. Den står också för ett viktigt komplement till insatserna på arbetsmarknaden, och i utbildningssystemet för den delen, för att undvika att barn växer upp i ekonomisk utsatthet.

Regeringen har gjort flera viktiga insatser för att minska risken för barnfattigdom. Förutom jobbpolitiken har det handlat om det vi redan har hört, till exempel om flerbarnstillägg och bostadsbidrag. Det är åtgärder som med mycket god precision har riktat sig just till de familjer som har den allra största risken för att leva i ekonomisk utsatthet. Vi har också genomfört en höjning av riksnormen för försörjningsstöd, och det var en höjning som var större än vad som motiverades av det som krävs för att kompensera för inflationen.

Om vi antar beslutet i den här budgeten kommer grundnivån i föräldraförsäkringen att höjas från 180 kronor till 225 kronor om dagen från och med den 1 januari 2013. Jag är otroligt glad att vi kan genomföra den höjningen. Dessutom är jag som kristdemokrat ganska stolt över att vi har fått igenom den förändringen. Det innebär nämligen en påtaglig förbättring för de nybildade familjerna, de nyblivna föräldrarna som har den mest utsatta ekonomiska situationen att faktiskt få bättre förutsättningar att inte redan i början av familjebildandet bli beroende av försörjningsstöd.

Herr talman! Det är min och Kristdemokraternas bestämda uppfattning att mammor och pappor i lika hög grad är föräldrar och att vi från statens sida också ska behandla dem som föräldrar i lika hög grad. De ska ges samma möjligheter och mötas av samma förväntningar. Därför är det ett väldigt viktigt arbete som pågår inom Regeringskansliet att bereda hur vi på olika sätt kan ta bort obalanser som i dag finns; många gånger behandlas pappor som något slags andrahandsföräldrar.

Ett exempel som vi redan har hört om är barnbidraget där mamman har veto. Det är inte rimligt att den ena föräldern har veto när båda föräldrarna tar ett lika stort ansvar och barnet bor lika mycket hos båda föräldrarna. Jag ser fram emot att regeringen ska presentera sina förslag på det området.

Att fler barn även efter en separation har en nära kontakt med båda sina föräldrar är en jättebra och viktig utveckling som vi ska fortsätta att stödja. Många förslag på hur vi ska kunna göra det presenterades i den utredning som hade den passande titeln *Fortsatt föräldrar*. Detta är ett

mycket viktigt område som vi kommer att få anledning att återkomma till vid fler tillfällen.

Herr talman! Mycket inom den ekonomiska familjepolitiken har fokus på de första åren i barnets liv. Inte minst föräldraförsäkringen är någonting vi ska vara väldigt stolta över. Men den är också något vi måste värna, för tyvärr är detta ett område som inte sällan utsätts för klåfingriga politikernas vilja att styra snarare än att stödja.

Det är min och Kristdemokraternas bestämda uppfattning att föräldrar är betydligt bättre på att avgöra hur föräldraförsäkringen ska användas än vad riksdagens ledamöter är. Jag vill påstå att de är betydligt bättre på det än självaste socialministern och barnministern.

Att öka flexibiliteten är vår långsiktiga ambition, och ett viktigt steg finns i den aviserade ambitionen från regeringen att återkomma med förslag om att man ska kunna använda sparade dagar i föräldraförsäkringen tills barnet är 12 år i stället för 8 år som i dag. Det kommer att vara ett väldigt välkommet förslag, inte minst för de föräldrar som nu funderar på hur de ska få semesterdagarna att räcka till barnens många fler lovdagar.

Samtidigt aviserar regeringen avsikten att införa en begränsning som innebär att 20 procent av dagarna ska kunna sparas efter barnets fyraårsdag. Det innebär att det är 96 dagar som kommer att kunna sparas. En bred majoritet av föräldrarna har ändå betydligt färre än 96 dagar kvar och kommer inte alls att påverkas av detta, men även om det här är en förändring som man med rätta kan säga innebär att flexibiliteten minskar måste vi också påminna oss om att föräldraförsäkringens huvudsakliga ambition är att göra det möjligt för föräldrarna att vara tillsammans med sitt barn den allra första viktiga anknytningstiden. För den sakens skull ska man inte behöva släppa sin förankring på arbetsmarknaden.

De första åren i barnets liv skiljer ut sig. Det är föräldrarnas erfarenhet, och det är också forskningens erfarenhet att anknytningstiden gör att många barn behöver finnas i ett litet sammanhang med en tydlig anknytningsperson. Det är mot den bakgrunden som vårdnadsbidraget spelar en så pass viktig roll. Det är ett verktyg som gör att fler föräldrar får en möjlighet att tillgodose sitt barns behov.

För oss kristdemokrater har det väsentliga aldrig varit hur många som använder vårdnadsbidraget utan att möjligheten finns. Valet ska stå mellan flera olika goda alternativ inom barnomsorgen – både möjligheten att själv vara hemma och ansvara för omsorgen och en väl utbyggd och bra förskola.

I dag är det nästan ett av tjugo barn i de kommuner som erbjuder vårdnadsbidrag som väljer detta alternativ. Det visar att för dem som gör det valet är det viktigt att det finns. För oss spelar det ingen roll hur många som gör valet men att valet är möjligt. Därför är det djupt beklagligt att möjligheten inte finns ens för hälften av landets föräldrar.

När det gäller vårdnadsbidraget brukar det argumenteras att det nästan bara är kvinnor av utländsk härkomst som använder det eller kvinnor i största allmänhet. Av föräldrar med barn mellan 1 och 3 år är 27 procent av utländsk härkomst. Av dem som använder vårdnadsbidraget har 38 procent utländsk härkomst, så visst finns det en överrepresentation, men det är långt ifrån enbart de som använder vårdnadsbidraget, vilket det ibland låter som i debatten.

Prot. 2012/13:42
12 december

*Socialförsäkrings-
området*

Utgiftsområde 12

När det kommer till könsfördelningen är det förvisso så att papporna utgör 8 procent av dem som står för ansökan. Men vi vet egentligen väldigt lite om vem som faktiskt står för omsorgen om barnet, eftersom det är möjligt att en förälder ansöker – det behöver inte vara den som står för omsorgen – och vi vet att det är många föräldrar som delar på ansvaret för omsorgen även om bara en står för ansökan.

De som kritiserar att det är så få pappor som tar ut vårdnadsbidraget brukar tala tyst om hur det ser ut i förskolan. Vi vet att mindre än 3 procent av dem som jobbar i förskolan är män, trots att vi vet hur viktigt det är med manliga förebilder för barnen i förskolan.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner. Jag vill också tacka mina kolleger i utskottet för en lång debattdag och önska god jul till er och till utskottskansliet.

I detta anförande instämde Anders Andersson och Roland Utbult (båda KD).

Anf. 127 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Det är ganska roligt att lyssna på Emma Henriksson, måste jag säga. Hon säger att politikerna inte ska vara klåfingriga och ge sig in i hur familjer bestämmer att de ska ha det. Sedan radar hon upp än det ena, än det andra förslaget på hur man – klåfingrigt kan jag tycka – går in och talar om att föräldrarna till exempel måste spara 20 procent av föräldraförsäkringen, alltså 96 dagar efter fyra år. Man vill utvidga det till tolv år. Och det finns andra sådana saker. Vårdnadsbidraget är också ett politiskt klåfingrigt förslag som ger sådana möjligheter.

Det är klart som bara den att vi som politiker skapar strukturer och möjligheter även i familjesituationen när människor gör sina val. Det gör de ju utifrån den verklighet som finns. Det är klart att vi gör det, och jag tycker absolut att vi ska göra det. Vi har en jättebra föräldraförsäkring i Sverige som få kan mäta sig med. Det är klart att det är bra. Samtidigt som den här klåfingrigheten inte ska få förekomma så gör den det.

Sedan talar Emma Henriksson sig varm för jämställdhet. Vad är det för jämställt med att det är fler kvinnor som tar ut föräldraförsäkring och vårdnadsbidrag? Hur är det om Försäkringskassan inte längre har i uppdrag att försöka uppmuntra till ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen? Jag vill att Emma Henriksson förklarar för mig vad det är för jämställdhet som hon pratar om.

Jag skulle också gärna vilja höra om din syn på underhållsstödet överensstämmer med Solveig Zanders, att underhållsstöd egentligen inte borde förekomma, eller om det inte är hela Alliansens syn.

Anf. 128 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag funderade på när det skulle komma någon fråga från Wiwi-Anne Johansson.

Jag börjar med frågan om underhållsstödet. Det är otroligt viktigt att underhållsstödet finns för de föräldrar som själva inte förmår att reglera det här mellan sig. Men det finns ett tydligt problem med underhållsstödet. Det har blivit normgivande. Många föräldrar uppfattar det som ett tak. De föräldrar som har förmåga att bidra i större omfattning till sina

barns behov och försörjning kan utan större bekymmer i dag låta bli att göra det därför att de lutar sig mot normen på 1 273 kronor.

När vi har en utredning som visar att många barn går miste om så mycket som 1 000 kronor i månaden på grund av den normgivande effekten menar vi att det viktiga inte bara är att titta på hur underhållsstödet ser ut utan hur vi kan förmå fler föräldrar att reglera underhållsbidraget mellan sig så att barnen fullt ut får del av föräldrarnas ekonomiska förmåga. Det vill vi bidra till, och regeringen tittar närmare på hur vi ska kunna förstärka det ytterligare.

När det handlar om klåfingrigheten framkommer bristen på insikt i vad vi politiker bör göra i förhållande till vad vi kan göra av frågan. Det är klart att vi kan vara klåfingriga. Det är klart att vi kan gå in och styra i detalj precis hur alla föräldrar ska göra. Men det vi kristdemokrater står för är att vi inte bör göra det. Vi ska ge väldigt goda förutsättningar och möjligheter till föräldrar att göra sina egna livsval, att ha förutsättningar att ge en bra framtid, en bra grundtrygghet, både ekonomiskt och i form av den sociala tryggheten, till alla barn. Men det är inte vi politiker som vet vad varje barns enskilda behov är. Ger vi föräldrarna möjligheten har de förutsättningar att tillgodose barnens behov.

Anf. 129 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Det är möjligt att det har blivit som Emma Henriksson säger, att underhållsstödets storlek har blivit någon sorts norm, men det är inte så att Försäkringskassan betalar ut underhållsstöd till vilken förälder som helst bara för att man tycker att det verkar bra att Försäkringskassan gör det. Det betalas ut när man inte på annat vis får in underhållsbidrag från den förälder som inte har hand om barnet. Det är ju inte där som skon klämmer. Man måste väl i så fall fortfarande kunna få hjälp av familjerätten, om det är så att man är väldigt oense. Det där går att lösa.

Underhållsstödet behövs till de familjer som vi vet har det absolut allra sämst, alltså vissa ensamstående mammor. Det är en ganska liten grupp. Det är ingenting som kostar statskassan jättemycket pengar. Men där ser vi att vi direkt kan påverka dem som har det allra sämst ställt genom att, som vi föreslår, höja stödet med 200 kronor upp till 13 år och ytterligare 200 kronor för dem som är tonåringar. Det är också politik. Är det att vara klåfingrig att vilja understödja det?

Jag tycker att det är lite lustigt med den här klåfingrigheten. Den återkommer ju. Vi politiker ska inte reglera i detalj, men ta bara exemplet att man inte får spara hur många föräldradagar som man vill efter fyra år. Det är väl i så fall en lika stor klåfingrighet som att man vill skapa förutsättningar för båda föräldrarna att dela på föräldraförsäkringen. Det här är bara för att man tycker om det ena men inte det andra.

Det är klart att vi politiker skapar förutsättningar och i den meningen kan tyckas klåfingriga, men vi kan inte avhända oss möjligheten att vara med och styra när det gäller till exempel jämställdhet. Det vill vi väl ändå göra. Det har ju Emma Henriksson sagt att hon vill göra.

Anf. 130 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi ska skapa goda förutsättningar för jämställdhet. Väldigt mycket av ambitionerna på jämställdhetsområdet kan vi påverka genom opinionsbildning. Det gäller vikten av att prata om pappornas roll,

att faktiskt förändra det som i dag diskriminerar eller gör så att pappor inte känner att de har riktigt samma ansvar som mammor har, därför att vi inte har riktigt samma förväntningar på pappor som vi har på mammor.

Det finns ett inslag av begränsning när man inte kan behålla mer än 96 dagar i föräldraförsäkringen efter fyraårsdagen. Det erkände jag även i mitt anförande. Väldigt få föräldrar kommer att omfattas av det eftersom en stor majoritet av alla föräldrar har använt de här dagarna redan före fyraårsdagen. Och många av de dagar som är sparade efter fyraårsdagen kommer aldrig att tas ut medan det är möjligt, fram till åttaårsdagen.

Desto viktigare är de förändringar vi gör genom att förlänga möjligheten att använda dagarna mellan åtta och tolv år, en period då många barn går på fritis efter skolan, men sedan har man väldigt långt sommarlov, jullov, påsklov, sportlov och höstlov. Föräldrarnas dagar räcker bara inte till. Möjligheten att nyttja dagar man ändå hade lagt undan under den här perioden för att vara hemma kommer att vara viktig inte minst för många ensamstående föräldrar som har det extra svårt att få det att gå ihop.

När det handlar om jämställdhet påverkar politiken självklart. Men det är inte alltid vi uppnår det vi vill när vi går in och petar i detaljerna för hur man kan använda föräldraförsäkringen. Till exempel har den kvotering som finns i föräldraförsäkringen i dag inneburit att väldigt många barn får färre dagar med någon förälder därför att dagarna brinner inne. Det finns föräldrar som hur mycket de än vill inte har möjlighet att ta ut sina föräldradagar. Föräldrar som inte har någon sjukpenninggrundande inkomst är en sådan grupp. Nu höjer vi grundnivån som gör att det kommer att vara möjligt för fler, men det vi ska uppnå är framför allt möjligheter för föräldrar.

Anf. 131 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det är mycket välkommet, som jag också sade i mitt inledningsanförande, att golvet i föräldraförsäkringen nu höjs. Det är något som Miljöpartiet har drivit väldigt länge.

Jag har två frågor till Emma Henriksson. Den ena handlar om skatteavdrag för ensamstående. I Miljöpartiets budgetförslag har vi lyft fram att ensamstående föräldrar som har försörjningsansvar och som har barnen boende hos sig under hela eller delar av året ska kunna få en skattereduktion. Skattereduktionen är på 5 000 kronor per år och utgår till alla föräldrar som i sin skattedeklaration ansöker om den. Det har KD och alliansregeringen avstyrkt. I stället för att se hur folk lever i verkligheten skyggar man för att det faktiskt finns fler och fler barn som lever i en väldigt utsatt situation. Ofta handlar det om ensamstående föräldrar, kvinnor framför allt.

Skatteavdraget kan vara ett sätt att hjälpa de barn som lever i stor utsatthet. Vad är KD:s alternativ för den typen av skattereduktion för ensamstående kvinnor?

Min andra fråga handlar om de familjer som lever på försörjningsstöd och har ett barn som drabbas av svår sjukdom och inte får behålla sitt vårdbidrag. Varför kan de inte få vårdbidrag som alla andra familjer?

Anf. 132 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Gunvor G Ericson, för frågan! Jag hoppades att den skulle komma upp.

Det är ett intressant förslag. Jag förstår att det är en stor välvilja som ligger bakom förslaget. Men jag kan också se problematiska konsekvenser om ett sådant förslag skulle bli verklighet. Det låter fint med ett skatteavdrag för ensamstående. Det klingar inte riktigt lika bra att säga att det kostar 10 000 kronor per år att bli kär och flytta ihop med någon igen. Konsekvensen blir att man får en skattechock genom att bli sammanboende med någon.

Jag har mött de kvinnor – ofta – som har den typen av incitament. De har förlorat barnets pappa och har en tryggad försörjning genom våra trygghetssystem som utgår så länge de fortsätter att vara ensamstående. De ställs inför att den extra pensionsdelen för barnet försvinner i vissa delar om de flyttar ihop med någon annan. De känner att de inte riktigt har råd att bli tillsammans med någon annan.

Jag vill inte att våra system ska ge signalen att det finns ett incitament att inte ha en annan man i barnets liv – om det är det som det handlar om.

Det är viktigt med den ekonomiska situationen för den ensamstående, och det är mest ensamstående kvinnor som drabbas. Men vi måste också titta på vad vi kan göra för att inte få negativa ekonomiska incitament. Det handlar mycket om att ge goda förutsättningar för att försörja sig genom arbete, men det handlar också om de riktade insatser vi har gjort inom till exempel barnbidraget för att ge bättre ekonomiska förutsättningar för dem som verkligen behöver insatser.

Anf. 133 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om att det handlar om riktade insatser. Höjt underhållsstöd och skatteavdrag till ensamstående är två sådana riktade insatser som skulle kunna hjälpa barnen. Men om man är två som flyttar ihop är man också två som delar på hyran. Därför stämmer inte Emma Henrikssons resonemang om den totala ekonomin i familjen. Kärleken styrs inte först och främst av ekonomi. Skatteavdraget kan vara ett sätt att lyfta upp möjligheten för dem som har det riktigt tufft ekonomiskt.

Den andra frågan fick jag inte svar på, och därför upprepar jag den igen. Den handlar om de familjer som tyvärr lever på försörjningsstöd. Det finns alltför många familjer som har fastnat i långvarigt beroende därför att de inte kommer in på arbetsmarknaden. Om ett barn insjuknar i en svår sjukdom och de blir beviljade vårdbidrag är marginaleffekten total. Vårdbidraget i sig gör att man inte längre får försörjningsstöd. Men att vårdbidraget ska täcka de ökade kostnaderna gäller inte för den familjens totala ekonomi – tyvärr. Vad vill Emma Henriksson och Kristdemokraterna göra så att familjer som lever på försörjningsstöd också ska få behålla vårdbidraget?

Anf. 134 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag hann inte riktigt med att komma fram till den andra frågan i mitt förra inlägg.

Jag går tillbaka till den förra frågan. Nej, tack och lov är det så att kärleken inte i första hand styrs av ekonomin. Men jag tycker ändå att det

är olämpligt att ha en negativ skatteeffekt av att flytta samman med någon. Det är inte sådana incitament vi vill ha i skattesystemet.

Till frågan om försörjningsstödet och de som har behov av vårdbidrag. Det här är ett område som också Kristdemokraterna har tittat på. Det finns ännu inte ett konkret förslag i budgeten från regeringen. Vi ser också en brist vad gäller att det inte är båda föräldrarna som har möjlighet att få del av vårdbidraget i dag. Det här är ett område som regeringen tittar på och där vi kristdemokrater är pådrivande, och det finns anledning att komma tillbaka till frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 december.)

11 § Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2012/13:1 delvis).

Anf. 135 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga S-reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 5, 24 och 29.

Hälso- och sjukvårdslagens 2 § lyder att målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde till vården.

Här är vi inte i dag, herr talman. Vi måste våga se de brister som finns och åtgärda dem. Jag ska ta upp några sådana brister, och jag tänkte börja med vårdgarantin.

Vårdgarantin är tänkt att garantera just vård och vård i tid för den enskilde patienten. Det är bra. Kömiljarden är också bra. Den har förstärkt vårdgarantin och bidragit till att minska köerna. Men båda har en uppenbar baksida.

I Läkartidningen skrev ledningen i somras att vid en samlad analys framträder en tydlig bild av att vårdgarantin och kömiljarden ger undanträngningseffekter på ganska bred front i sjukvården. Omfattningen kan inte längre anses vara ”begränsad”. Nu vet vi med säkerhet att patienter trängs undan i de skeden i sjukvården som inte omfattas av vårdgarantin. Det gäller i första hand utrednings- och eftervårdsfas i specialistvården. Återbesök, efterkontroller och medicinsk uppföljning uteblir eller skjuts på framtiden. Det gäller patienter i alla åldrar och samhällsgrupper. De mest drabbade är alltså patienter med komplexa och tidskrävande diagnoser.

Herr talman! Läkarförbundet är inte ensamt om att påtala dessa brister. Socialstyrelsen konstaterade ungefär samtidigt i en rapport att vårdgaranti och kömiljard i vissa fall har lett till att nybesök går före återbe-

sök. Detta gäller framför allt vård inom ögonsjukdomar, neurologi och reumatologi.

Om det inte framgår vill jag gärna understryka att detta inte är i överensstämmelse med hälso- och sjukvårdslagens devis om vård efter behov och företräde till dem med störst behov.

Herr talman! En av regeringens käpphästar och mirakelmediciner är, även på detta område, att införa fri etablering. Den som vill erbjuda någon form av specialiserad vård får själv bestämma var man vill etablera sin verksamhet. Regeringen understöder detta i statens budget genom extrapengar.

Fri etablering innebär att landstingen blir tvungna att tillåta vårdföretag inom välfärdsområdet att etablera sig där de anser det vara mest lönsamt. Det finns en uppenbar risk att utbudet blir lägre i mer kostnadskrävande områden om inte ersättningsystemet samtidigt tar hänsyn till sjuklighet och sociala skillnader. Eftersom regeringen trots denna vetenskap okritiskt tuffar vidare med sina förslag vill jag berätta om vårdval gyn.

På Stockholms läns landstings hemsida kan man läsa att den som bor i Stockholms län och behöver träffa en gynekolog själv kan välja vilken gynekologisk mottagning man ska få vård på. Man väljer mellan de mottagningar som blivit godkända av Stockholms läns landsting.

En morgontidning i Stockholm skriver: Vårdval gynekologi, som infördes i januari, ger alla mottagningar samma ersättning per patient, oavsett i vilket område kliniken ligger och vilka vårdbehov som finns.

Under det gångna året har tolv nya gynkliniker öppnat, men samtliga har etablerat sig i city eller stadens norra delar. Ingen ny klinik har öppnats i södra Stockholm.

Nu försvinner en av de få mottagningar som finns söder om innerstaden, Ultragyn i Hallunda. Landstinget beklagar Ultragyns beslut att säga upp avtalet i förtid. I ett tjänsteutlåtande konstaterar man att det finns ett stort behov av specialistvård i området, inte minst i gynekologi.

Helt klart finns det ett behov i Hallunda. Det här är tråkigt, säger avdelningschefen på hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Men att en mottagning inte går runt är inte det absoluta beviset på att ersättningen är helt fel.

Detta är tyvärr inte unikt, men det är uppenbart och framför allt så förutsägbart. Jag ställer mig frågan: Vad krävs mer för att majoriteten ska tänka om? När finns det anledning att ta ett nationellt ansvar?

Herr talman! Regeringen driver en politik bort från hälso- och sjukvårdslagens vård efter behov genom att stimulera vårdval där etablering styrs av marknaden, genom vårdgaranti och kömiljard som styr mot förstabesök före återbesök och genom förslag och beslut att möjliggöra för den som har en privat sjukvårdsförsäkring att gå före i den offentligt finansierade vården.

En jämlik vård efter behov genomsyrar helt enkelt inte regeringens förslag. Hur ska annars jag och övriga tittare tolka det faktum att regeringen trots kritik väljer att nu skruva villkoren för att ta del av kömiljarden ännu hårdare? Trots att skillnaderna i hälsa ökar geografiskt och socioekonomiskt för regeringen inga resonemang om hur man borde styra resurser efter vårdtyngd. Och det är obegripligt att regeringen vid-

håller att den som har en privat sjukvårdsförsäkring ska ha rätt att gå före i primärvården och på offentligt finansierade sjukhus.

Resultatet av denna utveckling är en ojämlig vård där efterfrågan styr snarare än behov. Vi socialdemokrater kommer aldrig att acceptera det, och vi menar att det finns en annan och bättre väg att gå. Den som blir sjuk ska känna sig säker på att få hjälp av en personal som har den bästa utbildningen, tillräckligt med tid och den senaste medicinska tekniken. Vi vill införa en vårdgaranti i form av ett patientkontrakt där patientens alla delar inom behandlingen ingår och inom vilken tid det ska ske. Vi vill att alla ska ha lika rätt till vård, oavsett förmåga att teckna en privat försäkring. Det krävs ett tydligt politiskt ledarskap för att prioritera vården för de sjukaste och sköraste. Just därför ska hälso- och sjukvården styras demokratiskt och finansieras gemensamt och solidariskt.

Herr talman! Det är i sammanhanget väsentligt att poängtera det faktum att vi i dag ser allt fler som inte kan hämta ut sina receptbelagda läkemedel. Betalningsanmärkningar, bristande fullmakter och tomt på lagret är bara några orsaker. Oavsett orsak är det oacceptabelt. Vi kan väl vara överens om att läkemedel är en del av vården. Ingen skulle nekas ett kirurgiskt ingrepp, några stygn i ett sprucket ögonbryn eller en dialys på grund av dålig ekonomi. Men det sker med utskrivna läkemedel. Detta måste få ett slut. Vård efter behov måste gälla även läkemedel.

Herr talman! Innovationer är helt avgörande för vårdens utveckling och framtid. Endast genom att låta forskning vara en självklar del i vårdvardagen och genom att se till att nya läkemedel tar plats och nya metoder ersätter gamla kommer vi att få begränsade resurser att räckta till och samtidigt fortsätta framstegen.

Men hur försäkrar vi oss om fortsatta innovationer? Hur vet vi att senast tillgängliga kunskap verkligen vägleder i vården? Det är genom riktlinjer och rekommendationer, genom kvalitetscertifiering av alla offentligt finansierade vårdgivare, genom en närvarande forskning, genom ständig kompetensutveckling, genom en överläggning mellan alla parter för att hitta en samsyn kring hur samhället säkrar en snabb och säker prövning och introduktion av nya läkemedel, genom att inkludera innovation och tid för forskning i upphandlingar eller ersättningsystem och genom en fortsatt samordning eller regionalisering av specialiserad vård.

Herr talman! Jag vill lyfta upp en verksamhet som växer i omfattning, som blivit en oundgänglig del i socialtjänstens verksamhet, som inte skulle fungera utan ideella krafter, som möter våldsutsatta kvinnor och deras barn – kvinnojourerna.

Oftast tänker vi på fysiskt våld, det som möjligen kan upptäckas av en uppmärksam omgivning. Men förtrycket kan även uttryckas som ekonomiskt våld, psykologiskt våld och materiellt våld. Det är också värt att betona hur den allt tuffare bostadsmarknaden, den växande arbetslösheten och de försämrade trygghetssystemen försvårar situationen ytterligare för denna grupp kvinnor.

På grund av misshandel, hot och våld från man, make eller pappa kan de helt enkelt inte leva och känna trygghet i sin ordinarie bostad. De kan då av socialtjänsten hänvisas till ett skyddat boende. Tiden där kan variera från enstaka dagar till många månader i hemkommunen eller i någon annan del av Sverige.

Ideella krafter och föreningar är i dag en förutsättning, och det är ett viktigt, stort och varmt engagemang på över 150 kvinnojourer runt om i landet. Men det är dags att se över villkoren. Det är inte rimligt att kvinnojourerna får tillfälliga utvecklingsanslag, projektmedel och om de bor i "rätt" kommun kanske också ett kommunalt bidrag.

Vi måste ställa oss frågan hur vi kan säkra kvinnojourernas livsviktiga verksamhet på lång sikt. Hur försäkras vi oss om att hjälp och stöd till våldsutsatta kvinnor och deras barn inte avgörs av i vilken kommun man råkar bo? Stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor borde vara en nationell rättighet.

Herr talman! Vi socialdemokrater menar att detta borde utredas för att resultera i en lagstiftning om obligatoriskt stöd till kvinnojourernas verksamhet. Det är förvånande och anmärkningsvärt att förslaget röstas ned av majoriteten. Men det är inte för sent att stödja reservation 24 i betänkandet.

Herr talman! I dag har vi kunnat ta del av en rapport som presenteras av Kommunal. Rapporten beskriver att allt fler, företrädesvis kvinnor, går ned helt eller delvis i arbetstid för att vårda en nära anhörig. Det ger oss ett viktigt perspektiv på äldreomsorgen.

Det går att göra många jämförelser med barnomsorgen, numera förskolan. Låt mig ta bara några.

Förskolan är en förutsättning för att föräldrar ska kunna kombinera familj och arbete.

Alla har rätt till en plats inom tre månader, utan skäligen dröjsmål. Verksamheten styrs av en läroplan för att garantera likvärdighet och kvalitet. Verksamheten leds av utbildade förskollärare och barnskötare.

Kostnaden är maximerad för att inte bli ett hinder för familjer med låg inkomst.

Jag skulle kunna fortsätta länge, och det blir bara alltmer uppenbart att likheterna med hemtjänst och särskilda boenden skulle kunna vara många fler. Men då har äldreomsorgen en resa att göra. Jag och Socialdemokraterna vill gärna göra den resan, för gruppen äldre förtjänar att bli sedd och respekterad och att känna trygghet.

Som vid alla andra resor står man titt som tätt vid olika vägskäl, och det gäller att göra rätt val för att nå målet.

En äldreomsorg av hög kvalitet som ser människan bakom det åldrade skalet, som omfattar alla den dag man behöver den oavsett om man har anhöriga som kan strida för en plats och oavsett om man har pengar "att lägga emellan" – det är för mig som socialdemokrat målet.

Det finns de som målar upp en ganska mörk och dyster bild av framtiden. De menar att när antalet äldre ökar kommer vi inte att ha råd med en gemensamt finansierad välfärd. De säger att var och en kommer att bli tvungen att betala mer ur egen ficka. Men så behöver det inte vara. Frågan om hur vi ska finansiera välfärden i framtiden är en genuint politisk fråga. Det går att utveckla en gemensamt finansierad vård och omsorg med hög kvalitet för alla äldre – det handlar om politiska prioriteringar och kraft. Det gör vi genom att prioritera, genom ett aktivt folkhälsoarbete och genom att fler får möjlighet att arbeta.

Därför ska vi inte bygga in tilläggstjänster i privat verksamhet för den som har råd och erbjuda det mest nödvändiga i offentlig regi till resten.

Herr talman! I stället ska vi nu och framöver satsa på kompetens och utbildning för dem som ska börja eller som redan arbetar i verksamheten. Det måste finnas många vägar in i yrket – inom vuxenutbildningen för den som ångrat gymnasievalet, för den som vill byta bana mitt i livet och för den som kommer till Sverige med flera språk i bagaget. Vi behöver alltmer av demenskunskap, geriatrisk kompetens, folkhälsovetenskap och andra högskoleutbildade män och kvinnor.

Vi beskriver detta och mycket mer i vår kommittémotion. Om jag drar hela den här överskrider jag min talartid med råge, så det gör jag inte. Men man kan ta del av den.

Låt mig därför bara kort beskriva våra budgetförslag som är ett försök att sätta fingret på några oerhört väsentliga utmaningar.

Socialstyrelsen har i granskningar av äldreomsorgen påpekat att den fortsatt låga andelen omvårdnadspersonal med vårdutbildning inverkar negativt på kvalitetsutvecklingen och att staten bör vidta åtgärder för att öka utbudet av yrkeskompetent omvårdnadspersonal och förbättra förutsättningarna för lärande knutet till arbetsplatserna. Vi delar den uppfattningen.

Att utbilda till yrket har jag redan talat om, men intern fortbildning för personalen i äldreomsorgen är precis lika viktig. Vi föreslår därför en satsning som ett komplement till den tidsbegränsade statliga satsning på kompetensutveckling som gäller till och med 2014.

Vi vill att landstingen utvecklar modeller och system som förbättrar omhändertagandet av svårt sjuka äldre patienter, och vi avsätter medel till detta. Hemsjukvården kan förbättras med till exempel hemläkarbilar så att vården enkelt kan komma hem till sjuka äldre. Vi vill även förbättra möjligheterna till direktinläggning och olika slags mellanvårdsformer så att så få som möjligt tvingas vänta på akuten.

I stället för att ge pengar till de kommuner som inför fri etablering i äldreomsorgen avsätter vi resurser för att kommunerna ska utveckla system där äldre i större utsträckning än i dag får styra innehållet i den biståndsbedömda hemtjänsten eller system som gör det möjligt att få hjälp även om behoven inte är så stora. Syftet är helt enkelt att öka de äldres oberoende och trygghet. Flera kommuner har redan infört så kallad förenklad biståndsbedömning som gör att alla äldre över en viss ålder får ett antal hemtjänsttimmar bara genom att anmäla sig. Vi vill att fler äldre ska ha denna möjlighet.

Herr talman! Förslaget till lagändring som skärper tillsynen av personlig assistans borde ha lett till en egen proposition. Det kommer Lennart Axelsson att tala mer om senare i dag. Gunnar Sandberg kommer att ta upp den viktiga verksamheten vid Rett Center.

Vid sidan av det vill jag säga, inte minst till externa tittare och lyssnare, att utgiftsområde 9 egentligen förtjänar många separata debatter. Det finns så mycket att säga om missbrukarvården, spelberoende, psykiatri, sexualpolitik och den övergripande frågan – folkhälsa. Så är dock inte riksdagsordningen utformad.

Jag vill gärna avsluta med att understryka att folkhälsoarbetet och kopplingen till att minska klyftorna i samhället måste tydliggöras. De stora hälsoskillnaderna i Sverige är djupt orättvisa och extremt kostsamma för samhället. Människors hälsotillstånd påverkas inte bara av individuella levnadsvanor utan också av samhälleliga faktorer. Eller som

den kände folkhälsoexperten Sir Michael Marmot har uttryckt det: Att en individ lyckas ekonomiskt och samhälleligt är inte avskilt från det liv som samhället erbjuder sina medborgare att leva.

(Applåder)

I detta anförande instämde Christer Engelhardt och Meeri Wasberg (båda S).

Anf. 136 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 5, 9 och 29.

Utgiftsområde 9 är ett brett område. Jag kommer bara att ta upp en del av detta stora utgiftsområde.

Miljöpartiet anser att den politiska inriktningen under utgiftsområde 9 behöver bygga ännu mer på förebyggande och hälsofrämjande principer. Därför satsar Miljöpartiet i årets budget mycket för att införa kraftfulla förebyggande åtgärder. Vi vill bland annat inrätta en folkhälsokommission, och till det avsätter vi 50 miljoner kronor per år under de närmaste fyra åren. Kommissionen ska bland annat arbeta med åtgärder för en mer jämlik vård.

Övergripande mål för folkhälsan är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. En god och jämlik hälsa är ett övergripande mål för Miljöpartiet. För att nå detta krävs investeringar i både människor och miljö. Begreppet hälsa utgår från den enskilde individen och handlar om ett samspel mellan människa och omgivande samhälle. Folkhälsa, däremot, har en tydlig koppling till både miljöfrågor och fördelningspolitik. Begreppet folkhälsa är ett uttryck för befolkningens samlade hälsa och beskriver både hur hälsa fördelas mellan olika grupper och den totala nivån på hela befolkningens hälsoläge.

Miljöpartiet vill på detta område bland annat omvandla regeringens kömiljard till en hälsomiljard med ett hälsofrämjande och långsiktigt fokus. Vi vill också stärka folkhälsoforskningen och särskilt interventionsforskningen. Vi vill att kommunerna ska ha en folkhälsoplan. Vi vill, som jag sade tidigare, tillsätta en nationell folkhälsokommission som tar fram en handlingsplan med strategier och åtgärder för att vi i Sverige ska minska skillnaderna i hälsa.

Lena nämnde Marmot. Marmotkommissionen förespråkar just att varje land ska ha en nationell folkhälsokommission. År 2009 lade kommissionen fram rapporten *Closing the gap in a generation*, där slutsatserna har antagits i en resolution av Världshälsoförsamlingen. Rekommendationerna från WHO är att alla länder bör tillsätta en egen Marmotkommission för att utreda lokalt och regionalt och för att arbeta för en jämlik hälsa. Sverige har ingen egen kommission, men Miljöpartiet vill att vi ska tillsätta en sådan. I Malmö kommun är det kommunen som har egen kommission. SKL har också startat ett nätverk som heter Social hållbarhet. Där vill man titta på hur man kan minska skillnaderna i hälsa.

Herr talman! Under det första halvåret 2011 berördes 358 barn av vräkning. Det är en ökning med 9 procent eller 30 barn. Det går alltså åt fel håll, och då måste någonting göras. Barn ska aldrig utsättas för att bli

vräkta från sitt hem och sin trygghet. Så fort en familj hotas av vräkning måste kommunerna arbeta mycket aktivt med familjerna och naturligtvis också underrätta socialnämnden. På socialnämnden ska man ta fram handläggare så att de har möjlighet att agera innan vräkningen verkställs. Miljöpartiet vill att regeringen får i uppdrag att återkomma med förslag till ändringar i socialtjänstlagen. Vi vill inte se fler vräkningar av barnfamiljer.

Förhoppningsvis kan detta stoppas den dag Alliansen bejakar förslaget om att inkorporera barnkonventionen i svensk lag. Sverige var ett av de allra första länder som ratificerade barnkonventionen 1990. Om vi inkorporerade barnkonventionen skulle det stärka barnens ställning. Vi skulle se det som ett kvitto på att Sverige verkligen menar allvar med att sätta barnen i första rummet. Vi delar härmed åsikter som har kommit fram både från Barnombudsmannen och Bris. Barnkonventionen är fortfarande den enda lag av de internationella och centrala konventionerna för mänskliga rättigheter som saknar en utarbetad internationell klagomekanism. Allt för barnets bästa!

Herr talman! Personligt ombud är ett stöd för personer med psykisk funktionsnedsättning. Verksamheten syftar till att personer med psykisk funktionsnedsättning ska få möjlighet att leva ett mer självständigt liv. Det är en mycket välinriktad reform eftersom den kommer psykiskt sjuka direkt till del. Personligt ombud är en för kommunerna frivillig verksamhet, och verksamhetens form är inte reglerad på nationell nivå. Den enskilde har alltså inte någon laglig rätt till personligt ombud och kan inte överklaga till förvaltningsdomstol om hon eller han nekas stödet. I slutet av förra året fanns personligt ombud i 250 av våra kommuner. Miljöpartiet anser att det ska finnas i alla kommuner och att det ska finnas en stark koppling till brukarorganisationerna. Därför avsätter Miljöpartiet 50 miljoner kronor mer än regeringen för 2013 och därefter 100 miljoner kronor fram till och med 2016.

Herr talman! Andelen äldre i befolkningen ökar, vilket kräver satsningar på en trygg äldreomsorg som ger god omvårdnad. Miljöpartiet satsar 540 miljoner kronor per år mer än regeringen under de närmaste fyra åren. Satsningen avser ökad personaltäthet. Vi är övertygade om att kvalitet och händer i vården hänger mycket ihop. Personalen ska slippa stå inför den omöjliga situationen att ensamma behöva lyfta när man egentligen borde vara två.

Vi gör också en satsning på kompetenshöjning så att sjuksköterskor som vill utbilda sig till specialistsjuksköterskor inom äldreomsorg ska få denna möjlighet. Det är de äldre och deras vardag det handlar om. Miljöpartiet vill ge dem en bättre vardag genom våra satsningar.

Herr talman! Och så till något helt annat, nämligen bidrag till handikapporganisationer. Genom kostnadsökningar och att fler organisationer fått bidrag har bidraget urholkats. Miljöpartiet anser att det är nödvändigt att nya pengar tillförs när det blir fler aktörer. Därför bör man utreda en uppräknings av statsbidraget så att handikapporganisationerna kan fortsätta sitt viktiga arbete med att företräda personer med funktionsnedsättning och frågor om tillgänglighet och delaktighet. Möjlighet att arbeta med dessa frågor är en viktig demokratifråga.

Retts Center är ett nationellt center för Retts syndrom, en sällsynt men svår neurologisk störning som drabbar företrädesvis flickor i spädbarns-

åldern. Centret samlar tvärprofessionell kompetens och fungerar som specialistklinik för högspecialiserad vård, som klinisk forskningsenhet och som kompetenscenter. Innan Alliansen tillträdde fick Rett Center anslag på tre år, numera bara ett år, vilket naturligtvis försvårar planeringen. Dessutom har summan inte uppräknats sedan 2008, det är alltså fyra år sedan. Miljöpartiet vill lägga ytterligare 3 miljoner kronor utöver det regeringen lägger under de följande fyra åren för att trygga verksamheten vid Rett Center i Östersund.

Herr talman! Till sist den föreslagna lagändringen inom LSS: Det räcker nu! Först kom domen som förändrade tolkningen av grundläggande behov. Det har medfört stora försämringar för många personer i behov av assistans, inte minst för dem som tidigare arbetade och som nu inte kan arbeta heltid eller kan arbeta väsentligt färre timmar. Och så nu detta förslag som man har gömt i budgetpropositionen och som man således inte anser är värt en egen proposition.

IFA, Intresseföreningen för assistansberättigade, har uttryckt det så här: Skillnaden mot 1994 då assistansreformen trädde i kraft är slående. Den gången kunde vi jubla över att äntligen respekteras som medborgare, jubla över att få självbestämmande och integritet, jubla över att bli subjekt i våra egna liv. Men i dag håller den assistansberättigade som individ åter på att bli objekt, objekt för åtgärder, objekt i assistansreformen i stället för att vara dess stolta, fria, jämlika subjekt. Anordnarna ställs nu i centrum, det är de som får i uppdrag att ordna vårt liv, till och med närmast övervaka oss, med eller utan assistenter som hjälp.

IFA är ytterst kritisk till att regeringen inte lyssnat på IFA:s invändningar när det gäller den del av lagförslaget som gör assistansanordnare och assistenter till övervakare av den enskilde assistansberättigade. Dessutom ska det enligt lagförslaget bli möjligt för Socialstyrelsen eller kommunen göra oanmälda hembesök om assistenten är närstående till den assistansberättigade.

Nu får det vara nog!

Anf. 137 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Vi debatterar utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Det är ett stort och viktigt område som berör oss alla förr eller senare.

Politik är att prioritera och välja väg, och för oss sverigedemokrater är sjukvården ett mycket prioriterat område. Därför satsar vi 3,4 miljarder mer än regeringen inom detta viktiga område.

Herr talman! Att komma till rätta med vårdplatsbristen är en av sjukvårdens viktigaste frågor. Det finns exempel från min egen region där patienter tvingas få vård i korridorer eller på expeditioner på grund av den vårdplatsbrist som vi har. Detta är en stor skandal.

Ett annat problem som också är vanligt på grund av bristen på vårdplatser är att man skickar patienten till en annan avdelning där det finns plats men där vårdpersonalen saknar både rätt kompetens och utrustning. Här riskerar man naturligtvis patientsäkerheten.

Vi sverigedemokrater ser med stor oro på den stora neddragning som skett av antalet vårdplatser under alltför många år. I dag finns knappt 25 000 vårdplatser, varav den somatiska korttidsvården utgör ca 20 000 platser. Det motsvarar 2,7 platser per 100 000 invånare, vilket innebär att

Sverige har minst vårdplatser per tusen invånare i en jämförelse med 16 OECD-länder. Därför avsätter vi extra medel för att utöka antalet vårdplatser här i landet.

Herr talman! Ett område som är särskilt viktigt är barn- och ungdomspsykiatrin. Folkhälsan i Sverige har blivit bättre på många områden, till exempel lever vi allt längre. Samtidigt mår barn och unga allt sämre. Fler barn lider av stress, huvudvärk och magont. Unga människor vårdas oftare för depressioner, ångest och självmordsförsök. Omkring 140 unga människor tar sitt liv varje år, ett trettiotal av dem är under 17 år.

Bakom varje siffra finns en ung människa som har slutat att skratta och slutat att längta. De här problemen har blivit allt svårare och kryper allt längre ned i åldrarna.

Jag har träffat vårdpersonal inom psykiatrin, där jag själv har jobbat en del, som har mött åttaåringar som säger att de inte vill leva längre. Detta är naturligtvis helt förfärligt.

För att möta det ökande behovet behövs en förstärkning av barn- och ungdomspsykiatrin. I dag finns det endast drygt 150 psykiatriska vårdplatser för barn och unga i hela landet. Det finns till och med landsting som inte har en enda vårdplats inom psykiatrin för unga människor.

Det innebär att man får skicka barn antingen till ett annat landsting, något som strider mot att barn och ungdomar ska kunna få vård på sin hemort, eller så får man lägga in barn inom vuxenpsykiatrin. Det säger sig självt att det inte är bra.

Vi menar att fler platser inom barn- och ungdomspsykiatrin måste skapas så att man kan garantera att det finns tillgång till vårdplatser för barn och ungdomar som mår dåligt, oavsett var i landet man bor.

Herr talman! Ett annat område som vi vill prioritera är vården i livets slutskede. Att förlora ett barn är varje förälders mardröm, något som man inte ens vill tänka på. Barn ska inte dö, så enkelt är det. Barn ska egentligen inte ens bli sjuka, i alla fall inte mer än få en förkylning. Men tyvärr ser verkligheten inte riktigt ut så. Barn blir sjuka, och barn drabbas av cancer och andra svåra sjukdomar. Vart fjärde barn som drabbas av cancer kommer att dö av sin sjukdom.

I dag erbjuds oftast svårt sjuka och döende barn vård i hemmet eller på en akutvårdsavdelning. Men inom den vanliga vården finns oftast inte tiden, kunskapen eller utrymmet för den lindrande och tröstande vård som ska ta vid när den akuta vården är över. Många föräldrar kan vittna om den ensamhet och utsatthet de känt när deras barn ansetts färdigbehandlat.

Vi vill ge dessa utsatta barn och familjer det allra bästa stöd som de kan få vid denna extremt svåra situation i livet. Vi menar att döende och svårt sjuka barn och unga ska erbjudas hospis, med avancerad vård i livets slutskede i en hemlik miljö som ett komplement till den vanliga vården. Ambitionen är naturligtvis att fylla den sista tiden i livet med trygghet där man kan erbjuda stöd till barnet, föräldrarna och syskon utifrån deras behov.

Det har alltid varit Sverigedemokraternas målsättning att kunna erbjuda svårt sjuka barn och ungdomar en fullgod palliativ vård.

Herr talman! Varje år insjuknar ca 7 000 kvinnor i bröstcancer i Sverige. Det innebär att varje dag får närmare 20 kvinnor en bröstcancerdiagnos. Var sjätte timme dör en kvinna i bröstcancer i Sverige. Det är oer-

hört viktigt att man upptäcker cancern i ett tidigt skede. Det är avgörande för ett gott behandlingsresultat och möjlighet till bot. Därför ser vi positivt på screening för att tidigt upptäcka livshotande sjukdomar som exempelvis bröstcancer.

Varje år görs omkring 500 000 mammografiundersökningar. Enligt Socialstyrelsens riktlinjer ska det omfatta alla kvinnor från 40 till och med 74 år, men bara cirka hälften av Sveriges landsting erbjuder mammografi till kvinnor i åldern 40–49 år. Övriga landsting erbjuder det först efter 50 års ålder trots att forskning visar att dödligheten i bröstcancer är 29 procent högre för de kvinnor i åldersgruppen 40–49 år som inte erbjudits mammografi jämfört med de kvinnor i samma åldersgrupp som fått mammografi.

Detta får mig att tänka på en mycket nära vän, en som mina tankar går till. Hon har just i dag fått sin första behandling med cellgifter mot bröstcancer. Hon hade tur i uturen eftersom hon bor i ett landsting som erbjuder mammografiundersökning från 40 års ålder. På så sätt kunde hennes sjukdom upptäckas i tid, och förhoppningsvis kan hon också botas.

För oss sverigedemokrater är det en självklarhet att man ska få likvärdig vård oberoende av var i landet man bor. Det är en viktig princip för oss.

Herr talman! Detta är bara en liten del av alla de förslag vi har i vår budget för att förstärka sjukvården i landet. Jag vill yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4, 7, 16 och 33.

Avslutningsvis vill jag önska talmannen och mina kolleger i socialutskottet en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 138 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8 om hälso- och sjukvård för papperslösa, reservation 26 om våldsutsatta papperslösa kvinnors rätt till skydd och reservation 29 om personlig assistans. Naturligtvis står jag bakom Vänsterpartiets övriga reservationer, men vi kan inte yrka på dem alla.

För många människor är bästa möjliga hälsa en av de allra viktigaste frågorna. Världshälsoorganisationen talar om den ojämlika hälsan som vår tids största orättvisa. Den orättvisan finns också i Sverige. Låginkomsttagare har 50–100 procent högre risk än höginkomsttagare att drabbas av flera av de stora folksjukdomarna. Risken att dö mellan 30 och 74 år är ungefär dubbelt så stor bland personer med enbart grundskola jämfört med dem som har eftergymnasial utbildning. Medellivslängden ökar och har ökat de senaste åren. Det gäller de flesta av oss, dock inte kvinnor med arbetarbakgrund. Där har medellivslängden inte ökat sedan 80-talet.

Det är stora och i vissa fall växande sociala skillnader som ger ohälsa och för tidig död. Därför tycker man att det borde leda till att hälso- och sjukvården utnyttjades mer av dem som har de största vårdbehoven, men så är det inte. Tyvärr är det tvärtom. Högutbildade får vid lika vårdbehov mer vård än kortutbildade. Låginkomsttagare och kortutbildade arbetslösa avstår oftare än andra grupper från att söka vård. Högutbildade får vård av bättre kvalitet än kortutbildade. När man till exempel drabbas av

hjärt- och kärlsjukdom får patienter med hög utbildning intensivare mediciner än de med kort utbildning.

Detta strider mot alla människors lika värde och rätt till samma vård samt mot att sjukvårdens resurser ska fördelas utifrån behoven. De med de största vårdbehoven ska få de största insatserna. Det är en viktig och grundläggande princip för oss i Vänsterpartiet, och den finns också i vår hälso- och sjukvårdslag.

Vi i Vänsterpartiet anser att dessa principer ska gälla för alla som lever i Sverige. I den uppgörelse som regeringen gjort med Miljöpartiet följer man det inte fullt ut. Det är bra att det ska gälla beträffande barn, men i fråga om papperslösa eller asylsökande vuxna begränsas rätten till sådan vård som inte kan anstå. Det är ett luddigt begrepp utan något vetenskapligt underlag och något som naturligtvis drabbar de papperslösa och asylsökande och dessutom ställer de anställda i vården inför orimliga beslut när de ska ta ställning till om en insats kan vänta eller inte. Den utredning som regeringen tillsatte kom med ett alldeles utmärkt förslag om rätt till lika sjukvård för alla, men man ville inte ens skicka ut den på remiss.

I Vänsterpartiet kommer vi att fortsätta kampen för att alla som lever i Sverige ska ha rätt till samma sjukvård, och vi kommer att göra det tillsammans med alla dem som skrev under vårduppropet. Det var i stort sett alla fackföreningar och personalorganisationer inom hälso- och sjukvården.

Hur mycket man får betala för att gå till läkaren och vad medicinen kostar leder till att en del tvingas avstå från nödvändig hälso- och sjukvård och från att köpa ut de mediciner de behöver. Det drabbar särskilt ensamstående mammor. 17,5 procent har inte haft råd att hämta ut medicin som läkare ordinerat. Det drabbar långtidsarbetslösa. Det drabbar dem som har försörjningsstöd. Därför säger vi nej till förslaget om höjningar och indexregleringar av högkostnadsskyddet som ju ger högre avgifter när man går till doktorn och gör det dyrare att köpa ut medicin.

Det är människors behov, anser vi i Vänsterpartiet, inte lönsamhetskalkyler hos vinstsyftande vårdföretag, som ska vara styrande i vård och omsorg. Därför säger vi nej till de stimulanspengar som går till att kommersialisera den öppna specialistsjukvården. Regeringen har aviserat att man kan tänka sig att köra över de landsting, och deras väljare, som inte vill ha riskkapitalbolag och vinstintressen i sjukvården, också när det gäller specialistsjukvården. Det tycker vi är horribelt. Lika fel är det naturligtvis att låta människor som har råd att köpa privata sjukförsäkringar gå före i hälso- och sjukvården. Det rimmer inte alls med de två principer vi har i hälso- och sjukvårdslagen och som är viktiga för oss i Vänsterpartiet.

Naturligtvis ska man kunna välja läkare och vårdcentral. Däremot tycker vi att primärvården, som ju är första linjens sjukvård, är viktig för en jämlik och jämställd sjukvård och ska styras utifrån behov, inte utifrån var företagen tycker att det är lönsamt att etablera sig. Om vi tittar på Konkurrensverkets rapport från 2012, där man tittat på var de 190 nya vårdcentralerna hamnat under vårdvalsreformens två första år, ser vi att 88 procent av dem hamnat där det redan fanns mycket hög tillgänglighet till olika tjänster. 11,5 procent har hamnat i områden med medelbra tillgänglighet och 0,5 procent, en vårdcentral, i område med låg tillgänglig-

het. Det leder till ojämlikhet och olika tillgänglighet i storstäderna, där man gärna etablerar sig i centrum.

I Stockholm drivs 65 procent av vårdcentralerna av privata utförare. Om man tittar på hur många som finns per 10 000 invånare ser man att områdena med flest vårdcentraler är Danderyd, Sigtuna, Norrmalm och Östermalm. Jag tror att ni vet att låginkomsttagarna i dessa områden inte är så väldigt många. Lägst andel per 10 000 invånare finns i områden som Rinkeby, Spånga–Tensta, Huddinge och Botkyrka. I de mer glest befolkade delarna av landet har man fått svårare att styra efter behov. Där går pengarna till en privat utförare i en medelstor stad när pengarna i stället hade behövts någon helt annanstans sett utifrån behoven.

Det förebyggande arbetet är en viktig del av en jämlik sjukvård. Det bör finnas ett tydligt områdesansvar och resurser för samarbete och för att söka upp dem som har sämst hälsa och inte självmant söker sig till hälso- och sjukvården. Det har faktiskt försvårats, inte underlättats, av vårdvalet. Vi har i vår budget lagt en förebyggandemiljard riktad just till primärvården, detta för att öka möjligheterna för primärvården att jobba förebyggande, att få tid och utrymme till att samarbeta med andra.

En nollvision i sjukvården borde vara lika självklar som en nollvision i trafiken. Socialstyrelsen tittade på detta 2007. Om man översätter det till nationell nivå skulle det vara 3 000 döda och 105 000 vårdskador per år. Det är först och främst fråga om mänskligt lidande, men det handlar också om miljardkostnader för sjukvården, pengar som kunde användas mycket bättre. Regeringen har tagit olika initiativ i patientsäkerhetsarbetet, men vi är fortfarande långt från en nollvision.

Jag vill ta två exempel som är väldigt aktuella. Ni har väl läst i DN och hört om smutsiga sjukhus. Sänkningen av de vårdrelaterade infektionerna har planat ut. Man har fokuserat på vårdhygien för personalen, men man har missat detta med städning. Det säger man själv också.

Man har upphandlat städning. Jag skulle tro att det oftast har skett till alldeles för låga priser. Det har man gjort i stället för att anställa egna lokalvårdare som blir en del i avdelningens team och i hygienarbetet och är kvar på samma arbetsplats och kan känna yrkesstolthet.

Det andra exemplet jag vill ta är Skånes sjukvård. Skåne har som bekant en stor kris i sin sjukvård. Man har underskott på 740 miljoner varav 500 är på Skånes universitetssjukhus. S ville höja skatten med 60 öre när man nu diskuterade budgeten och vi med 75 öre. Men femklövern med de borgerliga och Miljöpartiet säger nej. Man kommer alltså att få det ännu värre nästa år.

Överläkare och enhetschefer på onkologen har gått ut i Sydsvenskan och talat om de stora konsekvenserna och riskerna för patientsäkerhet inom cancersjukvården. I stället för en nedskärningsdebatt blev det en debatt om man har rätt som anställd att gå ut och kritisera en politisk ledning när man ser konsekvenserna. Jag tycker att det är viktigt att vi inte har tysta arbetsplatser.

Det är fem dödsfall som har satts i samband med bristen på vårdplatser. Några av dem har gällt svårt sjuka barn. De har inte hamnat på den vårdavdelning som har spetskompetens utan på andra. Det reser frågan om att en dålig ekonomi för landstingen påverkar patientsäkerheten.

Precis som de borgerliga partierna och i det här fallet Miljöpartiet i Skåne säger nej till att skjuta till mer pengar till hälso- och sjukvården

Prot. 2012/13:42
12 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

räknar inte heller inte regeringen upp för pris- och lönehöjningar. Det gör vi i Vänsterpartiet på statsbidragen. Det skulle ge 2 ½ miljard mer till kommuner och landsting. Vi har också en vårdplatsmiljard för att se till att det blir mer vårdplatser. Det är brist på dem.

Herr talman! Kvinnojourerna gör ett jättejobb. Det är tusentals kvinnor som jobbar. Några är anställda, men de allra flesta jobbar ideellt. De får också slita, fundera och hela tiden vara oroliga för om de ska kunna fortsätta sitt viktiga jobb att hjälpa kvinnor som är utsatta för våld och misshandel. Det beror på att kvinnojourerna väldigt ofta har en osäker ekonomi. Här borde det finnas en annan lösning och en långsiktig satsning på ekonomin för kvinnojourerna. Vi i Vänsterpartiet har 200 miljoner i vår budget för detta.

Äldreomsorgen tillhör de områden där vi gör stora satsningar från Vänsterpartiet. Jag tror att vi alla är medvetna om att det är för lite personal och resurser på äldreboenden. Vi har dessutom fattat gemensamma beslut om förordningar om ökad bemanning. Vi vet att man på hemtjänsten stressar omkring. Men det har inte skickats med några pengar.

Från Vänsterpartiet har vi i budgeten för nästa år satsat 2 miljarder. Det är 1 miljard för mer personal inom demenssjukvården och 1 miljard för egen tid inom resten av äldreboendena. De pengarna behövs. Personalen går på knäna. Man får inte tillräckligt bra insatser från äldreomsorgen på flera håll. Det gäller speciellt inte det som handlar om sociala aktiviteter och individuella insatser efter de önskemål och behov som varje äldre människa har. Jag återkommer i en replik till åtstramningens pris.

Som sades tidigare ligger en proposition om personlig assistans i budgeten, och det får konsekvenser. Vi får mindre tid att debattera den. Men den viktigaste konsekvensen gäller de yrkanden och förslag på förändringar som vi i oppositionen har lagt fram. Vi får inte lyfta de viktigaste av dem till omröstning i kammaren.

Om man gör en sådan utredning är det en självklarhet för Vänsterpartiet att funktionshindersorganisationerna måste få vara med ordentligt. Det har de inte fått. Det har de tydligt talat om. Det har varit väldigt kort remisstid. I april gick remisstiden ut, och svisch i samband med budgeten presenterade man förslaget.

Det är en väldig skillnad. Det kommer aldrig ett förslag om att bristande tillgänglighet ska bli en diskrimineringsgrund. Man har väntat 755 dagar på det sedan remisstiden gick ut.

För oss är den största invändningen att assistentanordnarna ska bli skyldiga att rapportera olika förändringar eller om människor inte använder sin assistans på rätt sätt. De kan annars bli betalningsskyldiga. Det gör att man går ifrån principen att det är mellan myndigheten och assistansanvändaren som assistansen ska diskuteras. Det påverkar också relationen och förtroendet mellan den personiga assistenten och den som ska ha assistansen.

Detta hade vi velat rösta nej till. Det kan vi inte göra nu. Vi är också djupt oroliga över att allt fler har förlorat assistansen på grund av de ändrade bedömningarna av grundläggande behov. Där behövs ett förtydligande av lagstiftningen.

Assistansen är en av de viktigaste jämlikhetsreformerna. Tusentals människor har fått en möjlighet att leva ett liv som andra och leva ett självständigt liv.

Prot. 2012/13:42
12 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 139 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Centerpartiet och övriga allianspartier tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisningar och begärda bemyndiganden avseende utgiftsområde 9. Vi yrkar också bifall till utskottets förslag avseende övriga delar av betänkandet SoU1 och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! När utskottet varje år debatterar sin del av budgeten får vi ett väldigt bra tillfälle att utifrån ekonomin stämma av vad som hänt på området social omsorg, hälso- och sjukvård. Det har nu gått sex år sedan Alliansen tog över ansvaret för att ta fram statens budget. Det blir då rätt intressant att göra en jämförelse för att se vad som hänt under mer än ett halvt decennium.

Bara genom att jämföra vad som står i den första tabellen i betänkandet, Anslagsbelopp, ser man vilka stora förändringar som faktiskt skett. Den totala volymen för vårt utgiftsområde har ökat från 47 miljarder i budgeten 2006, det vill säga Vänsterpartiets, Miljöpartiets och Socialdemokraternas sista budget, till 62 miljarder i den budget som vi i dag debatterar. Det är en ökning med 15 miljarder eller dryga 30 procent.

Eftersom det är kommuner och landsting som står för huvuddelen av produktionen av välfärdstjänsterna bör man också titta på hur utvecklingen av det generella statsbidraget har skett. Även här har det från 2006 till 2011 skett en ökning från 50 miljarder till 75 miljarder.

Vi vet alla om de stora behov som finns inom denna sektor. Vi är inte nöjda. Men allt tal om att kraftiga nedskärningar har skett är helt felaktigt. Det framgår för var och en som sätter sig ned och läser statens budget.

Den enskilda post som har ökat mest är assistansersättningen. Den uppgick 2006 till 14,5 miljarder. Men i årets budget är det inte mindre än dryga 22 miljarder kronor. När man talar om nedskärningar av assistansen är det i själva verket en 50-procentig ökning av satsade medel. Därtill är Sverige ett av de länder som per capita lägger absolut mest pengar på att ge människor med funktionsnedsättning förutsättningar för ett gott liv.

För oss i Centerpartiet och även för alliansregeringen är det viktigt att ge de funktionsnedsatta bra möjligheter att leva ett liv som andra. Då är assistansreformen något av det absolut viktigaste.

Orsaken till att vi så starkt slår vakt om assistansreformen är att den totalt förändrat livet för människor med svåra funktionsnedsättningar. Men det finns också en annan anledning.

Assistansreformen var tillsammans med friskolereformen de två första stora frihetsreformerna i detta land. Det var reformer som satte stopp för offentligt monopol. Innan assistansreformen, mina vänner, hade vi ett kommunalt monopol att ge funktionsnedsatta den hjälp de behövde. Det var bara kommunerna som fick erbjuda assistans.

Assistansreformen gav alla de berörda rätten att själva bestämma vem som skulle ge assistans. Skulle det vara den kommunala assistansen, en egen anställd assistent, ett kooperativ eller rent av ett privat vinstdrivande företag? Den öppnade för entreprenörer att erbjuda assistanstjänster.

Herr talman! Skulle den reformen ha genomförts i dag skulle den säkert av Vänsterpartiet och Socialdemokraterna ha beskrivits som en tvångsprivatisering. Privatisering har också blivit konsekvensen under de snart två decennier som reformen har varit i kraft. Men det är inte på grund av att staten har beslutat så. Det är på grund av att de enskilda individerna i ökad utsträckning väljer privata alternativ.

Efter friskolereformen och assistansreformen, som kom under den borgerliga Bildtregeringens tid, hände inte mycket på det här området förrän efter 2006. Nu omfattas både förskola och primärvård av samma princip: den enskildes rätt att själv bestämma. LOV har också gett många kommuner möjligheten att ge de äldre samma rätt att själva bestämma.

Fortfarande är det så att en tredjedel av landets kommuner vägrar myndigförklara de äldre. Det måste bli slut med det förmynderiet mot de äldre. I årets budget klargörs därför att regeringen tänker utreda möjligheten att ge de äldre rätt att – oavsett vilken kommun man bor i – välja vem man vill ha hemtjänst från: kommunens hemtjänst, ett kooperativt bolag eller ett privat aktiebolag.

Herr talman! Vi har under de senaste två åren fått all anledning att känna oro för assistansreformen. Anledningen är förstås vad vi har kunnat läsa om fusk och bedrägeri. Det är svårt att få någon klar bild av omfattningen. Men det urholkar helt klart människors förtroende när man till exempel får läsa att en enskild person i Sundsvall kan ha lurat till sig så mycket som 20 miljoner kronor eller när en man som påståtts ha varit rullstolsbunden och helt beroende av personlig assistans plötsligt dansade runt med Lisebergskaninen.

När de bedrägerierna uppdagades tillsatte regeringen så snabbt som möjligt en utredning för att ta fram förslag på hur man skulle sätta stopp för bedrägerier. Efter en remissomgång har nu regeringen valt att gå fram med de förslagen.

Regeringen har valt att lägga in detta som en del i budgetpropositionen av två skäl. För det första är det viktigt att så snabbt som möjligt täta hålen och därmed förhindra ytterligare bedrägerier. Pengar avsedda för stöd åt funktionsnedsatta ska inte hamna i kriminella händer. För det andra är förslagen budgetpåverkande, och då ska de om möjligt hanteras tillsammans med budgeten.

Det förslag som har varit mest omdebatterat handlar om att Försäkringskassan, kommunen och Socialstyrelsen ska kunna göra hembesök hos den som har närstående som personliga assistenter. Om besök förhindras vid upprepade tillfällen utan rimlig förklaring ska assistansersättningen kunna dras in.

Möjligheten att göra hembesök finns redan i dag som en del av socialförsäkringsbalken. Möjligheten att dra in förmåner finns också. Men regeringen väljer nu att precisera att så ska kunna ske om hembesök förhindras.

Jag tycker att det är en rimlig förändring. Det har tyvärr visat sig att flera av fallen med fusk och bedrägerier har förekommit i situationer när de anhöriga har varit personliga assistenter. Det finns också flera exempel där den funktionsnedsatta har varit utsatt för grav vanvård. För mig är det självklart att nära anhöriga i de allra flesta fall fungerar alldeles utmärkt som personliga assistenter. Men bedrägerier måste stoppas. De

förslag som regeringen slutligen landat på tycker jag är en rimlig avvägning.

Frånsett kraftigt ökade kostnader för assistans finns det även andra områden i årets budget som visar en mycket tydlig skillnad mot hur det var 2006. Stödet till tandvård har fördubblats. Stödet till psykiatri har permanentats på en nivå som är nästan det dubbla mot vad det var 2006.

Men de riktigt stora skillnaderna finns inte i budgeten utan kanske i människors verklighet. Det är, herr talman, lättare att få vård. Vi har fritt vårdval i primärvården, vilket är en framgång. Vi ser hur patientnöjdheten i svensk primärvård ökar för varje år. Det är också glädjande att se de framsteg som görs inom cancersjukvården och i vården för de mest sjuka äldre.

Mot en samlad allians står nu fyra oppositionspartier som spretar mer än någonsin. Vänsterpartiet ser som sin viktigaste fråga att rycka undan fötterna för de mer än 10 000 företag som i dag jobbar inom välfärdssektorn genom att förbjuda vinst. Socialdemokraterna slåss för att inte alla äldre ska få rätt att bestämma själva utan att makten ska ligga hos kommunpolitikerna. Miljöpartiet slutligen tycker att det viktigaste nog är att ta bort kömiljarden, som på ett radikalt sätt har minskat väntetiderna i svensk sjukvård.

Herr talman! För de flesta människor är sjukvården och äldreomsorgen några av de absolut viktigaste områdena. För Centerpartiets del kan vi genom samarbetet i Alliansen visa mycket tydliga resultat inte minst i årets budget. Vi kommer också inför valet att redovisa en gemensam vision tillsammans för hur välfärden fortsatt ska kunna utvecklas positivt. (Applåder)

Anf. 140 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag lyssnade till socialutskottets ordförande. Även om han inledde med att säga att han inte nöjd med allt är det svårt att inte tycka att det som genomsyrade hela anförandet var att det mesta nästan är gjort. Då är frågan hur mycket som återstår eller om det kanske börjar bli dags att lämna över till dem som har idéer och kraft för framtiden.

Jag undrar hur Anders W Jonsson ser på det faktum att vi ser att kömiljard, fri etablering och ersättningssystem styr bort från vård efter behov. Jag underströk i mitt anförande att det finns absoluta fördelar med både vårdgaranti och kömiljard men att det också finns uppenbara brister.

Jag blir lite ledsen när jag aldrig uppfattar någon alliansföreträdare som kan se någon baksida, för de finns ju. Det är inte jag själv som hittar på det, utan det är ledningen för Läkarförbundet och Socialstyrelsen – det går att hitta ganska många som ser det och många patienter som upplever det i sin vardag. Det bekymrar mig om inte Alliansen ser denna baksida och är beredd att göra något.

I stället skruvar man lite hårdare i kömiljarden och hävdar envist att vårdgarantin är det allra bästa vi kan göra och att ersättningssystemen är något för landstingen att hantera. Det är min ena fråga. Hur ser du alltså på vård efter behov? Tänker ni ändra något?

Så till min andra fråga. Tunga centerföreträdare såsom Roland Åkeson i Mönsterås, som är en av de kommuner där ni gör era allra bästa val, är mycket kritisk till det faktum att regeringen har förslag på att göra

lagen om valfrihet obligatorisk. Han tycker att det borde vara en fråga som kommunerna själva får avgöra.

Jag vill därför fråga Anders W Jonsson om det verkligen är Anders W Jonssons och Centerpartiets uppfattning att lagen ska göras obligatorisk. Innefattar det i så fall även särskilda boenden?

Anf. 141 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är min bestämda uppfattning att vi har stora problem i den svenska sjukvården, inte minst i form av den bristande jämlikheten. Så har det varit under lång tid. OECD gjorde en stor jämförande studie runt 2005. Den visade att Sverige tillsammans med Portugal var de länder, näst USA förstas, som hade den mest ojämlika fördelningen av specialistbesök bland befolkningen.

Den viktigaste orsaken till att det är så är de långa köer som vi hade i den svenska sjukvården. Oavsett om det handlar om brödköer i Leningrad eller vårdköer i Östersund kan de som har antingen kontanter eller kontakter alltid ta sig fram i systemet. De som drabbas av kösystemet är den ensamstående mamman med en treåring, som tillbringar hela dagen med att ringa och försöka få en tid på primärvården där hon bor.

Att få bort köer och se till att öka tillgängligheten är kanske en av de absolut viktigaste metoder vi har för att öka jämlikheten i vården. Men jag delar helt Lena Hallengrens bedömning att vi har stora problem med klyftorna i den svenska vården, inte bara regionalt mellan olika sjukhus i form av kvalitet utan också i vårdkonsumtionen hos olika grupper och inte minst i hur folkhälsan ser ut om man jämför olika grupper.

Det är ett stort problem. Men vi har metoderna för hur man ska hantera det. Metoderna saknas helt på vänstersidan, för detta fanns faktiskt redan 2005.

Att alla äldre i hela Sverige ska ha rätt att bestämma vem som kommer hem och erbjuder hemtjänst är ett ställningstagande som två centerstämmor i rad har gjort, senast när vi hade centerstämma i Åre. Centerpartiets position i den frågan är solklar. De äldres rätt att bestämma går före kommunpolitikernas rätt att styra och ställa.

Anf. 142 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Då vill jag fråga Anders W Jonsson om en obligatorisk LOV också ska omfatta särskilda boenden.

Min andra fråga är: Om det är genom kömiljarden vi ska möta ojämlikheten i vården, förstår jag då Anders W Jonsson rätt i att vi ska skriva ytterligare i kömiljarden, att det är lösningen? Eller vilka ytterligare förslag ser Anders W Jonsson för att öka jämlikheten i vården?

Vi beskriver tydligt i vår kommittémotion hur viktigt det är att till exempel ha ersättningssystem som styr efter vårdtyngd. Där finns mycket att lära. Alla landsting har – oavsett hur många privata aktörer man har – någon form av ersättningssystem, eftersom resurserna ska fördelas på något sätt. Det finns säkert 21 olika varianter, eftersom vi har 21 olika landsting och regioner.

Men vad jag känner till finns det inget nationellt initiativ för att lära mer om de ersättningssystemen, för att se till att hitta de bästa metoderna. Poängen är ju inte att några gör det bra och några gör det dåligt, utan där det fungerar allra bäst borde tas som best practice att jobba vidare med.

Att styra resurser efter vårdtyngd blir jag besviken om jag inte får höra att vi borde göra. Jag ser lite för många exempel – medialt, hos organisationer, hos patienter och hos professionen – som säger att resurserna i dag inte styrs efter behov. Resurserna styrs inte på annat sätt än genom politiska beslut.

Frågan är alltså: Finns det något nationellt ansvar för att styra resurser efter behov i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen? Är svaret att vi ska skruva hårdare i kömiljarden, eller finns det andra förslag som ska leda till en mer jämlik vård? Omfattar obligatorisk LOV särskilda boenden?

Anf. 143 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! LOV ska i första hand gälla hemtjänsten, inte de särskilda boendena. Orsaken till det är att Lena Hallengren har partikamrater, exempelvis arbetarekommunens ordförande i Sandviken, som tydligt säger att de gamla bara skulle bli förvirrade om de skulle behöva fatta dessa beslut. Hon har partikamrater uppe i Boden, där 40 procent har valt hemtjänst från ett av de sju små privata företagen, som nu säger att detta är ett nyliberalt experiment som ska rivas upp och att kommunen ska bestämma. Det har i Boden lett till de näst största demonstrationerna i kommunens historia. De största var när man skulle lägga ned sjukhuset.

När det gäller ojämlikheten i den svenska sjukvården är frågan om tillgänglighet den absolut viktigaste. Det finns det flera studier som visar. Men det är självklart inte hela metoden för hur man kan lösa det problemet. Problemet är betydligt större, men om vi ser till att ha en hög tillgänglighet har även människor som lever utsatt en chans att komma fram och få den vård de behöver.

Det finns flera andra metoder som man också kan och bör använda. En av de viktigaste gäller hur vi har kommit till rätta med de stora könsskillnader vi tidigare hade i svensk sjukvård. Det fick man upp ögonen för på 1990-talet, och ett av de verksammaste instrumenten där var att vi faktiskt uppmärksammade att det var stora skillnader i den vård män och kvinnor fick. Vi började mäta det och uppmärksamma det. Den metoden kommer också att kunna fungera väldigt bra när det gäller klyftorna i sjukvården.

En annan metod är den som Lena Hallengren pekar på, alltså att använda de skarpa instrument vi har i form av ersättningssystem. Där finns det flera landsting och regioner som provar sig fram. Där har regeringen sagt att vi vill stödja den utvecklingen genom den särskilde samordnare vi har tillsatt och genom de stimulansbidrag regeringen har infört för att utveckla vårdvalet i specialistsjukvården. Det finns alltså många andra vägar att följa, och det ska vi göra.

Anf. 144 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Anders W Jonsson tala om reformen när det gäller assistans. Då är en oundviklig fråga om Anders W Jonsson tror att den här reformen genomfördes för anordnarnas skull. Han talade ju så mycket just om det.

För Miljöpartiet är det en förbättrad livskvalitet och vardag med delaktighet och aktivt liv som är det viktigaste. Jag skulle inte vilja fokusera på anordnarna utan på dem som faktiskt behöver anordnarna, och det var för övrigt en enig riksdag som fattade beslutet om att man skulle få välja.

Jag tycker att det är självklart att de som är i behov av assistans ska välja själva, men det var inte därför reformen kom till. På Anders W Jonsson låter det dock som om det var därför.

Min fråga är alltså helt enkelt: Tror Anders W Jonsson inte på de rop som kommer från handikapporganisationerna? Där berättar man entydigt om de försämringar som har blivit sedan 2009 och om hur orolig man är inför det lagförslag som nu är aktuellt. Ska man inte alls ta dem det främst gäller på allvar?

Anf. 145 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Självklart genomfördes inte assistansreformen för att gynna de företag som ville erbjuda privat assistans. Reformen genomfördes för att ge ett bra liv åt människor med svåra funktionsnedsättningar. En central del i reformen var dock att vi inte skulle ta ställning till om katten var svart eller vit, om det var privata företag eller kommunala, utan vi skulle ge hela makten till den som hade rätt till assistans. Det visar sig nu att för varje år som går är det fler och fler av de assistansberättigade som väljer företag, antingen kooperativa eller vinstgivande.

När man som jag gjorde jämför den diskussionen med dagens debatt om att införa samma system i hemtjänsten kan man se att det nu plötsligt kommer skarpa rop om att detta är en tvångsprivatisering. Jag kan inte se skillnaden. Den assistansberättigade ska ha den självklara rätten att bestämma själv, och då ska också den gamla ha den självklara rätten att bestämma om man vill ha en privat hemtjänstfirma, en kooperativ firma eller den kommunala hemtjänsten. Det är exakt samma princip: Människan ska bestämma själv.

Assistansreformen har lett till att det är en kraftig ökning av antalet kronor som staten faktiskt satsar på detta om man jämför 2006 och 2012. Det är alltså en ökning från 14 miljarder till 22 miljarder.

Vi har också nåtts av oroväckande signaler från många assistansberättigade om de tvåårsomprövningar som Försäkringskassan nu genomför. Det är därför vi har gett myndigheten i uppdrag att se över det här och se vad som faktiskt händer. Vi får signaler från många som är oroade över att man har fått antalet timmar minskat, men samtidigt ser vi att det totala antalet timmar ökar, att den totala kostnaden ökar och att dessutom antalet individer som är berättigade till assistans enligt reformen ökar. Vi måste få ett bättre underlag.

Anf. 146 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Svaret handlar fortfarande mycket mer om anordnarna än om dem som är beroende av assistans. Det är en intressant iakttagelse.

Det vore dock spännande att se lite perspektiv på det här. I februari 2012 var det nio domar om bedrägeri med assistansreformen. Det är ingen som på något sätt bejakar sådana bedrägerier och sådan kriminalitet. Vi tycker dock att det är alldeles fel sätt att komma åt den.

Det var alltså nio domar som hade med assistans att göra i februari 2012. Brotten mot reglerna om tillfällig föräldrapenning var samtidigt 2 088 till antalet, men dem pratar vi inte om här eller lägger till grund för regelförändringar. Det verkar som om det är assistansreformen i dess helhet som man vill åt. Det är det som jag tycker är mest oroväckande.

Sedan vet jag att pilarna går åt det hållet, men vi vet också att det är fler som får assistans. Det ökar mycket på barnsidan. Det ökar också mycket för personer som är över 65 år. Det är inte konstigt. Men samtidigt är det väldigt många som oroar sig och som har rätt att oro sig eftersom de har sett verkligheten med att deras assistanstimmar har försvunnit. Det är inte bara löst prat utan deras vardag.

Anf. 147 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag får återigen upprepa att vi i Alliansen tar de signaler på största allvar som vi får från assistansberättigade som vid Försäkringskassans tvåårsprövningar har fått antalet timmar reducerade. Samtidigt ser vi att det totala antalet timmar faktiskt ökar. Det gör också det totala antalet timmar per berättigad. Det gör att vi måste ha ett bättre beslutsunderlag.

Därför har också ett enigt utskott via regeringen bett Inspektionen för socialförsäkringen att ta fram ett underlag, så att vi vet vad det i själva verket är som händer. Det oroar mig lite att Agneta Luttröpp och Miljöpartiet inte tar de rapporter vi får om bedrägerier och om ren vanvård på stort allvar. I den utredning som ligger till grund för det här förslaget finns beskrivet hur en svårt funktionsnedsatt man vårdas av assistenter som råkar vara hans hustru, som har grava alkoholproblem, och hans son, som har exakt samma problem. Grannarna slår larm om vanvård, men ingen tillåts komma hem och se vad som faktiskt händer.

Nu öppnar vi för Socialstyrelsen att kunna göra inspektioner i de lägena, också för att se vad det är för vård som ges inom hemmets fyra väggar. Detta handlar både om att komma åt bedrägerier och fusk och om att Socialstyrelsen i de här lägena, när grannar och anhöriga slår larm om att det bedrivs vanvård och det är nära anhöriga med egna stora problem som står för den vanvården, ska kunna göra inspektioner. Bedrägerier och vanvård är något som vi måste ta på största allvar.

Anf. 148 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Med tanke på att det i direktiven till LOV-utredningen står att man ska titta på särskilda boenden tycker jag att det är väldigt bra att Centerpartiet har tagit ställning till att de inte ska beröras. Då vet vi det. Det var ett tydligt besked från Anders W Jonsson, tyckte jag.

Det var en enig riksdag som antog personlig assistans-reformen. Det är väldigt demagogiskt att låtsas som att Vänsterpartiet, Miljöpartiet och andra i dag inte skulle ställa sig bakom den. Det är självklart. Vi var med och antog den, och vi försvarar den.

Däremot är jag orolig för att Anders W Jonsson jämför på något sätt. En del har fått mer assistans för att de faktiskt behöver det. Andra har på grund av den dom som liksom innebär en avsmalning av hur man bedömer grundläggande behov förlorat sin assistans. De får det ju inte bättre för att några andra får lite mer assistans.

Jag vill bara påminna om att Vänsterpartiet drev frågan och reserverade sig för att man skulle tydliggöra en lagändring på det här området.

Jag tycker också att det är bra om Socialstyrelsen får göra en tillsyn. Det bör de också göra, tycker jag, när det gäller den personliga assistansen. Men den allra viktigaste frågan, som funktionshindersrörelsen tog upp när de var i utskottet, var inte den, utan den gällde det här med upp-

giftslämmandet från assistansanordnarna, om assistansen används fel av assistansanvändaren. Det är alla funktionshindersorganisationer överens om. Det har Anders W Jonsson undvikit att ta upp här.

Man säger att integriteten, självbestämmandet och ansvaret för hur assistansen används bör ligga hos assistansanvändaren. Det ska inte anordnaren få incitament till att försöka hålla koll på. Man ska inte använda den personliga assistansen för att hålla koll på det.

Därför är det väldigt synd att vi inte kan rösta om den frågan. Det är den fråga som funktionshindersrörelsen vill ha bort.

Anf. 149 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är tre frågor som Eva Olofsson ställer.

När det gäller utredningsdirektiven är det väldigt klart att utredaren ska titta på för- och nackdelar med att göra LOV obligatoriskt i samtliga kommuner i fråga om äldreomsorgen.

Här finns ett antal aspekter som utredaren kommer att överväga. Jag hoppas att utredaren kommer fram till att det vad det gäller hemtjänst är självklart. Där ska det gälla i hela landet. Men vad det gäller de särskilda boendena finns det helt andra problem. Där är det inte lika enkelt.

Sedan gäller det tvåårsomprövningarna av assistans. Det ligger i sakens natur att gör man en omprövning av ett tidigare beslut kommer det att leda till att ett antal får fler timmar. Men konsekvensen kommer också att vara att det är ett antal som får färre timmar.

Det vi, via regeringen, nu har bett Inspektionen för socialförsäkringen att titta på är vad det är för förändring som har skett. Är det här ett resultat av den dom i Regeringsrätten som finns, eller är det någonting annat?

Men innan vi har bilden klar för oss kan vi inte reagera bara utifrån de samtal och de kontakter som vi alla har med människor som beskriver en svårighet.

Sedan var det den förändring som jag inte nämnde vad det gäller att bekämpa assistansbedrägerier. Det handlar om att assistanspersonalen ska ha en skyldighet att anmäla i ett läge när det har skett stora förändringar av assistansbehovet eller assistansen används på ett annat sätt.

Den förändringen är föranledd av mannen som dansade med Lisebergskaninen. I det fallet var det en man som hade blivit beviljad assistans utifrån att han var helt rullstolsbunden. Men assistenterna visste förstås om att det inte var så. Han kunde till och med dansa med en kanin på Liseberg.

Jag tycker att det är rimligt att de assistenterna ska ha en skyldighet att rapportera att det är någonting som på ett allvarligt sätt inte stämmer med det beslut som har tagits. Det kravet ska man kunna ställa på dem som jobbar i assistansen.

Anf. 150 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det är väldigt typiskt att du tar ett så drastiskt exempel. Självklart är alla partier i riksdagen emot fusk, bedrägeri och kriminalitet. Jag tycker också att det är oerhört viktigt. Det är därför som jag tycker att Socialstyrelsen ska få göra tillsyn. Det handlar om att se till att människor får den hjälp de ska ha.

Men det behöver inte handla om så grava exempel. Det kan handla om andra exempel. Man kan känna att den personliga assistenten ska

rapportera om ens privatliv till assistansanordnaren. Man ska fundera på när det här kan infinna sig eller inte. Det handlar om förtroendet.

Man är så beroende av en personlig assistent. Det handlar om integriteten. Den personliga assistenten vet i princip allt om ens liv. Det är det här förtroendet som man är inne och pillar på. Det är det man vill komma åt.

Det andra kan man komma åt till exempel genom att göra bättre utredningar, genom att se till att man får läkarintyg och annat på ett annat sätt. Det går att komma åt det på andra sätt.

Jag tycker inte att det räcker att hänvisa till mannen som dansade med kaninen i den här frågan. Jag är ganska säker på att alla de som sköter den här assistansen på ett riktigt sätt och alla de som företräder dem inte heller tycker det.

Sedan skulle jag vilja fråga Anders W Jonsson om det här med vård till alla människor, till papperslösa och asylsökande, vård som inte kan anstå. Tycker du att det är ett rimligt begrepp och ett bra begrepp och ett begrepp som är enkelt för dem som det handlar om? Är det ett begrepp som går att använda av dem i hälso- och sjukvården som ska ställning till detta?

Är det inte svårt att bedöma ibland om tidiga insatser hade varit både humanare och billigare? Vad tycker du om den här frågan? Ska inte alla ha samma rätt till hälso- och sjukvård i Sverige?

Anf. 151 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi ser till att vi har verksamma instrument så att vi kan bekämpa bedrägerier. Nu läggs svaret på den som arbetar som assistent att rapportera i ett läge där det är stora förändringar i förhållande till de ansökningar som har gjorts.

Fallet med mannen som dansade med Lisebergskaninen är uppenbart. I Eva Olofssons värld ska alltså de som arbetar med assistans åt den mannen över huvud taget inte ha någon skyldighet att informera Försäkringskassan om att det pågår grova bedrägerier. Jag tycker att det är rimligt att det ansvaret läggs på dem som arbetar i assistansen.

Det handlar inte om det som lite grann har målats upp i debatten, att de ska bli spioner hemma och berätta minsta lilla detalj som händer. Det här handlar om avgörande skillnader. Och det är klart att detta också är någonting som regeringen kommer att följa noga.

Sedan är jag väldigt glad, herr talman, över att Eva Olofsson tar upp frågan om att vi i Sverige äntligen ska kunna ge vård till dem som befinner sig i landet som gömda eller papperslösa.

Det här är en fråga som har varit en skamfläck för Sverige under ett stort antal år. Jag har varit personligt engagerad i den. Vi har haft stora diskussioner inom mitt parti. När vi nu lyckas komma överens på så sätt att vi faktiskt kan lägga fram en proposition här i riksdagen ser jag det som en stor seger och ett stort steg framåt.

Sedan är det ingen hemlighet att jag och mitt parti tycker att vi hade kunnat gå ännu längre. Men jag är ändå oerhört nöjd över att vi faktiskt lyckades nå så här långt.

Begreppet vård som inte kan anstå är ändå ett begrepp som har funnits med tidigare. Och det är ett begrepp som det i det här lagförslaget blir upp till sjukvårdspersonalen att tolka. Det är det som gör att möjlig-

heterna finns i den enskilda situationen för läkaren eller för sjuksköterskan att säga: Det här är självklart någonting som du har rätt till.

Anf. 152 SAILA QUICKLUND (M):

Herr talman! I mitt tal väljer jag att fokusera på hälso- och sjukvårdsfrågor. Margareta B Kjellin kommer senare att prata om äldrefrågor, LSS och funktionshinder.

Regeringen lägger nu ännu mer fokus och resurser på att förbättra kvaliteten och tillgängligheten inom hälso- och sjukvården. Vi moderater vill ha en jämlik och rättvis vård för alla, oavsett var man bor och vem man är. Den enskildes behov ska styra vården, och kvaliteten ska vara hög inom alla områden.

Vår uppgift är också att möjliggöra för människor att göra sina egna val. Regeringen har därför genomfört reformer som syftar till att öka människors inflytande i vården. Genom bland annat kömiljarden, lagen om valfrihetssystem och regeringens satsningar på patientsäkerhet har människor större möjligheter än någonsin att välja vårdgivare samtidigt som kvaliteten, jämlikheten och tillgängligheten inom vården har förbättrats avsevärt.

Sedan regeringen införde vårdgarantin och kömiljarden har tillgängligheten i vården förbättrats mer än någonsin, vilket Socialstyrelsens senaste utvärdering kan påvisa. Kömiljarden har stimulerat framväxten av olika lösningar som gör att vårdkedjan blir mer effektiv.

Mycket glädjande är att samtliga landsting 2011 lyckades korta sina köer till vården, och de fick därför också ta del av den kömiljard som vi har.

Resultaten visar att nio av tio patienter som ringer en vårdcentral nu får samtalet besvarat samma dag. Samma patient får vänta kortare tid än en vecka för ett besök hos läkare inom primärvården.

Vi ser också en liknande utveckling inom specialistvården. Där visar Socialstyrelsens utvärdering att antalet patienter som väntar på ett besök hos en specialist har minskat och att allt färre patienter tvingas vänta över 90 dagar.

År 2007 var det 75 000 personer som hade väntat längre än tre månader på besök hos specialistläkare. I oktober 2011 var det bara 25 000. Två tredjedelar av den långa kön är alltså borta. Då, i oktober 2007, var det 22 000 personer, alltså var tredje patient, som hade väntat mer än tre månader på operation. Nu är det bara 7 000 eller en tiondel av patienterna.

De här resultaten kommer inte av sig själva. De är resultat av att vi infört en vårdgaranti som stärker patientens rättigheter och resultat av att vi införde en kömiljard som ger pengar till de landsting som kortar väntetiderna. De är resultat också av att vi infört valfrihet i primärvården och bejaktar att landstingen samarbetar med privata vårdgivare för att fler ska komma till operationer snabbt.

Tyvär ser vi nu en inriktning från oppositionen att man kraftigt vill beskära patienternas rätt att välja. För mig är det ofattbart hur vi skulle kunna hjälpa patienter genom att flytta tillbaka dem in i det gamla systemet, ett system som präglades av långa köer, sämre kvalitet, förbud mot mångfald och lägre patientinflytande.

Sedan alliansregeringen tillträdde har 300 nya vårdcentraler startat. I dag är över 14 000 vårdföretag med och utvecklar Sveriges välfärd. Åtta av tio invånare i Sverige kan välja en annan vårdcentral som finns inom högst fem minuters bilväg från den närmsta. Vi ser att där det finns ett större antal utförare som patienten kan välja mellan har detta positiva effekter på köerna.

För att stimulera innovationer som kan leda till bättre vård krävs att vi skapar ett vårdklimat där idéer tillåts uppstå och spridas. Genom att tillåta en mångfald av aktörer uppstår just detta. Det här är dessutom en bransch där främst kvinnor arbetar, vilket betyder att kvinnor i dag har större möjlighet att driva företag inom en bransch där de faktiskt har en gedigen erfarenhet. 73 procent av alla företag inom vårdsektorn leds av en kvinna. Men här finns nu krafter som vill begränsa kvinnors möjligheter att driva företag i en bransch där de är i majoritet. Det är ett hårt slag mot jämställdheten.

Vi fortsätter att tänka framåt, och vi sätter patienten i första rummet. Det handlar om valfrihet, det handlar om konkurrens i vården som möjliggör för nya innovationer att växa fram, det handlar om patientinflytande, det handlar om jämlikhet och det handlar inte minst om kvalitet.

Det här är utmaningar som vi omöjligt klarar om vi inte ser till att ambitionerna alltid är att säkerställa att vården utförs på patientens villkor. Vi kan inte stänga ute kvalificerade vårdutförare enbart utifrån principerna att det var bättre förr.

För några veckor sedan deltog jag i ett seminarium om just kvalitet inom vården som anordnades av Dagens Medicin. Kvalitet i vården har blivit ett begrepp som vi ofta pratar om men inte alltid utvecklar och förklarar innebörden av. Regeringen har gett i uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram ett antal indikatorer som mäter skillnaden i kvalitet mellan olika landsting.

Indikatorerna används för att göra öppna jämförelser mellan landstingen. I år var antalet indikatorer i öppna jämförelser hela 173, jämfört med 134 förra året. Öppna jämförelser tillsammans med kvalitetsregister ger ett helhetsgrepp på kvalitet inom vården och utgör en nyckel för att kunna förbättra sjukvården i hela landet. Vem som helst kan ta del av dessa jämförelser. Aldrig tidigare har vården varit så öppen för insyn. Aldrig tidigare har vi haft så systematiska kvalitetsmätningar i vården.

I kvalitetsaspekten ingår också patientsäkerheten. Riksdagen beslutade därför om en ny patientsäkerhetslagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2011 och syftar till att skapa en säkrare vård.

Ett komplement till de öppna jämförelserna är bland annat den nationella patientenkäten, som fäster tydligt fokus på patientens erfarenheter av vården. Enkäten visar att patienternas förtroende för vården är fortsatt väldigt högt. Den senaste patientenkäten visar att 16 av de 20 vårdcentraler som patienterna rankat bäst är drivna i privat regi.

En annan undersökning som gjorts av Demoskop visar att 92 procent av svenska folket vill ha valfrihet i vården. Att driva tillbaka den utveckling som skett inom vården vore därför inte bara en stor förlust för patienten utan rent av odemokratiskt.

Herr talman! Vi lever i en tid där vi blir allt friskare och lever längre, vilket är positivt, men samtidigt måste vi ödmjukt konstatera att stora utmaningar kvarstår som följer med denna utveckling.

Regeringen har lagt grunden för ett historiskt förbättringsarbete inom svensk hälso- och sjukvård. Låt oss vara stolta över det arbetet, men låt oss också visa att vi vågar möta kommande utmaningar inom vården med innovationskraft, valfrihet och patientinflytande – inte genom starka monopol och politiska pekpinnar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 153 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Välkommen till budgetdebatten, Saila!

Saila Quicklund inledde med att säga att en rättvis och jämlik vård var väldigt viktigt och grundläggande. Hälso- och sjukvårdslagen säger att den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården och att man ska ge vård efter behov.

Om Saila Quicklund tar del av utvärderingar från Socialstyrelsen, Läkarförbundets ledning och en del andra som beskriver effekterna av kömiljard, vårdgarantier och andra insatser, som jag mycket tydligt betona har både för- och nackdelar, hur ser hon då på det faktum att landsting faktiskt prioriterar förstabesöket snarare än återbesöket och kronikerna? Hur ser Saila Quicklund på det faktum att man i Stockholms läns landsting har någonting som heter vårdval gynekologi där man ersätter alla lika mycket, vilket får konsekvensen att det saknas gynekologmottagningar med kvinnliga gynekologer i en ganska stor del av ett väldigt stort landsting?

Jag har själv väldigt svårt att tycka att det är vård efter behov. Jag har väldigt svårt att tycka att de här exemplen visar att de som har det största behovet får företräde till vården.

Eftersom jag inte har lyckats hitta några förslag i budgeten som handlar om hur man ska ge en mer jämlik vård så undrar jag: Vilka förslag är det som ger en mer jämlik vård och ser till att de med de största behoven får företräde? Det är min ena fråga.

Den andra frågan rör vid samma ämne. Det handlar om det beslut som fattades ganska snart efter regeringsskiftet 2006, nämligen att det skulle vara möjligt att blanda privat och offentligt finansierad vård. Det betyder att den som har en privat sjukvårdsförsäkring väldigt uttalat skulle ha möjlighet att gå före vid både primärvård och privatiserad specialistvård. Varför är det så viktigt att patienter med privata sjukvårdsförsäkringar får gå före i den offentligt finansierade vården?

Anf. 154 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Regeringen har en samlad strategi för jämlik vård där kvalitet, tillgänglighet, delaktighet och inflytande ska spela en stor roll. En jämlik vård får inte vara beroende av ålder, sexuell läggning, bostadsort, utbildning och så vidare. Det regeringen har gjort just för att nå goda resultat när det gäller jämlik vård är bland annat de öppna jämförelserna som har en väldigt stor betydelse, kvalitetsregister, nationella enkäter och e-hälsoverktyg.

Socialdepartementet kommer också att åka ut på en turné och besöka alla landsting för att lyssna in nuläget. Det är oerhört viktigt att den jämlika vården finns och att vi jobbar för den, och jag tycker att regeringens insatser går i helt rätt riktning.

Sedan ställde du en fråga om privata sjukförsäkringar. De privata sjukförsäkringarna steg i antal under er tid på grund av just de långa köerna till vården, med mycket lidande, väntetider och frustration hos människor som tyckte att det var helt nödvändigt att ta de här försäkringarna. I dag tittar vi på siffror från både 2011 och 2012 och ser att antalet försäkringar har minskat. Det är en direkt effekt av de insatser vi har med kömiljarden, valfrihet och så vidare. Människor får nu vård betydligt snabbare. Det finns ingen anledning att ta de här försäkringarna.

Den vård vi har ska vara offentligt finansierad, och jag tycker att vi nu går i helt rätt riktning ur den här aspekten.

Anf. 155 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag måste ändå få ställa frågan en gång till: Varför är det så viktigt att blanda privat och offentligt finansierad vård? Varför är det så viktigt att den som har privat sjukvårdsförsäkring har möjlighet att gå före i offentligt finansierad vård? Antingen tycker man att det är vård efter behov och att det inte ska vara möjligt att köpa sig före i kön eller också tycker man inte det. Det är ganska svårt att ha båda ståndpunkterna samtidigt. Ni fattade beslut i kammaren strax efter valet 2006 att medvetet ändra lagstiftningen för att göra det möjligt att låta människor med en privat sjukvårdsförsäkring gå före i offentligt finansierad men privat driven vård.

Min andra fråga är fortfarande, för jag är inte riktigt nöjd med svaret när det gäller den jämlika vården: Ser Saila Quicklund något problem med kömiljardens konstruktion?

Jag vill understryka för, tror jag, femte gången från talarstolen att den har absoluta fördelar. Jag vill också understryka att vårdgarantin infördes under en socialdemokratisk regering, så vi har liksom ett lite delat ansvar för att utvecklingen har vridits och vänts. Landstingen är också både röda och blå, och man arbetar rätt olika.

Jag kan ändå inte låta bli att ställa frågan: Hur ser Saila Quicklund på det faktum att vi får ersättningssystem som utformas så att man premierar ett första besök men får undanträngningseffekter på återbesök av människor som har diagnoser och behandlingar som inte omfattas av vårdgarantin? Det är en kritik som Läkarförbundet är ganska tydligt med. Hur ska vi komma till rätta med det faktum att kömiljard och vårdgaranti faktiskt har väldigt skarpa baksidor som nu börjar få effekter som ger ”icke-lika” vård och vård efter behov?

Anf. 156 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Det är faktiskt något frustrerande att lyssna på den kritik mot vårdgaranti och kömiljard som Lena Hallengren väljer att föra fram, bara ur negativa aspekter, när jag i mitt anförande anförde att kön till specialistläkare var 55 000 inom 90 dagar 2007 och nu är 22 000. Jag får kanske också framhålla de positiva effekterna av vad det här har gett.

Jag förstår att det är undanträngningseffekter du är ute efter. Där har Socialstyrelsen regeringens uppdrag att undersöka om kömiljarden har påverkat prioriteringen i vården. Det är faktiskt så, måste jag säga, att medicinska prioriteringar alltid ska gälla. Självklart vore det inte acceptabelt om det var på något annat sätt. SKL har ett nationellt projekt som faktiskt följer upp återbesök. Det ska vara klart den 31 augusti 2013.

Vi ska också komma ihåg att kömiljarden har tillfört väldigt mycket medel till landstingen. Ett exempel är Halland som har erhållit 178 miljoner som man kan nyttja till just vårdinsatser. Fördelarna är betydligt mycket större, men vi ska ändå inte ringakta de bekymmer som du nämnde med undanträngningseffekter. Man säger också i undersökningar att det finns tendenser till undanträngningseffekter. Jag vet att du framförde någonting annat tidigare. Jag tror att det finns olika undersökningar. Jag framhåller ändå kömiljardens och vårdgarantins fantastiska betydelse för snabbare vård.

Anf. 157 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag skulle nästan vilja upprepa Lena Hallengrens fråga om privata försäkringar, att man faktiskt får köpa sig före. Det var ju inget nödvändigt beslut att ta, men ni tog det. Stämmer det egentligen med vård på lika villkor och efter behov?

Häromveckan var jag på en konferens anordnad av Socialdepartementet och Stockholms läns landsting om vårdval i specialistsjukvården, med regeringens nationella samordnare i spetsen och inledningstal av Göran Hägglund och Filippa Reinfeldt. Där fanns väldigt gott om vårdföretagare i paneler och som inledare. Där var också några av de högsta tjänstemännen i Stockholms sjukvård. I sin inledning sade Göran Hägglund att patienten står i centrum.

Men några patienter eller patientorganisationer som fick tycka fanns inte med. Några fackliga röster fanns inte med, utan det var alltså vårdföretagarna som fick vara med. Det tycker jag är väldigt talande för hur regeringen jobbar med vårdval i specialistsjukvården eller privatisering och kommersialisering av specialistsjukvården.

Stockholm framhölls som ett föredöme. Man har ju 22 vårdval och 6 beslutade. Det är liksom en massa olika. Gynekologin i Hallunda hörde vi om här. Där har man en befolkning med sämre hälsa som skulle behöva en gynekologmottagning, men den har man faktiskt fått lägga ned eftersom man har sådana ersättningssystem.

Det man också gör i Stockholm är att man säger att sjukhusen med offentligt utförd vård inte får vara med och liksom driva öppen specialistsjukvård. Den offentligt drivna primärvården får inte vara med. Man helprivatiserar, kommersialiserar specialistsjukvården. Vi vet också att det inte är lika lätt för småföretagare där som inom en del annan vård och omsorg.

Ser du några problem med att hela den öppna specialistsjukvården blir privat utförd och att inga offentliga får vara med över huvud taget?

Anf. 158 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Jag backar tillbaka till den första delen om privata försäkringar. Där vill jag tillägga på nytt att sjukvården ska vara offentligt finansierad. Det ska inte behövas speciella sjukförsäkringar. Vi ska kunna bistå vården ändå. Nu finns de ändå, men de har minskat betydligt i antal, som jag sade tidigare till Lena Hallengren. Antalet människor som köper en försäkring sjunker markant på grund av att vi tycker att vården levererar så pass mycket ändå, med kortare väntetider och så vidare. Den har blivit tillgänglig. Man har fått delaktighet på ett helt annat sätt. Därför visar fakta att antalet försäkringar minskar.

Vad gäller offentlig och privat vård finns de här alternativen. Jag kan inte se något problem med det. Det är också så att den ena avlastar den andra. Mångfalden är att föredra i de här sammanhangen. Jag ser inte problemet.

Anf. 159 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Problemet i Stockholm är att man har tagit ett politiskt beslut om att det bara är privata utförare som kan vara med när man ska flytta ut specialistsjukvården från sjukhusen och ha vårdval. De offentligt drivna sjukhusen får inte vara med. På något sätt hanterar det här primärvården. De offentligt drivna får inte vara med. Det finns liksom inga offentliga företag som kan vara med i det här. Det finns bara privata vårdföretag. Ett av de största är Capio, som köpte upp en massa vårdcentraler från Carema.

Vi håller inte på att få mångfald. Vi håller på att få en väldigt monopoliserad vårdmarknad med stora vårdföretag som har väldigt mycket muskler och kommer att få väldigt mycket makt. Sedan kallar borgarna det för mångfald. Jag undrar bara om det är något problem med att det offentliga inte alls får vara med här. Blir det verkligen den mångfald ni vill ha när man säger att det bara är de privata som får vara med?

Visst är det bra om de privata försäkringarna minskar, men jag kan inte se logiken och varför det var nödvändigt att göra en lagändring där man såg till att de fick komma in så att man kunde köpa sig före i hälso- och sjukvården. Om det stämmer att det är med samma rätt och lika människovärde samt sjukvård efter behov har vi inte fått svar på, vare sig Lena eller jag.

Anf. 160 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Stockholms läns landsting väljer att göra den variant som du pratar om med privata utförare och så vidare. Jag har svårt att bemöta det eftersom det gäller ett enskilt landsting.

Fortfarande hävdar jag att den privata utförarsidan och den offentliga är komplement till varandra. För övrigt kan jag inte kommentera det eftersom det är en enskild landstingsfråga.

Anf. 161 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande att övergripande beröra hälso- och sjukvården, socialtjänsten och hemlösheten. Jag vill också naturligtvis fokusera på den förändring som föreslås i propositionen gällande LSS. Barbro Westerholm kommer att beröra områdena läkemedel, äldre, tandvård och folkhälsa.

Herr talman! Det här betänkandet innehåller även detta år en rad fortsatta satsningar inom våra ansvarsområden, men det finns också nya satsningar.

Målet för hälso- och sjukvården är att arbeta för en kunskapsbaserad hälso- och sjukvård som håller en god tillgänglighet och stärker patientens delaktighet och valfrihet.

Herr talman! Vad det egentligen handlar om är att stärka patientens ställning, ge mer insyn i vården och öka mångfalden inom vården. Konkurrensverket har tittat på dessa frågor och visat att med det fria vårdvalet har antalet vårdcentraler ökat med 19 procent, det vill säga ytterligare

190 vårdcentraler som någon sade tidigare. Konkurrensverket säger också att den patientupplevda kvaliteten har ökat med fler vårdcentraler. Vi kommer att fortsätta denna utveckling och förbättra arbetet med mångfald. Vi fortsätter också tidigare påbörjade projekt inom cancerområdet, kvalitetsregister, öppna jämförelser och strukturerad vårddokumentation.

Regeringen har också tagit initiativ till att utveckla ett personligt hälsokonto på internet. Det innebär att medborgarna har samlad tillgång till information och andra tjänster som rör deras hälsa. Det personliga hälsokontot kommer naturligtvis att vara viktigt för dem som har stora vård- och omsorgsbehov och deras anhöriga. Men tjänsten ska kunna utnyttjas av alla medborgare. Varje invånare bestämmer naturligtvis själv över vad som ska stå om deras hälsa och finnas tillgängligt på hälsokontot.

Herr talman! Regeringen fortsätter sin satsning på prestationsbunden vårdgaranti. 1 miljard har vi anvisat, och den har gett resultat. År 2011 klarade 16 av 21 landsting av att ge vård i form av besök eller behandling inom 60 dagar till 80 procent av patienterna. Men ambitionen är också att vårdgarantin ska omfatta en större del av patientens kontakter med vården. Bland annat bör röntgen och andra undersökningar ingå. Vi vill också kunna följa hur utvecklingen ser ut vad gäller återbesöken.

Regeringen har nu också tagit ett steg vad gäller rätten till vård för papperslösa och gömda. Rätten till subventionerad vård för gömda föreslås bli lika som för asylsökande, det vill säga vård som inte kan anstå, medan den däremot ska gälla fullständig vård för barnen. Ärendet är ute på remiss.

Herr talman! Regeringen gör mycket för att utveckla arbetet inom socialtjänsten. Här satsas på kompetensutveckling, kvalitetsregister, öppna jämförelser och evidensbaserad praktik. För några veckor sedan debatterade vi särskilt stöd och skydd för barn och unga. Nu sker också en förändring vad gäller försörjningsstödet. Man kommer att föreslå att endast en del av inkomsten påverkar bedömningen av rätt till försörjningsstöd.

Herr talman! Att inte ha tak över huvudet, en egen bostad, är ett samhällsproblem som måste tas på allra största allvar. Regeringen har utsett en nationell hemlöshetssamordnare för perioden 2012–2013. Vi har också från utskottet fått ta del av hans erfarenheter så här långt. Målen är tydliga. Alla ska vara garanterade tak över huvudet. Boende ska underlättas för dem som kommer från kriminalvården eller andra institutioner. Inträdet på bostadsmarknaden ska underlättas. Antalet vräkningar ska minska, och barn ska absolut inte vräkas.

Herr talman! Sista mätningen av hemlöshetens omfattning gjordes under en vecka i maj 2011. Det framkom då att hemlösheten hade ökat men att det är färre personer som helt saknar en bostad jämfört med mätningen 2005. Det man kunde se var de långsiktiga boendelösningarna med sociala kontrakt. Socialtjänsten har blivit den stora hyresvärden för personer som inte blir godkända på den ordinarie bostadsmarknaden. Det viktiga nu är att tillsammans med kommunerna komma fram till hur arbetet ska samordnas för att förebygga hemlöshet och undvika vräkningar. Att barn blir vräkt är helt oacceptabelt, och regeringen lägger hög prioritet på att förebygga och motverka att så sker.

Herr talman! Jag vill till sist fokusera på de förslag till förändringar av LSS som finns med i detta betänkande. Som ni alla vet tillsatte rege-

ringen en utredning våren 2011 som skulle se över hur stor del av den totala kostnadsökningen inom den statliga assistansersättningen som utgörs av fusk, oegentligheter och överutnyttjande. Syftet var att säkerställa assistansreformens långsiktiga hållbarhet samtidigt som den enskildes rättigheter skulle värnas.

Regeringen lägger nu i detta betänkande fram förslag på att motverka fusk och överutnyttjande. Regeringen lägger också fram förslag på att förbättra rutinerna och kontrollen inom Försäkringskassan. Det är självklart viktigt att komma åt fusket – eller som en del har sagt bedrägeriet, för det är vad det handlar om – eftersom det förstör för alla som har grava funktionsnedsättningar och är beroende av assistans. Det är viktigt för rättighetslagstiftningens legitimitet att vi kan stävja fusket.

Men tyvärr kan jag personligen tycka att det mediala fokuset på fusk har blivit en sanning på bekostnad av betydelsen av en rättighetslag. Försäkringskassan som myndighet har också ett ansvar här att genomföra ett förbättringsarbete internt och i samverkan med andra myndigheter. Det är bra att dessa frågor tas upp i betänkandet.

Mycket diskussion och oro har ägnats åt förslaget att hembesök ska kunna göras hos assistansberättigade som har anhöriga som assistenter som inte är anställda av kommunen. Men det är oerhört viktigt att understryka att dessa hembesök får göras endast om man vid upprepade tillfällen och utan giltig anledning blir nekad att komma hem till någon. Möjligheten till hembesök är begränsad, och tröskeln till sanktioner är betydligt högre än vad utredaren själv föreslog. Syftet med Försäkringskassans och kommunens besök är endast att utreda den enskildes behov och att se till att assistansen utförs. Inspektion hemma hos en person kan genomföras bara om det föreligger ett verkligt angeläget behov, och besöket ska inte sträcka sig längre än till vad som är nödvändigt. Om syftet kan uppnås på annat sätt ska det väljas.

Ytterligare ett förslag som har väckt mycket diskussion och oro är förslaget om att assistansanordnare måste lämna uppgifter till Försäkringskassan om hur assistansersättningen används när man misstänker fel. Jag har stor respekt för den oron, men jag vill understryka att det ska handla om nödvändiga uppgifter och att det ska vara tydliga föreskrifter för hur dessa ska inhämtas. Det kan vara lämpligt att göra när assistansinsatsen börjar och vid förändringar.

Herr talman! Skälen till en rättighetslagstiftning är lika viktiga i dag som då lagen trädde i kraft 1994. Denna rättighetslagstiftning har en humanistisk människosyn, och det är individer med olika behov och förutsättningar som det handlar om.

Herr talman! Folkpartiet kommer noga att följa utvecklingen av det arbete som Inspektionen för socialförsäkringen ska göra i form av uppföljning och utvärdering av de åtgärder som föreslagits. Problem som uppstår ska uppmärksammas och rapporteras, enligt regeringens skrivning. Det känns så här långt betryggande.
(Applåder)

Anf. 162 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vill fortsätta med de frågor jag tog upp i mitt tidigare replikskifte. Jag är intresserad av vad Folkpartiet tycker om ett vårdval i den öppna specialistsjukvården som har blivit helt privatiserat.

Stockholms läns landsting är ett av de största landstingen, och det landstinget nämns som en föregångare. Socialdepartementet anordnade en konferens med den nationella samordnaren för vårdval. Vår ansvarige minister Göran Hägglund talade. Stockholms läns landsting lyftes fram som ett landsting som andra landsting ska inspireras av och ta efter.

Det förekommer inte en problematisering och inte ett ifrågasättande av vad det här skulle innebära från något håll. Jag tycker nog att det är en nationell fråga när den nationella samordnaren och Socialdepartementet anordnar det här tillsammans med Stockholms län.

Jag skulle vilja fråga Maria Lundqvist-Brömster hur Folkpartiet ser på kommersialiseringen av den öppna specialistsjukvården och en modell där det inte kommer att finnas någon offentligt utförd öppen specialistsjukvård över huvud taget.

Sedan är jag intresserad av att veta hur Folkpartiet ser på kvinnojourernas situation. Jag tror att vi har 120 kvinnojourer runt om i landet. De är helt avgörande för att kvinnor som är utsatta för våld och övergrepp ska kunna fly hemifrån, få det stöd de behöver, få styrkan att kanske anmäla och ta sig igenom en rättegång. Dessa kvinnojourer har stora problem med att få sin verksamhet finansierad och får sitta år efter år och fundera på hur det ska gå nästa år. Ofta får de kortsiktigt stöd, en gång om året, och ofta är det projekt pengar.

Hur ska vi få en långsiktig finansiering av kvinnojourerna?

Anf. 163 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! När det gäller den öppna specialistvården vill jag först och främst säga att det är oerhört viktigt med tillgänglighet och mångfald för patienten. Vi har ett patientperspektiv.

När det gäller Stockholms läns landstings hantering och seminariet, som jag inte var med på, är det upp till landstinget självt att konstruera sin modell. Vi har ju nu en samordnare som ska titta även på de här frågorna, så jag vill inte gå händelserna i förväg.

Det viktiga för mig och för Folkpartiet är vård efter behov. Prioriteringsordningen gäller fortfarande – det vet vi. Den har vi i alla fall inte raserat på något sätt. Men vård efter behov innebär inte att man ska stå i kö lika länge. Så var det när jag var landstingsråd i Västerbotten före 2006. Då var rättvisan att stå i kö lika länge, inte att få vård i tid, som är det som är det avgörande.

Att vården ska vara offentligt finansierad – det finns jättemycket att fundera på när det gäller hur ersättningssystemen ser ut. Jag kan grubbla på det ganska ofta eftersom jag bor i ett glesbygdslän, och jag vet att södra Lappland har jättesvårt att rekrytera doktorer. Det är jättebra om man funderar på hur man bygger upp ersättningssystemen, att man tittar på den äldre populationen, på barnfamiljer och så vidare. Jag kan nog inte ge Eva Olofsson något tydligare svar än så i dagsläget.

När det gäller kvinnojourerna har den här regeringen verkligen satsat på åtgärder mot våld mot kvinnor och utsatta barn, med 109 miljoner kronor per år. Sedan finns allt det som har satsats i våra handlingsplaner. När vi förstärkte perspektivet i socialtjänstlagen med barn som bevittnar våld var vi väldigt tydliga med att kvinnojourerna skulle komma i fråga.

Anf. 164 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Att man lyfter upp situationen för barn som bevittnar våld är väldigt bra. Det är en fråga som jag själv arbetade med när jag var kommunalråd i Göteborg. Men 109 miljoner på 120 kvinnojourer blir inte så mycket. Vi har föreslagit att det ska finnas ett större och långsiktigare statligt, nationellt ansvar. Vi har plussat på med ytterligare 200 miljoner. Nu får de ägna mycket tid åt att fundera på hur det ska bli kommande år och har svårt att planera och utveckla verksamheten. Det är just basstödet som de behöver i jourerna.

Jag tänkte fråga något, för tredje året i rad, tror jag. Vi vet att de kvinnor som är mest utsatta för våld och som inte har skydd och stöd i dag är de papperslösa kvinnorna. De har inte varit med, vad jag vet, i några överläggningar mellan regeringen och Miljöpartiet. Det har inte hänt något mer i de kommuner som försöker börja göra lite.

Vi i Vänsterpartiet har lyft upp den här frågan för tredje eller fjärde året nu, och i betänkandet från socialutskottet avstyrker man bara vårt förslag. Man säger ingenting om hur stödet och situationen är för dessa kvinnor, utan man bara avstyrker motionen. Jag tycker att man borde se till de mest utsatta kvinnorna, som inte vågar söka skydd på kvinnojourer, som inte har någon som betalar för dem och som inte vågar anmäla – och det kanske utnyttjas av arbetsgivare, män eller partner. Om en kvinna ska både hålla sig undan och fly från den man som hon har levt ihop med är hon i en mycket svår situation.

Jag tycker att regeringen borde ta det här på allvar och göra något åt det.

Anf. 165 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Jag känner igen den här frågan, Eva Olofsson. Det innebär inte att den är oviktig, utan den är väldigt viktig.

Så här långt är jag naturligtvis glad över att vi har nått en överenskommelse och att promemorian är ute på remiss. Vi hade från Folkpartiets sida velat gå lite längre, men vi är nöjda med att vi har kommit så här långt.

När det gäller gömda och utsatta kvinnor tror jag att det var Anders W Jonsson som var inne på att man kommer att göra någon reglering till landstingen när man nu ska genomföra den här reformen. Då kan det som doktorn ser och hör vara avgörande, och då är förhoppningen stor att man gör bedömningen att vård inte kan anstå och att kvinnan får hjälp. Så har man gjort fram till i dag – eller hur, Eva Olofsson?

Anf. 166 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag tolkar de båda partierna som att de är överens om att de som har privata försäkringar ska kunna gå före i offentligt finansierad vård – det är helt okej, och det är helt i enlighet med vård efter behov.

Anf. 167 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Nej, då har Lena Hallengren inte förstått vad jag har sagt. Det var inte riktigt den frågan som Eva Olofsson ställde. Men när det gäller försäkringsfrågorna var det beslut som regeringen tog riktat till de sjukhus som har utrymme att ta emot försäkringspatienter. Försäkringspatienterna kommer in när det inte är annan verksamhet på sjukhu-

set. Det har varit mycket kvällsmottagningar till exempel. Man har inte släppt på prioriteringsordningen på grund av det – det är vård efter behov som gäller. Så är det ju. Man kan inte ta en försäkringspatient före andra patienter. Det utrymmet har getts till små sjukhus som har kunnat fylla på med försäkringspatienter.

Jag har inte besökt något sådant sjukhus här i Stockholm, för jag vet att det är mest privata sjukhus som sköter den delen. Men jag har förstått att man tar försäkringspatienter på tider när andra patienter inte kommer, för att fylla sin kvot av patienter, för att nyttja lokaler och så vidare.

Anf. 168 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Vi har inte riktigt samma uppfattning, tror jag, om vad syftet med den här lagstiftningen är. Vård som är offentligt finansierad men driven i privat regi har möjlighet att ta emot privatfinansierade patienter. Hur detta ska kunna följas upp, huruvida någon annan stod i kön eller hade större behov, vet jag inte. Jag tror helt enkelt inte att det är så i verkligheten. Lagstiftningens syfte är ju att man har en privat försäkring.

Jag konstaterar att tidigare företrädare för den borgerliga Alliansen tycker att den här lagstiftningen ska vara kvar. Jag tolkar också Maria Lundqvist-Brömster som att hon tycker att lagstiftningen ska vara kvar och att ni är nöjda med den.

Man kan tro att jag har gjort upp om min andra fråga med Eva Olofsson, men det har jag inte alls. Jag hade tänkt ställa frågan om kvinnojourer till Maria Lundqvist-Brömster och Folkpartiet. Jag är lite besviken över att ni inte tycker att det är angeläget att utreda hur vi ska se till att kvinnojourer står till buds oavsett vilken kommun man bor i, att det helt enkelt är en nationell rättighet – därmed inte sagt exakt hur detta ska organiseras och därmed inte sagt att alla ideella insatser inte är viktiga, för det är de absolut. Vad vi föreslår är att det tillsätts en utredning som tittar på hur vi ska finansiera kvinnojourer så att det inte är avgörande vilken kommun en våldsutsatt kvinna bor i, för det är det i dag.

Anf. 169 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Naturligtvis tycker Folkpartiet att detta är en oerhört viktig fråga, Lena Hallengren. Vår jämställdhetsminister Nyamko Sabuni har jobbat mycket med just mäns våld mot kvinnor, kvinnors utsatthet, hedersrelaterat våld, trafficking och så vidare. Jag vet också att hon har ett utvecklat kontaktnätverk med kvinnojourerna.

Jag vet inte om hon i det här läget har någon sådan slags utredning på gång, men jag vet att hon värnar kvinnojourerna och att hon har tryckt på att samarbetet och samverkan mellan länsstyrelse, socialtjänst och kvinnojourer ska vara väl fungerande. Man ska nyttja varandras kompetenser. Det är vad jag vet så här långt.

Anf. 170 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga några ord om den utredning som Maria bland annat har talat om. Inspektionen för socialt arbete skulle ha kommit med sin rapport till utskottet i december, men nu blir det i januari. I dag har de lämnat den till Socialdepartementet, har jag fått förklarat för mig. Utredningen kommer bara att lämna en beskrivning. Den kommer ännu inte att ge svar på de frågor som vi har ställt, utan det

blir bara en allmän beskrivning. Svaren – om det nu blir några svar över huvud taget – kommer vi inte att få förrän någon gång under hösten 2014.

Jag har en fråga. Om man nu ser i det vi får reda på i januari – även om det bara är en beskrivning – att det inte ger de svar vi vill ha, vilket det inte kommer att göra, undrar jag om Maria är beredd att vänta till hösten 2014 eller om hon är beredd att vilja arbeta för en lagändring före 2014. Det är min ena fråga.

Min andra fråga gäller antalet. Vi kan se att det var nio domar och att det är ungefär 20 000 personer som har personlig assistens i Sverige. Det blir ungefär en halv promille som har blivit dömda för bedrägerier eller för kriminell verksamhet. Är det verkligen värt alla de försämringar som görs för att komma åt denna promille – vare sig den är hel eller halv? Är det värt att göra det på detta sätt?

Anf. 171 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! När det gäller inspektionens rapport, som har lämnats till regeringen i dag, låter det som om Agneta Luttröpp vet mer än vad jag vet om innehållet. Jag vet inte att det bara är en beskrivning som inte kommer att ge några svar och så vidare. Jag kan inte svara på det över huvud taget.

Däremot kan jag säga något när det gäller lagändring före 2014. Folkpartiet har gått ut i val och sagt att vi vill förtydliga LSS och 9 a §. Jag har själv väckt motioner om detta. Men jag vill naturligtvis se resultatet av utredningen.

Anf. 172 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag tolkar det som att Maria är beredd att vänta till hösten 2014. Då vet jag det.

Jag ska ta upp någonting som jag hela tiden känner. Nu tror jag i och för sig inte att Folkpartiet är den starka kraften just i detta, men ni ingår ändå i Alliansen. Du talade om att reformen från början var humanistisk. Ja, absolut – det håller jag helt och fullt med om. Nu är egentligen frågan om Alliansen tycker att den har blivit alltför humanistisk eftersom man inte har någonting emot de förändringar man gör. Förändringarna är försämringar; det går inte att komma ifrån. Omtolkningen av grundläggande behov är till exempel någonting som Försäkringskassan tycker är helt i enlighet med intentionerna i den lagstiftning som vi gjorde när reformen togs.

Detta är min andra fråga: Håller Maria med om den tolkning som Försäkringskassan har gjort utifrån domen – att detta håller sig till intentionerna i reformen?

Anf. 173 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Först och främst handlar det om konklusionen som Agneta Luttröpp gjorde om mitt förra svar om lagändring före 2014. Jag har inte sagt någonting om det. Jag vill se svaret och delrapporten nu och diskutera det först och främst med mitt eget parti. Sedan har vi ett allianssamarbete.

När det gäller det som du tog upp nu kan jag säga så här: Det är min och Folkpartiets uppfattning att den dom som kom 2009 och som man

oftast lutar sig emot inskränker rättighetslagstiftningen oerhört mycket. Jag har själv haft kontakt med Försäkringskassan. Du refererade till det möte vi hade i utskottet, men jag har också träffat Försäkringskassan på egen hand. Då får jag signalen att nålsögat har blivit mindre.

Detta är ingen lätt fråga. Men jag håller inte med om att Alliansen skulle få någon annan syn på rättighetslagstiftningen. Varenda talare som har varit uppe här så långt har talat om vikten av LSS och att det är en rättighetslagstiftning som vi ska värna. Du skakar på huvudet, Agneta Luttrupp, men jag talar bara om vad jag har hört.

Jag tycker att det är tydligt att detta är en rättighetslagstiftning som vi vill behålla. Om man tittar på de procentuella delarna av fusket och den promille som du talar om har det ändå skett. Det har varit mycket om detta i medierna, och det har slagit hårt på personer som har en funktionsnedsättning. Någonstans känner man att lagstiftningen inte ska behöva fara illa av att sådana här bedrägerier begås. Man måste naturligtvis försöka hitta sätt att motverka dem. Så ser jag på det hela.

Anf. 174 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Det är alltid lite klurigt, och kanske till och med ibland tveksamt, att ange något som viktigare än någonting annat. Men jag vill säga att Socialdepartementets ansvarsområde tillhör det som skapar trygghet när allt annat sviktar runt den enskilda människan.

När sjukdom trycker på eller uppstår akut, när hälsan sviktar på grund av ålder, när funktionshinder lägger hinder i vägen, när man saknar inkomst för livets nödvändigheter och nödtorft – i dessa delar av livet kan vi se att det är en grundförutsättning att vi har en väl fungerande hälso- och sjukvård, en äldreomsorg och en socialtjänst som tar ansvar. Det är därför som den debatt som vi nu har är oerhört viktig.

Regeringens ambitioner allt sedan valet 2006 har varit att sätta fokus på kvalitetsfrågor, kompetensutveckling och valfrihet inom den sociala sektorn. Jag är som kristdemokrat glad över att dessa utvecklingsfrågor har varit i fokus. Jag gläds också åt att det parallellt med dessa utvecklingsfrågor finns en resursutveckling generellt för hälso- och sjukvården gått i rätt riktning.

I budgetpropositionen, som vi har fått ta del av, kan man utläsa att vi har gått från 9,1 procent av bnp till hälso- och sjukvården 2005 till att fem år senare, i redovisningen för 2010, notera att hälso- och sjukvårdens andel av bnp nu är 9,6 procent. För den som vill höra det i kronor handlar det om att vi har vandrat från 250 miljarder till hälso- och sjukvården till att nu, fem år senare, ha 318 miljarder till svensk hälso- och sjukvård. Det är ett plus på 68 miljarder under denna femårsperiod. Det är något som jag verkligen välkomnar som kristdemokrat – att kvalitetsarbetet går parallellt med resursutveckling. Ibland kan man höra något annat, men jag vill ändå påminna oss om det.

Herr talman! Inom hälso- och sjukvården finns en rad viktiga reformer. Vårdgarantin och kömiljarden har vänt på siffrorna. Förr, under tidigare regeringars tid, var det så att sex av tio patienter fick stå och vänta. Nu är det nio av tio som får chansen till ett läkarbesök inom vårdgarantins tid.

Vi kan läsa i betänkandet på s. 49 om resultaten av 2011 års verksamhet gällande vårdgaranti och kömiljard. Då noterar jag med glädje att

hela 16 av landets 21 landsting nu kan se till att 80 procent av patienterna får vård inom 60 dagar, vilket är den förbättrade vårdgarantin. 80 procent av patienterna får alltså vård inom den förbättrade vårdgarantin när det gäller besök hos läkare, behandling och operation eller både besök och behandling. Detta är för mig en viktig förbättring, och jag tror faktiskt inte att det egentligen finns någon som vill tillbaka till det gamla.

Patienterna ska inte sitta i väntrum utan de ska tas emot i vådrum. Det är det besked Alliansen har givit, och det är det besked som jag som kristdemokrat vill ge här i debatten.

Herr talman! Patientsäkerhetsarbetet har utvecklats efter det att Alliansen tog över ansvaret på Socialdepartementet. Det är nödvändigt. Det har varit ett försummat område, ett område där man har blundat med ett öga och ibland med båda. Hur har vi under årtionden kunnat leva med att vi har ca 100 000 vårdskador och hela 3 000 för tidiga dödsfall när huvuddelen av dessa olyckor i sjukvården är undvikbara? Det är inte acceptabelt. Därför är den överenskommelse som har gjorts och den som kommer att göras i morgon mellan regeringen, SKL och våra landsting oerhört viktig. Vi får ett prestationsbaserat patientsäkerhetsarbete. Det handlar ibland inte om annat än handhygien, rutiner i sjukvården och kunskapsuppbyggnad. Jag gläds åt att förbättringar har skett, och jag välkomnar dessa.

Jag kan i detta sammanhang inte låta bli att kommentera det som har varit förstasidesnyhet i går och i dag i en rad medier: den dåliga städningen på sjukhusen. För mig är det en självklarhet att det ska vara rent och att vi ska undvika smittspridning på sjukhusen. Allt annat är fullständigt oacceptabelt. Det vill till att vi är tydliga, och jag drar mig inte heller för att säga att ansvariga kanske en dag som denna borde skämmas en aning när man kan konstatera att McDonalds och en rad bensinstationer här i Stockholm har renare toaletter än på en del vårdavdelningar. Det är inte något som duger. Det är dags att göra om och göra rätt. I det avseendet får vi aldrig glömma att det är patientens säkerhet, och dessutom trivsel, i sjukvården som ska vara i fokus.

Några har berört frågan om brist på vårdplatser. Det finns en motion bland alla som tar upp bristen på vårdplatser. Det råkar vara en kristdemokratisk motion. Den motionen från oss kristdemokrater har fångat att man på vissa delar av sjukvården har en situation där brist på vårdplatser skapar en risk för patientsäkerheten. Jag välkomnar den skrivning som finns på s. 44 i utskottsbetänkandet. Utskottet konstaterar: ”Bristen på vårdplatser kan få stora konsekvenser för patientsäkerheten. Att åtgärda brister i tillgången på vårdplatser är i första hand landstingens ansvar. Enligt utskottet är det viktigt att vårdplatssituationen inom sjukvården hålls under uppsikt inom den närmaste framtiden.”

Det är en aktiv notering av det som många patienter och många inom vårdpersonalen lyft fram. Vi ska se till att ha en dialog med våra ansvariga ute i landsting och regioner.

Herr talman! Beslutet om värdighetsgarantin enligt propositionen om värdigt liv i äldreomsorgen var för mig ett oerhört viktigt beslut och en milstolpe i utvecklingen av en ny och kvalitetsfokuserad äldreomsorg. Jag har sagt det förut och säger det gärna igen att de besked vi får i denna proposition borde ha kommit ännu tidigare, men det är bra att de kom nu när vi fått en minister som satt fokus på detta. Det handlar om synen på

äldre, människosyn. Och det är tydligt att det handlar om att äldre ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande och att det finns en värdegrund i omsorgen av våra äldre.

Under mina mer än 20 år som kommun- och landstingspolitiker har det varit en ständigt återkommande debatt – jag påstår att det har varit i hela landet – om patienter, pensionärer, olika vårdbehövande som ramlar mellan stolarna, som man brukar uttrycka det. Därför är den satsning som nu görs på de mest sjuka äldre en hörnpelare när det gäller att lyckas nå ett stycke på väg mot en organisation och ett arbetssätt som innebär att ingen längre hänger i luften eller hamnar mellan stolarna när kommunens och landstingens intressen går åt olika håll. Satsningen på de mest sjuka äldre, med Eva Nilsson Bågenholm som äldresamordnare, är uttryck för den vilja regeringen visat i dessa frågor. Man har prioriterat dem genom att inte bara markera det viktiga i denna fråga utan också avsatt pengar, 4,3 miljarder, för detta utvecklingsarbete.

Jag vill till slut beröra ytterligare en fråga. Den handlar om gårdsförsäljningen. Två statliga utredningar har analyserat och sökt finna lösningar. Men i båda fallen har man kommit fram till att det inte skulle vara möjligt att behålla Systembolaget och det försäljningsmonopol vi nu har om vi genomför de framlagda förslagen om gårdsförsäljning.

Problemet är att vi inte klarar det EU-rättsligt, vilket bland annat justitiekanslern framfört i sitt remissvar. Grundproblemet när det gäller gårdsförsäljningen är inte att bönder på Österlen, Öland eller Gotland skulle få sälja några liter lokalt producerat vin. Tvärtom, det skulle vara okej också för min del. Men jag är inte beredd att riskera den folkhälsopolitik som vi har byggt på solidaritet och Systembolagets monopol. Därför har jag hela tiden varit kritisk till de utredningsförslag som funnits i luften.

Jag är mycket glad över att regeringen till slut har stannat för samma uppfattning. Eftersom hittillsvarande förslag om gårdsförsäljning inte går att kombinera med Systembolagets monopol på försäljning av alkohol kommer dessa inte att genomföras.

Det är ett tydligt och välkommet besked som statsrådet Maria Larsson lämnade den 16 september. Det är ett besked som visar på att regeringen inte tänker spela bort den betydelse Systembolaget har för att ge service men också för att ge oss en bättre hälsa och trygghet för de hundratusentals barn och ungdomar som växer upp i missbruks- och riskbruksmiljöer.

Herr talman! Jag välkomnar de här beskederna, som redovisas i betänkandet. Frågorna om assistans och hemlöshet kommer min kollega Roland Utbult att beröra i sitt anförande.

Jag yrkar till sist bifall till förslaget i socialutskottets betänkande SoU1.

(Applåder)

Anf. 175 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Anders Andersson pratar om kvalitet, kompetens och valfrihet. Då kom jag osökt att tänka på att Vårdförbundet inför förra valet var ute och frågade hur de olika partierna såg på specialistutbildningen för sjuksköterskor. Jag tror att Anders Andersson utlovade att det

skulle hända något, men jag kan ha fel. Du kommer ihåg det bättre själv, tror jag, Anders.

Det handlar om både kvalitet och kompetens. Det är så viktigt därför att det handlar om kvalitet i hälso- och sjukvården. Jag tror att det är 1,6 procent av vårdpersonalen inom äldreomsorgen som har specialistutbildning på området. Det innebär att kvaliteten kunde ha varit bättre. Det behövs specialistutbildning inom psykiatrin, och det behövs inom en massa olika områden.

Andelen specialistutbildade sjuksköterskor har sjunkit oroande mycket och ligger långt under den nivå som den borde vara på. Sedan 2005 hade den sjunkit från 65 till 50 procent på några år. Vårdförbundet säger att andelen borde vara 70 procent. Det borde vara betydligt fler, de som finns går i pension, och det kommer inte tillräckligt många nya. En av anledningarna är att sjuksköterskorna ofta får bekosta utbildningen själva. En specialistsjuksköterska tjänar i genomsnitt bara 6,2 procent mer än en sjuksköterska, så det tar 19 år att fixa det här. Man får avstå i lön om man bekostar det själv. Ibland går det att få bidrag från hälso- och sjukvården, men det gäller oftast då man är väldigt illa ute och inte klarar verksamheten utan specialistsjuksköterskor.

Vänsterpartiet har lagt närmare 1 miljard på att specialistsjuksköterskor ska kunna få 80 procent av lönen medan de utbildar sig. Nu undrar jag om det var så att du, Anders Andersson, lovade att något skulle hända på det området. När sker det i så fall?

Anf. 176 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Eva Olofsson har ganska bra minne, och det finns också de som hjälper dig. Jag skulle vilja säga att jag fortfarande har uppfattningen att om vi ska klara svensk hälso- och sjukvård med hög kvalitet och med trygghet för patienterna är det viktigt att den personal som finns känner att de har kompetensen och den rätta utbildningen. Det finns en fara i att vi i framtiden inte kommer att ha ett tillräckligt antal specialistutbildade sjuksköterskor för olika enheter i sjukvården. Det var därför vi gav signaler om att vi vill se en förbättring när det gäller de ekonomiska förutsättningarna för sjuksköterskor att få en specialistutbildning.

Detta behandlas i betänkandet. Det finns en skrivning, som jag nu får ta ur minnet eftersom jag inte hittar den rätta sidan, där vi markerar att det finns en fara med detta, både vad gäller patientens trygghet och sjuksköterskerekryteringen i allmänhet. I betänkandet sägs att huvudansvaret i första hand ligger på landstingen. Jag har personligen samma ambition som tidigare, nämligen att få en förbättring av de ekonomiska villkoren för sjuksköterskor när det gäller specialistutbildning. Det är angeläget för denna yrkesgrupp.

Framför allt handlar det emellertid om att de tusentals patienter som uppsöker en vårdcentral eller öppenvårdsmottagning eller behandlas på en vårdavdelning ska känna tryggheten i att den personal som finns haft möjlighet att skaffa sig adekvat utbildning när det gäller den behandling man får.

Varje personalgrupp måste känna att de har en viss rimlig förutsättning. För sjuksköterskornas vidkommande hoppas jag att vi kan få en förbättring till stånd. I första hand är det landstingens ansvar. Klarar inte landstingen det kan det bli nödvändigt med andra insatser.

Anf. 177 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att så länge det är ett landstingsansvar kan man abdikera från det nationella ansvaret. Vi i Vänsterpartiet tycker att man ska ta ett nationellt ansvar. Därför har vi avsatt drygt 900 miljoner för att sjuksköterskor ska kunna gå en specialistsköterskeutbildning med 80 procent av lönen.

Anders Andersson tog upp patientsäkerheten. Det är viktigt. Alldeles för många blir vårdskadade. 3 000 människor dör. Vi måste se hur vi kan få ned antalet ordentligt. Det har gjorts och görs en del av regeringen. Det kan jag instämma i. Jag var inne på Skåne tidigare. Den här frågan handlar inte bara om hygien och rutiner – jag minns inte det tredje som Anders Andersson nämnde – utan den handlar naturligtvis också om en sjukvård som har tillräckligt med resurser. I Skåne har de haft så många som fem dödsfall kopplade bland annat till bristen på vårdplatser och resurser. Samtidigt har de stora sparbetning framöver. Det är ytterst farligt för patientsäkerheten när landstingens ekonomi blir alltför dålig. I Skåne har de också ett effektiviseringskrav på sig. Man kan inte tänka sig att höja skatten, men ändå ska det effektiviseras med 1 ½ procent.

Effektiviseringskraven är lurigt fixade genom att man räknar upp priser och löner i primärvården med 40 miljoner och sedan lägger ut en effektivisering på 1 ½ procent. Därefter tar man tillbaka 37 ½ miljoner men inte från alla vårdcentraler utan bara från de offentliga utförarna. De privata drabbas inte av det. Där kan man snacka om konkurrensmöjligheter och sätt att bedriva verksamhet på, men så är det också borgerligt styrt.

Vänsterpartiet har lagt en vårdplatsmiljard i sitt budgetförslag. Vad vill egentligen regeringen och Anders Andersson göra för att vi ska få tillräckligt med vårdplatser och slipper se fem döda på grund av vårdplatsbrist?

Anf. 178 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller vårdplatsernas betydelse för patientsäkerheten deklarerade jag tidigare och upprepar gärna: Jag tycker att frågan är oerhört viktig. Patientskador är egentligen det mest ovälkomna och orimliga vi har i sjukvården, alltså att man får skador under tiden som man blir behandlad för någonting annat. Det är helt orimligt.

I vissa landsting kan vi nog se att antalet vårdplatser är ett bekymmer. En del läkare säger till mig att de får söka vårdplatser och ibland göra inläggningar där det inte finns rätt kompetens hos dem som behandlar och ger omvårdnaden. Det ger dessa effekter.

På s. 56 i betänkandet har vi gemensamma skrivningar. Även om ni, Eva Olofsson, har en egen budgetmotion, som är lite egen, har vi gemensamma skrivningar om att bristen på vårdplatser kan få stora konsekvenser, att det är landstinget som har ansvaret och att vi måste följa frågan i framtiden. Vi ska ge riktlinjer och ange målsättningar. En tydlig målsättning är att inte låta vårdplatserna bli ett hinder i patientsäkerhetsarbetet.

När det sedan gäller resurserna tror jag inte att det är rimligt att vi tar över landstingens och regionernas ansvar. Jag är inte för att skapa ett storlandsting som heter Sverige. Jag tror fortfarande att Eva Olofssons och mina partikamrater i Skåne är de som bäst avgör det i Skåne, på samma sätt som våra partikamrater i Gävleborgs län, Örebro län, Små-

landslänen Kalmar, Jönköping, Kronoberg. Jag vill inte ha en situation där vi tar över det ansvaret, men låt oss aldrig tveka att tala om vad som är grundläggande. I det här fallet vill jag påstå att det är landstings- och regionpolitiker som har det grundläggande ansvaret att göra resursavvägningen. Inriktningen är: Låt aldrig patientskador bli någonting accepterat i sjukvården!

Anf. 179 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att ge Anders Andersson en eloge för att han stod upp när det gällde beslutet om gårdsförsäljning. Jag inser att den frågan har tröskats många varv, och det är viktigt att ta ställning när det handlar om försäljningsmonopolet för Systembolaget. Där har vi precis samma uppfattning.

Jag vill också säga att för att vara ett kristdemokratiskt anförande var det riktigt bra. Nog med ros.

Med anledning av Eva Olofssons fråga om specialistsjuksköterskorna undrar jag om Anders Andersson kunde förtydliga sig lite grann. Det duger inte riktigt att ha en personlig uppfattning när man företräder majoriteten och till och med ersätter socialministern. Frågan är om vi kan förvänta oss att staten tar ansvar för betalningen av specialistsjuksköterskeutbildningen.

Sedan kommer min lilla följetong som Anders Andersson kanske har förberett sig för. Jag hoppas att ingen missförstår mig nu, vilket skedde i ett tidigare replikskifte där det framställdes som att jag bara såg nackdelar med kömiljard och vårdgaranti. Jag understryker därför för ungefär sjunde gången att vårdgarantin infördes 2005 av en socialdemokratisk regering. Jag tyckte att det var ett mycket bra beslut. Jag tycker också att kömiljarden i grunden har varit ett bra styrmedel.

Nu är jag dock bekymrad över de undanträngningseffekter som vi får rapporter om. Det går inte att vifta bort dem och säga att det finns lite olika uppfattningar. Det finns ganska samstämmiga uppfattningar hos professionen – läkare, vårdförbund, Socialstyrelsen och patientorganisationer – som säger att det finns undanträngningseffekter.

Jag blir bekymrad när jag uppfattar att jag har en nyanserad uppfattning om att det finns för- och nackdelar medan majoriteten, som sitter på verktygen och gör överenskommelser med sig själv, bara ser fördelar med hur kömiljarden fungerar, inte uppmärksammar undanträngningseffekterna och inte har en strategi för att hantera dem.

Anf. 180 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag får inleda med att tacka Lena för elogen och berömmet. Det är i och för sig alltid farligt med bamsekramar, för man kan slukas av dem. Men man ska inte vara annat än lite generös när vi debatterar så här på kvällskvisten.

När det gäller specialistsjuksköterskornas utbildning ges i betänkan- det besked om hur vi formulerar oss beträffande vikten av att få kompetens och utveckling för sjuksköterskorna i sjukvården samt att rekryteringen gör att vi kan ha kontinuitet. Det är landstingens ansvar. Det står tydligt i skrivningarna. Det är landstingens huvudansvar. Det innebär att om vi säger att det är landstingens huvudansvar vet vi också var bollen

ligger. Det utesluter inte att landstinget inte klarar av detta – det är min uppfattning – men det viktiga är att vi når resultat.

Den nuvarande regeringen är känd för att nå resultat, att så att säga nå dit man vill. Det angelägna på det här området är att vi har kompetens hos vår sjukvårdspersonal och att vi har en patientsäkerhet som gör att man kan känna trygghet.

När det sedan gäller vårdgarantin ska jag säga att även jag mött läkare som talar om undanträngningseffekter, men när man talar med dem på tu man hand säger de att det var likadant tidigare även om de inte sade någonting om det. Att det finns undanträngningseffekter är ett förhållande som är oönskat och oacceptabelt. Jag kan inte acceptera undanträngningseffekter. Hälso- och sjukvårdslagen ligger i botten. Det är den som reglerar det. Därför vill jag säga att vi behöver förbättringar.

Låt oss inte ramla tillbaka och säga att vi går tillbaka till något gammalt. Låt oss ge oss Vårdgarantin 2.0 och Kömiljarden 2.0. Det innebär en utveckling av vårdgarantin och en utveckling av kömiljarden. Det vet jag att socialministern jobbar med och har funderingar om. Den dialogen har vi tillsammans med Läkarförbundet, Svensk sjuksköterskeförening, sjukgymnaster och andra inom sjukvården.

Anf. 181 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Det gläder mig ändå att undanträngningseffekterna äntligen erkänns på den borgerliga sidan. Det är ingen som riktigt har velat ta i den bollen tidigare under kvällen. Det vore intressant med en reflexion när det gäller patientkontrakt, som jag tror att Anders Andersson också känner väl till. Exemplet är hämtat från vårt gemensamma hemlän. Men det gör bara saken ännu bättre.

Det handlar om att se till vårdkedjan och helheten och i det fallet inte behöva möta varje enskild del av vårdgarantin på ett sådant absolut sätt som man tvingas till i dag. Man ska kunna hålla en dialog med patienten. Jag tror att det är en väldigt intressant väg. Jag vet inte vad Anders Andersson tycker om det.

Jag har en annan fråga. År 2006 antog riksdagen på förslag från den socialdemokratiska regeringen en nationell strategi mot hiv/aids. Målet var att halvera antalet nysmittade i vårt land på tio års sikt. För att nå det målet krävdes ett intensifierat arbete bestående av särskilda informationsinsatser om smittskydd och hiv.

Under ett antal år har regeringens anslag legat still på en miniminivå som skiljer sig markant från 80-talets resurser. Inga särskilda initiativ har tagits trots att problemen inte på något sätt har minskat.

Jag vill fråga varför sexualpolitiken generellt och hiv/aids i synnerhet inte heller i denna budget är föremål för några insatser och satsningar och inte ens ett synliggörande.

Anf. 182 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag har mött uppgifter om undanträngningseffekter ute bland läkare. Jag har också fört samtal i Socialstyrelsen där jag har förmånen att sitta i Insynsrådet. Jag har också noterat att det har varit en viss förskjutning. Socialstyrelsen har sagt att man egentligen har ett ganska smalt underlag och borde se till helheten.

Jag tror inte att det finns anledning att blåsa upp detta. Men enbart misstanken att undanträngningseffekter nämns i debatten och att Lena Hallengren nu tar upp det här gör att jag säger att jag vill se till att vi inte lever med en hälso- och sjukvård där hälso- och sjukvårdslagen har nag-gats i kanten och inte följs fullt ut och att vi lever med att patienter upp-lever att de hamnar i ett B-lag i behandling. Det är inte acceptabelt.

Det är därför som jag uttryckte mig lite fritt, men det finns väl en li-ten bakgrund, med formuleringen Vårdgarantin 2.0. Vi går vidare. Skill-naden mellan dig och mig är att när många socialdemokrater talar om detta vill de rulla det tillbaka till år 2000, 2004 eller 2005.

Vad jag nu vill är att rulla framåt mot 2014, 2016 och 2018, där jag ser att grunden finns i den tillgänglighet där vi vänt siffrorna från att de flesta stått i värdkö till att de numera finns i behandling. Man konstaterar att köerna är en del av problemet att skapa en god hälsa.

Det är också därför som jag vill säga att vi har markerat. Jag letade i mina papper för att hitta ett Hägglundtal som jag plockade med mig. Där hade han inte använt ordet patientkontrakt, som Lena Hallengren gillar och jag lever med som boende i Kalmar län. Det finns många fördelar med det. Men vi ser till att bygga ihop hela vårdkedjan.

Vi noterar från Alliansen att det inte är rimligt när man talar om till-gänglighet att man har ett avbrott för röntgenundersökning och annat mitt i vårdkedjetänkandet. Man måste se patienten från första gången den lyfter telefonluren eller finns på vårdcentralen eller hälsocentralen och gör läkarbesöket till att den får sin behandling och skrivs ut från sjukhu-set och känner att den kan fortsätta ett nytt liv.

Det är dit vi vill. Det kan man kalla olika saker. Alliansen kommer att leverera. Det innebär att vi också ser till att det finns en vårdkedja som håller från start till slut.

Anf. 183 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Som Anders Andersson sade ska vi vara generösa denna sena timma. Jag tänkte ge vår ordförande ett välment råd. I funktionshin-dersdebatten ska man nog inte använda ordet rullstolsbunden. Då blir det extra besvärligt. Jag tänkte att det måste vara ett misstag första gången jag hörde det. Men när ordföranden sade det en gång till förstod jag att han inte riktigt visste hur man skulle använda ordet.

Jag går från detta ämne till det jag skulle tala om. Det är den del i be-tänkandet som handlar just om funktionshindersfrågor. Det är vad som i vardagligt tal har kallats för fusk men som i grunden handlar om något helt annat.

Att ha möjlighet att få vara delaktig i samhället är en av de absolut viktigaste grunderna till om vi mår bra eller inte. Det kan handla om att ha ett arbete eller att utbilda sig. Men det kan också handla om att få tillgång till ett socialt liv genom att få gå på en fotbollsmatch, på en tea-terpjäs eller en bioföreställning.

För de flesta av oss är det helt självklart att vi kan göra dessa val på egen hand. Men för många med olika typer av funktionsnedsättning är en förutsättning för att kunna välja att man faktiskt får det stöd man behöver för att kunna vara delaktig.

För en synskadad kan det handla om syntolkning eller ledsagning, för en hörselskadad om teckenspråkstolkning och för många så är den personliga assistansen en helt avgörande förutsättning.

Herr talman! Vi får aldrig glömma att det finns många människor som faktiskt behöver mer bara för att få lika mycket som vi andra. Det är i det ljuset vi måste se alla de debatter och aktioner som nu pågår. De handlar alla i grunden om hur vi ser till att vårt samhälle blir tillgängligt för alla människor i hela landet.

Det gäller de demonstranter som står utanför Rosenbad varje torsdag morgon och väntar på att regeringens besked ska komma om när brist på tillgänglighet ska tas in i diskrimineringslagstiftningen.

Det gäller alla oroliga assistansanvändare som väntar på regeringens besked om behovet av lagstiftningsförändringar för att garantera att det som var tanken med den personliga assistansen när den kom till för snart 20 år sedan fortfarande ska gälla.

I det sammanhanget vill jag också nämna den debatt som har uppstått utifrån en debattartikel i Dagens Nyheter nyligen där det talades om att det kanske var dags att gå från personlig assistans till mer institutionsliknande boenden. Det är något som vi kraftigt måste säga nej till. Den utvecklingen tror jag inte någon i denna kammare vill stå bakom. Jag vill gärna säga det i detta sammanhang.

Det gäller också hela Teckenspråkssverige, som bara kan konstatera att den utredning som många knöt förhoppningar till, och som skulle kunna få ordning på den röra som nu råder när det gäller teckenspråkstolkning, visst hamnade i en byrålåda på Regeringskansliet.

Är det något som kännetecknar den här regeringen numera är det en fullständig brist på agerande. Det gäller inte minst inom funktionshindersområdet.

Men när man helt plötsligt gör något, som när det gäller det område som vi nu diskuterar som en del av budgetförslaget, gör man det på ett illa genomtänkt sätt och helt utan politisk fingertoppskänsla för reaktionerna från dem som berörs.

Herr talman! Vi socialdemokrater står naturligtvis, precis som hela den seriösa funktionshindersrörelsen, helt bakom att vi måste skapa regler för hanteringen av den personliga assistansen så att vi så långt det någonsin är möjligt tar bort förutsättningarna för att kriminella ska kunna missbruka systemet. Men det måste ske på ett sätt som inte kollektivt bestraffar alla assistansanvändare.

Det första misstaget som regeringen gjorde var att inte presentera förslaget i en egen proposition utan som en väldigt liten del av hela den stora budgetpropositionen. Det gör det inte möjligt att ha en bra politisk behandling av förslaget. Men det skapar också en oro och misstänksamhet om vad syftet med denna hantering är.

Det andra gäller själva förslagen, där det råder stor osäkerhet om vad som gäller i vissa delar. Det gäller till exempel assistenternas roll i rapporteringen av hur assistansen används och rutinerna kring hembesöken. Här är det oerhört viktigt att det klargörs ordentligt så inte den enskildes integritet och självbestämmande urholkas.

Efter att ha deltagit vid flera debatter där både representanter från Försäkringskassan och Socialdepartementet har deltagit är min bild helt

klart att mycket av den oro som nu sprids hade kunnat undvikas om regeringens hantering hade varit bättre.

Nu är tyvärr skadan redan skedd. Men regeringen måste nu börja ta frågan på allvar och klargöra vad som gäller, samtidigt som man noga följer och utvärderar förslagen, särskilt i de delar som befaras påverka integritet och självbestämmande på ett negativt sätt.

Jag yrkar bifall till reservationerna 5, 24 och 29.
(Applåder)

I detta anförande instämde Catharina Bråkenhielm, Christer Engelhardt, Christin Hagberg, Gunnar Sandberg och Meeri Wasberg (samtliga S) samt Agneta Luttröpp (MP).

Anf. 184 MARGARETA B KJELLIN (M):

Herr talman! Timmen är sen, och jag ska försöka vara så kortfattad som möjligt.

Vi debatterar ett väldigt brett område, där vi rör oss mellan hälsovård, sjukvård och social omsorg. Jag kommer därför att koncentrera mig på två områden. Det är äldrepolitiken och kanske allra mest funktionshinderspolitiken.

Herr talman! Regeringen har lagt fast mål för äldrepolitiken. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och kunna ha inflytande i samhället och över sin vardag. Man ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende. Man ska bemötas med respekt. Man ska ha tillgång till god vård och omsorg.

Det är ytterst centralt, för det ska styra alla de insatser som sker från nationell nivå ända ned på lokal nivå. För att kunna vara säker på att nå de målen har man lagstiftat om en nationell värdegrund, som ska säkerställa att människor kan påverka sin vardag, få individanpassad vård och omsorg, bemötas med respekt och känna både trygghet och välbefinnande.

Jag är imponerad över diskussionerna kring den värdegrunden och hur människor bemöts utifrån den nya lagstiftningen när man besöker äldreboenden i dag.

År 2012 slöt regeringen en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om vården för de mest sjuka äldre, de allra sköraste. Det arbetet har fortsatt, och resultatet har varit mycket bra.

Jag ser fram emot en fortsättning som ska säkerställa god medicinering, undvikbar slutenvård och stöd till kommuner och landsting för ett systematiskt förbättringsarbete i vården och omsorgen om de mest sjuka äldre.

Herr talman! Jag vill sedan gå över till att diskutera funktionshinderspolitiken. Lagen om stöd och service till personer med varaktiga funktionshinder är central. Den lagstiftningen tillkom under den tidigare borgerliga regeringen på 90-talet.

Det har varit många och långa diskussioner kring utvecklingen av lagen och problem som har uppstått kring lagen, framför allt problem som har uppstått kring tvåårsomprövningarna när det gäller biståndsbedömningen. Nu i december ska vi få en redovisning av vad som sker i de fall Försäkringskassan inte har beviljat fortsatta LSS-insatser, vad som har hänt med de människorna och vilka insatser de får i stället. Jag ser fram

emot det och kommer att jobba för att de intentioner som vi lade fast 1994 fortfarande ska gälla.

Det är viktigt att lägga fast att de förändringar som har skett inom området inte beror på att riksdag och regering har fattat andra beslut utan på att Högsta förvaltningsdomstolen har gjort en tolkning av lagen. Det har vi att rätta oss efter.

Om det ska göras någon förändring i den delen måste det först vara noggrant underbyggt, och det är det inte. Vi vet ju inte, och man kan inte säga något förrän man vet. Det tror jag att oppositionen egentligen är mycket medveten om.

I budgetpropositionen finns också ett förslag om ökad säkerhet vid beslut om utbetalning av assistansersättning, det som tidigare har benämnts fuskutredningen. Orsaken är de förändringar som har grundat sig på att det har förekommit fusk och oegentligheter. Det är olagliga saker man har gjort. LSS-reformen är så otroligt viktig att den inte får bli förstörd av att några kan missbruka den. Den får inte mista sin trovärdighet. I alla de här fallen gäller det dessutom att säkerställa att de som är berättigade till assistans får rätt insatser.

Jag tänkte ta upp lite om de punkter som man har diskuterat och som ingår i förslaget.

Det är skärpta krav för tillstånd att bedriva verksamhet enligt LSS. Man måste ha ordning på ekonomin, ska ha tillräcklig kompetens och får inte ha ett brottsligt förflutet.

Socialstyrelsen kan återkalla tillståndet om det visar sig att man inte sköter sig. Framför allt riktar man in sig på att beakta kvalitetskravet enligt 6 § för att säkerställa den enskildes rättigheter.

Nästa förbättring är att assistansanordnaren ska tillhandahålla all assistans. En assistansanordnare ska inte kunna välja bort vissa insatser. Det stärker den enskildes rätt att inte tvingas anlita fler assistansanordnare.

Utbetalning av pengar ska kunna ske bara till den som har tillstånd att bedriva assistans, förutom till den försäkrade själv och till kommunen. Assistansersättning ska inte heller kunna utbetalas till personer utanför EES-området om det inte finns särskilda skäl.

Det är de förbättringar som ingen pratar om. När det däremot finns lite ökade skyldigheter pratar man väldigt mycket om det.

Det handlar faktiskt fortfarande om att sätta den enskilde i centrum. När en närstående utför assistansen ska Försäkringskassan kunna göra hembesök för att säkerställa att den assistansberättigade får rätt insatser. Hembesök får göras endast om syftet inte kan uppnås på annat sätt. Så står det mycket tydligt.

En annan skyldighet är också att assistansersättningen kan återkrävas om den inte har använts för att köpa assistans.

Bestämmelser finns också för hur man ska hantera ärenden när assistansen har utförts under Försäkringskassans handläggningstid eller när den har utförts på sjukhus.

En omdiskuterad bestämmelse som har diskuterats här i kväll är skyldigheten för assistansanordnaren att lämna uppgifter om vilken assistans som har utförts. Grunden för kravet är att kontrollera att den assistansberättigade får rätt insatser, att man inte är i en sådan beroendeställning att man får fel vård.

Uppgiftsskyldigheten är inte generell, står det också mycket tydligt, utan gäller endast när det finns verklig anledning att anta att sådana förhållanden föreligger som är i strid med gällande rätt eller att assistenten inte förmår ge den assistansberättigade rätt insatser. Det ska alltså finnas tydliga föreskrifter. Det får aldrig vara godtyckligt. Det ska vara för att säkerställa den enskildes rättigheter.

Dessutom ska Försäkringskassan förbättra sina rutiner och sin egenkontroll för att hålla en hög kvalitet.

Herr talman! Jag är stolt över LSS-lagstiftningen. Men jag vill att den ska vara rättssäker. Jag vill att den ska ha hög kvalitet. Och jag vill att den hela tiden ska utgå från den enskildes rättigheter.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 185 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte egentligen prata mest om äldreomsorg. Det blir ju en blandning i debatten, beroende på vilka partier som tar upp vad genom vilka talare.

Det kom i dag en rapport från Kommunal, skriven av två forskare, Marta Szebehely och Petra Ulmanen på institutionen för socialt arbete i Stockholm. Den heter *Åtstramningens pris – hur påverkas de medelålders barnen av äldreomsorgens minskning?*

Rapporten visar hur anhörigomsorgen har ökat väsentligt. Det är mot bakgrund av att ett antal äldreboendeplatser har försvunnit och att hemtjänsten inte har levt upp till att ersätta den vården och omsorgen. Det som har hänt är att anhöriga har fått gå in väldigt mycket mer.

Om man jämför 2002–2003 med 2009–2010 kan man se att det 2002–2003 var 21 procent som hade hjälp av både hemtjänst och anhörigvård. Åren 2009–2010 hade det ökat till 32 procent. Det är en rejäl ökning av andelen människor som inte klarar sig bara med hemtjänst utan också måste ha komplettering av sina anhöriga. De som har bara hemtjänst var 2002–2003 24 procent. Nu har den siffran halverats, 12 procent.

Ofta handlar det om kvinnor, kanske i 55–60-årsåldern som får rycka in och hjälpa till. Den senaste tiden har det ökat både för kortutbildade och för dem med längre utbildning, alltså både för dem med lite lägre löner och för dem med högre löner. De som gör den allra största insatsen är kvinnor som har lägre utbildning och lägre lön. Jag skulle vilja veta vad Margareta B Kjellin och regeringen gör åt detta. Tycker man att den här utvecklingen är acceptabel?

Anf. 186 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! År 2002 sade Göran Persson att det kommande mandatperiod skulle behövas 10 000 fler platser på äldreboenden. Resultatet 2006 var 18 000 färre. Under den mandatperioden kom det till något som heter kvarboende i hemmet. Det fastnade väldigt många kommunpolitiker för, oavsett partifärg. Man tänkte att det skulle bli billigare. Jag har hela tiden hävdats att det skulle komma att bli dyrare och sämre.

Jag beklagar det som gjordes. Alliansregeringen såg genast problemet 2006, varför man avsatte stimulansmedel för fler platser på äldreboende.

Det måste komma till fler, och det har blivit för hårt. Det är min bestämda uppfattning. Därför har vi också tillsatt ett anhörigcentrum. Vi vill ha ett anhörigvänligt samhälle som gör det möjligt att göra insatser som inte kräver biståndsbedömning. Det handlar om att en dotter, son eller annan anhörig vill vara med och stötta.

Vi har tagit upp att det ska finnas anhörigstöd. Vi har ändrat socialtjänstlagen till att det ska finnas anhörigstöd i varje kommun – inte bara ”bör”, som det stod tidigare. Det byggs fler boenden, och man har i en utredning tagit fram en ny boendeform som heter trygghetsboende. Vi har alltså gjort stora insatser, och det här är en icke önskvärd situation.

Jag har inte läst rapporten, men jag har hört tillräckligt mycket om den, så jag har bett RUT att titta på vad det beror på att man inte får biståndsbedömda insatser. Det är ju detta det måste handla om. Annars skulle människor inte behöva vara hemma för att stötta. Vårt samhälle är inte uppbyggt på det sättet.

Jag tycker att alliansregeringen har tagit allvarligt på detta och gör stora insatser.

Anf. 187 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Vi kan väl konstatera att utvecklingen från 2002–2003 har fortsatt fram till 2009–2010, och jag tror inte att vi skulle se någon vändning i siffrorna 2011–2012. De finns väl inte än, så man kan inte göra det.

Det är bra att anhörigstödet har byggts ut. Det har ju anslagits pengar till det under flera år, också innan man bytte regering. Det håller jag helt med om. Men problemet är väl att det bästa anhörigstödet, en fungerande äldreomsorg, inte alltid finns. Då hjälper kanske inte stimulanspengar till investeringsstöd när det egentligen är personalen som kostar pengar. Det handlar om personal för att driva ett äldreboende, för att göra tillräckligt bra biståndsbedömningar i hemtjänsten, för att man ska ha timtider i hemtjänsten i stället för behovsinsatser, för att man ska få räkna in gångtider och inte ta det på de äldres tid, för att man ska ha tid och utrymme så att man får tillräcklig kontinuitet. Jag tror att det är många av dessa saker det handlar om när anhöriga måste rycka in när någon bor hemma med mycket omfattande omsorgsbehov.

Vi i Vänsterpartiet har öronmärkt pengar till äldreomsorgen. Utifrån motioner om bindande bemanning i demensvården har riksdagen fattat beslut som nu ska träda i kraft med en förordning från Socialstyrelsen 2014. Utifrån ett utskottsinitiativ ställde sig hela utskottet bakom att det skulle gälla andra äldreboenden också. Men här ska det vara inom ramar, och inga pengar följer med. Ska vi ha mer personal, fler äldreboenden och en bättre hemtjänst gäller det att se till att det finns personalresurser. Det har vi öronmärkt medel för – 2 miljarder för nästa år – och det ska göra skillnad. Vad vill egentligen Alliansen göra för att man ska få mer resurser och mer personal i äldreomsorgen?

Anf. 188 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Man kan börja med frågan om pengarna och säga att om man tar bort skattelättnaden för att anställa unga ökar man kostnaden för kommunen med 3 miljarder. Det fattas alltså 1 miljard i Eva Olofssons exempel.

Kommunen är faktiskt skyldig att uppfylla socialtjänstlagens krav på en god vård på lika villkor även inom äldreomsorgen. Det är en skyldighet som man har och som man också har rätt att ta ut skatt för kommunalt och som man har ett ansvar för. Det tror jag är väldigt viktigt. Om man nu lägger fast bemanningsregler för äldreboenden lär det knappast hjälpa de anhöriga som vårdar i hemmet.

Vad som är viktigt att belysa är vad det kostar inom äldreomsorgen. Jag hävdar att fem timmar om dagen i totala insatser inom hemtjänsten är lika mycket som en plats på ett äldreboende. Men om man använder lagen om valfrihetssystem måste man också sätta upp kvalitetskriterier och pris. Då blir det väldigt tydligt att den mesta delen av tiden inom hemtjänsten inte används till hemtjänst utan är kringtid. När man räknar ut priset har man sett att det kanske bara är 35 procent av arbetstiden som används till hemtjänst medan 65 procent är kringtid – hälften av den är oförklarlig.

Det hände i min egen kommun. Så ser det ut över Sverige. Om vi börjar använda lagen om valfrihetssystem och titta på kvalitetskriterier och använder de pengar som finns inom äldreomsorgen till att sköta de äldre i hemmet i stället för till kringtid tror jag att vi kommer att få en betydligt bättre äldreomsorg.

Anf. 189 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag ska ställa två korta frågor till Margareta. Den första är: Anser du att LSS fyller samma funktion i dag, 2012, som den gjorde när den instiftades 1994?

Den andra är samma fråga som jag ställde till Maria. Den redovisning som vi skulle ha fått i december får vi inte förrän i januari. Den kommer inte att ge svar på de här frågorna. De svaren kommer inte förrän 2014 på hösten. Vi kommer att få en beskrivning, inget mer. Är du beredd att föreslå en översyn av lagen före 2014 om du inte ser att det blir svar när vi får genomgången?

Anf. 190 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med den sista frågan och ställa en motfråga. Är du, Agneta Luttröpp, beredd att gå fram med ett lagförslag utan att ha en riktig utredning i grunden? Nu kommer det en kartläggning, men den måste också bearbetas. Vi har aldrig hittills i svensk riksdag stiftat lag utan att ha haft ett ordentligt, klart och tydligt förslag som har blivit utrett och gått igenom Lagrådet. Det hoppas jag att Miljöpartiet fortfarande ställer upp på.

När det gäller frågan om LSS fyller samma funktion skulle jag vilja säga att den fyller många fler funktioner.

I dag får man fortsätta med LSS efter 65. Det har blivit utbyggt. Men jag är bekymrad över den dom som Högsta förvaltningsdomstolen har meddelat. Det har jag varit mycket tydlig med. Jag tycker nämligen att man måste ha mat på tallriken för att bli mätt. Det hjälper inte att man kan lyfta gaffeln till munnen.

Den diskussionen, Agneta Luttröpp, har vi haft många gånger. Där är vi helt överens. Men vad jag hoppas att få veta från socialförsäkringsinspektionen är: Vad har hänt med de här människorna? Det vet varken

Agneta Luttrupp eller jag. Men jag vill att människor ska ha rätt till den här reformen på ett kvalitetssäkert och rättssäkert sätt.

Anf. 191 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Ja, jag är absolut beredd att göra det här före 2014, för jag tycker att det är alldeles för lång tid.

Jag tror att vi kommer att ha så pass mycket på fötterna. Och vi är överens, precis som du sade, Margareta, om att förändringen 2009 är till stort förfång. Och det är bara den förändringen som vi vill åt. Eller det är kanske inte en lagändring. Det är kanske ett förtydligande som gör att den praxis som man är tvungen att ha utifrån en dom förändras.

Sedan vill jag säga att det som jag har väldigt mycket emot det här lagförslaget är att handikappföreningarna inte har varit delaktiga i processen. De har blivit presenterade ett förslag. De har uttryckt sina farhågor, och de har på intet sätt blivit lyssnade på.

Det jag ser med lagen som var från början, 1994, är precis det som IFAU säger. Jag var väldigt stolt över LSS. Jag hoppas att jag kan fortsätta att vara det. Men det är svårt att vara det i dag. Det är ingen mer än de som själva ska använda det som kan förstå hur det känns med de här lagförändringarna. Ingen av oss kan det. Det är bara de assistansberättigade som kan se vad det här innebär. Att de då blir förflyttade från subjekt till objekt är ingenting som jag är stolt över.

Anf. 192 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Jag är fortfarande bekymrad när Agneta Luttrupp ska lagstifta utifrån att hon *tror* att vi har på fötterna.

Vi har också infört ett bedömningsinstrument som kommer att träda i kraft den 1 januari. Det kommer att bli en viktig del i hur man kommer att få sin biståndsbedömning, som är grunden för vad som kommer att hända.

Jag tror att en anledning till att antalet timmar fortfarande ökar för dem som har biståndsbedömning är att bedömningsinstrumentet kanske är mer generöst. Och då får vi se vad som händer med den delen.

Jag tror att de delarna finns. Men jag är inte beredd att lagstifta utifrån att vi tror något. Jag vill veta.

När det gäller lagstiftningen om säker utbetalning av assistansersättning var man inte en del i utredningen. Det var en utredning som grundade sig på att det hade förekommit fusk och oegentligheter. Och man ska inte utsätta människor som är berörda och låta dem vara en del i det. Däremot har de varit en remissinstans.

En del av de diskussioner som har varit under remisstiden har ju blivit förtydligade i det här betänkandet. Vi har lyft in lagtexten, som visar tydligt att det bara är när det inte kan göras på annat sätt, och det är bara utifrån särskilda regler som man ska kunna ha uppgiftsskyldighet.

När man inom funktionshindersrörelsen ser effekterna av det här tror jag inte att man kommer att vara särskilt orolig. I vissa delar har man ju släppt oron. Jag tycker också att ni har ett ansvar för att inte blåsa upp en osaklig oro, för det är människor som vi ska samarbeta med och ha att göra med i framtiden.

Anf. 193 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Margareta B Kjellin har förträngt kritiken som har funnits mot den nuvarande regeringen när det gäller beredningen av vissa ärenden, bland annat försämringen i arbetslöshetsförsäkringen. Jag tycker nog att man ska vara lite försiktig med att vara så kategorisk kring hur man har hanterat det.

Men det var inte det jag tänkte prata om.

Vi har båda varit med i ett antal debatter och liknande när det gäller funktionshindersfrågor. Jag antar att Margareta B Kjellin också har känt den oro som finns bland de här människorna över det som nu händer.

En av mina frågor är om hon delar min syn, att ett förtydligande av vissa delar i det här förslaget skulle ha kunnat lindra den oro som många uttrycker.

Jag skulle också vilja veta om man, när man ser det i backspegeln, inte tycker att det skulle ha varit bättre om det hade kommit en särskild proposition inom det här området. Kan man säga det utan att ha några försvarsförsök om att det faktiskt är regeringen som har gjort det?

Vi som håller på med det borde ändå kunna se att det hade varit en väldigt bra markering mot de här grupperna om vi hade visat dem den respekten och att det här är frågor som vi tar på största allvar. Jag tycker i alla fall att man borde ha tagit det i en särskild proposition. Det vore intressant att veta hur Margareta B Kjellin ser på den frågan.

Anf. 194 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Om man lider brist på respekt kan jag säga att en väldigt stor del av den här debatten i kväll har handlat om just den frågan, oavsett om det har varit en enskild proposition eller inte.

Flera av mina kolleger har gått upp och pratat särskilt om den frågan. Vi tycker att det är en viktig fråga. Men den är budgetpåverkande. Ska man lägga fram en proposition precis när man lägger fram en budget utan att plocka in en fråga som är så pass viktig? Inte menar väl Lennart Axelsson att han tycker att fusket eller bedrägerierna ska få möjlighet att fortsätta för att man ska avvakta en lämplig tid för att lägga fram en enskild proposition? Det tycker inte jag är rimligt.

Vi ser att det här är så pass viktigt. Därför lägger vi in det i den största delen av arbetet som vi har under året.

När det gäller tydliga besked kan jag läsa högt ur den här boken, om Lennart Axelsson inte har läst själv. Det står:

”Regeringen anser att det krävs tydliga föreskrifter om när uppgifterna ska lämnas. Mot bakgrund av att uppgifterna ska användas för kontroll är det rimligt att ... ändrade förhållanden.”

Men det ska vara utifrån särskilt grundade skäl.

När det gäller den andra delen, som handlade om oanmälda besök, upplever jag att oron hos personer inom funktionshindersrörelsen har släppt med tanke på den skrivning som vi har. Vi har lyft in lagtexten i betänkandetexten för att göra det tydligt att det bara ska ske när behoven inte kan tillgodoses på annat sätt.

Jag tycker, Lennart Axelsson, att du och jag som ofta är ute tillsammans i sådana här sammanhang ska underlätta genom att visa vad som finns i texterna i stället för att blåsa under oron.

Anf. 195 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har nog varit den som i de här debatterna verkligen har försökt att tona ned den oro som i många lägen har kommit fram. Vi står ju alla bakom förslagen om skärpningar av det här för att undvika att kriminella personer tjänar pengar i den här verksamheten. Därför tycker jag att det är lite orättvist om jag får detta på mig.

Sedan tycker jag inte att Margareta B Kjellin tar den första frågan, om det hade varit bättre att ha detta i en proposition för sig, på riktigt allvar. Men man kanske rent reflexmässigt försöker försvara det som man redan har gjort i stället för att se på det som kanske skulle ha kunnat göra det här bättre.

Nu har ni fått hela funktionshindersrörelsen på er för att ni har gjort på det här sättet. Det är klart att frågan hade gjort sig förtjänt av att slippa just den kritiken. Nu döljer den lite grann av det som är viktigt i den här frågan.

En fråga som vi inte alls har diskuterat här är tandvården. En av fem säger att de väljer bort att gå till tandläkaren för att de tycker att det är för dyrt. Vad drar Margareta B Kjellin för slutsatser av det? Vad vill hon göra för att åtgärda det?

Anf. 196 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! Hej hopp, det här blir långt. När det gäller särskild proposition tycker jag fortfarande att om det hade funnits möjlighet att få den här klar tidigare så att man hade kunnat göra den före budgetpropositionen hade det varit en annan sak. Men att lägga den efter för att få en särskild tycker inte jag är rimligt, för den är budgetpåverkande och måste komma in.

Jag tycker dock inte att vi döljer den i den här, utan vi är väldigt tydliga och vi är stolta över att vi gör någonting åt de här bekymren snabbt.

När det gäller tandvården får jag återigen gå till Göran Persson. Han sade att det inte ska synas i munnen vad man har i plånboken. Men inget hände förrän alliansregeringen kom. Då lade vi 6 miljarder till en ny tandvårdsreform som har gjort det möjligt för fler att gå till tandläkaren, framför allt när man har stora problem.

Sedan vet vi att det finns andra delar som vi jobbar vidare med, till exempel svårt sjuka som behöver mer insatser. Det finns också en annan del i tandvården som fanns redan på den gamla regeringens tid och som det har misshushållats med, och det är tandvården för de äldre där man kan göra mer för att använda de resurser som faktiskt står till buds.

Vi jobbar vidare med tandvårdsreformen, och jag har någon gång i yngre dagar haft motioner om att det ska räknas in i sjukvårdsdelen. Jag förstår problemen med att man inte kan göra det, men det är klart att vi hela tiden jobbar med att göra förbättringar i de reformer vi gör.

Vi har tagit ett stort steg för att göra det möjligt för människor att sköta sina tänder, och jag är stolt över den reformen – också.

Anf. 197 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Folkpartiets politik utgår från att vi är olika som individer och har olika behov. Men genom hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen ska våra behov tillgodoses. Vi ska behandlas lika. Vi ska inte diskrimineras.

Samtidigt måste de resurser som vi satsar på vård, omsorg, hälso- och sjukvård användas på ett klokt sätt. Här finns en hel del att göra. Det finns möjligheter att arbeta på ett mer effektivt sätt, och det är någonting som vi driver på om.

Vi har sjuksatt ett antal stora reformer sedan vi kom till makten 2006. Stora reformer har alltid skönhetsfläckar, och vi har kontinuerlig uppföljning av de här reformerna och rättar till allteftersom vi upptäcker brister som behöver åtgärdas.

Jag vill också påminna om det kommunala självbestämmandet. Det är viktigt. Sverige är ett land där miljö och allt möjligt ser olika ut och där beslut tas bättre i lokalsamhället.

Några områden ska jag beröra här. Först har vi folkhälsan. När man går igenom budgetpropositionen ser man att det görs stora satsningar, men de ligger under olika avsnitt av budgeten. En del ligger inom den sociala budgeten, hälso- och sjukvården. För att samordna detta har det talats om att man skulle ha en Marmotgrupp, men regeringen har här föreslagit ett nationellt forum eller en plattform där alla berörda myndigheter inom Socialdepartementets område, Boverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och så vidare tillsammans med kommuner och SKL men också det civila samhället ska arbeta för en bättre folkhälsa.

En annan sak som händer inom det här området är att Folkhälsoinstitutet och Smittskyddsinstitutet nu ska samordnas. Därmed närmar man sig lite grann det som Folkpartiet har arbetat för sedan väldigt länge, det vill säga motsvarigheten till Centers for Disease Control and Prevention som man har i USA, en enhet som arbetar tillsammans med andra enheter i USA med forskning men som också tar fram kunskapsunderlag. Vi har förutsättningar för att skapa ett sådant centrum genom att Folkhälsoinstitutet är samlokaliserat med Mittuniversitetet. Det kommer också att behöva ligga en enhet i Stockholm med mer strategisk inriktning.

Jag skulle även ha sagt något om gårdsförsäljning, men för tids vinande instämmer jag till fullo i det som Anders Andersson har sagt.

Så till de äldre. Här händer väldigt mycket spännande, alltifrån det som gäller att bevara hälsan för äldre och att se äldre som resurser till satsningar på de mest sjuka och svaga i samhället. Då är det, tycker jag, den rätta vägen att gå med de 4,3 miljarder som man satsar under den här perioden. Det är nämligen så att de som når de mål vi har satt upp får del av de här pengarna.

Vilka är då dessa mål? Jo, det är rehabilitering, socialt innehåll, demensvård, läkemedelsgenomgångar, förebyggande arbete, kost och nutrition, läkartillgång och så de nationella kompetenscentrumen. Detta är satsningar som kommer att visa att vi bättre kan utnyttja resurserna inom äldreomsorgen och äldreården.

Speciellt viktigt är det här med samordningen av resurserna mellan hälso- och sjukvård, socialtjänst och äldreomsorg. I Norrtälje kommun, som jag kan lite mer om, har den här samordningen lett till en vinst på 50 miljoner, vilket inte är någon dålig summa för en kommun av Norrtäljes storlek.

Jag vill också nämna värdet av kvalitetsregistren. I nästa pass kommer vi att diskutera en tillsynsmyndighet som på ett bättre sätt kommer

att kunna följa upp vad som händer inom äldreomsorgen än vad Socialstyrelsen kan i dag.

Sedan nämndes tandvården. Då tycker jag att det är viktigt att man tittar i backspegeln. År 1974 fick vi allmän tandvård med stöd, och där fanns då en nationell taxa. År 1999 gjorde man en förändring, och man kan sammanfatta det med att det då blev oförutsägbart, dyrt och långa väntetider för människor med stora tandvårdsbehov.

Det var helt uteslutet att fortsätta på den vägen, så 2008 fick vi den tandvårdsreform vi har i dag som går ut på att bevara det friska och att hjälpa människor som har smärta och behöver lagningar. En viktig målsättning är att vi alla ska kunna tugga i oss vår mat. Utseendet kommer också med, och där kommer inte minst de hemlösa människorna i Sverige som ofta har väldigt dålig tandstatus in i bilden.

Konstruktionen känner ni alla till. Lennart Axelsson nämnde att det är dyrt. Ja, det är klart att det kostar, men vi får ta det hela stegvis. Nämnanden för statligt tandvårdsstöd, Socialstyrelsen och Försäkringskassan analyserar fortlöpande utfallet av den här reformen, och vi plussar på med mer medel för dem som har sjukdomar som leder till sämre tandhälsa, till exempel. Vi tar ett steg i taget.

Jag vill understryka att det är viktigt att vi inte förköper oss. Irland är ett land som har förköpt sig alldeles väldigt när det gäller hälso- och sjukvård och äldreomsorg. Nu står man där med stora problem när man måste dra tillbaka de insatser som man tidigare har så att säga bjudit på.

Vi gjorde så med pensioneringen, med ATP-systemet. Det var ett system som vi inte hade råd att underhålla. Sedan bytte vi pensionssystem till det vi har i dag. Det är inte lika förmånligt som det tidigare, men det här klarar vi att finansiera.

Nu har mina åtta minuter gått. Ingen har tagit upp läkemedelsfrågan, så då gör inte jag det heller.

(Applåder)

Anf. 198 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till Barbro Westerholm om den här åtstramningens pris. Det som är väldigt tydligt är att anhörigstödet har ökat, fortsatt att öka och håller på att öka fortfarande. Det står naturligtvis för något. Det står naturligtvis för att de offentliga insatserna inte räcker till, att hemtjänsten inte räcker till och att vi har färre äldreboendeplatser. Det beror kanske också på vilken bedömning vi gör av vilka omsorger och insatser äldre med omfattande omsorgsbehov behöver när de bor hemma och att vi inte har stärkt upp hemtjänsten på det sätt som skulle behövas när fler äldre människor ska bo hemma. Du var också inne på samarbetsfrågorna, som naturligtvis är viktiga men som kanske inte löser allt.

Om man tittar närmare på detta ser man att anhörighjälpen ökade från 48 procent till 63. Det man lyfter fram som skiljer sig från tidigare utveckling är att den har ökat. Förut var det väldigt många äldre som inte hade så hög utbildning och som hade låg inkomst som hade hjälp av sina barn, ofta döttrar som också hade låg utbildning och mindre anknytning till arbetsmarknaden. Men nu ökar hjälpen också från barn som jobbar och jobbar heltid. Det påverkar naturligtvis på många sätt.

Många anhöriga vill hjälpa till, men de kanske vill hjälpa till med det känslomässiga, det sociala, inte ta över sådant som inte fungerar i hemtjänsten. Man pekar på att det finns människor som väljer att gå ned på deltid och att inte jobba, men det finns också kvinnor som känner att de måste ha flexibla arbetstider, de kan inte satsa på jobbet och de kommer efter sina arbetskamrater. Det här är både en fråga om en bra äldreomsorg för de äldre och en jämställdhetsfråga för dem som får rycka in när äldreomsorgen inte räcker till.

Anf. 199 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Jag har bara hört på radio i dag om den här forskningsrapporten. Den ska jag läsa noggrant därför att det är viktigt att se vad som ligger bakom de här siffrorna. Är det biståndsbedömningen som har dragits åt på något sätt, eller vilket annat skäl är det? Jag förutsätter att det här är en rapport som Socialstyrelsen, kanske också i förlängningen den nya myndigheten, kommer att ta till sig och utöva sin tillsyn över det här området. Man har mer koncentrerat sig på de särskilda boendena tidigare, inte så mycket på just hemtjänsten, så det här tror jag är en mycket viktig rapport att gå vidare från och se vad som ligger bakom.

Vi har väl i Folkpartiet varit särskilt oroade av vad som händer med invandrarkvinnor. När man ställer frågan till invandrare hur de ser på äldreomsorgen, om den är till fyllest, har jag flera gånger fått svaret: Vi tar hand om våra äldre själva. Och så har de tittat anklagande på oss svenskar som om vi lämnade våra äldre i sticket. Det gör vi naturligtvis inte på något sätt. Det här fordrar alltså fortsatt analys. Det kan också drabba relationen mellan anhörig och den äldre personen negativt.

Anf. 200 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det viktiga tycker jag är hur man ser på det här. Är det en utveckling vi ska acceptera, eller ska vi säga att det handlar om att vi måste satsa de resurser som behövs för att ha en fungerande, bra och offentligt finansierad äldreomsorg? Annars hamnar vi i ett läge där några får göra det här. De får jobba för mycket. De mår dåligt om de inte får tillräckligt stöd från den offentliga äldreomsorgen. De klarar kanske inte att jobba heltid. De klarar inte att sköta sitt jobb på rätt sätt.

Vi har ju sett barnomsorgen som en samhällsstruktur som är till för barnen men som också är till för att föräldrarna, både män och kvinnor, ska kunna jobba. Äldreomsorgen borde vara en lika viktig samhällsstruktur för att se till att kvinnor som ofta kanske är i 50-årsåldern och uppåt också ska ha möjlighet att jobba och försörja sig. Annars får vi en struktur som fortsätter med att lågutbildade kvinnor, som ibland är lite längre ifrån arbetsmarknaden, jobbar deltid och annat, hjälper sina äldre föräldrar, får lägre pension, sitter där själva så småningom och behöver hjälp av sina döttrar.

Vi kan också se att de som har högre inkomst och utbildning köper mer privat hjälp. Men det man köper är ju inte omsorg, utan det är praktisk städning och sådant i första hand. Där tror jag att utvecklingen ligger nu, att också från högutbildade kvinnor och en del män ökar anhörigstödet till föräldrarna.

Just att faktiskt se äldreomsorgen som en viktig samhällsfråga är lika viktigt som barnomsorgen för att vi ska få ett samhälle där människor,

både kvinnor och män, ska kunna jobba och där vi inte vältrar över ansvaret för de äldre på kvinnor, framför allt de kvinnor som har lägst inkomster och sämst möjligheter att få ett jobb.

Anf. 201 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Det måste ju vara ömsesidig frivillighet när det gäller anhöriginsatser och att som äldre motta insatser från den yngre.

Jag tror att de siffror som nu presenterades är viktiga för att vi ska se hur insatserna hänger ihop med tillgången till vård- och omsorgsboende eller särskilt boende. Vi kan ju konstatera att de stimulansmedel som har avsatts inte har gått åt. Jag upplever en tröghet hos kommunerna med att bygga. De kommer att landa i en krissituation omkring 2020 när andelen mycket gamla kommer att vara ganska stor. Den är på väg att växa.

Då kommer vi in på kommunernas planering av byggande: prioritering av byggande av äldreboenden, inte bara vård- och omsorgsboende utan trygghetsboenden, och att säga ja till seniorboende, som är att betrakta som ordinärt boende. I alltför många kommuner har det visats i utredningar att det här inte är prioriterat. Jag har tagit upp den frågan med departementsledningen och att vi ganska snart ska ha överläggningar om hur man kan få fart på det här byggandet.

Anf. 202 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Det har sagts väldigt många kloka ord här i kväll. Jag har tänkt att jag ska försöka att inte upprepa sådant som redan har sagts. Vi får se om jag lyckas med det.

Mitt inlägg handlar om två områden. Det är personlig assistans och hemlöshet. Jag börjar med den personliga assistansen.

”Jag har blivit kung över livet”, sade en person som erhållit personlig assistans.

Jag har träffat många som berättar hur viktig den här reformen är och vilken enorm betydelse den har haft när det gäller att få leva ett fullvärdigt liv. ”Jag har blivit kung över livet.” Det är ett bra uttryck för vad den här reformen har betytt och betyder för väldigt många människor.

En av förutsättningarna för rätt till personlig assistans enligt LSS är att en person behöver hjälp för att klara sina grundläggande behov.

Det görs ju en första grundlig utredning om vilka behov personen har. Jag menar att den första utredningen måste vara oerhört väl genomförd. Den ska ligga till grund för fortsatta omprövningar. När omprövningen görs ska det vara en fråga om vad som har blivit bättre eller sämre under tiden. Man ska inte börja om från början vid en tvåårsomprövning. Den första bedömningen är viktig.

Regeringen har lämnat ett uppdrag till Inspektionen för socialförsäkringen som handlar om att ta fram ett säkrare underlag för att bedöma hur tillämpningen av reglerna om grundläggande behov i assistansersättningen har utvecklats över tid och vad utvecklingen beror på. Det är bland annat mot bakgrund av domen i Regeringsrätten 2009 – som flera har relaterat till här i dag – som handlade om grundläggande behov.

Herr talman! Det finns en oro som gäller oanmälda hembesök hos den assistansberättigade. Men förslaget handlar inte om att införa oanmälda hembesök till alla som har assistans. Förslaget innebär egentligen ett slags förtydligande att om man vid upprepade tillfällen och utan giltig

förklaring nekar myndigheten ett sammanträffande är det aktuellt med ett oanmäلت hembesök. Om det förekommer oegentligheter kan ersättningen sättas ned eller dras in.

En annan oro gäller Försäkringskassans bedömningar. Därför är jag glad att regeringen har lämnat uppdraget till Inspektionen för socialförsäkringen att också ta fram en fullständig bild av beslutsfattandet vad avser både initiala beslut och omprövningar av beslut.

Så gäller det fusket. Den som gör rätt behöver inte känna oro – eller hur? Jag tror att oron ibland kommer av att man vet att det förekommer fusk därute och att det kan göra allmänheten mindre positiv till reformen. Den bakomliggande utredningen konstaterade att en av de vanligaste situationerna där medvetet fusk med assistansersättning förekommer är när vuxna assistansberättigade har sina närstående som assistenter. Det är oerhört tråkigt att höra eftersom närstående gör heroiska insatser varje dag. Jag har träffat många av dem. För dem jag har träffat har det fungerat bra.

Om jag har förstått det hela rätt är assistansanordnarna positiva till att man ställer höga krav för att få bedriva verksamhet.

Låt oss värna assistansreformen, där målet är att den enskilde får möjlighet att leva som andra, ha samma levnadsvillkor och vara fullt delaktig i samhällslivet.

Jag fick ett inlägg i dag på facebook av Anna Eklund Tarantino. Jag har fått lov att återge hennes inlägg – det är bra. Anna Eklund Tarantino skriver på facebook att hon kan berätta att efter ett minutiöst granskande av Försäkringskassan fick hennes son personlig assistans. Han kan nu ha ett värdigt och tryggt liv med självbestämmande. Alternativet hade troligtvis varit att hållas neddrogad, stundtals fastspänd och befinna sig i ett för honom obegripligt kaos. Nu bor han i egen lägenhet, går på gymnasiet, har fritidsaktiviteter och berikar många andra människors liv.

Herr talman! Jag vill också säga något om hur vi ser på hemlösheten inom Kristdemokraterna.

Jag arbetade tio år i Göteborg bland de hemlösa. Det handlade om akut hemlösa människor, de som Moder Teresa kallar de fattigaste bland de fattiga. De har förlorat allt – bostad, kontakter med anhöriga och respekt från andra människor. Jag lärde mig i det arbetet att se människan först, inte missbruket.

När Socialstyrelsen räknade de hemlösa var de 2005 drygt 17 000 personer. Nu har de stigit till ca 34 000 personer. Orsaken till ökningen är bland annat breddningen av begreppet hemlös.

Vi har ju fyra olika definitioner på hemlöshet. Eftersom jag arbetade med personer i den första definitionen, det vill säga akut hemlösa, ska jag uppehålla mig lite grann vid dem. Samtidigt vet vi att hemlöshet – det hör vi i ordet – i hög grad handlar om bostadsfrågan. Det råder stor brist på bostäder i många kommuner.

”Bostad först” är en modell som hittills har prövats på ett fåtal platser i landet. Allt fler kommuner visar intresse för att införa den formen. Det handlar för en hemlös om att få en bostad, precis som det låter, ett kontrakt och alltså en nyckel till en egen lägenhet. Det kan vara så att kontraktet börjar i samarbete med socialtjänsten men sedan övergår helt och hållet till ett avtal mellan hyresvärden och hyresgästen.

Där bostad först har prövats, till exempel i New York och Hannover, har det slagit mycket väl ut. Det gäller även på de platser där det har prövats i Sverige. Men för att det ska fungera krävs ordentliga sociala insatser i form av stöd till den boende. Det handlar om att på nytt bli en del av det "normala" livet. Det är en svår omställning för många, men vi ser att det händer.

Vi har alla under årens lopp sett hemlösa på våra gator. Det är inget nytt. Men jag är mycket glad att regeringen tillsatt en hemlöshetssamordnare med uppgiften att ge kommunerna stöd i deras arbete med långsiktiga och hållbara strukturer och fungerande rutiner i arbetet mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Här behövs samverkan mellan länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen, Boverket, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten och inte minst frivilligorganisationerna, som bidrar i högsta grad till att ge dessa personer stöd.

Herr talman! Det finns ett starkt samband mellan vräkning och hemlöshet. Att barn vräks är fullständigt oacceptabelt. Socialtjänsten har ett stort ansvar att agera snabbt och samverka med andra så att man, om det behövs, kan flytta familjen till ett annat ordnat boende. Men nu är det också viktigt att socialtjänsten informeras om att vräkning är på gång. Dessutom måste fler myndigheter samverka, till exempel Kronofogdemyndigheten och även fastighetsägaren, så att barn inte vräks. Som kristdemokrat anser jag att vräkning är oacceptabelt och inte värdigt vårt land.

Därmed vill jag yrka bifall till propositionen och önska mina kolleger i socialutskottet god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 203 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag kommer att hålla med dig, Roland Utbult.

(ROLAND UTBULT (KD): Vad bra!)

Den första bedömningen är absolut den som är avgörande. Det är den som utgör grunden för om det går att "fuska". Därför är det synd att man inte från början haft med handikapporganisationerna, som säkert hade lagt fram förslag på mer precisa instrument för att komma åt överutnyttjandet av assistansen. Där håller jag med, och det är synd att man inte har tagit vara på den kunskap som finns hos handikappföreningarna.

Jag återkommer till det du pratade om i början, Roland, nämligen grundläggande behov. Det handlar ju om den dom vi alla talar om. Jag är övertygad om att det inte behövs en lagförändring med lagrådsremiss och hela den apparaten, men det behövs ett förtydligande av 9 §. Många gånger handlar den paragrafen om att använda sitt sunda förnuft. Margareta B Kjellin tog upp frågan om att äta och klara hela processen.

Hur ser du, Roland, på frågan om att förtydliga vad som är grundläggande behov så att vi går tillbaka till hur det var före den praxis som inrättades?

Anf. 204 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag håller med Margareta B Kjellin och Agneta Luttröpp om att domen kan ifrågasättas när det gäller att kunna förbereda mat och efterarbetet. Många av oss tycker att den är tveksam.

Vad jag ser framöver är resultatet av det uppdrag som Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, har fått att titta på det här. Det handlar om att ta fram ett säkrare underlag för att bedöma hur tillämpningen av reglerna om grundläggande behov i assistansersättningen har utvecklats över tid och vad utvecklingen beror på. Man kommer att titta på det. Utifrån det tror och hoppas jag att man kommer fram till bättre, tydligare och kanske, om vi utgår från det vi sade om maten, något generösare regler.

Anf. 205 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Ja, det hoppas verkligen jag också.

Från början var det bestämt att det här över huvud taget inte skulle redovisas förrän 2014. Det var vi i oppositionen som fick till ett delbetänkande nu i december 2012. För Alliansen var det helt okej att vänta ytterligare två år. Nu är risken, eftersom man inte kommer att få så mycket svar i januari, att det slutgiltiga beslutet kommer 2014.

Därför ställer jag samma fråga till dig, Roland, som jag har ställt till dina allianskamrater, om du är beredd att agera före 2014. Då menar jag framför allt att göra ett förtydligande av 9 §.

Anf. 206 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Vi brukar ofta säga att tiden går ganska fort. Vi inväntar delrapporten, och jag är beredd att vänta till 2014. Jag tror att det måste få ta sin tid. När vi nu pratar om det här visar det sig att det är viktigt att det blir helt korrekt. Jag tycker att man ska se till de personer som kommer i åtnjutande av den personliga assistansen, och det är så viktigt att det fungerar gentemot dem. Då är vi tillbaka till det här att kunna förbereda sin mat, ta sin mat och efteråt avsluta det hela.

Det här är väldigt viktiga frågor. Det stora frågetecknet som vi har haft kring 9 a § ska rätas ut, och det kanske behöver ta den tiden. Vi har delrapporten, och sedan ser jag fram emot att vi får ett riktigt bra avslut på det här.

Anf. 207 GUNNAR SANDBERG (S):

Herr talman! Det råder enighet i utskottet kring den viktiga frågan om Rett Centers långsiktiga finansiering. Emellertid återstår frågan om en nödvändig anpassning av nivån på statens bidrag till Rett Center att lösa – en nödvändig konsekvens av långsiktigheten.

Rett Center är en viktig verksamhet som ligger på Frösön i Jämtland och har sedan 2003 fått ett statsbidrag på 7 miljoner kronor. Bidraget skulle täcka kostnader för forskning och utveckling samt kunskap och information. Kostnaderna för den kliniska verksamheten skulle täckas av patientavgifter, eftersom staten inte betalar för sjukvård utan detta åligger sjukvårdshuvudmännen.

Rent ekonomiskt innebär detta att när Rett Center ska öka antalet patienter krävs ytterligare resurser för att täcka kostnaderna för forskning med mera eftersom patientavgifterna endast motsvarar kostnaderna för själva vården, i enlighet med riksdagsbeslutet 2002.

Sedan 2003 har kostnaderna ökat, och framför allt gäller det löne- kostnaderna. Kostnadsökningen är närmare 300 000 kronor per år.

Inflödet av remisser var 2003 på en sådan nivå att det räckte med ett team för de så kallade tvärprofessionella undersökningarna och motsvarande nivå för hjärnstamsundersökningarna. Sedan dess, och framför allt under de senaste fem åren, har inflödet av patienter ökat kraftigt, vilket innebär att Rett Center har så många patienter att de behöver öka kapaciteten för att möta behovet. För hjärnstamsundersökningarna har Rett Center en väntetid på cirka tolv månader, trots att de inom befintliga ramar kunnat mer än fördubbla kapaciteten jämfört med 2003.

En ökning av kapaciteten innebär att Rett Center behöver fördubbla antalet läkare och terapeuter eftersom de måste använda antingen ett eller två team. En ökning av antalet patienter innebär ökade intäkter via patientavgifter men ingen finansiering av forskning med mera för den tillkommande personalen.

Herr talman! Om Rett Center inte erhåller ett bidrag som gör det möjligt att anpassa kapaciteten blir effekten att denna patientgrupp inte får den vård som de har rätt till. Rett Center kommer att få ännu längre väntetider, och risken finns att patienterna får vänta alltför länge på vård och behandling. Rett Center kan också hamna i den situationen att de tvingas avvisa patienter, vilket vore djupt olyckligt för alla parter. Det är vanligt att patienterna efter vistelse på Rett Center får rekommendationer att förändra sin medicinerings så att de inte blir så neddrogade som ibland kan vara fallet. Detta ger förbättrad funktionsförmåga och ökad livskvalitet för dessa patienter.

Långa väntetider medför också förhöjda risker. Om till exempel patienternas andningsstörningar inte åtgärdas fortsätter obalanserna i kroppen med långsiktiga skador som följd. Brukarföreningen för Rett Syndrom, RSIS, är mycket förvånade och bestörta över att Rett Centers framtid kan vara hotad som en följd av att de ytterligare ekonomiska medel som behövs för att kunna bedriva verksamheten kanske inte tillskjuts i regeringens kommande budget.

Staten har ett särskilt ansvar för Rett Center, och vi föreslog därför i vårt budgetalternativ att statsbidraget till Rett Center räknas upp till 10 miljoner för 2013 inom befintligt totalanslag 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård. Detta förslag röstades ned i samband med beslut om statsbudgetramarna. Beslutet om vilken nivå Rett Center ska få ligger i händerna på regeringen, och de kan välja att höja anslaget eller att inte göra det.

Jag utgår ifrån att frågan om en anpassning av nivån för bidraget till Rett Center snarast kommer att lösas av regeringen så att verksamheten vid Rett Center har en möjlighet att finnas kvar.

I detta anförande instämde Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm, Christer Engelhardt, Christin Hagberg, Lena Hallengren och Meeri Wasberg (alla S), Agneta Luttröpp (MP) samt Eva Olofsson (V).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 december.)

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU5
Inspektionen för vård och omsorg – en ny tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst (prop. 2012/13:20).

*Inspektionen för vård
och omsorg – en ny
tillsynsmyndighet för
hälso- och sjukvård
och socialtjänst*

Anf. 208 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Vi är positiva till förslaget att skapa en särskild myndighet för tillsyn av hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Tillsynsverksamheten är en helt avgörande kvalitetsfaktor för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Tillsynen av hälso- och sjukvård, socialtjänst och LSS-verksamhet berör i många fall människor som av olika skäl är särskilt utsatta men också deras anhöriga. Det är därför viktigt att tillsynen fungerar på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Tillsynsverksamheten är ett viktigt inslag i patientsäkerhetsarbetet och i kvalitetsarbetet. De senaste åren har det trots goda intentioner varit väldigt stora problem med tillsyn och klagomålshantering. Ansvar för detta vilar på regeringen. Huvudskälet är den ogenomtänkta förändringen av patientsäkerhetsarbetet 2010.

Den nya patientsäkerhetslagen 2010 hade många fördelar. Bland annat var den nya lagen ett steg i riktning mot att titta på system och styrning snarare än att bara fokusera på enskilda mänskliga misstag. Det var och är positivt.

Tyvärr skedde införandet av den nya lagen på ett alltför snabbt och ogenomtänkt sätt. Regeringen hade för bråttom, hade en alltför optimistisk tidsplanering, bland annat till följd av att man väldigt gärna ville ha beslut före valet.

En av de stora förändringarna var att Socialstyrelsen tog över merparten av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds uppgifter. Socialstyrelsen kan inte sägas ha fått tillräckliga personella resurser och inte heller förberedelsestid för att sköta den viktiga klagomålshantering. Detta gjorde att tusentals ärenden försenades kraftigt. Socialstyrelsen fick helt omöjliga arbetsförutsättningar, vilket har varit förödande och också till stor skada för många enskilda.

Samhället måste kunna erbjuda tydliga kommunikationsvägar för patienter som har blivit felbehandlade eller skadade av vården. Dessa patienter måste kunna känna tryggheten i att veta att deras fall verkligen prövas. Det handlar om förtroende för hela sjukvårdssystemet.

Dagens beslut innebär att tillsynsverksamheten bryts ur Socialstyrelsen. Även enskildas klagomål ska hanteras i den nya myndigheten. Vi tror att det är till fördel med en egen myndighet.

Socialstyrelsen är i dag en jättemyndighet och tvingas agera i flera olika roller samtidigt. Man både utfärdar regler och granskar. Socialstyrelsen har verkligen försökt men har haft undermåliga resurser. De har haft undermåliga förutsättningar att klara uppdraget.

Enligt en uppgift i Dagens Medicin var över 5 000 klagomålsärenden uppklarade när Socialstyrelsen lämnade sin rapport för oktober månad till Socialdepartementet. När myndigheten tog över ansvaret att utreda klagomål från Hälso- och sjukvårdsnämnden var motsvarande siffra

2 300. Vi har inte tillräckliga resurser att ta hand om allt; det är den enkla förklaringen, säger Socialstyrelsens enhetschef i en kommentar.

Situationen är med andra ord mycket allvarlig. Dagens beslut är riktigt, men det räcker inte för att reda upp situationen. Arbetet med att bilda den nya myndigheten måste följas mycket noga så att det denna gång blir rätt.

Samtidigt måste arbetet med att få en ändamålsenlig myndighetsstruktur på Socialdepartementets område fortgå. Statens vård- och omsorgsutredning föreslog i sitt slutbetänkande *Gör det enklare!* att antalet myndigheter minskas genom sammanslagningar.

Vi är positiva till detta och delar utredningens bedömning att statens arbete på området är alltför splittrat. Vi anser att utredningens förslag ger en långsiktigt hållbar statlig grundstruktur som kan vidareutvecklas successivt. Regeringen har valt att i ett första steg gå fram med förslag om en tillsynsmyndighet. Det kan vara positivt mot bakgrund av det som jag har beskrivit här. Men jag vill ändå verkligen understryka vikten av att processen i sin helhet inte avstannar. Utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter behöver såklart analyseras, och regeringen bör lägga fram ett samlat förslag om myndighetsstruktur på Socialdepartementets område.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservationen.

Anf. 209 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Det är en mycket viktig proposition på socialutskottets område som vi i dag har att behandla. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och därmed också avslag på reservationen.

Alliansens politik på hela området står på två ben, kan man säga. Det ena benet är väl beskrivet tidigare under den debatt vi har haft, där individen, den som behöver hjälpen, ges betydligt större makt och där vi också får ett större inslag av entreprenörskap inom hela området.

Det andra benet är minst lika viktigt. Det handlar om en ordentlig uppföljning där de öppna jämförelserna kanske är det viktigaste. Det handlar dessutom om en skärpt tillsyn. Det steg vi tar i dag är det andra steget i en process som började vid maktövertagandet 2006. Vi hade då en situation i landet där vi i hälso- och sjukvården hade en ganska väl fungerande tillsyn inom Socialstyrelsens ram. Men på det sociala området hade vi en tillsyn som var utlokaliserad på de olika länsstyrelserna.

Det första och viktiga steg vi tog var att lyfta tillsynen över socialtjänstens område från länsstyrelserna och lägga in den på Socialstyrelsen tillsammans med övrig tillsynsverksamhet. Jag vill definitivt inte instämma i beskrivningen att det skulle ha varit ett misstag.

Jag vill bara lyfta fram ett exempel som var möjligt i den nya organisationen. Det var det som uppdagades i Piteå – att man på ett demensboende låste in de dementa, som sedan inte hade någon möjlighet att få kontakt med personal. I den nya organisationen var det inget problem för Socialstyrelsen att organisera vad som kom att beskrivas som en nattlig räd då man besökte 100 demensboenden runt om i landet och kunde konstatera att det på 60 procent av dem var precis som i Piteå. Det var möjligt i den nya organisationen. Det var inte möjligt i den gamla, när tillsynen låg på länsstyrelserna.

I dag ska vi debattera och diskutera det andra, ytterligare, steget som också det är oerhört viktigt. Det handlar om att man lyfter ut tillsynen ur Socialstyrelsen och lägger den i en särskild myndighet. Det är viktigt av ett principiellt skäl: Det är inte lyckat att ha en och samma myndighet som både står för normering och för tillsyn. Det vi gör i dag eller i morgon i samband med beslutet är att vi skiljer på dessa uppgifter. Därmed möjliggör vi en betydligt effektivare och tuffare tillsyn. Det är en oerhört viktig del i Alliansens reformpolitik på området.

Precis som talaren före mig nämnde finns det ytterligare förslag på hur man ska gå vidare i att reformera myndighetsstrukturen inom det sociala området. En mycket bra utredning har tagits fram, och den bereds vidare inom Socialdepartementet. Det kommer helt säkert att komma ytterligare steg i detta. En sak som exempelvis tidigare har diskuterats är sammanläggning av Folkhälsoinstitutet och Smittskyddsinstitutet. Ytterligare andra förslag är säkert att vänta.

Sammanfattningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen. Samtidigt, herr talman, vill jag använda tillfället åt att också önska god jul och gott nytt år till utskottets ledamöter och ersättare.

Anf. 210 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Det blir inte jullelighet riktigt ännu, eftersom jag begärde replik. Som jag sade i mitt anförande finns det många positiva saker med att bryta ut tillsynen och göra det hela tydligare. Men ett av de stora problemen med den förändring som du beskrev var frågan om tiden och resurserna. Det jag kan känna en viss oro för är att man inte heller denna gång ser till att det finns tillräckligt med tid och framför allt tillräckligt med resurser. De siffror som jag redogjorde för om de 5 000 respektive de 2 300 tycker jag visar någonting om den ärendemängd, den tyngd och den omfattning på uppdraget som den nya myndigheten kommer att få.

Jag skulle vilja att du utvecklar dina tankar lite grann omkring att detta bara är guld och gröna skogar, om jag får uttrycka mig på det sättet.

Anf. 211 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är aldrig guld och gröna skogar när man ska göra en stor förändring i en befintlig organisation. Det som skedde under den förra mandatperioden var egentligen två olika förändringar. Den första var när vi tog tillsynen från länsstyrelserna och lade in det i Socialstyrelsen. Denna mycket stora förändring var huvudsakligen framgångsrik.

Den andra stora förändringen kom i och med den nya patientsäkerhetslagen. Där är det helt klart så att vi fick stora problem på Socialstyrelsen i och med att man inte kunde hantera ärendemängden. Detta ledde till att Socialdepartementet hade mycket tät kontakt med Socialstyrelsen. Resurser tillfördes för att man skulle kunna hantera detta.

När vi nu tar det ytterligare steget i att särskilja tillsynen från den övriga verksamheten på Socialstyrelsen är det flera saker som gör att jag är övertygad om att situationen kommer att bli bättre. Det handlar inte minst om de informella kontakter som vi har möjlighet att ha med den nya blivande generaldirektören för myndigheten, då vi kan höra om hennes sätt att fundera på hur man ska strukturera arbetet. Det handlar också

om att vi från politisk nivå kan vara helt säkra på att tillsynen verkligen får de resurser som tillsynen ska ha. I den gamla situationen, när vi hade tillsynen som en del av Socialstyrelsen, hade vi från regeringens sida möjlighet att tillskjuta resurser till Socialstyrelsen men inte att specialdestinera just till tillsyn. Nu, i den nya organisationen, är det möjligt att faktiskt specialdestinera resurser och ge dem direkt till den nya tillsynsmyndigheten för att man där ska kunna arbeta.

Hanteringen av denna stora ärendemängd kräver inte bara mer pengar och en egen myndighet, utan det krävs också att man hittar ett nytt sätt att arbeta i den nya myndigheten. Det gamla sättet att arbeta där man har behandlat i princip alla ärenden på ett likartat sätt oavsett om de har varit av enkel beskaffenhet eller inte har varit alldeles för resurskrävande.

Anf. 212 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Jag börjar i den ände där du slutade, Anders. Det är alldeles riktigt att resurser inte bara är en fråga om pengar. Det var därför jag använde uttrycket tid och resurser. Resurser kan mycket väl handla om arbetssätt också.

Sedan gör jag en reflexion över det du sade. Du säger att man kan ge mer pengar eller resurser till Socialstyrelsen, men man kan inte styra det uppdrag som den har. Jag har en liten känsla av att du glömmer bort regleringsbrev. Regleringsbrev till myndigheterna är oerhört viktiga, ett av de viktigaste styrinstrumenten naturligtvis över vilka saker som en myndighet förväntas göra. Det är en styrmotod som du verkar bortse ifrån.

Jag funderade på kvalitetsaspekterna och förtroendet från den enskilda. En oerhört viktig sak när man lyfter ut den här delen från Socialstyrelsen är att myndigheten får både tid och resurser att verkligen genomföra den tillsyn som behöver göras. De enskilda som är intresserade av resultatet ska känna sig trygga med att kommuner, landsting, HVB-hem verkligen följer den nya myndighetens utslag.

Anf. 213 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra min meddebattör att regeringen har gjort allt som står i dess makt för att försöka avhjälpa situationen på Socialstyrelsen med den alldeles för stora ärendebalansen. Det har delvis självklart skett i form av regleringsbrev, men det har också skett i form av en mycket tät och intensiv informell myndighetsdialog, som man brukar kalla det när man har direktkontakt. Socialstyrelsen har med väldigt täta tidsintervall fått rapportera till Regeringskansliet hur man ligger till med ärendebalansen och vilka åtgärder man avser att vidta för att komma till rätta med den situation som varit. Det har varit helt oacceptabelt att ärenden har legat så lång tid på kö.

Med en ny tillsynsmyndighet får vi nu den stora möjligheten att skapa nya rutiner för att handlägga den här typen av ärenden. Även om tillsyn kan låta som ett enda begrepp är det väldigt mycket av en diversebutik. Man har att hantera allt ifrån individens klagomål på det enskilda äldreboendet till att göra stora systematiska genomgångar, exempelvis av det som har varit aktuellt i dag, nämligen städningen på våra sjukhus.

Jag har god förhoppning om att det här kommer att vara en viktig del i lösningen att få en effektivare tillsyn. Man ska ändå ha respekt för den

här typen av stora organisationsförändringar. Det handlar om hundratals enskilda individer som ska byta arbetsplats från Socialstyrelsen till den nya tillsynsmyndigheten och få hela denna administration och viktiga samhällsfunktioner inom det här området att fungera. Jag har all respekt för det stora arbete som ligger framför den nya myndighetschefen och inte minst medarbetarna. Jag är full av tillförsikt att det kommer att bli bättre.

Anf. 214 ISABELLA JERNBECK (M):

Herr talman! En av de svåraste uppgifterna för förtroendevalda och tjänstemän ute i kommunerna är att säkra kvaliteten i verksamheten i äldreomsorgen, hemtjänsten, särskilda boenden och LSS-boenden. Det är i kommunen som det dagliga arbetet utförs, och kontroll och uppföljning måste verkligen garanteras.

Genom att många kommuner infört ett kundvalssystem ger man varje individ möjlighet att både välja en bra verksamhet och, kanske ännu viktigare, välja bort det som är mindre bra. Att utöva tillsyn, som man gör i kommunerna, kräver att man ställer krav och granskar all verksamhet oberoende av vem som driver den. Det görs lättare om man är oberoende, inte är både beställare och utförare, och har en oberoende ställning när man tittar på verksamheten och driften.

Regeringen har tagit initiativ till en myndighetsförändring, en ny myndighet för tillsyn som ska överta de uppgifter som i dag ligger på Socialstyrelsen, en myndighet som har det övergripande ansvaret för tillsynen, också över det som kommunerna arbetar med.

Budgeten för den här myndigheten består av medel som överförs från Socialstyrelsen, men myndigheten får även en förstärkning. Den här förstärkningen har dels en permanent del, dels en del som går till it-samordning, register, kontroll och så vidare.

Varför gör man det här? Jo, därför att tillsynen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst behöver stärkas. Avsikten är att skapa en fristående myndighet med en oberoende ställning. Det är viktigt för att säkerställa att medborgarna får en vård och omsorg som är säker och har en god kvalitet. Ansvaret ska tydliggöras och medborgarnas inflytande stärkas.

Herr talman! Om jag får relatera till ett annat viktigt uppdrag som jag har i min hemkommun kan jag säga att där kan man tydligt se de brister som faktiskt finns i dag. Det ser man när man tittar på tillståndsgivningen. Det kan vara så att ett gruppboende till exempel inte har fått tillstånd när de ska börja driva sin verksamhet. Där ser man att det sackar efter. Det är precis det som Statskontoret har sagt. Det finns vissa brister när det gäller tillståndsgivning och tillsyn därför att man inte har skilt på dessa. Den som har tillsyn ska inte vara den som föreskriver.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 215 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Det här är ett förslag där hela utskottet är enigt. Därför har jag inte på något sätt tänkt förlänga debatten, utan jag har strukit nästan allt jag hade tänkt säga och säger bara ja till utskottets förslag.

Miljöpartiet hade uttryckt en önskan om en särskild inspektion för äldreården. Så blev det inte nu, men inspektion för vård och omsorg är

ändå en bit på väg. Vi tycker nämligen att det är bra att det blir en egen myndighet. Vi nöjer oss med det så länge.

Anf. 216 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Ibland är det bra att titta i backspegeln för att kunna köra vägen framåt. Jag börjar år 1663, och nu blir ni jätteförskräckta. Då skapade läkare i Stockholm en myndighet som hette Collegium Medicorum. Skälet var att man tyckte att man behövde tillsyn över apotekarna så att deras läkemedel höll kvalitet och att apotekarna inte ägnade sig åt kvacksalveri.

Sedan utvecklades det hela till ett sundhetskolegium och allt vad det hette, och tillsynen vidgades till andra yrkesgrupper. År 1968 slogs Medicinalstyrelsen, som det då hette, ihop med Socialstyrelsen. Socialstyrelsen var en myndighet av helt annan karaktär. Den kom till 1912. Man plockade ihop enheter i olika myndigheter inom fattigvård, det handlade om ”vanartiga” barn och vad göra med dem och en rad andra sociala problem. Socialstyrelsens uppgift var att ta fram beslutsunderlag för politiska beslut.

Ni kan tänka er att det här giftermålet mellan en uttalad kvalitetssäkrande myndighet med evidensbaserad och tillsyn och en myndighet som skulle skapa underlag för politiska beslut inte har varit alldeles enkelt att leva med under årens lopp. Fortfarande finns det en hel del problem.

Därför tycker jag och Folkpartiet att det är väldigt bra att man lyfter ut tillsynsansvaret i en egen myndighet där man kan skapa bättre förutsättningar för hälso- och sjukvården och socialtjänsten i alla dess delar att kroka arm och utöva tillsyn med gemensamma principer.

Jag vet att den blivande generaldirektören är i full färd med att planera för hur bemanningen ska organiseras – man tar ju över mycket personal från Socialstyrelsen. Med nya tillsynsrutiner hoppas jag att arbetet mycket kommer att bygga på egentillsyn i kommunerna, att kommunerna får verktyg för egentillsyn. Jag ser därför hoppfullt på förändringen. Sedan vet jag att andra förslag som finns i utredningen gör det enklare. De bereds vidare. Det syntes tydligt till exempel vid utlysningen av generaldirektörstjänsten för TLV. Där står det att det kan bli ett kortare förordnande eftersom man håller på med myndighetsöversynen.

Jag yrkar bifall till propositionen och till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 217 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag tänker hålla mig mycket kort. Vänsterpartiet står bakom utskottets förslag i betänkandet. Jag yrkar därför bifall till det. Det är viktigt med en inspektion som har tillräckliga resurser. Inspektionsarbetet är viktigt för kvalitetsarbetet, för att människor ska få den hjälp de behöver.

Anf. 218 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Bästa vänner! Jag vill kort säga att från Kristdemokraternas sida tycker vi att det är ett bra förslag som regeringen lagt fram. En väl fungerande tillsyn för hälso- och sjukvården och socialtjänsten är oerhört viktig. Propositionen syftar till att stärka tillsynen och göra den ännu mer kraftfull. Därför vill jag säga att jag delar regeringens uppfatt-

ning att det bör finnas en tydlig gränslinje mellan å ena sidan den kunskapsutveckling, bidragsgivning och normering som finns och å andra sidan den tillsyn som man har ansvar för att följa upp. Därför är en renodlad tillsynsmyndighet att välkomna.

Jag tror att framför allt boende, patienter och andra i sjukvård, äldreomsorg och annan omsorg gör en vinst i och med det förslag som nu föreligger. Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 december.)

13 § Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt

Föredrogs
socialutskottets utlåtande 2012/13:SoU8
Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (KOM(2012) 617).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 december.)

14 § Integration och jämställdhet

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande 2012/13:AU1
Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet (prop. 2012/13:1 delvis, prop. 2012/13:26 och skr. 2011/12:177).

Anf. 219 MARIA STENBERG (S):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2.

Det politiska målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Det går att läsa i regeringens budgetproposition för år 2013.

De allra flesta av oss i samhället och i den här kammaren kan ställa oss bakom de orden – lika rättigheter och lika möjligheter. Men vad innebär det egentligen i praktiken, vad händer med den målsättningen i människors vardag och lever Myndighetsverige verkligen upp till målen? Det är intressant att debattera, trots den sena timmen.

Jobb och därmed egen försörjning är grunden till ett fritt och självständigt liv. Därför kommer även den här debatten, debatten om integrationen, att landa i frågeställningen om den borgerliga regeringens jobbpolitik har lyckats eller om den har misslyckats.

I snart sju år har den borgerliga regeringen haft ansvaret för arbetsmarknadspolitiken, jämställdhetspolitiken och integrationspolitiken. Det är viktiga politikområden, som hamnar hos oss i arbetsmarknadsutskott-

Prot. 2012/13:42
12 december

Inspektionen för vård och omsorg – en ny tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst

Integration och jämställdhet

et. Vad kan vi då alla se, och vilka resultat har regeringen att visa upp efter sju års regeringsinnehav?

Ja, vi har en massarbetslöshet och en långtidsarbetslöshet som ökar hela tiden, och det har de gjort ända sedan den borgerliga regeringen tillträdde. En av konsekvenserna av massarbetslösheten är att antalet människor som hamnar i regeringens åtgärd fas 3 är rekordhög i dag. Utöver det har Sverige dessutom Europas högsta ungdomsarbetslöshet.

Det går också att se att sysselsättningsgraden minskar och att människor nu efter två år börjar ramla ur etableringsreformen. Sverige har en arbetslöshetsförsäkring som inte längre är värd namnet, och antalet människor som tvingas till kommunernas försörjningsstöd ökar. Ovanpå det har vi en statlig myndighet som nästan har det lägsta förtroendet hos svenska folket, den myndighet som faktiskt ska hjälpa människor tillbaka i arbete. Det hjälps inte, men det måste sägas: Regeringens jobbpolitik har, helt krasst, havererat.

Hur förklaras då allt detta? Vi har ett krisande Europa och vikande efterfrågan på varor som Sverige tillverkar och exporterar. Regeringens svar på det blir bland annat en sänkning av bolagsskatten och en sänkning av krogmomsen. Sug på den karamellen – en sänkning av krogmomsen när marknaden för varor som Sverige exporterar viker. På vilket sätt anser regeringen att en sänkt krogmoms ska bidra till svensk exportkraft, det kan jag verkligen undra över.

Herr talman! Människor har i alla tider flyttat över nationsgränser till jobb, till utbildning eller för kärlekens skull. I dag flyr många människor från krig, svält och förföljelser. I regeringens egen utredning *Med rätt att delta* går att läsa att år 2011 fick ca 13 000 människor uppehållstillstånd hos oss som flykting eller skyddsbehövande i övrigt medan 32 500 personer beviljades uppehållstillstånd som anhörig. Två av tre bland de övriga anhöriginvandrarna är kvinnor, och var tredje av dem är gift med en person som är född i Sverige.

Så vad händer när du kommer som anhöriginvandrare till Sverige? Ja, om du är anhörig till en skyddsbehövande hamnar du i etableringsreformen, och då är det viktigt att komma ihåg att många av de anhöriga är kvinnor. Kommer du som övrig anhörig ska du kunna ta del av Arbetsförmedlingens vanliga åtgärder. Men här börjar utmaningarna och för vissa människor problemen.

En av utmaningarna är att människorna som kommer till Sverige har väldigt olika utbildningsbakgrund. Men egentligen kan eller bör inte det vara ett sådant gigantiskt problem för oss i Sverige. Vi lever ju i ett kunskapssamhälle där utbildning är en del av vår vardag. Därför borde vi alla ha förutsättningar att klara det. Men även här haltar den borgerliga regeringens resultat anmärkningsvärt.

Med alla de resurser som finns hos Arbetsförmedlingen är det väl egentligen bara att sätta i gång processen med att få människor i arbete. Så enkelt är det dock inte, och svårast har det visat sig vara för nyanlända kvinnor. Nyanlända kvinnor erbjuds mindre relevant stöd och dessutom i mindre omfattning jämfört med nyanlända män. Det duger inte för ett land som Sverige där jämställdhetsarbetet alltid har hävdats vara bra. Kvinnor diskrimineras uppenbarligen i etableringsreformen, eftersom män som har en etableringsplan tre gånger så ofta får gå en arbetsmarknadsutbildning, och instegsjobben går dubbelt så ofta till en man. Det är

varken rätt eller jämslällt. Här finns en hel del att jobba med, och så svårt kan det egentligen inte vara. Ibland måste man helt enkelt bestämma sig för att prioritera och ha en strategi för jämslällhetsarbetet.

Herr talman! På många håll runt om i Sverige finns lysande exempel på hur det arbetas för att få nyanlända och anhörlinivandrare i jobb. Arbetsmarknadspolitiken ska leda till jobb. Integrationspolitiken ska leda till jobb. Men utbildningspolitiken leder faktiskt till jobb.

Därför blir det obegripligt när den borgerliga regeringen först kraftigt skär bort utbildningsplatser inom vuxenutbildningen, sedan tas på sängen av utvecklingen och då försöker att få en återställare att bli en satsning. Om jag vore vänlig skulle jag säga att regeringen haft otur med sina prognoser.

Sanningen är att regeringens otur drabbat alltför många människor som blivit utan en utbildningsplats och därmed missat sina chanser till ett jobb. Därför vill vi socialdemokrater investera 950 miljoner kronor 2013 i 17 000 nya platser inom yrkesvux och komvux. Utbildning leder till jobb.

Herr talman! Språket är nyckeln till jobb, inflytande och gemenskap. Därför skriver vi i vår motion om behovet av att investera i sfi-lärarnas kompetensutveckling och att låta det som kallas korta vägen blomma ut. Det är en språkutbildning för invandrade akademiker. Vi anser också att man bör göra en översyn av hur studiemedelssystemet är utformat för människor som behöver grundskolebehörighet.

När vi nu nästan alla verkar vara överens om att språket är viktigt, investera då i språket och möjliggör för kommunerna att ha flexibla intagningar på sfi. Satsa på och organisera valideringen av tidigare kunskaper så att människor inte behöver ställa sig i vänteläge på grund av att deras utbildning eller tidigare kunskap inte omsätts och de därför heller inte blir anställbara.

Låt mig ge ett skräckexempel på vad jag menar när jag talar om validering. I min hemkommun Arjeplog har en optiker flyttat in, glad i hågen öppnat sin butik och väntar "bara" på att få sin optikerlicens validerad. Det har nu strax gått två år, och ingenting har hänt. Det är dags för krafttag när det gäller validering. Vi socialdemokrater föreslår ett nationellt valideringssystem.

Herr talman! Åter till etableringsreformen, som snart fyller två år. Den ska innehålla en individuell plan med insatser för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering. Har man en etableringsplan utgår en ersättning. Ersättningen är individuell, och det är jättebra.

I etableringsreformen har regeringen gjort en avknoppning av de så kallade jobbcoacherna. Det kallas för lotssystemet. Med förra veckans debatt i färskt minne, herr talman, där det konstaterades att jobbcoacherna inte leder till jobb och dessutom kostar statskassan 3 miljarder, går tankarna till lotssystemet som regeringen infört. När det gäller lotssystemet skickas även där ungefär hälften av pengarna tillbaka.

Vad tänker regeringen göra ifall lotssystemet likt coachsystemet inte visar sig leda till jobb? Det logiska borde vara att alla insatser som inte visar sig leda till jobb omprövas och tas bort.

Vi Socialdemokrater har i dagsläget ansett att det är bättre att ta 600 miljoner som finns för lotssystemet och 100 miljoner från sfi-bonusen och föra pengarna till insatser i Arbetsförmedlingens regi. De ska använ-

das för insatser vars syfte är att leda till arbete och för att utvecklå samverkan med kommunerna.

Varför ska de användas till samverkan med kommunerna? Jo, därför att det finns många goda exempel på insatser som kommunerna gör för människor som har försörjningsstöd som visar sig effektiva. Kommunerna har faktiskt en hel del arbetsplatser som går att först öppna för praktik så att människor sedan kan gå vidare till en anställning.

I en del kommuner finns något som heter språkstödjure som visat sig vara en framgångsrik strategi att satsa på. Framtiden visar att välfärdssektorn behöver nya medarbetare. Vi anser att det är en bra och nödvändig investering för framtiden med en stabil samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen när det gäller nyanlända flyktingars intråde på arbetsmarknaden.

Herr talman! Det är få människor som har fått jobb efter sina två år i etableringsreformen. Nu funderar jag på vad som ska hända. Jo, jag vet att integrationsminister Erik Ullenhag har hänvisat till att Arbetsförmedlingens ordinarie verksamhet då ska ta över, allt medan kommunerna oroas över att försörjningen ska hamna där.

Blir det bättre och lättare för till exempel kvinnorna som redan i etableringsreformen inte fick ta del av samma utbud som männen? Jag tvivlar på det. Om inte kravet på att jämställdhetsperspektivet ska stärkas och noggrant bevakas är jag rädd att kvinnorna även i Arbetsförmedlingens vanliga åtgärdsprogram diskrimineras.

Herr talman! Avslutningsvis i denna sena timme vill jag säga följande. Språk och arbete är grunden till ett aktivt deltagande i samhället. Därför behöver arbetsmarknadspolitiken omvärderas så att åtgärdena verkligen leder till arbete och inte till långtidsarbetslöshet och utanförskap. För att åstadkomma det är jag fullständigt övertygad om att Sverige behöver en ny regering.

(Applåder)

Anf. 220 MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Miljöpartiet vill skapa ett öppet, jämlikt och jämställt samhälle med lika rättigheter för alla. Vår gröna vision är ett demokratiskt hållbart samhälle där alla får och kan vara olika. Vår övertygelse är att det sker med hjälp av öppenhet mot omvärlden och ett öppet, inkluderande samhälle där alla har samma möjligheter till självförverkligande.

Jag vill yrka bifall till vår gemensamma reservation med Socialdemokraterna, reservation nr 2. Den handlar om Diskrimineringsombudsmannen, DO.

DO är en viktig aktör för att åstadkomma lika rättigheter och möjligheter för alla. Vi från Miljöpartiet de gröna menar att DO bör arbeta strategiskt i syfte att nå resultat inom hela sitt verksamhetsområde. För att åstadkomma detta krävs en stark främjandefunktion. Det är en funktion som i samband med sammanslagningen för några år sedan i princip blev obefintlig.

Miljöpartiet anser att främjande av jämställdhets- och mångfaldsarbete är av stor vikt för att förändra attityder och strukturer och för att förebygga diskriminering. Miljöpartiet vill därför ge DO ett förstärkt och förtydligt tillsynsansvar och återinrätta denna främjandefunktion.

Vi vill återgå till den tidigare jämställdhetslagens krav att arbetsplatser måste upprätta lönekartläggningar varje år. Vi vill också att planer för jämställda löner och jämställdhetsarbete ska upprättas varje år på arbetsplatser med fler än tio arbetstagare. Det torde inte vara någon nyhet för ledamöterna i utskottet, men det tål att upprepas då arbetet på detta område har backat.

DO:s ansvar för att granska arbetsgivarnas lönekartläggningar måste också stärkas. Vi från Miljöpartiet anser att när ärendebalansen hos DO nu har minskat, vilket Riksrevisionens rapport tyder på, bör DO koncentrera sig på att driva diskrimineringsmål med väsentlig betydelse för rättspraxis.

Detta bör göras för att påskynda utvecklingen mot diskrimineringslagens mål och intentioner, något som även ligger i linje med DO:s egen avsikt enligt skrivelsen *Bättre möjligheter att driva diskrimineringsmål*. Det är dock av yttersta vikt att andra aktörer har möjlighet att driva diskrimineringsmål så att fler individer som utsatts för diskriminering ska få upprättelse.

Vi föreslår i vår partimotion *Drömmen om Sverige* en mängd förslag för att underlätta för fler aktörer att driva diskrimineringsmål i domstol. De viktigaste åtgärderna är att stärka de antidiskrimineringsbyråer som finns att se till att resurser finns för att fler byråer ska kunna öppna och bedriva verksamhet.

Vi vill också inrätta en processfond ur vilken enskilda och föreningar kan söka medel för att driva diskrimineringsmål i domstol. Syftet med fonden är att påskynda utvecklingen av rättspraxis inom diskrimineringsområdet men också att ge talerätten för enskilda och ideella organisationer en reell innebörd, något som den inte har i dag.

Allt detta handlar förstas om resurser. I årets budget har regeringen ett utrymme för reformer på 23 miljarder kronor. Av det går knappt en krona till satsningar på jämställdhet mellan kvinnor och män. Det betyder att regeringen avstår från att använda statsbudgeten – det mest kraftfulla politiska verktyg som finns till förfogande – för att uppnå den ökade jämställdhet som är av vikt.

Av jämställdhetsbilagan till budgeten framgår tydligt hur illa det står till. Men det blir också tydligt att regeringen varken har analyserat orsakerna till den negativa utvecklingen eller föreslår några åtgärder för att förändra.

Nyligen publicerade Statistiska centralbyrån, SCB, dystra siffror som visar att det går trögt för jämställdheten i Sverige. Trots att kvinnor har högre utbildning än män har de lägre lön. Kvinnor tar fortfarande ut 76 procent av föräldraledigheten och lägger mer tid på obetalt hemarbete än män.

De nuvarande jämställdhetspolitiska målen beslutades våren 2006. Det övergripande målet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Därömr är vi ense. I teorin ska samtliga politikområden genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. I praktiken har alliansregeringen snarare försvagat jämställdhetspolitiken.

Regeringens politik med nedmontering av trygghetssystem redovisade Maria Stenberg förtjänstfullt i det föregående anförandet. Den nedmonteringen har missgynnat kvinnorna som grupp. Vi har också sett att det låtsasproblem som har uppdragats genom att jobbskatteavdraget skulle

gynna jämslällldhet och att det är männen som gynnats mest, eftersom deras löner är högre, är något som har påtalats gång efter annan.

Siffror från riksdagens utredningstjänst visar att skillnaden i nettoinkomst mellan kvinnor och män har ökat med nästan 40 procent sedan år 2006. Mäns genomsnittliga nettoinkomst är i dag 62 000 kronor högre än kvinnors. Det är en ökning med drygt 17 000 kronor sedan 2006. Regeringens politik har således ökat den ekonomiska ojämställdheten.

Före regeringsskiftet år 2006 utreddes ett förslag att förtydliga och öka kraven på myndigheternas jämslällldhetsarbete, en förordning om jämslällldhetsintegrering. Tyvärr stoppades förordningen av alliansregeringen.

Jag vill med detta yrka bifall än en gång till reservation 2. Vi har ett antal andra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande meddelar jag bara att vi står bakom de övriga.

Anf. 221 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! I den gångna helgen var jag, för jag vet inte vilken gång i ordningen, återigen på Vasamuseet. Skeppet Vasa var antagligen 1600-talets största statsfinansiella fiasko.

För några decennier sedan påbörjades det fortfarande pågående invandrings- och integrationspolitiska fiasko som slår regalskeppet Vasa med oändligt många båtlängder. I går kunde jag ta del av en debatt mellan den före detta kommunisten och numera socialdemokratiska riksdagsledamoten Ylva Johansson och regeringens representant, statsrådet Erik Ullenhag. Slutsatsen av den debatten och av föreslagna budgetar för budgetperioden är mer av samma – mycket mer av samma – misslyckade integrationspolitik som har förts av samtliga regeringar de senaste 30 åren.

Likheterna mellan fiaskoskeppet Vasa och den nuvarande fiaskoartade invandrings- och integrationspolitiken är slående. På 1620-talet fanns kritik mot skeppets utformning. Man var orolig för stabiliteten. Vasa var ett skepp att glänsa från, ett högt, instabilt skepp utformat för regenter och statsmän att från en uppburen plats se ned på medborgarna.

Genom otaliga ändringsförslag, ibland direkt från kungen, förlängdes, förhöjdes, förändrades och försämrades en redan dålig grundkonstruktion till en fullständig katastrof. Stabilitetstesterna som genomfördes fick avbrytas i förtid. De visade att skeppet inte var sjödugligt. Men resultaten av dessa tester tystades ned. Dem fick man inte prata om. De sopades under mattan.

Trots alla varningssignaler som fanns sjösattes skeppet Vasa. Resultatet är väl känt.

Den svenska sedan 30 år misslyckade integrationspolitikens haveri har ett något långsammare förlopp. Den skuta som Erik Ullenhag och Ylva Johansson seglar på lär inte förlisa vare sig i dag eller i morgon. Så länge det finns några riksdaler kvar på kistbotten för att betala ytterligare några skattesänkningar och så länge väljarna fortfarande tror på ofinansierade löften om guld och gröna skogar lär väljarna ge er möjlighet att spendera ytterligare några hundra miljarder på en omöjlig politik – utan resultat.

Både borgerliga och socialdemokratiska kommunalpolitiker runt om i landet säger sig ha fått nog nu. De klarar inte mer. Trots lotsar, ja, bara

en sådan sak, extrapengar som följs av ytterligare extrapengar, fler fantasifulla projekt och mer av samma politik som har förts de senaste 30 åren försämras resultaten stadigt.

Det blir inte mer integration. Det blir inte fler invandrare i arbete. Det blir inte bättre resultat i skolorna, vare sig med den nuvarande regeringens politik eller med en eventuell socialdemokratisk regerings politik.

Antalet segregerade utanförskapsområden blir bara fler och fler med nuvarande politik. Trots tredubbla anslag till Rosengårdsskolan blir studieresultaten allt sämre, samtidigt som andra elever som en konsekvens av dessa prioriteringar får finna sig i sämre undervisning, med sämre resultat även för deras del.

Fiaskoskeppet Vasa kan numera, 384 år efter förlisningen, beskådas på museum – att förundras av, skaka på huvudet åt, förfasas över och imponeras av storslagna men fullständigt misslyckade statliga projekt.

Det är dags nu att vi förpassar er invandrings- och integrationspolitik till den plats där den hör hemma, till historieböcker och museer, att förfasas över och skaka på huvudet åt. Men låt det för guds skull inte ta 384 år!

Herr talman! Från ett fiasko till ett annat: Diskrimineringsombudsmannen. Trots Riksrevisionens svidande, nästan förödande kritik har inte alliansregeringen dragit rätt slutsatser utan väljer att behålla Diskrimineringsombudsmannen i sin nuvarande form.

Vi i Sverigedemokraterna har i stället motionerat om att avskaffa DO. Utskottsmajoriteten anser vårt förslag vara både anmärkningsvärt och ansvarslöst. Ja, det må ni tycka. Men sanningen är ju att DO har misslyckats totalt med sitt uppdrag. Antalet vunna mål i domstol är försvinnande litet. I stället ägnar sig den politiska institution som DO de facto är åt vad som kan liknas vid den beskyddarverksamhet som kriminella mc-gäng ägnar sig åt ibland.

I stället har vi Sverigedemokrater föreslagit att brott mot diskrimineringslagen överförs till allmän åklagare. För detta har vi höjt anslagen både till domstolsväsendet och till åklagarämbetet. På så sätt anser vi att diskrimineringsmål får en mer professionell och rättssäker bedömning. De som anklagas för diskriminering kan också få sin sak prövad i rättegång, ett krav som finns enligt Europakonventionens artikel 6.

Som det är i dagsläget tvingas till exempel näringsidkare ofta, genom DO:s oseriösa hantering i samverkan med medierapportering, till en orättfärdig förlikning där skuldfrågan aldrig riktigt har utretts.

Herr talman! Slutligen: Förespråkare för den nuvarande invandrings- och integrationspolitiken försöker ofta ge sken av att stå för en mer human, en mer medmänsklig och solidarisk politik än de som är kritiska till densamma.

Ofta från en självpåtagen position högt över alla andra försöker man med hjälp av skattebetalarnas pengar framstå som godheten själv medan vi andra ska stå för ondskan. Det är dags nu att ni kliver ned från era höga hästar. Positionen passar er inte. Det är dags att komma ned på jorden.

De pengar som regeringen föreslår till utgiftsområde 13 för 2013, minus de pengar som går till jämställdhet och EU-finansieringar, är, omräknat från dagens dollarkurs, nästan på öret lika mycket som FN:s flyktingorgan UNHCR har att disponera för uppemot 46 miljoner flyktingar

för innevarande år. Ja, ni hörde rätt. De pengar som vi spenderar på integration ska UNHCR använda till 46 miljoner flyktingar världen runt.

Sverigedemokraternas budgetförslag, med ökande anslag till UNHCR, skulle under budgetperioden mer än fördubbla Sveriges bidrag till UNHCR och öka UNHCR:s totala anslag med nästan 15 procent, till gagn för världens uppemot 46 miljoner flyktingar som inte har råd att betala flyktingsmugglare för att ta sig till Sverige.

Ni kan sluta slå er för bröstet och tala om humanism, medmänsklighet och solidaritet. Det är för er tomma ord utan innehåll.

Herr talman! När det gäller anslagen för utgiftsområde 13 har vi ett särskilt yttrande. I övrigt vill jag yrka bifall till vår reservation 1.

Anf. 222 MARIA STENBERG (S) replik:

Herr talman! I utskottets betänkande går att läsa att ca 700 000 människor som är utrikes födda är sysselsatta. Det är siffror som är hämtade från AKU, Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning, för oktober 2012. Det innebär att det är väldigt många människor med utländsk bakgrund som går till jobbet, betalar skatt och bidrar till uppbyggnaden av svensk välfärd. Det är faktiskt människor från andra länder som har gjort det i Sverige under många år. De har bidragit till välfärden genom sitt arbete. Det är bra, anser jag, och det gynnar ett demokratiskt och öppet samhälle som bygger på alla människors lika värde.

När jag läser Sverigedemokraternas text i betänkandet undrar jag var i all världen de har hämtat modellen för sin skrivning om att det finns ett helt homogent samhälle. Var har Sverigedemokraterna varit för att uppfylla den skrivningen?

Man skriver så här: "Mångkulturella och identitetsmässigt splittrade samhällen fungerar dessutom generellt sämre än samhällen där befolkningen delar en gemensam identitet, ett gemensamt språk och en gemensam kultur." Ni pratar om ett samhälle som inte innehåller en mix av kulturer och ett samhälle där man pratar bara ett enda språk. Min fråga blir: Var i all världen har Sverigedemokraterna hittat det samhället?

Anf. 223 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Herr talman! Problemet, Maria Stenberg, är inte de 700 000 som är sysselsatta med allt ifrån 1 timme till 40 timmar i veckan, varav mycket är skattefinansierade bidragsjobb. Problemet är alla de som inte är sysselsatta.

Sverige är sämst i hela OECD på att få invandrare i arbete, och det vet Maria Stenberg om. Vi är sämst i klassen.

2009 redovisade Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering i Växjö att för att det ska bli statsfinansiellt sunt och utjämna kostnader mot intäkter krävs en etableringsgrad hos invandrare på arbetsmarknaden som motsvarar den inhemska befolkningen. I det läget skulle den vara ungefär 75 procent. Vi är långt ifrån det läget nu.

Det är ingen som förnekar att det är en massa invandrare som går till jobbet varje dag och utför en massa samhällsviktiga sysslor, men det räcker inte. Ni har misslyckats mer er politik i 30 år, både ni och alliansregeringen. Den har inte tagit oss någonstans. Den innebär bara en massa samhällskostnader.

Sätt er inte på era höga hästar och tro att ni står för godhet, rättfärdighet och solidaritet samtidigt som 46 miljoner flyktingar världen runt ska leva på allmosor och de smulor som finns kvar på det festbord som ni har bjudit de relativt få som lyckats ta sig till Sverige på. Det är inte rättvisa eller solidaritet, och det är inte humanism och medmänsklighet.

Till Maria Stenbergs andra fråga får jag återkomma i nästa replikskifte.

Anf. 224 MARIA STENBERG (S) replik:

Herr talman! Det ska bli spännande att höra var i världen Sverigedemokraterna har varit för att hitta det samhället.

Sverigedemokraterna skriver dessutom i sin text att de intar "ett pragmatiskt och verklighetsanpassat förhållningssätt i ekonomiska frågor". Det pragmatiska förhållningssättet innebär att när vi andra ser krigets offer i Aleppo, människor som önskar skapa sig ett bättre liv eller flyktinglägrens barn verklighetsanpassar Sverigedemokraterna sin budget på utgiftsområde 13, Integration och jämslällldhet, med en minskning på 4,8 miljarder kronor under 2013.

Som socialdemokrat upplevde jag när den borgerliga regeringen dramatiskt och med ett enda pennstreck drog bort pengarna för Arbetslivsinstitutet och vad det innebar för arbetsmiljöarbetet. När nu Sverigedemokraterna i sin budget tar bort alla satsningar på särskilda jämslällldhetsåtgärder, ser till att Diskrimineringsombudsmannen blir finito och borta och kapar kommunersättningen vid flyktingmottagande med en femtedel undrar jag om Sverigedemokraterna inte ser, inte förstår eller helt enkelt inte önskar se att det får konsekvenser för kommunerna och deras invånare. Det är en fråga.

En annan fråga handlar om när man tar bort jämslällldhetsåtgärder. Då undrar jag om Sverigedemokraterna inte ser, inte önskar eller inte vill förstå att det får effekter för jämslällldhetsarbetet. Man skriver så här: "Sverigedemokraterna anser svenska kvinnor vara kompetenta, resursstarka och således fullt kapabla att ta plats inom vilken bransch de än väljer att söka sig till." Har ni inte sett att det finns en löneskillnad mellan män och kvinnor och att kvinnor till mycket större del tar ansvar för det obetalda hemarbetet? Jag undrar hur ni får detta att gå ihop.

Anf. 225 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Herr talman! De flesta anslagen under rubriken Särskilda jämslällldhetsåtgärder, Maria Stenberg, Socialdemokraterna, går inte till att förbättra kvinnors löner eller till att förbättra jämslällldheten i hemmet. Kvinnors löner förbättras framför allt genom att man från fackföreningshåll tar ansvar för lönebildningen i Sverige när det gäller kvinnors löner och visar allvar när man talar om jämslällldhetspotter och liknande, vilket man inte har gjort historiskt sett.

Under de särskilda jämslällldhetsåtgärderna finns däremot en mängd olika projekt som närmast kan beskrivas som genustrams och att kasta pengar i sjön. Norge har helt avskaffat statligt stöd till genustramset och genusvansinnet, för man anser inte att det är en vetenskap som man kan bygga politiska beslut på. Jag tycker att vi ska följa efter Norge där.

När det gäller det andra tramset om Aleppo, om att vi inte vill hjälpa flyktingar och att det får konsekvenser i svenska kommuner vill jag säga:

Maria Stenberg, om du har följt med i debatten och sett vår budget kan du se att vi utgår från att vi ska ta emot väsentligt färre så kallade flyktingar än ni gör, för vi vill hjälpa dem i närområdet. Precis som jag beskrev vill vi stötta UNHCR med betydligt mer pengar än ni för att hjälpa betydligt fler flyktingar än Maria Stenberg och Socialdemokraterna vill.

Sätt er inte på de höga hästarna! Ni platsar inte där. Kom ned på jorden!

De flyktingar som ni lämnar i sticket är dem som vi är beredda att hjälpa – inte dem som av olika anledningar lyckas ta sig till Sverige med hjälp av flyktingsmugglare och andra kanaler. Kliv ned från de höga hästarna och se verkligheten! UNHCR har lika mycket pengar, eller lika lite, som ni lägger på integrationspolitik.

Anf. 226 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! Det är dags att ta debatten, för det finns frågor som inte ställs i dagens Sverige, perspektiv som inte lyfts fram och röster som inte hörs.

Det är dags att ta debatten om hur Sverige är och hur det borde vara. Det är dags att ställa frågan: Hur mycket rasism tål Sverige?

Vi vet att fattigdom i Sverige alltmer kopplas till etnisk bakgrund. SCB:s siffror visar att de mest sårbara är utomeuropeiska invandrare som har varit i landet i mindre än tio år. Av dessa räknas hela 60 procent som fattiga, det vill säga att de har mindre än 60 procent av medianinkomsten.

Det här är familjer som kanske inte har råd med vinterskor, familjer som inte har pengar till en bussbiljett, och det är barn som ibland dricker sött te för att stilla hungern.

Klasstrukturen i Sverige har en etnisk dimension. Fattigdom har färg.

Detta hänger självklart ihop med svårigheterna för dem som slarvigt kallas utlandsfödda att komma in på arbetsmarknaden. Men det drabbar faktiskt inte bara människor som är födda utomlands utan alla som upplevs som utlandsfödda. Det drabbar människor som är födda i Sverige, som levt sina liv här, gått på samma gator som vi, lekt i samma snö, smakat på samma regn och kisat mot samma vårsol.

Men de har kanske mörkare hudfärg, mörkare hår, ber till en annan gud eller har ett namn som inte är Andersson, Pettersson eller Lundström.

Vi vet sedan tidigare att det är åtta gånger svårare för människor med utländskt klingande namn att kallas till en jobbintervju. Vi vet att kompetens, utbildning och yrkeslivserfarenhet inte tas till vara i samma utsträckning om din bakgrund är utomeuropeisk som när du har rötterna i Norden.

Vi vet att kvinnor i romska kläder nekas att hyra bilar på Statoil. Vi vet att kvinnor med slöja får utstå glåpord och att det spottas efter dem när de rör sig på gator och torg. Vi vet att män i kippa utsätts för hatbrott.

Vad är detta, herr talman, om inte rasism?

Det är dags att ta debatten om det som orsakar detta, det som varje dag drabbar människor i hela landet. Det är dags för alla oss som företräder politiska partier som menar allvar med allas lika värde att sätta ord på diskrimineringen.

Det är dags att från denna kammare erkänna att det finns strukturell rasism i Sverige och att vi alla, medvetet eller omedvetet, är en del av

den strukturen. Först då kan vi påbörja det verkliga arbetet och åstadkomma förändring.

För Vänsterpartiet är det ett första litet steg i rätt riktning att öka anslaget till Diskrimineringsombudsmannen för att arbeta förebyggande mot diskriminering. Vi ser även ett behov av att DO i framtiden driver fler mål till domstol för att åstadkomma en praxis som kan ge avtryck i vardagen.

Förutom detta behövs det en separat diskrimineringslag för arbetslivet, så att parterna på arbetsmarknaden tar ansvar för antidiskrimineringsarbetet på sina ansvarsområden.

För att stärka arbetet mot diskriminering ska arbetsgivare med fler än tio anställda arbeta förebyggande för likabehandling.

Det offentliga ska vara en föregångare och förebild när det gäller att rekrytera personal som speglar befolkningen i alla delar. Tvärkulturell kompetens liksom flerspråkighet bör därför vara meriterande vid offentliga anställningar. I samhället talar vi många språk och har många identiteter. Det måste självklart också återspeglas i personalsammansättningen.

Herr talman! Det senaste halvåret har jag ofta sett mig omkring och undrat om jag befinner mig i 90-talets Danmark. Jag gillade det inte då, och jag gillar det inte nu heller.

Tiden efter valet och SD:s inträde i riksdagen var full av tillkännagivanden om att SD inte skulle få ändra någonting, att vi i Sverige tillsammans skulle se till att rasistisk retorik inte skulle smyga sig in i debatten och att etablerade partier minsann skulle hålla fast vid anständighet och gemensamma värden för att hindra en så kallad dansk utveckling där främlingsfientlighet normaliseras och bereds plats i det politiska finrummet.

Det var naturligtvis bra och viktigt att säga så. Men saken är den att samhällsdebatten ändå har förändrats.

Den förändras när försvar för majoritetens rätt att använda sig av nedsettande språk eller rasistiska stereotyper är viktigare än debatten om vardagsrasism som drabbar så många varje dag.

Den förändras när rädsla för det nya får skymma vår skyldighet till solidaritet med dem som söker asyl undan krig och förföljelse här hos oss.

Den förändras när symbolpolitik ska ersätta grundläggande välfärds politik, som ju är förutsättningen för ett jämlikt samhälle.

När integrationsminister Ullenhags statssekreterare påstår att oppositionen inte har en integrationspolitik försöker han bortse från att de grundläggande integrationspolitiska förutsättningarna är helt beroende av huruvida vi bygger en välfärd som ger alla, oavsett ursprung, hud- eller hårfärg, religion eller klasstillhörighet, samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Den borgerliga regeringen väljer gång på gång inom samtliga områden att prioritera skattelättnader och subventioner av allt från bartendrar till läxhjälp för dem som redan har framför satsningar på en välfärd för oss alla.

Ett samhälle med ökande klassklyftor skapar inte förutsättningar för integration. Det skapar fattigdom och segregation.

Regeringens lösningar är i första hand inriktade på att fortsätta den ideologiska marknadsiseringen av välfärden. Genom att skapa ännu fler

köp-och-sälj-system i välfärden vill man lösa alla problem. Det gäller den misslyckade satsningen på jobbcoacher liksom den på etableringslotsar.

Vi ser att denna metod inte har lett till något annat än att välfärden dräneras när ägarna försöker maximera sin vinst.

De människor det gäller, de som verkligen önskar sig utbildning och arbete för att bli en del av samhället, blir en handelsvara i detta spel och lämnas utanför.

Det andra regeringen har att erbjuda är symbolpolitik som ska täcka över grundläggande brister. Sfi-bonusen lägger ensidigt ansvaret att lära på individen och bortser från att bristande lärarkompetens och resurser påverkar resultatet.

I satsningen på det så kallade urbana utvecklingsarbetet låter man stadsdelar tävla om medel för att kompensera ökande bostadssegregation, arbetslöshet och klasskillnader i inkomst- och utbildningsnivå. Men man kan inte lappa på en nedmonterad välfärd med projektpengar som fördelas via ett bonussystem.

Herr talman! Det är dags att ta debatten. Hur stora skillnader i utbildningssystemet tål Sverige?

Den svenska skolan har blivit allt mindre likvärdig. Skolornas elevsammansättning förändras men efter nya mönster. Den sociala och ekonomiska segregationen ökar. Men segregationen mellan skolor beroende på om man har utländsk bakgrund ökar ännu mer märkvärdigt.

Det fria skolvalet har bidragit till ökande skillnader mellan skolors resultat och till etnisk segregation. Betydelsen av vilken skola en elev går i har blivit avsevärt större.

I stället för RUT-avdrag för läxhjälp och alltmer segregerade skolor vill Vänsterpartiet ha en likvärdig utbildning för alla som kompenserar för elevernas olika förutsättningar.

Med direkta satsningar på de skolor som har störst behov och en generell ökning av lärartätheten prioriterar Vänsterpartiet allas rätt till grundskola och gymnasium. Dessutom satsar vi på bättre kvalitet i sfi, utbildning av lärare i alfabetisering för vuxna, fler platser på komvux samt yrkeshögskola, högskolor och praktikplatser. Det behövs en politik som ger alla rätt till utbildning.

Herr talman! Det är dags att ta debatten. Hur stor bostadsbrist och segregation tål Sverige? Varken ursprung eller klasstillhörighet ska avgöra var vi kan bo. Men på 20 år har bostadssegregationen i Sverige fördubblats. Det innebär att i områden med den högsta andelen människor med utländsk bakgrund har andelen fördubblats mellan 1990 och 2010. I den del av Sverige som har lägst andel människor med utländsk bakgrund har andelen däremot legat i stort sett stilla.

Dessutom saknar 250 000 unga vuxna i dag ett eget boende. Därför behöver vi omedelbart bygga fler och billiga hyresrätter, blanda boendeformer i alla områden och skapa en fördelning av bostäder genom en bostadskö som enbart ser till kötiden och inte till färg, klass eller ursprung.

Vänsterpartiet prioriterar i vårt budgetförslag byggande av 40 000 bostäder om året varav en majoritet hyresbostäder. Jämfört med i dag skulle det innebära en fördubbling av antalet nyproducerade hyresrätter. Dessu-

tom satsar vi på upprustning och renovering av ca 60 000 bostäder årligen, för det som krävs är en politik för rätten till en bostad.

Herr talman! Frågan för framtiden är hur vi slutar återskapa den strukturella rasism som alla vi är en del av. Hur skapar vi ett samhälle där vår hudfärg, vår religion eller vår födelseort inte ska avgöra var vi kan bo, vilken utbildning vi får eller våra möjligheter att få arbete?

För det första krävs det en generell politik för välfärd och full sysselsättning. Ojämlighet i samhället drabbar utlandsfödda och människor som uppfattas som utlandsfödda särskilt hårt. Arbetslöshet, bostadsbrist, dåliga skolor och usel äldreomsorg är problem som arbetarrörelsen har tacklat förut. Vi löste dem då genom att tillsammans bygga en välfärdsstat där unga fick utbildning och de gamla slapp hamna på fattigstugan. Varför skulle lösningen se annorlunda ut i dag bara för att många av dem som nu behöver ett jobb och någonstans att bo heter något annat än Andersson, Pettersson och Lundström?

För det andra krävs det en debatt om strukturell rasism och åtgärder för att bekämpa den. Den här delen av arbetet har det svenska samhället bara påbörjat. Hur mycket rasism tål Sverige? Från Vänsterpartiets sida är svaret klart och tydligt: Sverige tål ingen rasism alls. Ingen ska behöva tåla vardagsrasism, hatbrott eller diskriminering. Den debatten är det dags att ta.

Med detta, herr talman, ställer jag mig bakom Vänsterpartiets särskilda yttrande om budgeten och yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 227 HANIF BALI (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Jag blir ganska trött ibland. När man följer debatten och det kommer till integrationspolitik, eller det som ibland slarvigt kallas för invandringspolitik, uppmanas de politiska partierna av ledarskribenter, journalister, debattörer och ibland till och med partikolleger att "ta debatten". Konstant, hela tiden ska vi ta denna debatt.

Det finns nog inget som är så tröttsamt som just detta krav på att vi ska "ta debatten". Det skrivs otaliga spaltmeter om detta. Hur många gånger har inte den här frasen slängts runt i tv-soffor, på seminarier och på gator och torg – som om vi sitter här och är helt tysta.

Att ta debatten har beskrivits som något slags universallösning. Bara vi gör det kommer allting att lösas. Men då borde rimligtvis hela åskådarläktaren här i riksdagen vara fylld till brädden just nu av de journalister, partikolleger och diverse tyckare som tycker att det är så viktigt att ta debatten. Det är ju vad som sker här, just nu. En mer officiell debatt eller ett mer officiellt forum än just det här är svårt att tänka sig. Att vi just nu tar debatten i Sveriges högsta beslutande organ är ganska ironiskt, och jag önskar att de som tittar på det här kunde se läktarna. De är tomma så när som på en person.

Jag tror att det vi främst behöver just nu är reformer och kanske inte en debatt om att vi ska ta debatten. Därför är det glädjande att regeringen har detta fokus med reformer för att förbättra inträdet på arbetsmarknaden för utrikes födda.

Jag kan så klart stå här och prata länge om de viktiga förändringar som finns i budgeten, till exempel att vi inte längre bara delar ut kommu-

nersättningar lite hej vilt utan kräver prestation, att man bättrar sig, att man levererar någonting som inte fanns förut.

Jag kan även berätta om breddandet av etableringsreformen, nämligen att även anhöriga täcks av etableringsreformen och får det stöd som krävs för att komma in på arbetsmarknaden.

Det finns andra saker som kanske inte berör detta utskott men som är minst lika viktiga, nämligen begränsningar av föräldraförsäkringen när man invandrat med äldre barn, vilket har varit ett stort problem för kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Det har helt enkelt varit mer lönsamt att stanna hemma med barnen än att delta i sfi-åtgärder, lära sig språket och så vidare.

Jag tror att det viktigaste ändå är att prata om framtiden och vad som behöver göras. Här kan vi tydligt se att det finns några reformområden i den svenska politiken som inte är helt adresserade.

Det första är försörjningsstödet. När jag är ute och reser och träffar kommunpolitiker men också människor med försörjningsstöd pratar de väldigt ofta om vilket problem det är för kommunen och hur mycket det kostar. Kommunpolitikerna ojar sig.

Trots det har detta område varit i stort sett oförändrat – hur försörjningsstödet tillämpas, vilka som har rätt till det och när man kommer in. Det här är den största fattigdomsfällan vi har. Just nu ser det ut så att det tar tid att integrera sig i ett samhälle. Det vet vi. De flesta håller med om att det inte är någonting som sker direkt när man flyr och lämnar allting bakom sig. Det är så klart mycket lättare om man kommer som arbetskraftsinvandrare, men det kan vi återkomma till senare.

Under denna period hamnar man ofta i försörjningsstöd. Så har det traditionellt sett ut i Sverige. Under hela 80- och 90-talet var det den första anhalten. När man kom till Sverige och fick sitt uppehållstillstånd hamnade man i försörjningsstöd.

Hur ser detta försörjningsstöd ut? Efter några år, under etableringsprocessen kanske man blir kär, gifter sig och skaffar barn. Hur ser det då ut för en normalfamilj med två vuxna och två barn? OECD, som har sagt att Sverige inte är så himla bra på det här och att skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda är så stor i Sverige, konstaterar att marginaleffekten är över 100 procent även vid ett heltidsarbete. Om en vuxen i en vanlig familj med två barn och två vuxna blir erbjuden ett heltidsarbete går familjen back – på att ta ett jobb. Ibland är jag chockad över att vi har utrikes födda som arbetar i Sverige.

Den konstruktionen finns fortfarande kvar. Efter sina år i etableringsreformen hamnar man där. Vi måste ta en diskussion om detta. Vi måste våga förändra detta. Vi måste även ha reformer på plats som ser till att göra det mer lönsamt att etablera sig innan man bildar familj. Här kan vi till exempel titta på anhöriginvandringen.

Vi kan även titta på vad kommunerna gör för att människor ska komma ut ur socialbidragen och in i arbete. Svaret är oftast väldigt beklämmande, nämligen att kommunen inte gör någonting alls, eller väldigt lite. Eller också gör de som gör något det med så ovetenskapliga metoder att det nästan är skämmigt. Eller också är det så att de som gör någonting inte ens mäter hur det går. Så ser det ut i kommun efter kommun. Detta måste åtgärdas för att vi ska få resultat.

Den förändring som har skett genom att Arbetsförmedlingen har tagit över etableringsreformen har varit positiv. Däremot står vi inför vissa utmaningar just nu. Det är nämligen så att det som riksdagen och regeringen har beställt av Arbetsförmedlingen inte är på plats, inte levereras helt och hållet. Det var därför vi gav Statskontoret i uppdrag att på lång sikt utvärdera etableringsreformen, och man har släppt en första rapport. Den visar ganska beklämmande siffror.

Det fanns en stor andel som inte ens hade fått sin första plan efter ett år i etableringsprogrammet. Det fanns en stor andel där Arbetsförmedlingen inte använde de resurser man hade. Man tittade på sin lilla lista som fanns i Arbetsförmedlingens verktygslåda men glömde helt bort att det även finns ett reguljärt utbildningssystem att använda.

Alla de här punkterna måste förbättras, för det har vi som lagstiftare i den här församlingen beställt. Det har regeringen, som beslutande organ, också beställt av Arbetsförmedlingen.

Då är det väl ganska intressant med en jämförelse. Det är ju december, och första gången jag höll ett anförande i Sveriges riksdag var just i december då vi genomförde den här reformen. Då skrevs den första gruppen på runt 70 personer in. Nu har de gått igenom det här programmet. Och trots den ganska beklämmande läsningen från Statskontoret, vad ser vi? Jo, det är 25 procent fler som är i arbete nu jämfört med då kommunerna hade ansvaret.

Vilket dåligt jobb vi gjorde tidigare! Det kan man lätt konstatera, trots den enorma utvecklingspotentialen och att Arbetsförmedlingens program ännu inte är på plats. Vilket dåligt jobb vi gjorde tidigare! Men vi kan vara glada över att det pekar åt rätt håll.

Jag vill även skicka med dem som säger att det här kommer att vara omöjligt, det kommer så många just nu och det kommer inte att gå: När vi på 90-talet tog emot jugoslaver från Balkankriget var det mycket högre siffror än vi ser i dag. Då skulle det vara omöjligt också. Det vi ser nu är att sysselsättningsgraden hos de jugoslaver som kom då är högre än hos den inrikes födda befolkningen. Det är viktigt att ha det perspektivet också, nu när våra kommunvänner skriker att nu är det kört, det här kommer aldrig att gå.

Jag vill återkomma till en punkt som oftast glöms bort när vi diskuterar integrationspolitik. Det är den stora grupp människor som kommer till Sverige och inte behöver en integrationspolitik. De har redan sitt första jobb innan de sätter sin fot i Sverige. Det är våra arbetskraftsinvandrare.

Om vi tittar på alla invandrare Sverige tar emot och tar bort adoptivbarn, diverse studenter och så vidare börjar vi nå nivåer av ungefär hälften av våra invandrare. Det är människor som kommer till Sverige som har ett jobb innan de satt sin fot här. Det här är en grupp som inte fanns tidigare eller var extremt liten tidigare. Det är såklart väldigt positivt. Det kommer om något att leda till högre tolerans och högre acceptans för att anställa utrikes födda, att kanske prova det och få bra resultat av det, men också att vi får större kreativitet och mångfald på våra arbetsplatser.

Jag tänkte lite snabbt avsluta med en julhälsning. I juletider uppkommer alltid den här diskussionen om skolvslutningar, pepparkaks-gubbar och så vidare. Det är väldigt sällan jag gör anspråk på att prata för invandrare som grupp, men jag tänkte för en gångs skulle göra ett undantag för det. Det är nämligen så att det är väldigt få invandrare i det här landet, vågar jag påstå, som tar illa upp av svenska flaggor, nationalsång, kyrkor och pepparkaksgubbar. Ni som är ängsliga, lite rädda och inte vill trampa någon på tårna kan slappna av och ha en riktigt god jul.
(Applåder)

Anf. 228 MARIA STENBERG (S) replik:

Herr talman! Det var nästan lite roligt, jag håller faktiskt med dig.

Låt oss nu ta debatten. I Arbetsförmedlingens återrapportering för 2012 går att läsa följande angående etableringen av vissa nyanlända. Det gäller grundläggande vuxenutbildning: Beaktande målgruppens utbildningsbakgrund och kraven på arbetsmarknaden kan det antas att en del har behov av kompletterande vuxenutbildning inom det reguljära utbildningsväsendet, därför är det viktigt att den kommunala vuxenutbildningen har tillräcklig kapacitet att möta behoven.

De neddragningar som den borgerliga regeringen gjorde efter valet 2006 var faktiskt rätt omfattande. Nu har ju regeringen tvingats backa en del de senaste åren på grund av konjunkturen, men antalet platser inom vuxenutbildningen är fortfarande långt ifrån det behov som finns. Och regeringen har sedan 2011 dragit ned det statliga stödet till vuxenutbildningen. Det stämmer egentligen rätt illa med ett land som önskar vara en kunskapsnation.

När nu Arbetsförmedlingen har konstaterat att det finns ett behov av en tillräcklig kapacitet hos den kommunala vuxenutbildningen, bland annat för gruppen nyanlända, undrar jag vad Hanif Bali och Moderaterna har att säga om det och om Hanif Bali anser att regeringen har mött upp utbildningsbehovet på ett tillfredsställande sätt för att människor efter en genomförd utbildning ska komma närmare arbetsmarknaden och faktiskt få ett jobb.

Anf. 229 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Tittar man på utbildningsväsendet ser man att de utrikes födda som är i behov av till exempel svenska B, att läsa in en gymnasiekompetens eller ännu mer att läsa in en högskolebehörighet för att senare kunna plugga får plats. Det är inte så att folk från sfí står nekade och väntar vid porten till komvux och inte blir inläppta. De får plats.

Problemet är snarare att det tar för lång tid för människor att komma ut ur sfí. När man väl kommit ut finns inte lika stora ekonomiska incitament för att vidareutbilda sig, att komma närmare arbetsmarknaden. Det är där problemet ligger.

Däremot har Arbetsförmedlingen rätt på en punkt. Det upptäckte vi med AKKA-utredningen, nämligen utrikes födda kvinnors situation på arbetsmarknaden. Man upptäckte något som det inte funnits behov av tidigare, nämligen grundläggande matematik och samhällskunskap för dem som till exempel går sfí steg 1, den mest grundläggande utbildningen.

Det är fråga om grupper som inte har funnits tidigare i Sverige, som kanske inte har gått i skolan alls eller bara något år. För att de ska kunna hänga med behöver de även kunna lite matematik och så vidare. Det är ingen som bara lär sig att läsa och skriva första året i skolan, utan man lär sig lite matematik och annat.

Utredningen har till exempel tittat på Basisutbildningen i Norge, som ger de grundläggande kunskaperna. Det är den utredning som regeringen har med sig för att sedan komma tillbaka med förslag till riksdagen.

Anf. 230 MARIA STENBERG (S) replik:

Herr talman! AKKA-utredningen är intressant i sig. Precis som jag sade i mitt anförande finns en diskriminering av nyanlända kvinnor. Det är intressant att se vilka åtgärder som regeringen ska vidta för att de kvinnorna ska hamna närmare arbetsmarknaden och få jobb.

Det är lätt att stå i riksdagens talarstol och säga att det är inga problem med utbildning, det finns inga köer till den kommunala vuxenutbildningen och det finns tillräckligt många platser. Om det vore så skulle det inte finnas någon debatt om att behovet finns. Då skulle inte Arbetsförmedlingen poängtera i sin återrapportering att det finns önskemål och krav på att det reguljära utbildningssystemet faktiskt kan ta emot mänskorna.

Det finns ett annat problem om du ska plugga när du är äldre, nämligen studiemedelssystemet – som faktiskt behöver ses över. En del nyanlända eller anhöriga har kanske kommit upp en bit i åren, och då behöver systemet ses över.

Det är fortfarande rätt intressant att höra vad Hanif Bali tycker om ett riktat statligt stöd till vuxenutbildningen. Det finns faktiskt ett behov. Vi vet att utbildning leder till jobb, och vi vet dessutom att arbetsmarknaden i dag kräver att du ska ha en gymnasieutbildning för att få chansen till ett jobb. Jag vet att utbildningsutskottet har tagit ett utskottsinitiativ när det gäller riktat stöd till vuxenutbildningen. Jag förmodar att Hanif Bali inte kan svara, men det vore intressant att höra vad han anser om ett riktat statsstöd till vuxenutbildningen.

Det råder en växande massarbetslöshet och långtidsarbetslöshet på arbetsmarknaden. Unga drabbas och så vidare. Utlandsfödda har högre arbetslöshet. Då är en av nycklarna inte bara språket utan också utbildningen. Vad anser Moderaterna och Hanif Bali om det riktade statsbidraget till vuxenutbildningen?

Anf. 231 HANIF BALI (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att Maria Stenberg blandar ihop korten lite. Regeringen har speciella satsningar för ungdomar som inte har pluggat in gymnasiet. Även för de utrikesfödda som behöver plugga in gymnasiekompetens finns platser.

Maria Stenberg argumenterar för att vi ska utöka systemet samtidigt som hon pekar ut att systemet behöver platser. Det är lite motsägelsefullt.

Vuxenutbildningen är absolut viktig. Kommunerna har fortfarande ansvar att se till att den funkar. Det är ett kommunalt ansvar. Kommuner får mycket pengar från staten, och nu får de sköta sitt jobb. Om de inte klarar av det får de effektivisera, och de får se till att pengar kommer fram och prioritera sina åtaganden. Det är knappast så när vi tittar om-

Prot. 2012/13:42
12 december

*Integration och
jämslällthet*

kring i Kommunsverige att vi ser det mest väloljade maskineriet som finns och inga pengar som spenderas på något som kanske inte är så välbehövligt.

Jag köper inte att kommuner kan bränna pengar och sedan inte ha tillräckligt med pengar för sina kärnverksamheter och gå till staten och tigga om mer. Det är en orimlig affärsidé.

(forts. prot. 45)

15 § Beslut om uppskjuten ärendehanhandling

Kammaren beslutade på förslag av andre vice talmannen att ärendehanhandlingen skulle fortsätta vid arbetsplenium *måndagen den 17 december*.

16 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmäldes och bordlades

Proposition

2012/13:31 Nordisk konvention om social trygghet

Skrivelse

2012/13:48 Riksrevisionens rapport om skattekontroll av företag

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition och skrivelse skulle förlängas till *fredagen den 18 januari 2013*.

17 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 12 december

2012/13:179 Klimatanpassat skogsbruk

av *Jens Holm* (V)

till landsbygdsminister *Eskil Erlandsson* (C)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 december.

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 december

2012/13:195 SJ:s tidtabell i Mälardalen

av Roger Haddad (FP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:196 Komplicerade momsregler för vindkraften

av Leif Jakobsson (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:197 Kameraövervakning

av Anders Karlsson (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:198 Privata delgivningsmän

av Eva Flyborg (FP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:199 Gränspolisens kompetens att hantera utlänningsärenden

av Maria Ferm (MP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:200 Neddragning av högre utbildning i Hässleholm

av Lotta Hedström (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2012/13:201 Stora barngrupper i förskolan

av Johan Andersson (S)

till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

2012/13:202 Diasporaskatten

av Carina Hägg (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:203 Eritrea

av Carina Hägg (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:204 Eritreas opposition i diasporan

av Carina Hägg (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:205 Fritidshemmen och framtiden

av Maria Stenberg (S)

till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 december.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 12 december

2012/13:172 Åldersgräns för utnyttjande av kontaktdagar
av *Gunilla Svantorp* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:173 Pappografi

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:174 Sfi-bonusen

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Erik Ullenhag (FP)

2012/13:176 Kontroll av skadliga preparat i kosttillskott

av *Johan Löfstrand* (S)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2012/13:177 Läkemedelsregister

av *Hillevi Larsson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:178 Läkemedelsförsäkringen

av *Hillevi Larsson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:179 Moms på digitala publikationer

av *Gunilla Carlsson* i Hisings Backa (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:182 Avskjutning av vildsvin

av *Lars Gustafsson* (KD)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2012/13:184 Besked om polisutbildningens form i framtiden

av *Elin Lundgren* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:185 Omskolning till kommande bristyrke

av *Gunilla Svantorp* (S)

till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

2012/13:186 Valfärdsarbete

av *Lennart Axelsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2012/13:188 Svenskt bistånd genom IPU

av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet Gunilla Carlsson (M)

2012/13:189 Inhemska adoptioner

av *Jonas Gunnarsson* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:190 Utredningen Modernare adoptionsregler

av *Jonas Gunnarsson* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 december.

20 § Kammaren åtskildes kl. 22.54.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 8 §
anf. 31 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 68 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 101 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 126 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 156 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 202 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	2
5 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen	2
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
7 § Förnyad bordläggning.....	2
8 § Socialförsäkringsområdet.....	3
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13:SfU1	3
<i>Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.....</i>	<i>3</i>
Anf. 1 TOMAS ENEROTH (S)	3
Anf. 2 GUNVOR G ERICSON (MP)	7
Anf. 3 DAVID LÅNG (SD).....	11
Anf. 4 TOMAS ENEROTH (S) replik	12
Anf. 5 DAVID LÅNG (SD) replik.....	13
Anf. 6 TOMAS ENEROTH (S) replik	13
Anf. 7 DAVID LÅNG (SD) replik.....	14
Anf. 8 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	14
Anf. 9 DAVID LÅNG (SD) replik.....	14
Anf. 10 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	15
Anf. 11 DAVID LÅNG (SD) replik.....	15
Anf. 12 WIWI-ANNE JOHANSSON (V)	15
Anf. 13 FINN BENGTSSON (M).....	18
Anf. 14 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	22
Anf. 15 FINN BENGTSSON (M) replik	23
Anf. 16 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	23
Anf. 17 FINN BENGTSSON (M) replik	24
Anf. 18 TOMAS ENEROTH (S) replik	24
Anf. 19 FINN BENGTSSON (M) replik	25
Anf. 20 TOMAS ENEROTH (S) replik	26
Anf. 21 FINN BENGTSSON (M) replik	26
Anf. 22 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	27
Anf. 23 FINN BENGTSSON (M) replik	28
Anf. 24 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	28
Anf. 25 FINN BENGTSSON (M) replik	29
Anf. 26 ULF NILSSON (FP)	29
Anf. 27 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	32
Anf. 28 ULF NILSSON (FP) replik.....	33
Anf. 29 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	33
Anf. 30 ULF NILSSON (FP) replik.....	33
Anf. 31 TOMAS ENEROTH (S) replik.....	34
Anf. 32 ULF NILSSON (FP) replik.....	34

Anf. 33	TOMAS ENEROTH (S) replik	35
Anf. 34	ULF NILSSON (FP) replik	36
Anf. 35	SOLVEIG ZANDER (C)	36
Anf. 36	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	38
Anf. 37	SOLVEIG ZANDER (C) replik	39
Anf. 38	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	39
Anf. 39	SOLVEIG ZANDER (C) replik	40
Anf. 40	WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	40
Anf. 41	SOLVEIG ZANDER (C) replik	41
Anf. 42	WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	41
Anf. 43	SOLVEIG ZANDER (C) replik	41
Anf. 44	LARS GUSTAFSSON (KD)	42
Anf. 45	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	45
Anf. 46	TOMAS ENEROTH (S) replik	48
Anf. 47	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik	49
Anf. 48	TOMAS ENEROTH (S) replik	50
Anf. 49	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik	51
Anf. 50	WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	51
Anf. 51	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik	52
Anf. 52	WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	52
Anf. 53	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik	53
Anf. 54	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	53
Anf. 55	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik	54
Anf. 56	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	55
Anf. 57	Statsrådet ULF KRISTERSSON (M) replik	55
Anf. 58	EVA-LENA JANSSON (S)	56
Anf. 59	FINN BENGTTSSON (M) replik	57
Anf. 60	EVA-LENA JANSSON (S) replik	58
Anf. 61	FINN BENGTTSSON (M) replik	58
Anf. 62	EVA-LENA JANSSON (S) replik	59
Anf. 63	SHADIYE HEYDARI (S)	59
Anf. 64	FINN BENGTTSSON (M) replik	61
Anf. 65	SHADIYE HEYDARI (S) replik	62
Anf. 66	FINN BENGTTSSON (M) replik	62
Anf. 67	SHADIYE HEYDARI (S) replik	63
Anf. 68	ANNIKA LILLEMETS (MP)	63
Anf. 69	FINN BENGTTSSON (M) replik	68
Anf. 70	ANNIKA LILLEMETS (MP) replik	68
Anf. 71	FINN BENGTTSSON (M) replik	69
Anf. 72	ANNIKA LILLEMETS (MP) replik	69
Anf. 73	GUNVOR G ERICSON (MP)	70
Anf. 74	KURT KVARNSTRÖM (S)	70
Anf. 75	FINN BENGTTSSON (M) replik	71
Anf. 76	KURT KVARNSTRÖM (S) replik	72
Anf. 77	FINN BENGTTSSON (M) replik	72
Anf. 78	KURT KVARNSTRÖM (S) replik	73
<i>Utgifisområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom</i>		73
Anf. 79	KURT KVARNSTRÖM (S)	73
Anf. 80	GUNVOR G ERICSON (MP)	75

Anf. 81 KURT KVARNSTRÖM (S) replik.....	77
Anf. 82 GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	77
Anf. 83 KURT KVARNSTRÖM (S) replik.....	78
Anf. 84 GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	78
Anf. 85 DAVID LÅNG (SD).....	79
Anf. 86 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	80
Anf. 87 LARS-ARNE STAXÄNG (M).....	82
Anf. 88 KURT KVARNSTRÖM (S) replik.....	86
Anf. 89 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik.....	86
Anf. 90 KURT KVARNSTRÖM (S) replik.....	87
Anf. 91 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik.....	87
Anf. 92 GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	87
Anf. 93 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik.....	88
Anf. 94 GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	88
Anf. 95 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik.....	89
Anf. 96 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	89
Anf. 97 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik.....	90
Anf. 98 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	90
Anf. 99 LARS-ARNE STAXÄNG (M) replik.....	91
Anf. 100 ULF NILSSON (FP).....	91
Anf. 101 SOLVEIG ZANDER (C).....	94
Anf. 102 LARS GUSTAFSSON (KD).....	95
<i>Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....</i>	<i>97</i>
Anf. 103 ANNELIE KARLSSON (S).....	97
Anf. 104 GUNVOR G ERICSON (MP).....	98
Anf. 105 DAVID LÅNG (SD).....	100
Anf. 106 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	101
Anf. 107 GUNILLA NORDGREN (M).....	103
(forts. 10 §).....	106
Ajournering.....	106
Återupptagna förhandlingar.....	106
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 december	106
KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	106
KrU2 Filmpolitiska frågor.....	107
UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	109
10 § (forts. från 8 §) Socialförsäkringsområdet (forts. SfU1)	110
Anf. 108 ANNELIE KARLSSON (S) replik.....	110
Anf. 109 GUNILLA NORDGREN (M) replik.....	111
Anf. 110 ANNELIE KARLSSON (S) replik.....	111
Anf. 111 GUNILLA NORDGREN (M) replik.....	111
Anf. 112 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP).....	112
Anf. 113 ANNELIE KARLSSON (S) replik.....	113
Anf. 114 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik.....	113
Anf. 115 ANNELIE KARLSSON (S) replik.....	113
Anf. 116 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik.....	114
Anf. 117 GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	114

Anf. 118	EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik.....	115
Anf. 119	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	115
Anf. 120	EMMA CARLSSON LÖFDAHL (FP) replik.....	115
Anf. 121	SOLVEIG ZANDER (C)	115
Anf. 122	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	117
Anf. 123	SOLVEIG ZANDER (C) replik	118
Anf. 124	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	118
Anf. 125	SOLVEIG ZANDER (C) replik	119
Anf. 126	EMMA HENRIKSSON (KD).....	119
Anf. 127	WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	122
Anf. 128	EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	122
Anf. 129	WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	123
Anf. 130	EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	123
Anf. 131	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	124
Anf. 132	EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	125
Anf. 133	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	125
Anf. 134	EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	125
	(Beslut skulle fattas den 13 december.).....	126
11 §	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	126
	Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU1	126
Anf. 135	LENA HALLENGREN (S).....	126
Anf. 136	AGNETA LUTTROPP (MP).....	131
Anf. 137	PER RAMHORN (SD)	133
Anf. 138	EVA OLOFSSON (V).....	135
Anf. 139	ANDERS W JONSSON (C)	139
Anf. 140	LENA HALLENGREN (S) replik	141
Anf. 141	ANDERS W JONSSON (C) replik	142
Anf. 142	LENA HALLENGREN (S) replik	142
Anf. 143	ANDERS W JONSSON (C) replik	143
Anf. 144	AGNETA LUTTROPP (MP) replik.....	143
Anf. 145	ANDERS W JONSSON (C) replik	144
Anf. 146	AGNETA LUTTROPP (MP) replik.....	144
Anf. 147	ANDERS W JONSSON (C) replik	145
Anf. 148	EVA OLOFSSON (V) replik	145
Anf. 149	ANDERS W JONSSON (C) replik	146
Anf. 150	EVA OLOFSSON (V) replik	146
Anf. 151	ANDERS W JONSSON (C) replik	147
Anf. 152	SAILA QUICKLUND (M)	148
Anf. 153	LENA HALLENGREN (S) replik	150
Anf. 154	SAILA QUICKLUND (M) replik	150
Anf. 155	LENA HALLENGREN (S) replik	151
Anf. 156	SAILA QUICKLUND (M) replik	151
Anf. 157	EVA OLOFSSON (V) replik	152
Anf. 158	SAILA QUICKLUND (M) replik	152
Anf. 159	EVA OLOFSSON (V) replik	153
Anf. 160	SAILA QUICKLUND (M) replik	153
Anf. 161	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP).....	153
Anf. 162	EVA OLOFSSON (V) replik	155

Anf. 163 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	156
Anf. 164 EVA OLOFSSON (V) replik	157
Anf. 165 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	157
Anf. 166 LENA HALLENGREN (S) replik	157
Anf. 167 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	157
Anf. 168 LENA HALLENGREN (S) replik	158
Anf. 169 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	158
Anf. 170 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	158
Anf. 171 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	159
Anf. 172 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	159
Anf. 173 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	159
Anf. 174 ANDERS ANDERSSON (KD)	160
Anf. 175 EVA OLOFSSON (V) replik	162
Anf. 176 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	163
Anf. 177 EVA OLOFSSON (V) replik	164
Anf. 178 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	164
Anf. 179 LENA HALLENGREN (S) replik	165
Anf. 180 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	165
Anf. 181 LENA HALLENGREN (S) replik	166
Anf. 182 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	166
Anf. 183 LENNART AXELSSON (S)	167
Anf. 184 MARGARETA B KJELLIN (M).....	169
Anf. 185 EVA OLOFSSON (V) replik	171
Anf. 186 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	171
Anf. 187 EVA OLOFSSON (V) replik	172
Anf. 188 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	172
Anf. 189 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	173
Anf. 190 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	173
Anf. 191 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	174
Anf. 192 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	174
Anf. 193 LENNART AXELSSON (S) replik	175
Anf. 194 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	175
Anf. 195 LENNART AXELSSON (S) replik	176
Anf. 196 MARGARETA B KJELLIN (M) replik	176
Anf. 197 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	176
Anf. 198 EVA OLOFSSON (V) replik	178
Anf. 199 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	179
Anf. 200 EVA OLOFSSON (V) replik	179
Anf. 201 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	180
Anf. 202 ROLAND UTBULT (KD).....	180
Anf. 203 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	182
Anf. 204 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	183
Anf. 205 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	183

Anf. 206 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	183	Prot. 2012/13:42
Anf. 207 GUNNAR SANDBERG (S).....	183	12 december
(Beslut skulle fattas den 13 december.).....	184	
12 § Inspektionen för vård och omsorg – en ny tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst.....	185	
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU5	185	
Anf. 208 MEERI WASBERG (S).....	185	
Anf. 209 ANDERS W JONSSON (C).....	186	
Anf. 210 MEERI WASBERG (S) replik.....	187	
Anf. 211 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	187	
Anf. 212 MEERI WASBERG (S) replik.....	188	
Anf. 213 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	188	
Anf. 214 ISABELLA JERNBECK (M).....	189	
Anf. 215 AGNETA LUTTROPP (MP).....	189	
Anf. 216 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	190	
Anf. 217 EVA OLOFSSON (V).....	190	
Anf. 218 ANDERS ANDERSSON (KD).....	190	
(Beslut skulle fattas den 13 december.).....	191	
13 § Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt.....	191	
Socialutskottets utlåtande 2012/13:SoU8	191	
(Beslut skulle fattas den 13 december.).....	191	
14 § Integration och jämställdhet.....	191	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2012/13:AU1	191	
Anf. 219 MARIA STENBERG (S).....	191	
Anf. 220 MEHMET KAPLAN (MP).....	194	
Anf. 221 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD).....	196	
Anf. 222 MARIA STENBERG (S) replik.....	198	
Anf. 223 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik.....	198	
Anf. 224 MARIA STENBERG (S) replik.....	199	
Anf. 225 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik.....	199	
Anf. 226 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V).....	200	
Anf. 227 HANIF BALI (M).....	203	
Anf. 228 MARIA STENBERG (S) replik.....	206	
Anf. 229 HANIF BALI (M) replik.....	206	
Anf. 230 MARIA STENBERG (S) replik.....	207	
Anf. 231 HANIF BALI (M) replik.....	207	
(forts. prot. 45).....	208	
15 § Beslut om uppskjuten ärendehantering.....	208	
16 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	208	
17 § Anmälan om interpellation.....	208	
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	209	
19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	210	
20 § Kammaren åtskildes kl. 22.54.....	211	

Tryck: Elanders, Vällingby 2013